

สภาปฏิรูปแห่งชาติ

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

วาระปฏิรูปที่ ๗ : การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
(แผนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม)

ชื่อเรื่อง	วาระปฏิรูปที่ ๗ : การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (แผนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม)
เลขประจำหนังสือ	ISBN : 978-616-399-049-5
ปีที่พิมพ์	สิงหาคม ๒๕๕๘
จำนวนหน้า	๑๕๗ หน้า
จำนวนพิมพ์	๒,๐๐๐ เล่ม
จัดทำโดย	สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๐๖ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๐๗
พิมพ์ที่	สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๑๑๗ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๑๒๒

คำนำ

สภาปฏิรูปแห่งชาติได้ปฏิบัติภารกิจตามที่กำหนดในมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พุทธศักราช ๒๕๕๗ กล่าวคือ “...ศึกษาและเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ ...” นอกจากการวิเคราะห์และกำหนด “วิสัยทัศน์และอนาคตประเทศไทย” สำหรับระยะเวลาประมาณ ๒๐ ปี ในอนาคต เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการกำหนดประเด็น และแนวทางการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ แล้ว สภาปฏิรูปแห่งชาติยังได้ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อสนเทศ ตลอดจนประมวลความรู้ ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ โดยได้ดำเนินการต่อเนื่อง ทั้งโดยทางตรง และทางอ้อม หยิบยกขึ้นกำหนดเป็นวาระปฏิรูปที่สำคัญ ๆ รวม ๓๗ วาระปฏิรูป และเป็นวาระพัฒนาที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องภายหลังจากการปฏิรูปแล้ว อีก ๖ วาระพัฒนา

วาระปฏิรูปและวาระพัฒนาทั้งหมด ได้ผ่านความเห็นชอบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ และได้นำเสนอไปยัง คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการตามสมควรต่อไปแล้ว

เอกสารฉบับนี้เป็นประมวลรายงานวาระปฏิรูปที่ ๗ เรื่อง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (แผนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม) ดำเนินการโดยคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสภาปฏิรูปแห่งชาติได้จัดรวบรวมเพื่อเผยแพร่สำหรับประโยชน์สาธารณะสืบไป

สภาปฏิรูปแห่งชาติ
๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

หน้า

คำนำ

รายงาน การปฏิรูปการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

บทนำ

๑

ส่วนที่ ๑ การปฏิรูปกฎหมายและการจัดทำกฎหมาย

๔

ส่วนที่ ๒ การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

๒๒

ส่วนที่ ๓ การปฏิรูปองค์กรและการทำงานในกระบวนการยุติธรรม

๒๖

ส่วนที่ ๔ การปฏิรูปการแก้ปัญหาอาชญากรรมให้โทษร้ายแรง

๓๙

ส่วนที่ ๕ การปฏิรูปโครงสร้างอำนาจหน้าที่ และกระบวนการทำงาน
ตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน

๔๙

บทส่งท้าย

๖๔

ภาคผนวก

๗๐

ภาคผนวก ก ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดิน
คืนจากการทุจริต พ.ศ.

๗๑

ภาคผนวก ข ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลป้องปรามการทุจริตและ
วิธีพิจารณาคดีป้องปรามการทุจริต พ.ศ.

๘๖

ภาคผนวก ค บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครอง
ติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลป้องปรามการทุจริตและวิธี
พิจารณาคดีป้องปรามการทุจริต พ.ศ.

๙๙

ภาคผนวก ง ร่างพระราชบัญญัติการยุติข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนขึ้นศาล พ.ศ.

๑๐๕

ภาคผนวก จ ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม
(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

๑๑๖

ภาคผนวก ฉ ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการตุลาการศาลยุติธรรม
(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

๑๒๘

ภาคผนวก ช ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

๑๓๕

ภาคผนวก ซ คณะกรรมาธิการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

๑๕๑

คณะอนุกรรมาธิการปฏิรูปการจัดทำกฎหมาย ปรับปรุงและยกร่างกฎหมาย

คณะอนุกรรมาธิการปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมาย

คณะอนุกรรมาธิการปฏิรูปองค์กรและกระบวนการยุติธรรมก่อนชั้นศาล

คณะอนุกรรมาธิการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล

คณะอนุกรรมาธิการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในองค์กรอิสระ

คณะอนุกรรมาธิการปฏิรูปการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ

คณะอนุกรรมาธิการปฏิรูปโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานตำรวจ

เพื่อประโยชน์ของประชาชน

รายงาน
วาระปฏิรูปที่ ๗ การปฏิรูปการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ*
(แผนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม)

บทนำ

๑. หลักการและเหตุผล

ตามที่ที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๗/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ได้ลงมติตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ตามข้อบังคับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๐ วรรคสาม (๓) โดยมีอำนาจหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้สัมฤทธิ์ผล รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่สภามอบหมาย และการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๕/๒๕๕๘ ในวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๘ ได้เห็นชอบกรอบวิสัยทัศน์ประเทศไทย และวาระการปฏิรูป จำนวน ๓๖ เรื่อง และวาระการพัฒนา จำนวน ๗ เรื่อง โดยได้มอบหมายให้คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม จัดให้มีการศึกษา เรื่อง การปฏิรูปการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ตามข้อบังคับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗

ที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๕๘ วันอังคารที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๘ และได้พิจารณา รายงานเรื่อง วาระที่ ๗ : การปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ) เพื่อให้คณะกรรมการได้นำข้อเสนอแนะแนวทางในการปฏิรูปการจัดทำกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ให้มีความสมบูรณ์และเกิดผลในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ต่อไป นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาแนวทางการปฏิรูปในวาระปฏิรูปที่ ๗ เรื่อง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (แผนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม) เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาให้สภาปฏิรูปแห่งชาติ เพื่อพิจารณาและเสนอแนะแนวทางแผนการปฏิรูป

๒. ประเด็นการศึกษา

๑. การปฏิรูปกฎหมายและการจัดทำกฎหมาย

๑.๑ การปฏิรูปการยกร่างกฎหมาย

๑.๒ การจัดทำกฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ

๑.๓ การปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๑.๔ การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

- แก้ไขในส่วนกฎหมายขายฝาก

- คดีที่มีการถูกทำละเมิด รัฐต้องรับผิดชอบดูแลผู้ได้รับความเสียหายไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล

- การให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองการซื้อบ้านหรืออาคารชุดไม่ให้ผู้ซื้อถูกเอาเปรียบ

- การแย่งการครอบครองที่ดินมือเปล่า ให้มีกำหนดเวลา ๕ ปี

๒. การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

๒.๑ พิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมาย

๒.๒ พิจารณาจากผู้บังคับใช้กฎหมาย

๒.๓ พิจารณาจากผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย

*รายงานนี้จัดทำโดยคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยผ่านความเห็นชอบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ และได้นำเสนอรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘

๓. การปฏิรูปองค์กรและการทำงานในกระบวนการยุติธรรม

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แต่ละหน่วยงานได้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๑ ปฏิรูปองค์กรศาล

๓.๒ ปฏิรูปองค์กรอัยการ

๓.๓ ปฏิรูปองค์กรตำรวจ

(หมายเหตุ : ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ครั้งที่ ๘ วันอังคารที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗ มีมติแต่งตั้งคณะอนุกรรมการปฏิรูปโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน ต่อมาในการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ ที่ประชุมได้พิจารณาการปฏิรูปที่ ๖ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน ปรากฏว่ายังไม่ได้ข้อยุติ จึงเห็นชอบให้ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิรูปกิจการตำรวจเพื่อสนับสนุนและขับเคลื่อน ผลการศึกษาเรื่องการปฏิรูปกิจการตำรวจ เพื่อแยกพิจารณาและแยกรายงานออกเป็นอีกฉบับหนึ่ง)

๓.๔ ปฏิรูปองค์กรนายความ

๓.๕ ปฏิรูปองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

๓.๖ ปฏิรูปหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม

- หน่วยงานการบังคับคดี
- หน่วยงานการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
- หน่วยงานราชทัณฑ์
- หน่วยงานคุมประพฤติ
- หน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษ

๔. การปฏิรูปการแก้ปัญหาอาชญากรรมให้โทษร้ายแรง

๓. วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาแนวทางการจัดทำแผนปฏิรูป โดยการศึกษาจากเอกสาร และมีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากคณะอนุกรรมการ ชุดต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และคณะกรรมการฯ ได้จัดทำรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑. เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการฯ ได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการ จำนวน ๗ คณะ เพื่อพิจารณาศึกษา แนวทางการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ) ดังนี้

- ๑.๑ คณะอนุกรรมการปฏิรูปการจัดทำกฎหมาย ปรับปรุงและยกร่างกฎหมาย
- ๑.๒ คณะอนุกรรมการปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมาย
- ๑.๓ คณะอนุกรรมการปฏิรูปองค์กรและกระบวนการยุติธรรมก่อนชั้นศาล
- ๑.๔ คณะอนุกรรมการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล

๑.๕ คณะอนุกรรมการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในองค์กรอิสระ

๑.๖ คณะอนุกรรมการปฏิรูปการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ

๑.๗ คณะอนุกรรมการปฏิรูปโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน

๒. คณะอนุกรรมการแต่ละคณะได้พิจารณาแนวทางการปฏิรูปตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และคณะกรรมการฯ ได้พิจารณาเห็นชอบแนวทางการปฏิรูปที่คณะอนุกรรมการได้ศึกษาไว้ดังกล่าว เพื่อเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ

๔. สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ได้ศึกษาวิเคราะห์แผนการปฏิรูปกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ในวาระที่ ๗ เรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ ๑ การปฏิรูปกฎหมายและการจัดทำกฎหมาย

ส่วนที่ ๒ การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ ๓ การปฏิรูปองค์กรและการทำงานในกระบวนการยุติธรรม

ส่วนที่ ๔ การปฏิรูปการแก้ปัญหายาเสพติดให้โทษร้ายแรง

ส่วนที่ ๕ การปฏิรูปโครงสร้างอำนาจหน้าที่ และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน

(หมายเหตุ : ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ครั้งที่ ๘ วันอังคารที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗ มีมติแต่งตั้งคณะอนุกรรมการปฏิรูปโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน ต่อมาในการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ ที่ประชุมได้พิจารณาวาระการปฏิรูปที่ ๖ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน ปรากฏว่ายังไม่ได้ข้อยุติ จึงเห็นชอบให้ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิรูปกิจการตำรวจเพื่อสนับสนุนและขับเคลื่อน ผลการศึกษาเรื่องการปฏิรูปกิจการตำรวจ เพื่อแยกพิจารณาและแยกรายงานออกเป็นอีกฉบับหนึ่ง)

ส่วนที่ ๑ การปฏิรูปกฎหมายและการจัดทำกฎหมาย

๑. การปฏิรูปการยกร่างกฎหมาย

กฎหมายมีส่วนกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าและสามารถแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการบัญญัติเนื้อหาสาระที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของภาครัฐหรือขั้นตอนในการกำหนดความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพบว่าบทบัญญัติของกฎหมายขาดความชัดเจนทั้งในด้านลายลักษณ์อักษรและเจตนารมณ์ ล้าสมัย ไม่ชัดเจนมีความซ้ำซ้อน และหลายกรณีมีความขัดแย้งกัน ตลอดจนขาดความเชื่อมโยงทำให้กฎหมายเข้าใจยาก ประกอบกับมาตรา ๘๗ แห่งร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๘ บัญญัติให้รัฐต้องจัดให้มีการพัฒนากฎหมายให้ทันสมัย ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่สร้างภาระและขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ทำให้กลไกของรัฐสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม จัดให้มีการประเมินผลกระทบของร่างกฎหมายที่เสนอ รวมทั้งจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับผลกระทบในการตรากฎหมายและกฎ ตลอดจนส่งเสริมการให้ความรู้ทางกฎหมายและการให้ความช่วยเหลือกฎหมายแก่ประชาชน ดังนั้น จึงควรมีการดำเนินการปรับปรุงพัฒนากฎหมายให้เกิดความเหมาะสมให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญในด้านการร่างกฎหมายทั้งระบบ โดยคำนึงถึงหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน หลักความสอดคล้องและรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ตลอดจนมีความเป็นธรรมแก่ทุกภาคส่วน รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของประเทศและอารยประเทศ

ประเด็นการศึกษา

๑. ศึกษารูปแบบและการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายของต่างประเทศ
๒. พิจารณาประเด็นปัญหาของการตรากฎหมายในปัจจุบันที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ
๓. พิจารณาความซ้ำซ้อนของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายกับองค์กรอื่นในการแบ่งอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับร่างกฎหมายที่สามารถทำให้ได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการของประชาชนและสังคมโดยรวม
๔. พิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายในปัจจุบัน และองค์ประกอบของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

๑. สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติทำงานควบคู่กับคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยกรรมการจากทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชน โดยจะนำผลการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อวางแนวทางการปฏิรูปกฎหมาย

๒. สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติร่วมกับคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการซึ่งมีความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการศึกษาค้นคว้าแนวทางการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ อาจคัดเลือกผลการศึกษาวิจัยที่เคยมีมาแล้วและทำการพิจารณาต่อยอดจากผลการศึกษาดังกล่าวได้

๓. สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติร่วมกับคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย รวมทั้งคณะกรรมการกฤษฎีกาจัดตั้งคณะกรรมการร่าง/ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกาฯ พระราชบัญญัติคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายฯ
๔. เสนอร่างกฎหมายเข้าสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

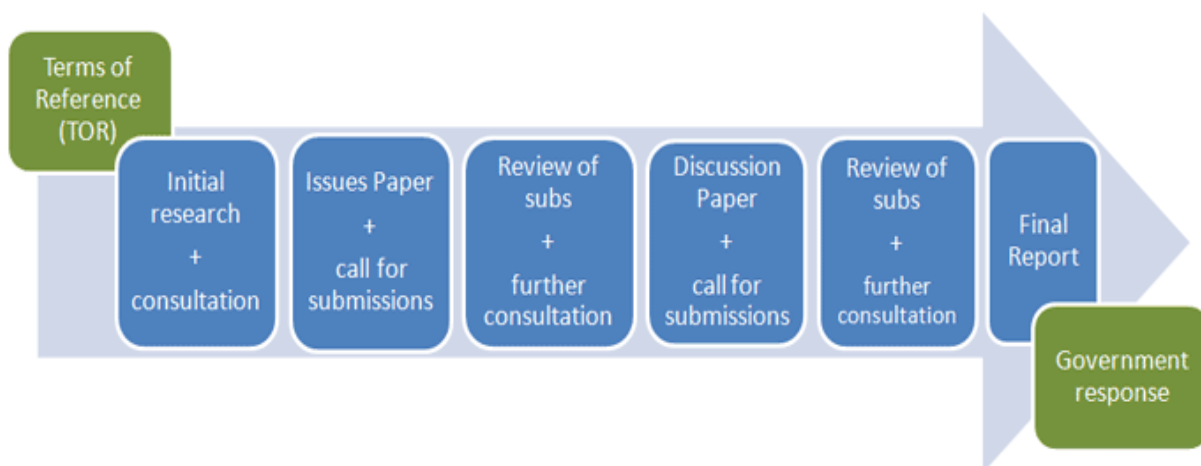
สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

๑. เปรียบเทียบคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายของต่างประเทศ

(๑) ประเทศออสเตรเลีย

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (Australia Law Reform Commission: ALRC) เป็นหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินงานภายใต้ Australia Law Reform Commission Act ๑๙๙๖ และ the Public Governance, Performance and Accountability Act ๒๐๑๓) ALRC มีหน้าที่ทำความเข้าใจเพื่อเสนอต่อรัฐบาลในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ทั้งนี้ รายงานความเห็นไม่ว่าบางส่วนหรือทั้งหมดของ ALRC มากกว่าร้อยละ ๘๕ จะได้รับการรับฟังความเห็นและนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย โดยหน่วยงาน ALRC เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีประสิทธิภาพและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปรับปรุงกฎหมายในประเทศออสเตรเลีย

สำหรับกระบวนการปรับปรุงกฎหมายแต่ละเรื่องอาจมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับขอบเขตในการปรับปรุงแก้ไข บุคคลที่เกี่ยวข้อง (key stakeholders) และความซับซ้อนของกฎหมายที่มีการปรับปรุง ซึ่งรัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดขอบเขตของกฎหมายที่มีความจำเป็นต้องพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไข โดยมีหลักการในการพิจารณา กล่าวคือ สังคมมีความกังวลประเด็นใดประเด็นหนึ่งและประสงค์จะให้มีการหยิบยกขึ้นพิจารณาผ่านกระบวนการปฏิรูปกฎหมาย หรือปรากฏเหตุการณ์ในปัจจุบันหรือมีคดีความที่แสดงให้เห็นว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่มีประสิทธิภาพ หรือพัฒนาการของเทคโนโลยีทำให้มีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ทั้งนี้ กระบวนการปรับปรุงกฎหมายมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

*เอกสารรับฟังความคิดเห็นและรายงานผลการศึกษาของคณะกรรมการปฏิรูปมีการเผยแพร่ต่อสาธารณชนผ่านเว็บไซต์

** ไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนว่ารัฐบาลต้องออกกฎหมายขึ้นใช้บังคับตามข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูป บางกรณีใช้เวลาหลายปีภายหลังจากมีการทำรายงานผลการศึกษาแล้วเสร็จ อย่างไรก็ตาม รายงานดังกล่าวของคณะกรรมการปฏิรูปจะปรากฏในรายงานประจำปีของ ALRC

การจัดทำการวิจัยและผลการศึกษาก็จะประกอบไปด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานของรัฐบาล ศาล ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย กลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้เสีย นักวิชาการ และสมาชิกในชุมชน บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ในเนื้อหาของกฎหมายที่มีการปรับปรุงแก้ไขด้วย นอกจากนั้น คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายยังสามารถแต่งตั้งคณะอนุกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษา

(๒) เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายได้ถูกจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๘๐ เป็นหน่วยงานที่มีความเป็นอิสระและองค์ประกอบของคณะกรรมการมีความหลากหลาย ไม่ได้มาจากบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายเพียงด้านเดียว โดยคณะกรรมการมีหน้าที่หลักในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายโดยการทบทวน คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายและบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญที่สามารถประสานงานกับสังคมส่วนใหญ่ได้ ทั้งนี้ ความเห็นของคณะกรรมการจะต้องนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาโดยรอบคอบอีกครั้งก่อนที่จะมีผลบังคับใช้

ทั้งนี้ คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายไม่ได้เป็นหน่วยงานเดียวในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย ในบางกรณีอาจมีการเสนอโดยหน่วยงานของรัฐบาลหรือประชาชนโดยตรงก็ได้ อย่างไรก็ตาม หากในบางกรณีมีหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายก็จะเป็นผู้รับผิดชอบหลัก รวมถึงกรณีที่มีความจำเป็นต้องเป็นแบบ Full-time legal input

สำหรับกระบวนการปรับปรุงกฎหมายจะมีขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนทั่วไป โดยมีระยะเวลาประมาณ ๓ เดือน และจะต้องมีการนำเสนอข้อเสนอก่อนที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต่อองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการร่างกฎหมายหรือองค์กรที่มีส่วนได้เสียในเรื่องนั้น ๆ โดยตรง ก่อนที่คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายจะมีข้อสรุปของรายงานการศึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อไป ทั้งนี้ ผลการรับฟังความคิดเห็นและรายงานผลการศึกษาก็จะมีการเผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นการทั่วไป

๒. ประเด็นปัญหาของการตรากฎหมายในปัจจุบันที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

๑. การตรากฎหมายไม่มีประสิทธิภาพในปัจจุบันที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จากการศึกษาพบว่าสาเหตุ ดังนี้

๑.๑ ความขัดแย้งกันของกฎหมายและของหน่วยงานที่ใช้กฎหมายต่างฉบับกัน

๑.๒ กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีความล้าสมัยไม่สามารถปรับตามสถานการณ์

๑.๓ กระบวนการในการจัดทำกฎหมายล่าช้า

๑.๔ กฎหมายส่วนใหญ่มุ่ง “การควบคุม” มากกว่าการกำกับหรือส่งเสริม

๑.๕ โครงสร้างของกฎหมายไทยให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐมากและขาดความโปร่งใสในตัวกฎหมายเอง โดยมักสร้างระบบการรวมอำนาจตัดสินใจไว้ที่องค์กรระดับสูงและไม่กระจายงานตามความเหมาะสม

๑.๖ กฎหมายเป็นที่มาของขั้นตอนและความล่าช้าประการหนึ่งในระบบราชการ ดังนั้น การกำหนดกฎหมายที่ดีควรกำหนดหน้าที่ของผู้ใช้กฎหมายไว้ด้วย

๑.๗ กฎหมายเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายทั้งในภาครัฐและเอกชน เช่น กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าธรรมเนียมมีลักษณะเป็นภาษีมากกว่าการให้บริการ จึงไม่สร้างทัศนคติในเชิงการให้บริการของหน่วยงานของรัฐ

๑.๘ กฎหมายขาดการรวบรวมประสานและเผยแพร่อย่างสม่ำเสมออย่างเป็นระบบ

๑.๙ ขาดการประเมินผลกระทบทางกฎหมาย

๑.๑๐ ขาดการรวบรวมประมวลกฎหมายในเรื่องที่มีอยู่เป็นฉบับเดียวกัน เช่น เรื่องสวัสดิการ ที่มีอยู่ในกฎหมายกว่า ๗๐ ฉบับ เป็นต้น (จากรายงานคณะกรรมการสวัสดิการสังคม)

๒. ขาดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน

หน่วยงานของรัฐยังไม่ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของเอกชนในการแก้ไขปรับปรุงอย่างเพียงพอ และขาดการให้สาธารณะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Public Hearing) และขาดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นที่ชัดเจน โดยที่ผ่านมาหน่วยงานราชการเสนอแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงหรือรับทราบข้อมูลการแก้ไขได้

๓. ความซ้ำซ้อนของการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและคณะกรรมการกฤษฎีกา

จากการพิจารณาพระราชบัญญัติคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๕๓ และพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒ การดำเนินงานของคณะกรรมการทั้งสองชุดยังคงมีบางส่วนที่มีความซ้ำซ้อนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอบเขตหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนากฎหมายที่อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกาและคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย โดยจะเห็นได้ว่าคณะกรรมการทั้งสองชุดมีหน้าที่ศึกษาวิจัย ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเพื่อนำเสนอต่อคณะรัฐบาลเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

เรื่อง	คณะกรรมการกฤษฎีกาและ คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย	คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย
กฎหมาย	พ.ร.บ.คณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒	พ.ร.บ.คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๕๓
วัตถุประสงค์	ในการพิจารณากฎหมายต้องคำนึงถึง - ความจำเป็น ความเป็นไปได้และ ขอบเขตที่จะต้องมีกฎหมายดังกล่าว - ความสอดคล้องกับหลักกฎหมายอื่นๆ - ความมีประสิทธิภาพของการจัด องค์กรและกลไกเพื่อบังคับใช้กฎหมาย - ผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดิน - ภาระหรือความยุ่งยากของประชาชน	ดำเนินการปรับปรุงพัฒนากฎหมาย ให้เกิดความเหมาะสม ให้เป็นไปตาม รธน. ทั้งด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย การวินิจฉัย การร่างทั้งระบบ โดยคำนึงถึงหลักการ ดังนี้ ● หลักการปกครองระบบ ปชต. อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข ● หลักความเป็นอิสระ ● หลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล ● หลักการดำเนินการบนพื้นฐาน ขององค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา และการวิจัย ● หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาค ส่วน ● หลักความสอดคล้องและทันต่อ สถานการณ์รวมทั้งความเปลี่ยนแปลง ของประเทศและอารยประเทศ

เรื่อง	คณะกรรมการกฤษฎีกาและ คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย	คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย
องค์ประกอบ	จำนวนที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่ ต้องเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้าน กฎหมาย รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์หรือบริหารราชการแผ่นดิน	๑๑ ท่าน (ประธาน ๑/รองประธาน ๑ และกรรมการอื่นอีก ๙ ท่าน ซึ่งได้รับ การโปรดเกล้าฯ
วาระ	๓ ปี	๔ ปี ไม่เกิน ๒ วาระ
อำนาจ/หน้าที่	<p>๑) คณะกรรมการกฤษฎีกามีหน้าที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำร่างกฎหมายตามคำสั่ง นายกฯ/มติกรม. - รับผิดชอบให้ความเห็นทางกฎหมาย แก่หน่วยงานของรัฐ - เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อ กรม.เกี่ยวกับการให้มีกฎหมายหรือ แก้ไขปรับปรุงหรือยกเลิก <p>๒) คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย มีหน้าที่ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาวิจัยและจัดทำรายงาน พร้อมทั้งร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เสนอ กรม.เพื่อพิจารณาต่อไป - คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย จะขอให้ที่ประชุมใหญ่กรรมการ กฤษฎีกาให้ความเห็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - สืบสวน ศึกษา วิจัยเพื่อประโยชน์ ในการวางเป้าหมาย นโยบาย - ปรับปรุงกฎหมายและพัฒนากฎหมาย ของประเทศให้เป็นไปตาม รธน. โดยคำนึงถึงความมีส่วนร่วมของประชาชน - เสนอแนะต่อ กรม.เกี่ยวกับแผนการ ให้มีกฎหมายหรือแก้ไขเพิ่มเติม - เสนอความเห็นต่อ กรม.เกี่ยวกับ แผนการตรากฎหมายที่จำเป็นต่อการ ดำเนินการตามนโยบายและแผนการ บริหารราชการแผ่นดิน - เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อ กรม. และรัฐสภาเกี่ยวกับร่างกฎหมาย ที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศาล องค์การอิสระ ทั้งนี้ hearing หน่วยงาน และประชาชนที่เกี่ยวข้อง - จัดทำรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ เสนอต่อกรม. รัฐสภาและเผยแพร่ต่อ สาธารณชน
สำนักงาน/อำนาจ หน้าที่	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มีหน้าที่	สำนักงาน คณะกรรมการปฏิรูป กฎหมาย มีหน้าที่

๓. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

แม้ว่ารัฐบาลได้สนับสนุนการทำงานของกลไกในการปฏิรูปกฎหมาย โดยบัญญัติพระราชบัญญัติคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งเป็นกฎหมายจัดตั้งองค์กรที่เป็นหน่วยงานอิสระให้สามารถทำหน้าที่ในการผลักดันการปฏิรูปกฎหมาย เพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายให้เกิดความเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชน รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญไม่ว่าจะเป็นด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย การวินิจฉัยกฎหมาย การร่างกฎหมายหรือการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายทั้งระบบ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน กล่าวคือ

๑) ปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนภารกิจตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ได้แก่

- อำนาจในการร่างกฎหมาย : ในทางปฏิบัติคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการร่างกฎหมาย จึงอาจไม่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดให้คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายศึกษา วิจัยและปรับปรุงกฎหมาย

- การเข้าถึงร่างกฎหมายเพื่อนำมาพิจารณาให้ความเห็น : แม้กฎหมายกำหนดให้อำนาจหน้าที่คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายในการเสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเกี่ยวกับร่างกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศาล องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ตาม ในทางปฏิบัติคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายไม่สามารถเข้าถึงร่างกฎหมายเพื่อนำมาพิจารณาให้ความเห็นได้ หรือมีระยะเวลาไม่มากในการพิจารณาให้ความเห็น เนื่องจากได้รับร่างกฎหมายในระยะเวลายาวนาน

- การเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี : ในขั้นการพิจารณาของรัฐมนตรีและรัฐสภาไม่นำความเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายมาประกอบการพิจารณาอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งที่ความเห็นและข้อเสนอแนะได้ผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากนักวิชาการ ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย มีการวิเคราะห์จากความรู้เชิงวิชาการและการวิจัยก่อนที่จะมีการนำสู่การพิจารณาของที่ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

- การพัฒนากฎหมายไม่เชื่อมโยงทั้งระบบ : เนื่องจากร่างกฎหมายที่มีการเสนอแก้ไขส่วนใหญ่เป็นร่างของคณะรัฐมนตรีที่เสนอโดยกระทรวงต่าง ๆ เป็นหลัก ซึ่งเป็นการแก้ไขข้อจำกัดเฉพาะกระทรวง/กรม จึงไม่มีการพัฒนาเชื่อมโยงทั้งระบบและแทบไม่มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนที่เกี่ยวข้อง ทำให้กฎหมายที่ออกมาส่วนใหญ่เป็นไปในทางเสริมอำนาจรัฐมากกว่าการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

- การพิจารณาร่างกฎหมายของสภาไม่ทันต่อสถานการณ์ จึงไม่สามารถออกกฎหมายเพื่อมาแก้ไขปัญหาบางเรื่องที่เป็นปัญหาสั่งสมมาอย่างยาวนาน

- การสนับสนุนการเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง : วัตถุประสงค์ประการหนึ่งที่สำคัญของการมีคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายก็เพื่อทำให้การสนับสนุนแก่ประชาชนให้มีการเสนอกฎหมายและดำเนินกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้กฎหมายภาคประชาชนเข้าสู่สภา อย่างไรก็ตาม กฎหมายภาคประชาชนที่เข้าสู่กระบวนการนิติบัญญัติไม่มีการให้ความสำคัญเท่าที่ควร และการเข้าชื่อเสนอกฎหมายมีขั้นตอนมาก ทำให้เกิดความล่าช้าเมื่อมีการยุบสภาทำให้ต้องเริ่มกระบวนการใหม่

๒) ปัญหาการบริหารจัดการองค์กร ได้แก่

- การบริหารทรัพยากรบุคคล : บุคลากรไม่เพียงพอ รวมทั้งยังขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

- การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน : เนื่องจากการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายมีลักษณะที่แตกต่างจากหน่วยงานอื่น ทำให้กฎระเบียบบางฉบับไม่สามารถตอบสนองภารกิจและการดำเนินงานของคณะกรรมการเท่าที่ควร

- การประชาสัมพันธ์ : ภารกิจที่สำคัญของคณะกรรมการนอกจากหลักความเป็นอิสระหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลแล้ว ยังต้องแสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ทุกภาคส่วน แต่มีเพียงคณะกรรมการที่เป็นส่วนกลางในการประชาสัมพันธ์ในวงกว้างและมีเนื้อหาแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย แต่มีงบประมาณไม่เพียงพอ

- การเข้าถึงเครือข่ายภาคประชาชน : เนื่องจากมีสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายที่ส่วนกลางเพียงแห่งเดียว แต่การดำเนินการปฏิรูปต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและค้ำประกันผลกระทบในวงกว้าง ทำให้มีปัญหาในการเข้าถึงภาคประชาชน

- งบประมาณ : ได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานในหลายส่วน เช่น การวางแผนงานเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยกฎหมาย การรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เป็นต้น

ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางการดำเนินการ

๑. การกำหนดองค์กรหลักในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย

๑.๑ ควรกำหนดให้มืองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการศึกษาวิจัยในเชิงลึกเพื่อพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย ตลอดจนการจัดทำเอกสารหรือตำราหรือคำอธิบายกฎหมายเพื่อมิให้เกิดปัญหาในการตีความ รวมทั้งเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ใช้กฎหมายและประชาชนในวงกว้าง เช่น

- อาจมีการกำหนดให้คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย และให้องค์กรดังกล่าวสามารถนำเสนอร่างกฎหมายต่อสภาและมีบทบาทในการชี้แจงร่างกฎหมายประกอบเหตุผลในชั้นกรรมาธิการ เพื่อให้การพิจารณาการออกกฎหมายเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน โดยให้คณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นองค์กรที่รับผิดชอบด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเทคนิคการร่างกฎหมาย โดยพิจารณาเน้นในเชิงหลักการมากกว่าการพิจารณาให้ความเห็นเป็นรายมาตรา ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการตรากฎหมายมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น

- อาจมีการกำหนดให้โอนย้ายคณะกรรมการพัฒนากฎหมายเข้าร่วมเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้พระราชบัญญัติคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายฯ เนื่องจากคณะกรรมการทั้งสองคณะมีอำนาจหน้าที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ศึกษา วิจัย ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายและนำเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับแผนการตรากฎหมายที่จำเป็นต่อการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล

๑.๒ ควรมีการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย โดยการกำหนดให้มีบุคคลที่มาจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือนักวิชาการ เช่น กรรมการที่เป็นตัวแทนจากศาล อัยการ อาจารย์มหาวิทยาลัยที่สอนวิชากฎหมาย และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เป็นต้น

๑.๓ ข้อเสนอต่อร่างกฎหมายควรได้รับการพิจารณาตั้งแต่ในชั้นการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้รัฐบาลมีข้อมูลที่ประกอบไปด้วยแนวความคิด ทฤษฎี ข้อมูลวิชาการและความเห็นจากการรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบด้าน

๑.๔ หากมีการพิจารณาว่าองค์กรใดควรเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายแล้ว เห็นว่าควรมีการทบทวนกฎหมายทุก ๆ ๕ ปีนับแต่วันที่กฎหมายแต่ละฉบับมีผลใช้บังคับว่าสมควรปรับปรุงกฎหมายนั้นหรือจัดให้มีมาตรการอื่นใดแทนหรือไม่ ทั้งนี้ ในกรณีที่มีความจำเป็นจะมีการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายหรือจัดให้มีมาตรการอื่นใดแทนในกำหนดระยะเวลาที่เร็วกว่านั้นก็ได

๑.๕ เมื่อครบวาระสภาผู้แทนราษฎรหรือยุบสภา คณะรัฐมนตรีต้องเสนอต่อสภา เพื่อยืนยันร่างกฎหมายการเข้าชื่อของประชาชนให้สภาพิจารณาต่อไปทุกฉบับ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ รัฐธรรมนูญ และเคารพสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑.๖ ในส่วนบริหารจัดการองค์กรที่เกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนากฎหมาย งบประมาณ เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นอย่างยิ่ง จึงควรที่จะต้องมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอเพื่อให้สำเร็จตามเจตนารมณ์ ของการปฏิรูปกฎหมาย

๒. การปรับปรุงกระบวนการร่างกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ควรแก้ไขปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการร่างกฎหมายทั้งหมดพร้อมกัน ทั้งระบบ ได้แก่

๒.๑ กระทรวง/ทบวง/กรม เช่น ในการเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมาย กระทรวง/ทบวง/กรม ต้อง

- กำหนดกรอบแนวคิดของกฎหมายที่จะเสนอให้ชัดเจนว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไข ปัญหาใด มีมาตรการอย่างไรและมาตรการดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาได้จริง

- ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เช่น คณะกรรมการกฤษฎีกา หรือคณะกรรมการ ปฏิรูปกฎหมาย

- ตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายนั้น

- รับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) กับร่างกฎหมาย

- ปฏิบัติตามคู่มือในการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย (Check list) และแบบหนังสือ ต่าง ๆ ที่เป็นมาตรฐาน

๒.๒ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (สลค.) เช่น สลค.ควรจัดทำคู่มือ (Handbook) การเสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีพร้อมกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน และเผยแพร่ต่อ หน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนทั่วไป เพื่อให้กระทรวง ทบวง กรม สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องและ เป็นระบบ หรือการพิจารณาในชั้นรับหลักการของร่างกฎหมายต้องเป็นไปเพื่อให้ได้ข้อยุติว่าหลักการของร่าง หรือหากมีข้อโต้แย้งระหว่างหน่วยงานควรมีแนวทางแก้ไขอย่างไร เนื่องจากเป็นการตัดสินใจในเชิงนโยบาย ที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อสภา

๒.๓ การอนุมัติร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรี (ครม.) เช่น ครม. ต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมาย วัตถุประสงค์ หลักการและผลกระทบของร่างกฎหมายโดยละเอียด คณะรัฐมนตรีจึงจะสามารถตัดสินใจในเชิงนโยบายได้ ซึ่งขั้นตอนการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย ของหน่วยงานต้นเรื่องที่เสนอร่างกฎหมายมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

๒.๔ การตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เช่น สำนักงาน ควรจัดทำคู่มือในการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายและแบบหนังสือต่าง ๆ ที่เป็นมาตรฐาน และให้กระทรวง ทบวง กรม ถือนโยบายอย่างเคร่งครัด

๒.๕ การพิจารณาร่างของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เช่น กำหนดข้อบังคับการประชุม เพื่อกำหนดกรอบเวลาในการอภิปรายร่างกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเพื่อลดเวลา อภิปรายให้เหลือเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อที่จะให้มีการอภิปรายที่ตรงประเด็นยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ควรกำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งเป็น ผู้มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในการตรากฎหมาย เพื่อให้คำปรึกษาหรือเข้าทำงานร่วมกับหน่วยงาน

ดังกล่าวข้างต้น โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการพิจารณาหลักการในการปรับปรุงกฎหมายของกระทรวง ทบวง กรม จนถึงสุดกระบวนการตรากฎหมาย

นอกจากนี้ ควรมีการตกลงร่วมกันเพื่อที่จะกำหนดกรอบระยะเวลาทั้งหมดที่จะใช้ในการตรากฎหมายแต่ละฉบับ ตั้งแต่กระบวนการในการคิด หลักการที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย การจัดทำ การรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุมัติหลักการ การพิจารณาตรวจร่างกฎหมาย และการพิจารณาเพื่อผ่านร่างกฎหมายแต่ละฉบับ เพื่อความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการตรากฎหมายแต่ละฉบับยิ่งขึ้น

๓. การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับฟังความคิดเห็นในการปรับปรุงกฎหมายที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เช่น

๓.๑ กำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับร่างกฎหมายก่อนที่จะเสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีเพื่ออนุมัติหลักการ

๓.๒ มีการให้ข้อมูลแก่ประชาชนหรือผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากร่างกฎหมาย เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น แนวทางที่เป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งมาตรการที่หน่วยงานของรัฐเสนอและสรุปสาระสำคัญของร่างกฎหมาย

๓.๓ กำหนดวิธีการในการรับฟังความคิดเห็น เช่น ทางไปรษณีย์ ทางอินเทอร์เน็ต การประชุม หรือการสัมมนา ซึ่งเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ กล่าวคือ หน่วยงานของรัฐจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นก่อนเริ่มดำเนินการโครงการของรัฐ

๓.๔ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐแสดงความเห็นต่อการแสดงความคิดเห็นของประชาชนหรือผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากร่างกฎหมายอย่างเปิดเผย

นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับร่างกฎหมายของประชาชนเป็นลำดับแรก และในกรณีที่นายกรัฐมนตรีต้องรับรองร่างกฎหมายการเงินที่ประชาชนเสนอ ควรให้มีการพิจารณาอย่างเร่งด่วน

๔. การจัดทำประมวลกฎหมาย

ควรมีการประมวลกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมี ๔ รูปแบบ*

❶ นำกฎหมายและคำวินิจฉัยของตุลาการและบทความทางวิชาการมารวบรวม	❷ นำกฎหมายเรื่องเดียวกันมารวมกันไว้ในประมวลกฎหมายโดยจัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบ	❸ นำกฎหมายมารวมกันโดยไม่แก้ไขหลักการ แต่แก้ไขรายละเอียดเฉพาะส่วนการบริหารราชการเพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อน	❹ นำกฎหมายมารวมกัน โดยแก้ไขเพิ่มเติมทั้งหลักการและรายละเอียด (เช่นเดียวกับการจัดทำประมวลกฎหมายแบบเดนมาร์ก)
<u>ข้อดี</u> : ไม่ต้องตรากฎหมาย/ไม่กระทบต่อระบบกฎหมายไทย <u>ข้อเสีย</u> : ไม่มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย	<u>ข้อดี</u> : เป็นหมวดหมู่/ระบบยิ่งขึ้น โดยไม่มีการแก้ไขเนื้อหา แต่อาจปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวดเร็ว <u>ข้อเสีย</u> : ต้องตรากฎหมายใหม่ (เหมือนรูปแบบของฝรั่งเศสและอเมริกา)	<u>ข้อดี</u> : เกิดประสิทธิภาพในการใช้กฎหมาย ประหยัดและรวดเร็วยิ่งขึ้น <u>ข้อเสีย</u> : ต้องตรากฎหมายใหม่ (ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ต้องใช้เวลามากจนทำให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่จะให้มีการจัดทำประมวลฯในเวลาอันรวดเร็ว)	<u>ข้อเสีย</u> : ต้องตรากฎหมายใหม่ (ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ต้องใช้เวลามากจนทำให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่จะให้มีการจัดทำประมวลฯในเวลาอันรวดเร็ว)

จากการพิจารณารูปแบบการประมวลกฎหมายดังกล่าวข้างต้น เห็นว่ารูปแบบ ๒ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมเนื่องจากในการจัดทำประมวลกฎหมายนั้นเป็นการนำบทบัญญัติของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้วมารวบรวมเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ใหม่ให้เป็นระบบยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการใช้กฎหมาย

สำหรับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันมีหลายเรื่องที่จะมีการประมวลให้เป็นระบบ เนื่องจากมีการกำหนดหลักการในเรื่องเดียวกันไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ สวัสดิการสังคม คุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคriminal ต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดี เป็นต้น

นอกจากนี้ ในช่วงของการปฏิรูปกฎหมายนั้นควรกำหนดให้มีคณะกรรมการการจัดทำประมวลกฎหมายแห่งชาติ ซึ่งประกอบไปด้วยองค์กรอิสระและหน่วยงานของรัฐ และกรมการอื่น ได้แก่ กรมการจากฝ่ายนิติบัญญัติ กรมการจากฝ่ายบริหาร กรมการจากฝ่ายตุลาการ ผู้แทนหน่วยงานอิสระหรือหน่วยงานของรัฐ คณะกรรมการรัฐสภา และนักวิชาการด้านวิชานิติศาสตร์ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำประมวลกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการปฏิรูปแล้วเสร็จ ควรกำหนดให้การจัดทำประมวลกฎหมายโอนย้ายไปยังองค์กรที่มีหน้าที่ในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายอย่างเช่น คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรดังกล่าวตามที่กฎหมายกำหนด และเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรนั้นสำเร็จตามเจตนารมณ์จึงควรที่จะมีการกำหนดงบประมาณในการบริหารจัดการองค์กรอย่างเพียงพอ

ในส่วนของอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ มุ่งเน้นในการกำหนดกรอบและทิศทางในการจัดทำประมวลกฎหมาย ได้แก่

- ๑) จัดทำแผนงานหรือโครงการทั่วไปเกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมายและเสนอต่อรัฐมนตรี
- ๒) วางระเบียบว่าด้วยกระบวนการ รูปแบบ และวิธีการจัดทำประมวลกฎหมายและเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเพื่อทราบ
- ๓) กำหนดขอบเขตการจัดทำประมวลกฎหมายแต่ละเรื่อง
- ๔) ติดตามผลการจัดทำประมวลกฎหมายและปัญหาที่เกิดจากการจัดทำประมวลกฎหมายรวมทั้งการดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย
- ๕) ติดตาม เฝ้าระวัง กำกับดูแล และให้คำแนะนำการดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการเกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมาย
- ๖) จัดทำและพิจารณาร่างประมวลกฎหมายเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี
- ๗) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำประมวลกฎหมายตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย
- ๘) เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมาย
- ๙) ตรวจสอบ ติดตาม เฝ้าระวัง กำกับดูแล และให้คำแนะนำในการปรับปรุงประมวลกฎหมายที่ได้ประกาศบังคับใช้แล้ว

๑๐) วางระเบียบและให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐในการรวบรวมบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ในที่เดียวกัน

สำหรับหลักเกณฑ์ที่น่าจะต้องคำนึงถึงในการจัดทำร่างประมวลกฎหมาย ผู้กร่างประมวลกฎหมายจะต้องจัดทำร่างประมวลกฎหมายให้มีลักษณะดังต่อไปนี้

๑) ความครบถ้วนสมบูรณ์ กล่าวคือ จะต้องรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในเรื่องหนึ่ง แต่กระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายมากมายหลายฉบับรวมไว้ในที่เดียวกันให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อให้การศึกษา ค้นคว้าข้อกฎหมายในเรื่องหนึ่งเป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

๒) ความเป็นเอกภาพ กล่าวคือ บทบัญญัติต่าง ๆ ที่จะนำมารวบรวมในประมวลกฎหมาย จะต้องว่าด้วยเรื่องเดียวกัน หรือมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันในระดับที่สมควรนำมารวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน

๓) ความเป็นระบบ กล่าวคือ ต้องมีการจัดรูปแบบการนำเสนอระบบกฎหมายในเรื่องใหม่ โดยการผสมผสานเนื้อหาของกฎหมายฉบับต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และจัดหมวดหมู่ในส่วนต่าง ๆ ให้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผล

๔) ไม่ควรจัดทำประมวลกฎหมายที่มีขอบเขตเนื้อหาสาระกว้างเกินไปเพราะจะทำให้เนื้อหาของประมวลกฎหมายนั้นขาดความกระชับไม่สะดวกแก่การนำไปปรับใช้ หรือไม่ควรถูกกำหนดเนื้อหาให้แคบเกินไป เพราะจะทำให้เนื้อหาไม่ครอบคลุมเรื่องที่เกี่ยวข้องครบถ้วน

๕) การจัดทำประมวลกฎหมายนั้นควรตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าเป็นการรวบรวมกฎหมาย เพื่อประโยชน์หรือความสะดวกสำหรับผู้ใช้กฎหมายเป็นหลัก ไม่ใช่เป็นการรวบรวมเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการ

๖) ไม่ควรมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการเฉพาะมาบัญญัติรวมไว้ในประมวลกฎหมายหรือบัญญัติให้ยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าว

๗) ควรกำหนดขอบเขตของเรื่องที่จะจัดทำประมวลกฎหมายให้ชัดเจนว่ามีขอบเขตเพียงใด

๘) ควรแบ่งเค้าโครงเป็นหัวข้อหลักและหัวข้อย่อยให้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องและเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและเป็นเอกภาพ

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้

๑) ลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย

๒) สามารถแก้ไขปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการร่างกฎหมายทั้งหมดพร้อมกัน ทั้งระบบ ประกอบกับการกำหนดให้มีหลักเกณฑ์ในการรับฟังความคิดเห็นในการปรับปรุงกฎหมายที่ชัดเจน มีผลให้กระบวนการออกกฎหมายมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น หากมีการนำกฎหมายเรื่องเดียวกันมารวมกันไว้ในประมวลกฎหมาย โดยจัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบ โดยการนำบทบัญญัติของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้วมารวบรวม เรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการใช้กฎหมายก็จะมีผลให้กฎหมาย มีความครบถ้วนสมบูรณ์ มีความเป็นเอกภาพและเป็นระบบยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ อาจจะต้องมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคณะกรรมการ กฤษฎีกา พระราชบัญญัติคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย ร่างพระราชบัญญัติการจัดทำประมวลกฎหมาย

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์

ผลลัพธ์

๑) มีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายเพียงหน่วยงานเดียว

๒) ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการร่างกฎหมาย ได้แก่ กระทรวง/ทบวง/กรม สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีการกำหนด กรอบแนวคิดของกฎหมายที่เสนอแก้ไขให้ชัดเจน มีการจัดทำคู่มือกฎหมาย (Handbook) เกี่ยวกับการเสนอร่าง

กฎหมายต่อคณะรัฐมนตรี/คู่มือในการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายและแบบหนังสือต่าง ๆ ที่เป็นมาตรฐานแก่หน่วยงานทางราชการให้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

๓) มีประมวลกฎหมายในเรื่องเดียวกันมารวมกันไว้ โดยจัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบ

ขอบเขตของงาน

ขั้นตอนที่ ๑ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติทำงานควบคู่กับคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยกรรมการจากทั้งภาครัฐ ภาควิชาการและภาคเอกชน โดยจะนำผลการศึกษามาวិเคราะห์เพื่อวางแนวทางการปฏิรูปกฎหมายที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ ๒ รับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชน และจัดสัมมนาเพื่อหาแนวทางที่เป็นที่ยอมรับของสังคม และสถาปนาปฏิรูปแห่งชาติรวบรวมความเห็นต่าง ๆ ที่ได้รับมาเพื่อพิจารณาแนวทางการปฏิรูปกฎหมายต่อไป

ขั้นตอนที่ ๓ ยกร่าง/ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พระราชบัญญัติคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายฯ ร่างพระราชบัญญัติการจัดทำประมวลกฎหมาย เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๔ เสนอร่างกฎหมายเข้าสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

๒. การจัดทำกฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ

ประเด็นการศึกษา

ที่ประชุมสถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๕๘ ในวันอังคารที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ เห็นชอบตามข้อเสนอของรายงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม “เรื่อง การปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม” ซึ่งรายงานดังกล่าวระบุให้จัดทำกรอบปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ ๒ เรื่อง กล่าวคือ

๑. กรอบการปฏิรูปกฎหมายเพื่อการจัดการประชาชนอาเซียน

๒. กรอบการปฏิรูปกฎหมายที่มีบทบัญญัติที่สร้างความไม่เป็นธรรมแก่มนุษย์ในสังคมไทย ที่มีปัญหาการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า "คนไร้รัฐไร้สัญชาติ"

วิธีการดำเนินการ

วิธีการแสวงหาข้อมูลทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อความรู้

(๑) การค้นคว้าจากเอกสาร

(๒) การลงพื้นที่สำรวจสถานการณ์ด้านข้อเท็จจริง และสัมภาษณ์ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

(๓) การตั้งวงเสวนากับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

เครือข่ายมวลมิตรที่มีส่วนร่วมในการแสวงหาข้อมูลเพื่อจัดทำรายงาน

(๑) องค์กรของรัฐไทย ซึ่งมีหน้าที่รักษาการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดการประชากร ในสถานการณ์ทั่วไป ได้แก่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

(๒) องค์กรของรัฐไทยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย และสภาความมั่นคงแห่งชาติ

(๓) นักวิชาการและนักวิจัย ได้แก่ ครูสอนวิชากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ในคณะนิติศาสตร์ของประเทศไทยต่าง ๆ และนักวิชาการอิสระที่ทำงานวิจัยด้านนี้

(๔) **องค์กรพัฒนาทั้งของรัฐและเอกชน** ได้แก่ คลินิกกฎหมายประจำโรงพยาบาลชายแดน จังหวัดตาก (โรงพยาบาลแม่ระมาด/โรงพยาบาลพบพระ/โรงพยาบาลอุ้มผาง /โรงพยาบาลท่าสองยาง) มูลนิธิกระจกเงา เชียงราย

(๕) **ภาคองค์กรระหว่างประเทศ** ได้แก่ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ประจำประเทศไทย องค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ประจำประเทศไทย องค์กรช่วยเหลือเด็ก (Save the Children) ประจำประเทศไทย มูลนิธิไทยเพื่อคนมีปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล Thai Committee for Refugees (TCR) และ (International Rescue Committee (IRC)

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

๑. สถานการณ์ด้านปัญหาการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายในประเทศไทยให้แก่มนุษย์ที่ตกหล่นจากทะเบียนราษฎรของรัฐ

แม้รัฐไทยจะมีภูมิปัญญาด้านการจัดการประชากรทั้งที่อาศัยอยู่ติดแผ่นดินไทยและที่ข้ามชาติจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยมาตั้งแต่ก่อนการเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่ แต่การจัดการประชากรในบางสถานการณ์ก็ยังไม่อาจทำให้แล้วเสร็จลงได้ ความไม่สำเร็จนี้ปรากฏใน ๔ สถานการณ์ อันทำให้มนุษย์คนหนึ่งมีปัญหาการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย และตกเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติ กล่าวคือ

(๑) **สถานการณ์แรก สถานการณ์ของคนที่อาศัยห่างไกลเป็นเหตุให้การจัดการทางทะเบียนราษฎรไม่อาจทำได้ในอดีต และอาจยังทำไม่ได้ดีแม้ในปัจจุบัน** ด้วยเหตุผลที่การเข้าถึงทำไม่ได้ด้วยอุปสรรคจากระยะทางและความยากลำบากของการเดินทาง จะเห็นว่า คนตกหล่นจากทะเบียนราษฎรจำนวนมากเป็น (๑) คนบนพื้นที่สูงหรือที่เรียกว่า “ชาวเขา” ที่เรารู้จักกันดี อาทิ กะเหรี่ยง อาข่า เมี่ยน ลีซู ลีอ (๒) คนที่อาศัยอยู่ในป่าหรือที่เรียกว่า “ชาวป่า” ที่เรารู้จักกันดี อาทิ คนตองเหลือง คนมานิหรือที่เรียกกันอีกอย่างว่า “ซาไก” และ (๓) คนที่อาศัยอยู่ในป่าหรือที่เรียกว่า “ชาวเล” ที่เรารู้จักกันดี อาทิ ชาวมอแกน ชาวมอแกลน ชาวอุรักลาโว้ย

(๒) **สถานการณ์ที่สอง สถานการณ์ของคนที่อาศัยในพื้นที่ชายแดน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการทับซ้อนของอำนาจอธิปไตยของรัฐที่มีดินแดนประชิดติดกัน และด้วยสถานการณ์ที่การปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านยังไม่แล้วเสร็จ** การจัดการทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความสับสน และหากมีการทุจริตแทรกเข้ามาอีกด้วย การบันทึกประชากรในทะเบียนราษฎรจึงเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะความหวาดกลัวในความผิดพลาด ตลอดจนความไม่แน่ใจในข้อมูลส่วนบุคคลที่น่าเสนอต่อนายทะเบียนราษฎร

(๓) **สถานการณ์ที่สาม สถานการณ์ของคนที่ยอพยพออกมาจากพื้นที่ที่มีการสู้รบหรือเคยมีการสู้รบ** คนส่วนใหญ่ในสถานการณ์นี้ย่อมมีสถานะเป็นคนต่างด้าวสำหรับประเทศไทยอย่างชัดเจนในยุคแรกที่มีการอพยพหนีภัยความตายเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยย่อมมีความลังเลที่จะบันทึกคนดังกล่าวในทะเบียนราษฎรของรัฐไทย ด้วยเกรงว่าจะเป็นการสร้างปัจจัยเอื้อให้มีการอพยพเข้ามาในประเทศไทย จนไม่อาจแบกรับภาระได้ไหว แต่เมื่อคนดังกล่าวไม่อาจกลับออกไปยังประเทศต้นทางหรือประเทศที่สาม รัฐไทยก็มีปกติประเพณีปกครองที่จะยอมรับบันทึกในทะเบียนประวัติตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ก่อนที่จะยอมรับให้สิทธิอาศัยชั่วคราวตามกฎหมายไทยว่าด้วยคนเข้าเมือง แล้วจึงยอมรับรองสถานะคนสัญชาติไทยในท้ายที่สุดหลังจากมีความกลมกลืนกับสังคมไทยแล้ว

(๔) สถานการณ์ที่สี่ สถานการณ์ของคนที่ตกเป็นคนไร้รากเหง้า จึงไม่มีการแจ้ง การเกิดทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก และไม่อาจกำหนดสิทธิในสัญชาติ จึงมักประสบปัญหา ไร้ทั้งรัฐและสัญชาติโดยสิ้นเชิง คนในสถานการณ์นี้อาจเป็นคนไร้รากเหง้าแท้หรือเทียมก็ได้ และอาจเป็นเด็ก หรืออดีตเด็ก ซึ่งในวันนี้ เป็นผู้ใหญ่แล้ว พวกเขาอาจอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐหรือไม่ก็ได้

๒. ความจำเป็นมากขึ้นเพื่อป้องกันมิให้คนข้ามชาติซึ่งปรากฏตัวมากขึ้นตกเป็นคนที่มีความ ปัญหาการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย

ความเป็นระหว่างประเทศมากขึ้นของสังคมไทยในบริบทโลกจะทำให้เกิดคนข้ามชาติมากขึ้น ซึ่งคนข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย ย่อมจะมีใน ๒ ลักษณะ กล่าวคือ (๑) คนที่ข้ามชาติจากประเทศไทย ไปต่างประเทศ และ (๒) คนที่ข้ามจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย กระแสการข้ามชาติอย่างง่ายตาย ที่เกิดขึ้นนี้จะทำให้กลไกการจัดการประชากรของรัฐในรูปแบบเดิมไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะรักษา ความมั่นคงด้านประชากรอีกต่อไป

ปัญหาการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายมิใช่เรื่องของปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องราวของคนหลายรัฐหลายสัญชาติอีกด้วย มนุษย์คนหนึ่งอาจมีจุดเกาะเกี่ยวกับหลายประเทศ จึงอาจมีสิทธิในหลายสัญชาติ และอาจได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายในหลายทะเบียนราษฎรของรัฐ สถานการณ์ที่เรียกว่า “คนหลายสัญชาติคนหลายทะเบียนราษฎร” จึงปรากฏให้เห็นอย่างเป็นธรรมดา กล่าวคือ มีให้เห็นมากขึ้นและทั่วไป

ในอดีต หลายประเทศในยุโรปเคยห้ามการใช้สิทธิในหลายสัญชาติ แต่ในปัจจุบัน ประเทศ ดังกล่าวก็ตระหนักได้ว่า การห้ามเช่นนั้นไม่เป็นคุณต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คนข้ามชาติ อาจนำประโยชน์ทางเศรษฐกิจกลับเข้ามาให้ประเทศต้นทางได้อย่างมากมาย และการยอมรับเสรีภาพ ที่จะถือหลายสัญชาติย่อมลดอุปสรรคในการประกอบธุรกิจข้ามชาติ ดังนั้น เราจึงประจักษ์กับการเปลี่ยนใจ ในประเทศดังกล่าวที่จะหันมาทำอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อยอมรับเสรีภาพของมนุษย์ที่จะใช้สิทธิ ในทุกสัญชาติที่ตนมี นอกจากนั้น มีข้อสังเกตว่า กฎหมายไทยว่าด้วยสัญชาติยอมรับเสรีภาพที่จะถือ หลายสัญชาติมาโดยตลอด แต่มีความเข้าใจผิดของคนเป็นจำนวนมากทั้งในภาควิชาการและภาคราชการ สำหรับประเทศไทย จึงไม่ต้องปฏิรูปกฎหมายสัญชาติเพื่อให้คนถือหลายสัญชาติ ดังเช่นประเทศเพื่อนบ้าน

แต่อย่างไรก็ตาม อาจมีบทบัญญัติบางเรื่องหรือกฎหมายบางฉบับที่จะต้องทำให้ทันสมัย อาทิ บทบัญญัติที่กำหนดการเสียสิทธิในสัญชาติไทยหากแปลงสัญชาติเป็นต่างประเทศ หรือกฎหมายว่าด้วยการ รับราชการทหาร ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชายสัญชาติไทยที่มีได้อาศัยในประเทศไทย เป็นต้น หรืออาจจะต้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องการใช้หนังสือเดินทางของรัฐต่างประเทศเพื่อการเดินทางเข้ามา ในประเทศไทยของคนสัญชาติไทยซึ่งถือสัญชาติอื่นอยู่ด้วย

๓. ประเด็นปฏิรูปสำคัญเพื่อสิทธิในสุขภาวะของประชากรอาเซียน ซึ่งกฎบัตรอาเซียน เรียกว่า “ประชาชนอาเซียน (ASEAN People)”

(๑) ประชาชนอาเซียน โดยเฉพาะคนสัญชาติไทยในประเทศอาเซียนอื่น ย่อมจะต้องเข้าถึง สิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของสิทธิในศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ใน ๔ เรื่องที่สำคัญ กล่าวคือ (ก) การกำหนดการเริ่มต้นสถานะความเป็นบุคคลตามกฎหมาย เอกชน (ข) การกำหนดชื่อบุคคล (ค) การกำหนดความสามารถและความไม่สามารถในการทำนิติกรรมของบุคคล และ (ง) การกำหนดการสิ้นสุดสภาพบุคคล ทั้งในกรณีตามธรรมชาติและสาบสูญ

(๒) ประชาชนอาเซียน โดยเฉพาะคนสัญชาติไทยในประเทศอาเซียนอื่น ย่อมจะต้องเข้าถึงสิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนไม่ประสบปัญหาความไร้รัฐเจ้าของตัวบุคคล (Personal State) และอาจแสดงตนเพื่อก่อตั้งสิทธิอื่น ๆ ต่อไป จึงจะต้องมีการเชื่อมทะเบียนราษฎรของ ๑๐ ประเทศอาเซียนใน ๓ ลักษณะ กล่าวคือ (ก) การเชื่อมทะเบียนคนเกิด (ข) การเชื่อมทะเบียนคนอยู่ และ (ค) การเชื่อมทะเบียนคนตาย การจัดการที่มีประสิทธิภาพระหว่างประเทศอาเซียนในสถานการณ์นี้ย่อมจะต้องการความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการทำกฎหมายการทะเบียนราษฎรให้เป็นเอกรูป (Unification of Law on Civil Registration) หรืออย่างน้อย การสร้างมาตรฐานการปฏิบัติ (Standard of Practices) ในเรื่องดังกล่าว ซึ่งการปรากฏตัวของกฎหมายอาเซียนว่าด้วยการทะเบียนราษฎรย่อมจะนำมาซึ่งความเป็นไปได้ที่จะมี “บัตรประจำตัวคน/พลเมืองอาเซียน (ASEAN Citizen Card)” และแสดงสิทธิในสถานะประชาชนอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๓) ประชาชนอาเซียน โดยเฉพาะคนสัญชาติไทยในประเทศอาเซียนอื่น ย่อมจะต้องเข้าถึงสิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายสัญชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนไม่ประสบปัญหาความไร้รัฐเจ้าของสัญชาติ หรือในกรณีที่เกิดเป็นคนมีสิทธิในหลายสัญชาติ ก็ย่อมจะต้องมีการจัดการปัญหาการใช้สิทธิในหลายสัญชาตินั้น จนไม่มีปัญหาในการดำเนินชีวิต การจัดการที่มีประสิทธิภาพระหว่างประเทศอาเซียนในสถานการณ์นี้ย่อมจะต้องการความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการทำกฎหมายสัญชาติให้เป็นเอกรูป (Unification of Nationality Law) ดังที่ทำกันในทวีปยุโรปโดยการผลักดันของ Council of Europe นั่นเอง การปรากฏตัวของกฎหมายอาเซียนว่าด้วยสัญชาตินี้ย่อมจะทำให้ประชาชนอาเซียนอาจใช้สิทธิในทุกสัญชาติที่มีได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ขัดแย้งกัน

(๔) ประชาชนอาเซียน โดยเฉพาะคนสัญชาติไทยในประเทศอาเซียนอื่น ย่อมจะต้องเข้าถึงสิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายคนเข้าเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนไม่ตกเป็นกรณีกีดกันกฎหมายคนเข้าเมืองในประเทศที่ปรากฏตัวอยู่ จนไม่อาจจะดำเนินชีวิตในประเทศดังกล่าวอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สถานการณ์นี้ย่อมต้องการความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการทำให้กฎหมายคนเข้าเมืองเป็นเอกรูป (Unification of Immigration Law) และการปรากฏตัวของกฎหมายอาเซียนว่าด้วยคนเข้าเมืองนี้ย่อมจะนำไปสู่สภาวะความเคลื่อนไหวอย่างเสรีของบุคคลในประชาคมอาเซียน อันนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจอาเซียน ความมั่นคงทางการเมืองอาเซียน สังคมอาเซียน และวัฒนธรรมอาเซียน

๔. ประเด็นปฏิรูปสำคัญเพื่อจัดการกฎหมายและนโยบายของรัฐไทยในส่วนที่ยังขัดต่อพันธกรณีระหว่างประเทศ

ประการแรก ควรแก้ไขมาตรา ๗ ทวิ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีบทบัญญัติละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะถือว่าบุตรที่เกิดในประเทศไทยจากคนต่างด้าวที่เข้าเมืองลักษณะไม่ถาวรเป็นผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

ประการที่สอง ควรแก้ไขมาตรา ๔ บทนิยามคำว่า “ไทยพลัดถิ่น” และมาตรา ๙/๖ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งมีบทบัญญัติขัดต่อหลักการห้ามเลือกปฏิบัติในการถือสัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิต ระหว่างคนไทยพลัดถิ่น กับ คนที่มีสิทธิในสัญชาติไทยอื่น

ประการที่สาม ควรแก้ไขมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งมีบทบัญญัติเลือกปฏิบัติถึงสิทธิในการขอสัญชาติไทยระหว่างหญิงต่างด้าวและชายต่างด้าว

ประการที่สี่ **ควรแก้ไขมาตรา ๑๒/๑ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘** ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีบทบัญญัติเลือกปฏิบัติสิทธิในการแปลงสัญชาติเป็นไทยของคนไร้ความสามารถ ผู้ที่จดทะเบียนเป็นบุตรบุญธรรม เพราะให้สิทธิเฉพาะกลุ่มที่เกิดในประเทศไทยเท่านั้น

ประการที่ห้า **ควรแก้ไขมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔** ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการทะเบียน ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีบทบัญญัติในการทะเบียนที่มีขึ้นนอกราชอาณาจักรสำหรับคนสัญชาติไทยและคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเท่านั้น จึงเป็นบทบัญญัติที่เลือกปฏิบัติต่อราษฎรไทยกลุ่มอื่นซึ่งประเทศไทยอนุญาตให้เดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรและกลับเข้ามาประเทศไทยได้ โดยเฉพาะกลุ่มคนไร้สัญชาติในประเทศไทย

ประการที่หก **ควรแก้ไขพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕** ซึ่งมีคำว่า “ผู้มีสัญชาติไทย” ตามมาตรา ๕ มาตรา ๙ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๕ อันทำให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายโดยผู้ปฏิบัติงานแบบเข้าใจผิดเพราะเข้าใจและตีความว่า เฉพาะผู้มีสัญชาติไทยเท่านั้นที่จะมีสิทธิดำเนินการเรื่องต่อไปนี้ (๑) การตั้งชื่อรอง (๒) การตั้งชื่อสกุล (๓) การเปลี่ยนชื่อตัว และ (๔) การขอรวมใช้ชื่อสกุล ทั้งที่สิทธิในการมีชื่อสกุลเป็นสิทธิตามธรรมชาติ แต่สิทธิในการจดทะเบียนชื่อสกุลต่างหากที่เป็นไปโดยกฎหมายลักษณะมหาชนของรัฐ จึงต้องตัดคำว่า “ผู้มีสัญชาติไทย” ออกจากบทบัญญัติดังกล่าว

ประการที่เจ็ด **ควรแก้ไขมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕** ซึ่งกำหนดบทนิยามคำว่า “นายทะเบียน” หมายความว่า นายทะเบียนท้องที่ ซึ่งหมายความเฉพาะนายอำเภอ นายทะเบียนอำเภอ แต่ไม่หมายถึงนายทะเบียนในเขตเทศบาล ทำให้ผู้ขอที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตสำนักทะเบียนท้องที่เทศบาล ไม่สามารถขอรับบริการตามพระราชบัญญัตินี้ที่เทศบาลได้เลย

ประการที่แปด **ควรยกร่างกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาสิทธิในสัญชาติไทยให้กับคนไร้รากเหง้า** ซึ่งไม่ปรากฏบุพการี ไม่ปรากฏภูมิลำเนา โดยปัจจุบันยังขาดบทบัญญัติเพื่อพัฒนาสิทธิในสัญชาติไทยให้กับคนไร้รากเหง้า เพราะมักถูกจำกัดด้วยจุดเกาะเกี่ยวต้องเกิดในไทย ทั้งที่ธรรมชาติของคนกลุ่มนี้คือไม่สามารถสืบค้นสถานการณืที่เกิดได้ จึงต้องบัญญัติกฎหมายพิเศษเพื่อจัดการปัญหาดังกล่าว

ประการที่เก้า **ควรทบทวนและสร้างความเข้าใจในหลักกฎหมายเพื่อรับฟังพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์สิทธิในสถานะบุคคล** ในสถานการณ์ที่พบการขาดหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ และการชั่งน้ำหนักพยานในคดีทางปกครองที่เกี่ยวกับสิทธิในสถานะบุคคล ส่งผลให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติจำนวนมากเข้าไม่ถึงสิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย โดยเฉพาะสิทธิในสัญชาติไทย จึงต้องมีการทบทวนหลักกฎหมาย และสร้างแนวคิดในการพัฒนาหลักกฎหมายให้สร้างความยุติธรรมทางสังคมในสถานการณ์ดังกล่าว

ประการที่สิบ **ควรแก้ไขระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ การออกบัตร และการกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกบัตรประจำตัวคนพิการ การกำหนดสิทธิหรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิ และการขอสละสิทธิของคนพิการ และอายุบัตรประจำตัวคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๖** ซึ่งกำหนดวิธีปฏิบัติที่ขัดต่อมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และเป็นกรเลือกปฏิบัติระหว่างคนพิการสัญชาติไทยและคนพิการไร้รัฐไร้สัญชาติ

ประการที่สิบเอ็ด ควรยก่างระเบียบตามมาตรา ๑๙/๑ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งประสบปัญหาความล่าช้าของการออกกระเปียบฯ ตามบทบัญญัตินี้ และแนวโน้มของเนื้อหาในร่างระเบียบฯ ทำให้คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมาย จึงต้องผลักดันการยก่างระเบียบดังกล่าว และป้องกันมิให้เนื้อหาของระเบียบขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนสากล

ประการที่สิบสอง ควรบังคับการตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑ ทั้งนี้ เพราะการขาดไปซึ่งข้อกำหนดนโยบายหรือกฎหมายลำดับรองในการรับรองสิทธิในการทำงานตามวุฒิการศึกษาของบัณฑิตไร้สัญชาติที่มีสถานะเข้าเมืองผิดกฎหมายซึ่งสามารถอาศัยอำนาจตามบทบัญญัตินี้ ส่งผลให้ทำงานได้เพียงงานกรรมกร ๒๗ อาชีพ จึงเป็นการละเมิดสิทธิในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามคุณภาพการศึกษา จึงต้องผลักดันบทบัญญัติดังกล่าวให้มีผลรับรองสิทธิในการทำมาหาเลี้ยงชีพของบุคคลที่มีปัญหาการรับรองสถานะบุคคลดังกล่าวโดยไม่ชักช้าอีกต่อไป

ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางการดำเนินการ

๑. สร้างความเข้าใจกับผู้รักษาการตามกฎหมาย ตลอดจนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหากฎหมายและความยุติธรรมที่เหมาะสมที่สุด บนความสมดุลของความมั่นคงของรัฐไทยและหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการปฏิรูปประเด็นสำคัญ ๑๒ ประเด็นดังกล่าวข้างต้นที่ทำให้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของรัฐไทยยังไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ผูกพันประเทศไทย

๒. สร้างความเข้าใจในบริบทอาเซียนเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่จำเป็นเพื่อรับรองสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมาย และสร้างแผนการปฏิรูปกฎหมายไทยว่าด้วยการจัดการประชาชนอาเซียน “Blueprint for Change of Thailand for ASEAN People”

๓. ปฏิรูปกฎหมายและนโยบายของรัฐไทยเพื่อให้พร้อมต่อการจัดการปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติของคนสัญชาติไทยในประเทศอาเซียนอื่น ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ความเป็นคนหลายรัฐหลายสัญชาติที่จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เมื่อมีการข้ามชาติอย่างเป็นธรรมระหว่างประชาชนอาเซียน โดยเฉพาะเพื่อกฎหมายว่าด้วยการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายในสถานการณ์ทั่วไป ทั้ง ๒ ลักษณะ กล่าวคือ (๑) การปฏิรูปกฎหมายเอกชนไทยว่าด้วยบุคคล ทั้งในระดับกฎหมายแพ่งสารบัญญัติและกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย ให้สอดคล้องกับบริบทอาเซียน และ (๒) การปฏิรูปกฎหมายมหาชนไทยว่าด้วยสัญชาติและคนเข้าเมือง ตลอดจนการทะเบียนราษฎรให้สอดคล้องกับบริบทอาเซียน

๔. ปฏิรูปกฎหมายและนโยบายของรัฐไทยเพื่อให้พร้อมต่อการจัดการปัญหาคนต่างด้าวทั้งที่เป็นประชาชนอาเซียน และที่ไม่เป็นประชาชนอาเซียน

๕. สร้างแผนปฏิรูปกฎหมายและนโยบายของรัฐไทยเพื่อให้ความยุติธรรมทางสังคมแก่มนุษย์ในสังคมไทยที่มีปัญหาการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายในทุกสถานการณ์ ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ดังต่อไปนี้

ระยะต้น คือ เกิด (ร่าง) ข้อเสนอหลักการและประเด็นปฏิรูปกฎหมายว่าด้วยการจัดการประชาชนอาเซียนของประเทศไทย

ระยะกลาง คือ รายงานการประชุมหารือ เพื่อปรับปรุง (ร่าง) ข้อเสนอหลักการปฏิรูปการจัดการประชาชนอาเซียน เพื่อเสนอที่ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมสถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ

ระยะท้าย คือ เกิดแผนการปฏิรูปกฎหมายไทยว่าด้วยการจัดการประชาชนอาเซียน เพื่อเป็น Blueprint for Change of Thailand for ASEAN People ซึ่งจะประกอบด้วยประเด็นปฏิรูป และกระบวนการปฏิรูปเพื่อประชาชนอาเซียน ทั้งที่เป็นคนสัญชาติไทยและเป็นคนต่างด้าว จะได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ความสามารถที่จะใช้อื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องต่อไป

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้

๑. ผลต่อมนุษย์ที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศไทย

เมื่อการจัดการประชากรของรัฐไทยเป็นไปอย่างสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ผูกพันรัฐไทย มนุษย์ทุกคนที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศไทยได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายอย่างถูกต้อง พวกเขา่อมได้รับความยุติธรรม อันหมายถึงสภาวะการณ์ที่อาจดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๒. ผลต่อประเทศไทย

เมื่อประชาชนทุกคนมีความสุข ประเทศไทยก็ย่อมมีแต่ความสงบสุข และมีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อไปในทุกมิติ ประเทศไทยและนักกฎหมายไทยจะมีความพร้อมที่จะจัดการความยุติธรรมเพื่อประชาชนได้อย่างดีที่สุดในสถานการณ์ที่ประชาคมอาเซียนจะมีการเปิดเสรีมากขึ้นในต้น ค.ศ. ๒๐๑๖/พ.ศ. ๒๕๕๙ อันเป็นผลจากการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจเต็มรูปตั้งแต่วันที่ ๓๑ ธันวาคม ค.ศ. ๒๐๑๕/พ.ศ. ๒๕๕๘

๓. ผลต่อประชาคมอาเซียน

นอกจากนั้น แผนการจัดการประชาชนอาเซียนซึ่งตั้งอยู่บนแนวคิดความสมดุลระหว่างหลักความมั่นคงและหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งแผนนี้เอื้อต่อการจัดการปัญหาการตกเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติของประชาชนอาเซียนในประเทศไทย ซึ่งเกิดขึ้นมาในอดีตที่ผ่านมา และป้องกันปัญหาที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นมากในอนาคต กล่าวคือ ปัญหาความเป็นคนหลายรัฐหลายสัญชาติของประชาชนอาเซียนในประเทศไทย

๔. ผลต่อภาพลักษณ์ประเทศไทยในประชาคมระหว่างประเทศ

ประเทศไทยย่อมมีภาพลักษณ์ที่ดีในทางระหว่างประเทศ เนื่องจากมีกฎหมายและนโยบายที่สอดคล้องกับพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ผูกพันประเทศไทย ปัญหาการบอยคอตประเทศไทยที่เป็นอยู่ ก็จะคลี่คลายไปในที่สุด

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์

๑. การเริ่มต้นกระบวนการปรับกฎหมายและนโยบายไทยทั้ง ๑๒ ประเด็นดังกล่าวข้างต้นให้สอดคล้องกับพันธกรณีประเทศที่ผูกพันประเทศไทย

๒. การเริ่มต้นการศึกษาความเป็นไปได้ในการประมวลกฎหมายอาเซียนเพื่อรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายในสถานการณ์ทั่วไป กล่าวคือ (๑) การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายเอกชน (๒) การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร (๓) การประมวลกฎหมายสัญชาติให้เป็นเอกรูป และ (๔) การประมวลกฎหมายคนเข้าเมืองให้เป็นเอกรูป

ส่วนที่ ๒ การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นการศึกษา

จากการศึกษาในประเด็นที่เห็นควรให้มีการปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ ได้พิจารณาประเด็นการศึกษา ดังนี้

๑. บทบัญญัติของกฎหมาย

(๑) ผู้ร่างกฎหมาย ขาดข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาของกฎหมาย และไม่ได้มีการศึกษาผลกระทบของกฎหมายที่เสนอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้กฎหมายมีความไม่เหมาะสม ขาดความชัดเจน ทั้งโดยลายลักษณ์อักษรและเจตนารมณ์

(๒) กฎหมายล้าสมัย ไม่ครอบคลุม ไม่ชัดเจน มีความซ้ำซ้อน และขัดแย้งกัน ขาดความเชื่อมโยง ทำให้กฎหมายเข้าใจยากมีปัญหาในการปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมาย

(๓) กฎหมายบางฉบับสร้างภาระแก่ประชาชนและผู้บังคับใช้กฎหมายเกินสมควร

๒. ผู้บังคับใช้กฎหมาย

(๑) การบังคับใช้กฎหมายทั้งในระดับผู้รักษาการตามกฎหมายและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติไม่ใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการตรากฎหมาย

(๒) ไม่มีความรู้ ไม่มีความเข้าใจ ในเนื้อหาสาระของกฎหมายและเจตนารมณ์ของการตรากฎหมายที่ตนเองบังคับใช้อย่างแท้จริง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สัมฤทธิ์ผล

(๓) ไม่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการประสานงานกันหรือปฏิบัติให้สอดคล้องกันในการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ไม่มีการบูรณาการการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย

(๑) ไม่มีความรู้เรื่องกฎหมาย

(๒) มีความรู้เรื่องกฎหมาย แต่ไม่เข้าใจในเนื้อหาสาระของกฎหมาย

(๓) มีความรู้เรื่องกฎหมาย แต่ไม่เคารพกฎหมาย หลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมาย

ประเด็นปฏิรูป

๑. ด้านบทบัญญัติของกฎหมาย

(๑) ควรให้มีกระบวนการตรากฎหมายด้วยภาษาที่เรียบง่าย เจตนารมณ์ต้องชัดเจน และการบังคับใช้กฎหมายต้องมีความเป็นธรรม มีการสร้างกลไกปรับปรุงกฎหมายที่ไม่มีลักษณะดังกล่าว

(๒) กำหนดสภาพบังคับของกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางอาญา มาตรการทางแพ่ง มาตรการทางปกครอง หรือมาตรการจูงใจ ให้เหมาะสมและได้สัดส่วนกับลักษณะของกฎหมาย ตลอดจนพฤติการณ์ของการไม่เคารพหรือปฏิบัติตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงการใช้มาตรการจูงใจต่าง ๆ มากกว่ามาตรการลงโทษ

(๓) กำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการควบคุม เช่น อนุญาต มาตรการกำกับ เช่น การลงทะเบียน และมาตรการส่งเสริม เช่น การแจ้ง ให้เหมาะสมกับลักษณะของกฎหมาย

(๔) กำหนดระยะเวลาการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ตามกฎหมายของรัฐมนตรี ผู้รักษาการ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งสภาพบังคับในกรณีที่ไม่ได้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

(๕) กำหนดให้กฎหมายที่มีผลใช้บังคับย้อนหลัง ต้องคำนึงถึงหลักความมั่นคงแห่งสิทธิและกำหนดไว้เฉพาะในกรณีจำเป็น

(๖) ปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งกฎหมายที่สร้างภาระให้กับประชาชนเกินความจำเป็น

(๗) พิจารณารูปแบบของมาตรการการบังคับใช้กฎหมาย โดยเตรียมความพร้อม ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชน เช่น การใช้เทคโนโลยี การส่งเสริมสนับสนุน จัดทำคู่มือการปฏิบัติตามกฎหมาย ให้ตรงตามเจตนารมณ์

๒. ด้านผู้บังคับใช้กฎหมาย

(๑) จัดทำคู่มือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐและจัดฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรู้และความเชี่ยวชาญในกฎหมายที่ตนเองบังคับใช้

(๒) สร้างกลไกการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติ และการละเลยการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อควบคุมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบังคับใช้กฎหมายอย่างเหมาะสมถูกต้องเป็นธรรม

(๓) ให้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย พร้อมทั้งแก้ไขอุปสรรคที่อาจมีได้โดยเร็ว

(๔) ให้มีการดำเนินงานในลักษณะการลงพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกและความสะดวกให้กับประชาชนได้ โดยเฉพาะนอกเวลาทำการ

(๕) พัฒนากลไกการบังคับใช้กฎหมายในหน่วยงานของรัฐ โดยใช้ระบบการตรวจสอบภายใน

(๖) เผยแพร่ให้ประชาชนทราบถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย

๓. ด้านผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย

(๑) ให้มีการเผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายให้แก่ประชาชนผ่านสื่อสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งหน่วยงานราชการต้องมีหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น อนุบัญญัติ เทศบัญญัติ สร้างค่านิยมและวัฒนธรรมให้เป็นกลไกในการทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

(๒) ให้มีการปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมายของฝ่ายบริหาร หน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในสังกัดฝ่ายบริหารที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มครองสิทธิเสรีภาพ และความยุติธรรมแก่ประชาชน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะ รวมทั้งพัฒนากลไกและวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งกำหนดมาตรการลงโทษทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นไปตามที่กำหนด และกำหนดมาตรการทางบริหาร รวมทั้งนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อให้สามารถตรวจสอบและประเมินการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การตรวจสอบการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของประชาชน เช่น การกระทำความผิด กฎจราจร การออกคำสั่ง ลงโทษปรับ การชำระค่าปรับ อันจะเป็นประโยชน์ในการป้องกันการทุจริต หรือประพฤตินิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

(๓) สร้างวัฒนธรรม พร้อมกับให้การศึกษาแก่ประชาชนให้เกิดความเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎหมาย

๔. มาตรการในการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

- ให้มีกระบวนการตรวจสอบ ติดตาม การบังคับใช้กฎหมาย และตรวจสอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับราชการฝ่ายต่าง ๆ ให้สามารถป้องกันและแก้ปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายอย่างรวดเร็ว

และเป็นรูปธรรมเพื่อรักษาและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน รักษาผลประโยชน์ของรัฐและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน จึงควรมีมาตรการการส่งเสริม ติดตาม และการเร่งรัดการบังคับใช้กฎหมาย โดยให้หัวหน้าฝ่ายบริหารทำหน้าที่กำกับ ดูแล เจ้าหน้าที่รัฐ ของหน่วยงานราชการในทุกสังกัดที่คุ้มครองร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สิน ให้มีประสิทธิภาพ

วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

๑. แต่งตั้งคณะทำงานทำหน้าที่กำหนดกรอบการศึกษาและสรุปผลการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหา เรื่องการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
๒. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) และข้อมูลภูมิที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ทราบถึง ปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้เกิดการแก้ไขเรื่องการบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป
๓. รวบรวมความเห็นจากทุกภาคส่วน อาทิ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาควิชาชีพ ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย
๔. นำภูมิที่มีอยู่เดิมมาเทียบเคียง พร้อมทั้งพิจารณาศึกษาความเป็นไปได้ของการ บังคับใช้กฎหมายรูปแบบใหม่ โดยการประยุกต์จากกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายในต่างประเทศ

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

กฎหมายเกิดความศักดิ์สิทธิ์ สามารถบังคับใช้ได้อย่างเหมาะสมเป็นธรรมและเสมอภาค มาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับของประชาชนทุกภาคส่วน เพราะมีความรู้และความเข้าใจในบทบัญญัติ และเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางการดำเนินการ

๑. สร้างกลุ่มผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญ ดูแลรักษากฎหมาย และติดตามอย่างใกล้ชิด
๒. การสอบข้อเท็จจริง สำหรับความเดือดร้อนจากการบังคับใช้กฎหมายของประชาชน ให้ดำเนินการโดยเร็ว โดยให้หน่วยงานของรัฐทำการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายจัดทำรายงานผลการ บังคับใช้กฎหมาย รวมถึงผลการปฏิบัติตามมาตรฐานการบังคับใช้กฎหมาย
๓. เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดการฝ่าฝืนหรือการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบังคับใช้กฎหมาย ให้พิจารณาดำเนินการในเรื่องความผิดทางวินัย และให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องให้รัฐรับผิดชอบชดใช้ ค่าเสียหายได้

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้

การเสนอร่างกฎหมายหรือการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายนั้นส่งผลโดยตรง ต่อประชาชน เพราะได้รับความคุ้มครองร่วมกันในสังคม

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้

รัฐต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและจริงจัง ในการคุ้มครองประชาชนให้อยู่ในสภาพ สิ่งแวดล้อมที่ดี ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และได้รับความคุ้มครองจากรัฐไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

นอกจากนี้ เห็นควรเสนอให้มีการปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องเฉพาะดังต่อไปนี้

๑. การเสนอแก้ไขกฎหมายในส่วนที่การบังคับใช้กฎหมายมีปัญหาในปัจจุบัน

- จัดให้มีกฎหมายการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่นทั้งระบบ
- มาตรการการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- แก้ไขกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาการบุกรุกป่า
- กำหนดมาตรการแก้ปัญหาการแข่งขันรถบนท้องถนนสาธารณะ
- มาตรการการแก้ปัญหาการแสวงประโยชน์จากการตั้งด่านบนถนนสาธารณะ
- มาตรการแก้ปัญหาการเก็บส่วยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- มาตรการการแก้ปัญหาการรับผลประโยชน์จากพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่ให้บริการ

ประชาชนด้านต่าง ๆ และอนุญาตให้ประชาชนทำกิจการด้านต่าง ๆ

- มาตรการแก้ปัญหาการพนัน
- มาตรการการแก้ปัญหาการจราจร
 - (๑) แยกหน่วยงานจราจรไปอยู่ท้องถิ่น
 - (๒) งานจราจรต้องไม่มีการเรียกผลประโยชน์
 - (๓) ให้มีมาตรการให้ประชาชนเคารพกฎจราจร
- เสนอเป็นนโยบายให้รัฐบาลจัดกระบวนการการติดตามการบังคับใช้กฎหมายที่มี

ประสิทธิภาพ

- ให้มีการประเมินผลความพึงพอใจของประชาชน ในการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกปี

๒. การแก้ปัญหาค้นค้น

- ให้มีกฎหมายการปฏิรูประบบงานไกล่เกลี่ยทั้งระบบ
- ให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว แทนการลงโทษจำคุกและมาตรการการคุม

ประพฤติ

- ปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว
- ให้ทุกเรือนจำมีการฝึกอาชีพที่มีฝีมือ เช่น การซ่อมคอมพิวเตอร์ การซ่อมเครื่องยนต์หรือ

ซ่อมรถยนต์ เป็นต้น

๓. การให้บริการประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรมให้กว้างขวาง

- การจัดให้มีที่ทำการศาลบริการประชาชนทุกอำเภอ
- ให้มีการไกล่เกลี่ยชุมชนทุกตำบล
- ให้มีการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายและให้ความรู้แก่ประชาชนทางกฎหมาย

อย่างกว้างขวาง

- จัดทำกฎหมายไทยด้วยภาษาต่างประเทศต่าง ๆ

ส่วนที่ ๓

การปฏิรูปองค์กรและการทำงานในกระบวนการยุติธรรม

๑. การปฏิรูปองค์กรศาล

ประเด็นการศึกษา

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีมาตรฐานระดับสากลโดยกำหนดให้ตุลาการหรือผู้พิพากษาพิจารณาพิพากษาคดีหรือวินิจฉัยคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามหลักนิติธรรม มีมาตรการการระงับข้อพิพาททางเลือกด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม เช่น การไกล่เกลี่ยและการอนุญาโตตุลาการ รวมถึงมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเสมอภาค ควรเสนอให้มีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษเฉพาะทางเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และประสบการณ์แก่ผู้พิพากษาศาลาการให้มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญคดีเฉพาะด้านเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน ในการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดี รวมถึงการให้ผู้พิพากษาศาลาการมีหลักประกันการทำงานด้านความเป็นอิสระเป็นกลางและมีความรู้อย่างมืออาชีพ รวมทั้งมีระบบป้องกันการแทรกแซงการวินิจฉัยชี้ขาดคดีด้วย การบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

ควรมีการยกร่างและแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ดังนี้

กฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารงานศาล

(๑) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

(๒) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

(๓) พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

(๔) พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส พ.ศ. ๒๕๔๒

(๕) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒

กฎหมายวิธีพิจารณาความ

(๑) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๓๙

(๒) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘

(๓) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒

(๔) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๒

(๕) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓

(๖) พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา สตูล พ.ศ. ๒๕๘๕

(๗) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(๘) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๙) พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. ๒๕๔๒

(๑๐) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

(๑๑) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลป้องกันปรามการทุจริตและวิธีพิจารณาคดีป้องกันปรามการทุจริต พ.ศ. (ยกร่าง)

(๑๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้ง พ.ศ. (ยกร่าง)

(๑๓) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. (ยกร่าง)

ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางดำเนินการ

(๑) ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์กรศาล

(๒) การพัฒนาระบบวิธีพิจารณาคดีและระบบองค์คณะในองค์กรศาล

(๓) ปัญหาความขาดแคลนบุคลากรที่เกี่ยวข้องชาอยู่ในแต่ละองค์กรศาล

(๔) การอำนวยความสะดวกธรรมแก่ประชาชนให้ทั่วถึง

(๕) การสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรศาล

(๖) ระบบการอุทธรณ์ฎีกาในองค์กรศาล

(๗) การบริหารงานและการจัดสรรงบประมาณของฝ่ายตุลาการในองค์กรศาล

(๘) การเกษียณอายุ การดำรงตำแหน่งผู้บริหาร และผู้พิพากษาอาวุโสหรือตุลาการอาวุโส

(๙) หน่วยงานเพื่อรองรับการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

(๑๐) ปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตในประเทศไทย

(๑๑) เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต การติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืน เป็นไปในการที่จะให้เกิดผลตามหลักการโดยเร็ว และเป็นอนุวัตรการให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. ๒๐๐๓ (United Nations Convention against Corruption : UNCAC) ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว ในการที่จะได้รับความร่วมมือจากรัฐภาคีกรณีที่มีทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกเอาไปโดยทุจริตได้มีการโอนย้ายไปต่างประเทศ และเป็นการป้องกันปราบปราม และขึ้นนำปัจเจกบุคคลให้มาช่วยกันมิให้มีการทุจริตและมีให้ผู้กระทำการทุจริตเป็นที่ยอมรับในสังคมต่อไป จึงได้ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลป้องกันปรามการทุจริตและวิธีพิจารณาคดีป้องกันปรามการทุจริต พ.ศ. เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

(๑) การอำนวยความสะดวกธรรมมีมาตรฐานระดับสากล

- พิจารณาคดีพิพากษาคดีหรือวินิจฉัยคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามหลักนิติธรรม

- ระวังข้อพิพาททางเลือกตั้งด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม เช่น การไกล่เกลี่ยและการอนุญาโตตุลาการ

- การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเสมอภาค

(๒) การกระชับความร่วมมือทางการศาล การยุติธรรม และความร่วมมือทางวิชาการในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคอาเซียน และระดับนานาชาติ

(๓) การให้บริการการเรียนรู้แก่ประชาชน ด้านกฎหมายและการอำนวยความสะดวกธรรมของศาล ที่มีมาตรฐานระดับสากล

(๔) การสนับสนุนการอำนวยความสะดวกธรรมด้วยความสะดวก รวดเร็ว และการให้บริการประชาชน ที่มีคุณภาพสูงสุด

(๕) ควรมีหลักการหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดคดีบางประเภท ต้องถูกตัดสินโทษให้มีผลทึนติดตัว

(๖) ควรมีมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษมากขึ้นกว่าที่มีอยู่ในกฎหมายปัจจุบันโดยคำนึงถึง ผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิงด้วยตามหลักการของข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rule) ด้วย

(๗) ควรจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษเฉพาะทางเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และประสบการณ์แก่ผู้พิพากษา ตุลาการให้มีความเชี่ยวชาญและชำนาญคดีเฉพาะด้าน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนในการพิจารณา วินิจฉัยชี้ขาดคดี

(๘) ผู้พิพากษาตุลาการจะต้องมีหลักประกันการทำงานด้านความเป็นอิสระเป็นกลางและมีความรู้ อย่างมืออาชีพ รวมทั้งมีระบบป้องกันการแทรกแซงการวินิจฉัยชี้ขาดคดีและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งด้วย

(๙) การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

(๑๐) มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง

(๑๑) มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลป้องกันปราบปรามการทุจริตและวิธีพิจารณาคดีป้องกันปราบปรามการทุจริต พ.ศ.

๒. การปฏิรูปองค์กรอัยการ

ประเด็นปฏิรูป

ให้องค์กรอัยการเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง มีอำนาจ หน้าที่และการแบ่งส่วนงานตามที่กฎหมายบัญญัติ

วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

การปฏิรูปองค์กรอัยการ ได้ศึกษาปัญหาการทำหน้าที่ของอัยการในกระบวนการยุติธรรม ศึกษาโครงสร้างอำนาจหน้าที่และปัญหาอุปสรรคขององค์กรอัยการ และข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาการทำงานในองค์กรอัยการ

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

เพื่อให้องค์กรอัยการมีความเป็นอิสระ ไม่ถูกรอบงำจากฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายใด เพื่อจะได้ ทำหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและเอาผิดเอาโทษผู้กระทำความผิดได้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางการดำเนินการ

๑. เพื่อให้ปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง ทั้งการแทรกแซงด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารองค์กรด้านอื่น ๆ

๒. องค์กรอัยการ มีคณะกรรมการอัยการ (ก.อ.) ทำหน้าที่บริหารองค์กร และบริหารงานบุคคล ขององค์กรอัยการ องค์ประกอบของ ก.อ. ยึดโยงกับประชาชนทำนองเดียวกับศาล คือ มี ก.อ. ที่วุฒิสภาเลือกตั้ง ๒ คน คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง ๑ คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่ ก.อ. อื่นเลือก ๑ คน

๓. อัยการสูงสุด มีอำนาจหน้าที่หลายประการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เช่น การฟ้องคดีอาญานักการเมืองต่อศาลฎีกา จึงต้องเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และต้องเป็นอิสระจากรัฐบาล

๔. อัยการสูงสุดและพนักงานอัยการ มีความรับผิดชอบทางการเมือง คืออาจถูกถอดถอนโดยวุฒิสภาได้ เช่นเดียวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่น ๆ

๕. พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ว่าต่างแตกต่างให้แก่องค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่น ๆ

๖. ในระดับสากล หลายประเทศได้จัดองค์กรอัยการไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น ประเทศในเอเชีย ได้แก่ อินเดีย พม่า สาธารณรัฐประชาชนจีน ในลาตินอเมริกา ได้แก่ เม็กซิโก เวเนซุเอลา ปานามา เอลซัลวาดอร์ โคลัมเบีย เอกวาดอร์ โดมินีกัน คิวบา ในกลุ่มประเทศสังคมนิยม ได้แก่ สหภาพโซเวียต และกลุ่มบริวารของรัสเซีย ประเทศในยุโรป เช่น สวีเดน หรือบางประเทศก็แยกองค์กรอัยการออกเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร เช่น สหพันธรัฐสวิส

๗. ให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่เป็นนายแผ่นดินอย่างแท้จริง คือ เป็นโจทก์แทนรัฐในการฟ้องคดีอาญาเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ รักษาผลประโยชน์ของรัฐและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

๘. ในคดีสำคัญให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน

๙. ให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เพื่อให้ยุติคดีก่อนฟ้องคดีต่อศาล เช่น ให้มีกระบวนการชะลอการฟ้อง หรือเปรียบเทียบคดีปรับในชั้นพนักงานอัยการ

๑๐. พนักงานอัยการต้องไม่เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจหรือกิจการอย่างอื่นของรัฐในทำนองเดียวกัน

๑๑. อายุราชการของพนักงานอัยการให้เป็นเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. องค์กรอัยการปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง

๒. องค์กรอัยการทำหน้าที่อำนวยความยุติธรรมอย่างมีมาตรฐานระดับสากล

๓. การปฏิรูปองค์กรทนายความ

องค์กรทนายความเป็นหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าศาล พนักงานอัยการ ตำรวจ ฯลฯ

วิชาชีพทนายความได้เกิดขึ้นมาในประเทศไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๘๙๙ สมัยกรุงศรีอยุธยา วิชาชีพทนายความก็มีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งได้มีบทบัญญัติทนายความอย่างเป็นทางการในรูปแบบกฎหมายประเภทพระราชบัญญัติโดยเริ่มมีพระราชบัญญัติทนายความฉบับแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๗ และพัฒนาจนกระทั่งถึงพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ ซึ่งเป็นฉบับล่าสุดจากนั้นวิชาชีพทนายความก็ได้มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของสังคมมาจนถึงปัจจุบัน

วิชาชีพทนายความจึงควรมีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงตั้งแต่องค์กรทนายความ การบริหารงานในองค์กรและการพัฒนาวิชาชีพทนายความให้มีความรู้ความสามารถให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมและสามารถให้ทนายความได้ทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันและให้อำนวยความเป็นธรรมด้วยการเป็นหน่วยงานที่ค้นหาความจริงเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องเพื่อให้ศาลนำมาเป็นพยานหลักฐานในการตัดสินคดีความได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนทั่วไป

ประเด็นปฏิรูป

จากหลักการและเหตุผลเบื้องต้นสามารถสรุปประเด็นที่จำเป็นต้องมีการปฏิรูป ดังนี้

๑. การปฏิรูปองค์กรทนายความและการปฏิรูปการบริหารงานในองค์กรสภาทนายความ
๒. การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพทนายความ เพื่อให้มีการพัฒนาวิชาชีพทนายความให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นที่ยึดหลักของประชาชนอีกองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม
๓. เพื่อให้ทนายความสามารถช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญาและคดีอื่น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์
๔. ให้ทนายความเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมที่สามารถพัฒนาให้ทำหน้าที่เป็นอัยการหรือศาลได้

วิธีพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเห็นควรให้มีการยกร่างและแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ดังนี้

๑. พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘
๒. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรศาลและพนักงานอัยการ
๓. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความที่เกี่ยวข้องทุกฉบับ

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

จากประเด็นการปฏิรูป สามารถสรุปผลการพิจารณาในแต่ละประเด็น ดังนี้

๑. การปฏิรูปองค์กรทนายความและการบริหารงานในองค์กรสภาทนายความ
 ๒. การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพทนายความ
- ทั้งนี้ การยกระดับมาตรฐานการประกอบวิชาชีพทนายความมีความจำเป็นต้องปฏิรูปทั้งในแง่องค์กรวิชาชีพ โดยองค์กรวิชาชีพทนายความต้องเป็นผู้มีบทบาทหลักในการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพทนายความ มีการดำเนินงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้ทนายความมีส่วนร่วมในการบริหารองค์กรอย่างแท้จริง และการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพของทนายความเอง โดยต้องมีมาตรการที่กระตุ้นให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีการพัฒนาความรู้ให้มีความทันสมัยและพัฒนาความสามารถในการประกอบวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ ยกระดับมาตรฐานการประกอบวิชาชีพทนายความระดับสูง และขยายการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยทนายความในปัจจุบันให้ครอบคลุมการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายอื่น ๆ ที่กระทบต่อประชาชน เพื่อคุ้มครองประชาชนจากการได้รับบริการทางกฎหมายที่ไม่ได้มาตรฐาน

ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางการดำเนินงาน

การปฏิรูปองค์กรทนายความและการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพทนายความ เป็นดังนี้

๑. ขยายขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ ให้ครอบคลุมการให้บริการทางกฎหมายอื่น ๆ โดยเฉพาะการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การให้บริการเป็นที่ปรึกษากฎหมายต่างประเทศ และกำหนดขอบเขตการควบคุมที่ปรึกษากฎหมายต่างประเทศ โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ ให้บทนิยามคำว่า “ทนายความ” ครอบคลุมถึงการให้บริการเป็น “ที่ปรึกษากฎหมาย” ทั้งนี้

การบัญญัติค่านิยมทนายความต้องมีความชัดเจน มีหลักการแน่นอน และไม่เป็นการแก้ไขซึ่งส่งผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพอื่น ๆ

๒. กำหนดให้มีมาตรฐานขั้นสูงในการประกอบวิชาชีพทนายความ โดยการสร้างองค์กร ทนายความให้เข้มแข็ง มีระบบการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ ทนายความสามารถช่วยเหลือดูแลทุกข์สุขให้กับประชาชนทางกฎหมายอย่างกว้างขวาง ให้สามารถเข้ามาช่วย ปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในทางอาญา ทางแพ่ง ทุก ๆ ด้าน และทั่วถึงโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายหรือ เสียค่าใช้จ่ายน้อย

๓. ยกเลิกใบอนุญาตว่าความประเภทตลอดชีพ และกำหนดให้มีใบอนุญาตว่าความ เฉพาะประเภท ๕ ปี

๔. การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ โดยกำหนดให้นายกสภา ทนายความและกรรมการสภาทนายความที่ได้รับเลือกตั้งมีวาระดำรงตำแหน่ง ๔ ปี และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียง วาระเดียวเท่านั้น

๕. การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ โดยกำหนดให้มีผู้แทนจาก เสนอบัณฑิตยสภาเป็นหนึ่งในกรรมการมรรยาททนายความและให้ดำรงตำแหน่งประธาน คณะกรรมการมรรยาท ทนายความ

๖. ให้ทนายความสามารถเป็นทนายแก้ต่างให้กับหน่วยงานราชการและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นได้

๗. ให้ทนายความอาวุโสที่ปฏิบัติหน้าที่มาอย่างต่อเนื่องสามารถขอเข้าเป็นผู้พิพากษาหรือ พนักงานอัยการได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้

๑. องค์กรทนายความสามารถควบคุมดูแลมาตรฐานการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายอื่น ๆ โดยเฉพาะการให้บริการเป็น “ที่ปรึกษาทางกฎหมาย” เพื่อให้การให้คำปรึกษาทางกฎหมายมีมาตรฐานและ คุณภาพ โดยอยู่ภายใต้การตรวจสอบจากองค์กรวิชาชีพ

๒. มาตรฐานการให้บริการทางกฎหมายแก่ประชาชนสูงขึ้น ทนายความมีมาตรฐานการ ประกอบวิชาชีพสูงขึ้น โดยมีการกระตุ้นให้ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความต้องเรียนรู้เพิ่มเติม และเสริมสร้างทักษะ ทางกฎหมายอย่างสม่ำเสมอ

๓. การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรทนายความมีความโปร่งใสขึ้น ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการ สภาทนายความมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน เปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความสามารถเข้ามามีบทบาทในการ บริหารองค์กร

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์

๑. ประชาชนมีความพึงพอใจในการให้บริการของทนายความมากขึ้น ประชาชนตระหนักว่า ทนายความสามารถเป็นที่พึ่งในกระบวนการยุติธรรม และการประกอบวิชาชีพทนายความมีภาพลักษณ์ที่ดี ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชน

๒. สถิติการร้องเรียนเรื่องทนายความประพฤติผิดมรรยาทลดลง

๔. ปฏิรูปองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ประเด็นปฏิรูป

- (๑) ด้านการสรรหาคณะกรรมการในแต่ละองค์กร
- (๒) ด้านโครงสร้างอำนาจหน้าที่และภารกิจ
- (๓) ปัญหาการทำงานที่ล่าช้าและซ้ำซ้อน
- (๔) ข้อจำกัดในการทำงานที่เกิดจากข้อกฎหมาย
- (๕) การกำหนดกรอบระยะเวลาการทำงานและบทลงโทษ
- (๖) ปัญหาการเสนอรายงานต่อรัฐสภาต่อให้องค์อำนาจเป็นผู้เสนอรายงาน
- (๗) กรณีการรายงานผลการดำเนินงานควรมีการดำเนินการให้สาธารณชนทราบ

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการปฏิรูประบบการทำงานขององค์กรอิสระ ซึ่งจะทำให้สามารถดำเนินการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนอย่างเป็นมาตรฐานสากล มีประสิทธิภาพ ได้รับการยอมรับ มั่นคง และยั่งยืน

วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในองค์กรอิสระ ได้ศึกษาปัญหาการทำหน้าที่ขององค์กรอิสระในกระบวนการยุติธรรม ศึกษาโครงสร้างอำนาจหน้าที่และปัญหาอุปสรรคขององค์กรอิสระ และข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาการทำงานในองค์กรอิสระ ได้มีการประชุมและพิจารณาเกี่ยวกับการปฏิรูปการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

๑. ประเภทขององค์กรอิสระ

องค์กรที่มีอำนาจอิสระที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแบ่งออกได้ ๓ ประเภท

๑.๑ องค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร

๑.๒ องค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบและมีอำนาจตัดสินใจ ได้แก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)

๑.๓ องค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบและให้คำปรึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดิน สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากการพิเคราะห์องค์กรอิสระทั้งสามประเภทดังกล่าวข้างต้น ที่ประชุมพบว่าองค์กรอิสระที่เป็นปัญหาและสมควรได้รับการแก้ไข คือ องค์กรอิสระที่มีหน้าที่ตรวจสอบและมีอำนาจตัดสินใจ ได้แก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.)

๒. หลักการขององค์กรอิสระ

จุดมุ่งหมายขององค์กรที่มีอำนาจอิสระที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ คือ ให้องค์กรที่มีอำนาจตรวจสอบนั้น สามารถกระทำได้อย่างมีอิสระและเป็นกลาง กล่าวคือ

๒.๑ หลักการของความเป็นกลาง

๑) ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดทั้งในด้านองค์กรและส่วนตัวโดยเฉพาะความเห็นทางการเมือง

๒) ปราศจากอคติ หมายถึง ไม่มีความลำเอียง รัก โลภ โกรธ หลง หรือมีความเห็นคล้อยตามไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

การทำงานขององค์กรอิสระจะต้องมีความเที่ยงธรรม โดยพิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏและตามหลักกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น การพิจารณาจะต้องกระทำโดยปราศจากความรู้สึกหรือความเอนเอียงไปยังความเห็นใดความเห็นหนึ่ง หรือโดยปราศจากหลักฐานเอกสาร หรือปราศจากหลักกฎหมายอ้างอิง ความเป็นอิสระขององค์กรอิสระนอกจากการใช้ดุลพินิจได้อย่างอิสระปราศจากการควบคุมสั่งการจากหน่วยงานอื่นแล้วยังต้องปราศจากอคติและการเอนเอียงในความเห็นส่วนตัวด้วย เพื่อให้ความเป็นอิสระในการใช้ดุลพินิจเป็นไปโดยชอบธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุด

หลักความเป็นกลางนี้ใช้ได้ทั้งในส่วนของการคัดสรรบุคคลเข้าและออกจากตำแหน่งและการปฏิบัติงานตลอดจนการเสนอความเห็นใด ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทั้งหมด

๒.๒ หลักการของความเป็นอิสระ

ความเป็นอิสระคือ การไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของหน่วยงานใด เพื่อให้มีความอิสระในการทำงานและมีอิสระต่อการเสนอความเห็นในการตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้การตรวจสอบเป็นไปอย่างถูกต้อง เที่ยงตรงและบริสุทธิ์ยุติธรรม แต่ความเป็นอิสระดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้หลักนิติธรรมและหลักการแบ่งแยกอำนาจการใช้อำนาจอธิปไตย กล่าวคือ องค์กรอิสระย่อมถูกตรวจสอบและถ่วงดุลโดยองค์กรอื่นและถูกควบคุมด้วยความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ

ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางการดำเนินการ

การกำกับองค์กรอิสระ

๑. กำหนดให้มีคณะกรรมการการสรรหาบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

เพื่อให้การสรรหาผู้เข้ามาดำรงตำแหน่งกรรมการในองค์กรอิสระเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน มีความรู้และมีคุณสมบัติที่ถูกต้องเหมาะสมในแต่ละองค์กร ตลอดจนกระบวนการคัดสรรเป็นไปด้วยความโปร่งใส เที่ยงตรง บริสุทธิ์ ยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ เห็นควรกำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่คัดสรรบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งกรรมการในองค์กรอิสระ ดังนี้

๑.๑ ที่มาของคณะกรรมการคัดสรร

คณะกรรมการคัดสรรควรแบ่งออกเป็น ๓ ฝ่าย ดังนี้

- จากภาครัฐและองค์กรเอกชนที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล โดยกำหนดหน่วยงานหรือนิติบุคคลที่ได้รับการรับรองให้เสนอชื่อบุคคลเข้าเป็นคณะกรรมการคัดสรร การกำหนดว่าหน่วยงานใดมีสิทธิได้เสนอชื่อบุคคลต้องกระทำโดยเปิดเผย มีระยะเวลาให้สามารถตรวจสอบและร้องคัดค้านเป็นการทั่วไปได้ และเมื่อได้หน่วยงานเป็นที่ยุติแล้วให้แต่ละหน่วยงานเสนอรายชื่อบุคคลเข้ารับการคัดสรรในกรณีที่บุคคลถูกเสนอชื่อมีมากกว่าจำนวนที่กำหนดให้มีการคัดสรรให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนดให้มีได้

- จากภาคประชาชน โดยที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนโดยตรง จึงควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดสรรบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน แทนการตั้งตัวแทนจากองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เช่นในปัจจุบันแต่เพียงอย่างเดียว กับทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถหลากหลายเข้ามาทำงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- จากรัฐสภา ทั้งในส่วนของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาร่วมกันคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นกรรมการคัดสรร

คณะกรรมการคัดสรร ทั้งสามฝ่าย คือ จากประชาชนโดยตรงหนึ่งส่วน จากรัฐสภาหนึ่งส่วน และจากองค์กรหรือหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชนอีกหนึ่งส่วน ทั้งสามส่วนต้องมีอัตราส่วนที่เท่ากัน เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลและคานอำนาจไม่ใช่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว กับทั้งให้บุคคลที่ผ่านการคัดสรรสามารถทำงานด้วยความเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและปราศจากอคติ ซึ่งตรงกับหลักการขององค์กรอิสระที่สามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างอิสระไม่ลำเอียง

๑.๒ ระยะเวลาการคัดสรร

เพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติถูกต้อง ครบถ้วน โปร่งใสและตรวจสอบได้ เห็นควรให้มีการจัดทำประกาศรายชื่อบุคคลที่ได้รับการคัดสรรเพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการในองค์กรอิสระให้ทราบเป็นการทั่วไประหว่างที่เปิดโอกาสให้มีการคัดค้านความเหมาะสมในตำแหน่ง โดยการประกาศจะต้องเป็นที่ทราบโดยทั่วถึงกับทั้งเป็นที่แพร่หลายแก่สาธารณชนและมีเวลาเพียงพอที่จะให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและร้องคัดค้านได้

๑.๑.๓ ความรับผิดชอบของคณะกรรมการคัดสรร

เพื่อให้การคัดสรรกรรมการในองค์กรอิสระเป็นไปอย่างรอบคอบและเกิดประโยชน์ต่อการทำงานสูงสุด เห็นควรให้คณะกรรมการคัดสรรต้องร่วมรับผิดชอบในบุคคลที่คณะกรรมการคัดสรรได้เลือกเข้ามาเพื่อดำรงตำแหน่งโดยให้กรรมการคัดสรรแต่ละคนจัดทำเหตุผลประกอบการพิจารณาการคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นกรรมการในองค์กรอิสระประกอบสำนวนการพิจารณาเสมือนเป็นการรับรอง ความเหมาะสมของบุคคลที่ได้รับคัดเลือก หากต่อมาภายหลังกรรมการดังกล่าวปรากฏว่ามีคุณสมบัติหรือมีการกระทำไม่เหมาะสม หรือมีเหตุต้องออกจากการเป็นกรรมการ และเหตุนั้นได้มีมาก่อนหรือปรากฏในภายหลังแต่หากได้มีการพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนและเหมาะสมแล้วก็จะไม่มีคัดสรรหรือเลือกให้บุคคลดังกล่าวเข้ามารับตำแหน่งแต่ประการใด ไม่ว่าความบกพร่องในการพิจารณาดังกล่าวจะเกิดขึ้นโดยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม กรรมการคัดสรรผู้ที่เลือกบุคคลดังกล่าวต้องร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดจากการกระทำของกรรมการคนดังกล่าวด้วย ในกรณีที่เกิดจากการจงใจควรให้มีความรับผิดชอบทางอาญาในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วยเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ เห็นควรให้กรรมการคัดสรรต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติหน้าที่ด้วยเช่นเดียวกัน

๒. การกำหนดนโยบายขององค์กรอิสระ

เมื่อได้มีการคัดสรรคณะกรรมการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เพื่อให้การกำหนดทิศทางการทำงานขององค์กรอิสระมีเป้าหมายและเป็นรูปธรรมกับทั้งสามารถตรวจสอบและติดตามประเมินผลได้ก่อนเริ่มเข้าปฏิบัติงานให้คณะกรรมการองค์กรอิสระในแต่ละองค์กรจัดทำนโยบายแถลงต่อรัฐสภา เพื่อให้ทราบถึงทิศทางการทำงานของคณะกรรมการว่าจะไปในทิศทางใด พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สามารถได้ซักถามหรือแสดงความเห็นตามความเหมาะสม คำแถลงนี้ คือ เป็นคำมั่นสัญญาของคณะกรรมการที่ให้ไว้ต่อประชาชนที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่จะต้องยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นแนวทางให้สามารถตรวจสอบคณะกรรมการได้ทั้งโดยผ่านทางรัฐสภาเช่นเดียวกับการทำงานของรัฐบาลและเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบจากประชาชนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรง โดยประชาชนสามารถขอตรวจสอบการทำงานและถอดถอดคณะกรรมการได้

นอกจากนี้ องค์กรอิสระจะต้องมีความเป็นอิสระในการจัดทำนโยบายและการทำงานตลอดจนมีอิสระในการเสนอความเห็นในสำนวนได้โดยไม่ถูกแทรกแซงจากจากหน่วยงานหรือสถาบันใด ๆ ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ เพื่อให้การทำงานขององค์กรอิสระมีแนวทางการทำงานเป็นของตนเองที่เป็นรูปธรรมปราศจากการครอบงำและสามารถตรวจสอบได้

เมื่อคณะกรรมการในองค์กรอิสระตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดได้ปฏิบัติหน้าที่มาครบ ครึ่งวาระแล้ว ให้มีการพิจารณาประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาและ เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปสู่การพิจารณาถอดถอนคณะกรรมการ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการ ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการในองค์กรอิสระให้ปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงประโยชน์ ของประเทศชาติและประชาชนต่อไป

๓. โครงสร้างองค์กร

ปัจจุบันถึงแม้กฎหมายจะระบุให้ประธานกรรมการองค์กรอิสระมีอำนาจในการกำกับ ดูแลสำนักงาน แต่ในความจริงแล้วพบว่าการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสำนักงานเป็นไป ในรูปแบบการบังคับบัญชามากกว่าการกำกับดูแลส่งผลให้สำนักงานไม่มีอิสระในการทำงานซึ่งขัดกับหลักความ เป็นอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงเห็นควรให้สำนักงานมีอิสระในการสอบสวนสำนวนคดีต่าง ๆ ตลอดจน งานธุรการและให้คณะกรรมการรับผิดชอบในการพิจารณาจากสำนวนที่จัดทำโดยสำนักงานแต่หากสำนวน บกพร่องหรือมีข้อโต้แย้งก็ให้สั่งการให้สำนักงานดำเนินการใหม่เพิ่มเติมได้แทนที่จะเป็นเสมือนการบังคับบัญชา โดยตรงเช่นในปัจจุบัน เพื่อให้สำนักงานมีอิสระในการเสนอความเห็นหรือจัดทำสำนวนการสอบสวนเพื่อเสนอต่อ คณะกรรมการ

นอกจากนี้ในส่วนของ การแต่งตั้งที่ปรึกษา คณะอนุกรรมการหรือผู้ทำงานใน ส่วนของ คณะกรรมการ ควรมีการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะตำแหน่งและหลักเกณฑ์การเข้าดำรงตำแหน่งให้ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ตลอดจนให้มีการแสดงบัญชีทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวด้วย

๔. งบประมาณ

ความเป็นอิสระทางงบประมาณมิได้หมายความว่าไม่ต้องมีการจัดทำคำของบประมาณ หรือมีการจัดทำคำของบประมาณเท่าใดก็ได้ตามนั้น เพราะการทำคำของบประมาณยังต้องทำคำขอเสนอต่อรัฐทุกปี องค์กรอิสระต้องเข้มงวดต่อการจัดทำและการใช้งบประมาณมากกว่าหน่วยงานปกติเพราะองค์กรอิสระเหล่านี้ เป็นผู้ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายต่อหน่วยงานอื่น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้การใช้งบประมาณ เป็นไปอย่างรัดกุมตามหลักเกณฑ์กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณเพื่อให้การใช้จ่ายเงินเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ พร้อมเป็นตัวอย่างให้กับองค์กรอื่น ๆ แต่งบประมาณที่องค์กรอิสระได้รับ จะต้องเพียงพอและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานภายใต้หลักกฎหมาย ระเบียบ และกฎต่าง ๆ สำหรับ การบริหารงานภาครัฐตามปกติเช่นเดียวกับการดำเนินการขององค์กรอื่น ๆ ของรัฐ เพราะองค์กรอิสระ ตามรัฐธรรมนูญก็เป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ

เพื่อให้องค์กรอิสระสามารถใช้งบประมาณได้อย่างเหมาะสมเห็นควรตั้งกองทุน เพื่อใช้จ่ายในการปฏิบัติงานนอกเหนือจากงบประมาณปกติซึ่งมีจำนวนจำกัดและจะต้องจัดสรรให้เพียงพอ ต่อการปฏิบัติงานทุกหน่วยงานโดยกำหนดหลักเกณฑ์การใช้จ่ายกองทุนเป็นค่าใช้จ่ายที่ชัดเจน แน่นนอนและเป็น ค่าใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เช่น การเบิกจ่ายค่าอาหารทำการนอกเวลาราชการ เป็นต้น ไม่ใช้งบลงทุนซึ่งต้อง ขอในงบประมาณปกติ

การตัดทอนเงินงบประมาณสามารถทำได้แต่ต้องไม่ใช่เป็นเงินงบประมาณที่ใช้จ่าย ตามปกติ เช่น เงินค่าจ้าง ค่าสาธารณูปโภค ส่วนการพิจารณาหมวดอื่น ๆ เช่น หมวดลงทุน ครุภัณฑ์ ให้พิจารณา โดยยึดหลักเกณฑ์เดียวกันกับการพิจารณางบประมาณปกติโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความคุ้มค่า ในการลงทุนและผลงานที่ได้รับเพื่อให้เกิดความเสมอภาคเช่นเดียวกับทุกหน่วยงานและคุ้มค่าต้องงบประมาณ แผ่นดิน

การตรวจสอบติดตามประเมินผล

เพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์กรอิสระเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้เห็นควรมีการดำเนินการดังนี้

๑. การตรวจสอบการกระทำหรือการใช้อำนาจขององค์กรอิสระ องค์กรอิสระถึงแม้จะมีอิสระในการทำงานมีอำนาจในตัวเองแต่การใช้อำนาจต่าง ๆ ของหน่วยงานหรือองค์กรเหล่านี้อาจมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ ถึงแม้ว่าบุคคลเหล่านี้จะถูกสอบสวนหรือดำเนินคดีก็ตามเพราะหากองค์กรอิสระใช้อำนาจได้โดยอิสระ ปราศจากการควบคุมจะก่อให้เกิดการใช้ปัญหาโดยมิชอบหรือมีการบิดเบือนอำนาจเกิดขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดองค์กรและกระบวนการควบคุมการใช้อำนาจขององค์กรอิสระไว้อย่างชัดเจนภายใต้หลักการแบ่งแยกอำนาจการใช้อำนาจอธิปไตย กล่าวคือ องค์กรของรัฐย่อมถูกตรวจสอบและถ่วงดุลโดยองค์กรอื่นเสมอภายใต้หลักนิติรัฐที่การกระทำใด ๆ ของรัฐหรือองค์กรของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้และต้องเป็นไปตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนดภายใต้หลักการ “ความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ”

๒. การจัดทำรายงานประจำปีแถลงต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามที่แถลงนโยบายไว้หรือไม่ประการใด และเปิดโอกาสให้รัฐสภามีโอกาสอภิปรายและถอดถอนคณะกรรมการหรือเลขาธิการสำนักงานได้ก่อนครบวาระ เช่นเดียวกันกับการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลเพื่อให้องค์กรอิสระได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติต่อประเทศชาติและเพื่อป้องกันความล่าช้าในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียหายต่อประเทศชาติได้ ดังเช่นการที่มีสำนวนการสอบสวนคางคังหรือหมดยุคความโดยไม่ได้มีการดำเนินการให้เสร็จสิ้นแต่ประการใด การดำเนินการดังกล่าวจึงต้องมีผู้รับผิดชอบและบุคคลที่ปล่อยให้มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจะต้องร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ละเว้นหรือบกพร่องต่อหน้าที่อื่นที่จะต้องพิจารณาว่าเหมาะสมจะให้ดำรงตำแหน่งต่อไปหรือไม่ อย่างไร

การตรวจสอบการปฏิบัติงานนี้ให้มีการตรวจสอบทั้งในส่วนของคณะกรรมการและเลขาธิการสำนักงานทั้งสองส่วน ในส่วนของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้อยู่ในอำนาจของสำนักงานเป็นผู้รับผิดชอบ ในส่วนของคณะกรรมการให้ประธานกรรมการมีส่วนร่วมรับผิดชอบทั้งในส่วนของการทำงานทั้งคณะและตัวบุคคล

๓. จัดให้มีหลักเกณฑ์การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่งานธุรการตลอดจนคำตอบแทนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อให้การทำงานขององค์กรอิสระเป็นไปอย่างเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ และใช้ในการควบคุมการปฏิบัติงาน ตลอดจนประชาชนได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ภายใต้หลักนิติธรรมและการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยเพื่อการตรวจสอบและถ่วงดุล เช่น ระบบงานธุรการ การรับเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของแต่ละองค์กรอิสระต้องมีความชัดเจน ปราศจากความซ้ำซ้อน ลำดับเรื่องเข้าและออกของแต่ละสำนวนเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติ การกำหนดระยะเวลาและขั้นตอนในการทำงานของเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการในแต่ละกรณี เพื่อป้องกันการล่าช้าหรือเลือกปฏิบัติอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทางราชการและกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิรูปองค์กรอิสระมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรให้มีการปฏิรูป ดังนี้

๑. ด้านการตรวจสอบและติดตามการทำงานขององค์กรอิสระ เห็นควรให้มีการวางแผนงานในการตรวจสอบการทำงานในส่วนของกรรมการและสำนักงานของแต่ละองค์กรอิสระ ซึ่งจะต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้แบ่งแยกอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนเพื่อง่ายต่อการตรวจสอบและการทำงาน นอกจากนี้ในส่วนของการรายงานผลการดำเนินการขององค์กรอิสระจะต้องมีการรายงานต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยการรายงานผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งการรายงานผลการดำเนินการของ

องค์กรอิสระต้องให้องค์อำนาจเป็นผู้รายงานซึ่งจะต้องมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่อไป

ทั้งนี้ โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ระหว่างกรรมการและสำนักงานของแต่ละองค์กรอิสระ ประกอบด้วย

๑. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒

๒. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๔๒

๒. การปฏิรูปกระบวนการทำงาน เนื่องด้วยองค์กรอิสระถือเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องร้องเรียน เรื่องทุจริตและความเดือดร้อนของประชาชน ดังนั้นจึงต้องมีขั้นตอนและกระบวนการทำงานที่มีความชัดเจน มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ง่าย เช่น เรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งพบว่ามีความมากมายส่งผลกระทบต่อภาระหน้าที่ในการดำเนินการอันเนื่องจากต้องรับภาระในการพิจารณาสำนวนคดีต่าง ๆ มากมายจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น ฉะนั้นแล้วหากสามารถพัฒนาระบบการรับเรื่องให้มีความชัดเจนโดยมีการกำหนดตารางเวลาการทำงาน (Timeline) และขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ได้ การติดตามตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ ที่เข้าสู่การพิจารณาขององค์กรอิสระจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความโปร่งใสมากขึ้น

๓. เพื่อเป็นการส่งเสริมและเสริมสร้างมาตรการในการป้องกันปราบปรามการทุจริตให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น และเป็นอนุวัตรการให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. ๒๐๐๓ (United Nations Convention against Corruption : UNCAC) ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว ในการที่จะได้รับความร่วมมือจากรัฐภาคีกรณีที่มีทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกเอาไปโดยทุจริตได้มีการโอนย้ายไปต่างประเทศ และเป็นการแสดงเจตจำนงว่าประเทศไทยจะให้ความร่วมมือกับรัฐภาคีในอนุสัญญาที่มีการโอนย้ายทรัพย์สินของรัฐต่างประเทศมาอยู่ในประเทศไทย จึงได้ร่างพระราชบัญญัติเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อทำหน้าที่คุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต โดยได้ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต พ.ศ. เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้

(๑) ทำให้ระบบวิธีพิจารณาคดีและระบบองค์คณะเกิดความสมดุล การพิจารณาคดีมีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขความเดือดร้อนและความเสียหายให้แก่ประชาชนได้ทันกาล

(๒) มีระบบและกลไกในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรอิสระ (Check and Balance) อย่างมีประสิทธิภาพ

(๓) ก่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

(๔) พัฒนาระบบงานขององค์กรอิสระให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์

(๑) มีระบบการบังคับใช้กฎหมายและกลไกการคุ้มครองความยุติธรรมมีประสิทธิภาพ

- พิจารณาคดีและรวบรวมหลักฐาน และจัดทำสำนวนคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามหลักนิติธรรม

- สามารถระงับข้อพิพาทได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม
- การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเสมอภาค

(๒) มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับองค์กรอื่นที่มีภารกิจในทำนองเดียวกัน

(๓) มีการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้แก่ประชาชน ด้านกฎหมายและการอำนวยความสะดวก

ที่มีมาตรฐานระดับสากล

(๔) มีการสนับสนุนการอำนวยความสะดวกด้วยความสะดวก รวดเร็ว และการให้บริการประชาชนที่มีคุณภาพสูงสุด

(๕) มีพระราชบัญญัติคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต พ.ศ.

ส่วนที่ ๔ การปฏิรูปการแก้ปัญหายาเสพติดให้โทษร้ายแรง

๑. การปฏิรูปด้านนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด

๑. สถานการณ์ปัญหายาเสพติดอดีตถึงปัจจุบัน
๒. กรอบคิดด้านนโยบายยาเสพติดของไทย
๓. ความสำคัญของการปฏิรูปด้านนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ประเด็นปฏิรูป

การปฏิรูปด้านนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งประกอบด้วยประเด็นในการวิเคราะห์เพื่อนำเสนอทิศทางการปฏิรูปนโยบายยาเสพติด ดังนี้

๑. วิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายด้านยาเสพติด การขับเคลื่อนนโยบาย และกลไกการดำเนินงาน
 - ๑.๑ นโยบายด้านยาเสพติดก่อนรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
 - ๑.๒ นโยบายด้านยาเสพติดปัจจุบัน
 - ๑.๓ วิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายด้านยาเสพติด การขับเคลื่อนนโยบาย และกลไกการดำเนินงาน
๒. วิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนของนโยบายยาเสพติด การขับเคลื่อนนโยบาย และกลไกการดำเนินงาน
 - ๒.๑ มิติการควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด
 - ๒.๒ มิติด้านการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด
 - ๒.๓ มิติผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด และการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด
 - ๒.๔ มิติด้านการบริหารจัดการ
๓. วิเคราะห์กฎหมายกับการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

ศึกษาวิเคราะห์ทิศทางและข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปนโยบายด้านยาเสพติด โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการประมวลผลการศึกษาวิจัย ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๕๘ ประกอบกับบทความทางวิชาการ ข้อมูล ข่าวสารของหน่วยงาน/องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

แหล่งอ้างอิง :

งานวิจัย/เอกสาร/บทความ

- แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒, สำนักงาน ป.ป.ส., ๒๕๕๘
- สังเคราะห์สถานการณ์สารเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๕๕, คณะกรรมการบริหารเครือข่าย องค์กรวิชาการสารเสพติด, ๒๕๕๗
- รายงานผลการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติด, คณะกรรมาธิการสามัญเพื่อศึกษาปัญหา ยาเสพติด, ๒๕๕๕
- การศึกษาและวิจัยนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติด, มานพ คณะโต และคณะ, ๒๕๕๓
- นโยบายและยุทธศาสตร์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ฉัตรสุมน พงศ์ภิณโย, ๒๕๕๑

- การวิเคราะห์นโยบาย มาตรการ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย, เดชา สังฆวรรณ และคณะ, ๒๕๔๖
- ความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาลอภิสิทธิ์และรัฐบาลยิ่งลักษณ์, นำพล สุวรรณภาค, ๒๕๕๗ ฯลฯ

เว็บไซต์

- ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. (<http://nctc.oncb.go.th>)
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (<http://www.nrct.go.th>)
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (<http://www.trf.or.th>)
- ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์และงานวิจัยของนิสิตและคณาจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (<http://cuir.car.chula.ac.th>) ฯลฯ

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

ข้อเสนอด้านนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติด

๑. มิติการควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด
๒. มิติด้านการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด
๓. มิติผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด และการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด
๔. มิติด้านการบริหารจัดการ

ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางดำเนินการ

๑. นโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติด
๒. การปรับโครงสร้างหน่วยงานกลาง : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
 - โครงสร้างองค์กร
 - ขั้นตอนการดำเนินงาน
 - ระยะเวลาดำเนินการ
๓. การปรับโครงสร้างหน่วยงานด้านการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด
 - โครงสร้างองค์กร
 - ขั้นตอนการดำเนินงาน
 - ระยะเวลาดำเนินการ
๔. การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดสภาพการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม โดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ (UN) หรือประเทศที่เจริญแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา หรือประเทศในกลุ่มประเทศในแถบยุโรป

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. มีนโยบายด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ส่งผลให้สามารถลดปริมาณยาเสพติดภายในประเทศ นำผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา และติดตามดูแลช่วยเหลือ ตลอดจนป้องกันผู้เสพยาใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. โครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งเป็นองค์กรกลางด้านการอำนวยความสะดวกป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความเหมาะสม สามารถขับเคลื่อนนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศได้อย่างเป็นเอกภาพ

๓. มีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบภารกิจด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้ผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดได้รับการดูแลที่เหมาะสม รวมทั้งมีระบบข้อมูลผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดที่เป็นเอกภาพ ระดับประเทศและพื้นที่

ผลกระทบ

การปรับโครงสร้างของหน่วยงานทั้งหน่วยงานกลาง (สำนักงาน ป.ป.ส.) และหน่วยงานด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด จะกระทบโครงสร้างของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงยุติธรรม กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์

ร้อยละความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาล

๒. ปฏิรูปด้านการบำบัด ฟื้นฟู ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด

เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาระดับชาติที่สำคัญและพลวัตของยาเสพติดจำเป็นต้องปรับนโยบายและกฎหมายให้ทันสมัยอยู่เสมอ การจัดการต่อยาเสพติดสมัยใหม่ผ่านอิทธิพลของทฤษฎีแบบปฏิฐานนิยม (Prohibitionsist) โดยมีอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านการควบคุมยาเสพติดและปัจจัยอื่น ๆ เป็นกระแสหลักของโลก ทฤษฎีนี้ก่อให้เกิดนโยบายการต่อสู้ยาเสพติด (war of drug) ซึ่งถือเคร่งครัดต่อการกระทำที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในทุกรูปแบบดังกล่าวข้างต้น นโยบายและกฎหมายจึงมุ่งแก้ไขปัญหาลึกเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดและมุ่งลงโทษทั้งนักค้าและผู้ใช้ยาเสพติด (drug traffickers and users) ผู้ได้รับผลประโยชน์จากยาเสพติดเป็นศัตรู และถือว่าการใช้ยาเสพติดเป็นเหตุของอาชญากรรมอื่น ๆ และเป็นเหตุทำให้ติดยาเสพติด ต่อมาทฤษฎีแบบปฏิฐานนิยมอ่อนคลายลงและค่อย ๆ ถูกแทนที่ด้วยทฤษฎีแบบสุขภาพนิยมที่ถือว่าการใช้สารเสพติดเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพซึ่งต้องบำบัดรักษามากกว่าการลงโทษ (medicalization) ควรมีการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสม อาชญากรรมที่ร้ายแรง (serious crime) หมายถึงการค้ายาเสพติด (drug trafficking) ที่ดำเนินการเป็นเครือข่ายอาชญากรรมแตกต่างจากการเสพยาเสพติดหรือมีไว้เพื่อเสพหรือเป็นความผิดอื่น ๆ ที่กระทำโดยปัจเจกหรือคนไม่กี่คน โดยมีพฤติการณ์ที่ไม่รุนแรงและเกี่ยวข้องกับยาเสพติดจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น ควรต้องมีมาตรการทางเลือกต่าง ๆ หรือมีการบำบัดฟื้นฟูให้โอกาสโดยติดตามช่วยเหลือดูแลก่อนและหลังการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งกฎหมายในประเทศไทยที่กล่าวถึงการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ได้แก่ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐๘/๒๕๕๗ เรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเข้าสู่การบำบัดฟื้นฟู

นโยบายยาเสพติดในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เสพยาเสพติดนั้นมีเป้าหมายในการปฏิรูปด้านการบำบัด ฟื้นฟู ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด เพื่อลดตีมันต์ หรือความต้องการที่จะเสพยาให้น้อยที่สุด ดังนั้น จึงเป็นบันไดก้าวแรกหรือกระดุมเม็ดแรกของความสำเร็จส่วนหนึ่งในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทั้งระบบหรือขบวนการ และมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดแตกต่างจากการบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ เป็นการตัดวงจรยาเสพติดด้วยกระบวนการตัดกลุ่มผู้เสพยาออกจากวงจรผู้ค้าในเบื้องต้น

และตัดวงจรผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดให้หมดสิ้นไม่มีการสร้างเครือข่ายหรือเข้าสู่วงจรเป็นผู้เสพ ผู้ติด และผู้ค้าทั้งรายย่อย และรายใหญ่ต่อไป

บริบทหรือความสำคัญของปัญหา เพื่อให้การดำเนินการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด เป็นไปโดยความเหมาะสมและมีมาตรการทางเลือก เช่น พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐๘/๒๕๕๗ เรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยว่า กระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเข้าสู่การบำบัดฟื้นฟู

จะเห็นได้ว่าปัญหาเรื่องยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมประการหนึ่ง กฎหมายต่าง ๆ ที่ออกมา เพื่อใช้บังคับในสังคมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ เช่น สิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมถึงวิธีการต่าง ๆ ในเรื่องของเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการพัฒนาแบบไม่มีขีดจำกัด โดยกฎหมายที่นำมาใช้บังคับ กับคนในสังคมต้องเป็นกฎหมายที่นำมาใช้บังคับได้อย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพต่อสังคมในทุกระดับ ซึ่งบางครั้งคนที่มีฐานะทางสังคมที่ต่างกันอาจมีหนทางที่ทำให้คนเหล่านั้นได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันจนเห็น ได้อย่างชัดเจน เปรียบเสมือนเป็นการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะทำการบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถกระทำต่อกับ บุคคลในสังคมได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ดังนั้น หากปัญหายาเสพติดยังไม่หมดสิ้นไปจากสังคมไทย คงต้องมีการออกกฎหมายเพื่อมาใช้บังคับอยู่อีกต่อไปตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อคุ้มครองให้ประชาชนอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุขในสังคม

ประเด็นปฏิรูป

๑. แก้ไขกฎหมายให้มีสภาพบังคับที่ชัดเจน โดยอาจจะเป็นคำสั่งในส่วนของการคุมเข้ม สถานที่หรือแหล่งที่จะเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น โรงเรียน สถานบันเทิง ให้มีเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ทำหน้าที่คัดกรอง เฝ้าระวังผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด หรืออาจจะออกเป็นกฎหมายการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น แก้กฎหมาย การตรวจปัสสาวะ ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจปัสสาวะ ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย พนักงานฝ่ายปกครอง รวมทั้งผู้ที่มีส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของตนเองหรือส่วนรวม อันหมายถึง ผู้ประกอบการ หรือผู้ว่าจ้างทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีอำนาจในการตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติดทั้งก่อนและหลังการ ปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง ทั้งนี้ ไม่ถือว่าเป็นการผิดกฎหมายหรือละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคล หากพบว่ามีสารเสพติด อาจมีการให้โอกาสโดยผู้เสพ หรือผู้ติดยาเสพติดเองที่จะได้รับโอกาสในทางเลือกเข้าบำบัด ฟื้นฟู ด้วยความสมัครใจ และมีการตรวจซ้ำเป็นจำนวนถึง ๓ ครั้ง จนพบว่าไม่มีสารเสพติด จึงได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ที่ไม่เสพ หรือไม่ติดยาเสพติด แต่หากพบว่ามีสารเสพติด ทั้งนี้ ถือว่าเป็นผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดที่ “สังคมตั้งข้อรังเกียจ” ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย ผู้ประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน มีสิทธิให้ออกจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือถูกเลิกจ้างได้ โดยไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายแรงงานอันว่าด้วยการเลิกจ้างไม่เป็นธรรม

๑.๑ ทางรัฐบาลควรมีมาตรการดูแลและออกค่าใช้จ่ายตามระเบียบการเบิกจ่าย ที่เหมาะสมหรืออาจจะกำหนดเป็นมาตรการในการลดหย่อนภาษีให้กับภาคเอกชน ต่อไป

๑.๒ ปัจจุบันพบว่าสถานที่บำบัด ฟื้นฟู โดยหน่วยงานภาครัฐยังไม่เพียงพอและมีประสิทธิภาพดีเท่าที่ควร หากต้องการให้การบำบัด ฟื้นฟู ประสบความสำเร็จ ก็ควรออกกฎหมายที่เอื้อต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และกฎหมายที่เกี่ยวกับสถานที่ในการบำบัด ฟื้นฟู ที่ต้องได้รับการดูแล เป็นพิเศษ

๑.๓ ในเรื่องของสภาพบังคับทางกฎหมายซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการตรวจพิสูจน์ สารเสพติด และผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ควรมีระยะความถี่ที่มากขึ้น มีการตรวจอย่างจริงจัง และเข้มงวด โดยมีวลีที่ว่า “ตรวจพบสารเสพติด เท่ากับตัดวงจรยาเสพติด”

๒. กรณีกฎกระทรวง กำหนดสถานที่อื่นที่ใช้ในการชั่ง จำคุก หรือควบคุมผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้ซึ่งต้องจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด พ.ศ. ๒๕๕๒ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๙/๑ และมาตรา ๘๙/๒ วรรคหนึ่ง (๑) และมาตรา ๒๔๖ นั้น ประเด็นสถานที่ซึ่ง เห็นว่า กรณีนักโทษบำบัดหรือฟื้นฟู ควรนำนักโทษไปยังสถานที่อื่นเป็นเอกเทศเฉพาะ

๓. เพื่อความคล่องตัวและสะดวกแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเสนอให้ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ออกคำสั่งที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้คัดกรอง ผู้บำบัด ฟื้นฟู ให้เสมือนมีองค์กรกลางในการปฏิบัติหน้าที่

วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ การพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพ ผู้ติดยา ได้มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ การบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัด (แบบเข้มข้น) ๔ เดือน ระหว่าง ๑. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ๒.สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ๓. กรมราชทัณฑ์ ๔. กรมการแพทย์ ๕. กรมสุขภาพจิต ๖. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (พบว่าเป็นปี พ.ศ. ๒๕๕๕ นำร่อง ๗ แห่ง ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ขยายผล ๓๙ แห่ง ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ดำเนินการ ๗๐ แห่ง ปี พ.ศ. ดำเนินการ ๘๕ แห่ง และข้อมูลผลการดำเนินการพิจารณาได้ดังนี้

ปีงบประมาณ	เรือนจำ/แห่ง	เป้าหมาย/คน	ผลการดำเนินงาน	ผู้ผ่านการบำบัดฯ ได้รับการปล่อยตัว/คน	กระทำผิดซ้ำ ภายใน ๑ ปี/คน	ร้อยละ
๒๕๕๕	๘๔	๑๒,๖๐๐	๑๖,๕๘๔	๕,๑๑๗(ปี๕๕)	๒๗	๐.๕
๒๕๕๖	๗๗	๑๐,๐๐๐	๑๐,๔๓๐	๔,๖๑๑(ปี๕๕)	๑๘	๐.๓๙
๒๕๕๗	๗๕	๑๐,๐๐๐	๑๕,๔๑๔	๒,๑๓๕(ปี๕๖)	๒๘	๑.๑๓
๒๕๕๘	๘๕	๑๕,๙๑๐	๗,๖๖๓	-	-	-

หมายเหตุ ข้อมูลปีงบประมาณ ๒๕๕๘ ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๘

ซึ่งจะเห็นได้ว่า แหล่งข้อมูลดังกล่าวที่ใช้ประกอบความเห็นเหตุผลของข้อเสนอให้มีการปฏิรูป ผู้เสพ และผู้ติดยาเสพติดจะครอบคลุมไปถึงผู้ที่ยังไม่ได้รับโทษในเรือนจำหรือทัณฑสถาน เพื่อเป็นการแก้ปัญหา ที่ต้นเหตุก่อนที่จะส่งให้ผู้เสพ หรือผู้ติดยาเสพติดไปสู่การพิจารณาโทษ ทั้งนี้ จะเห็นว่า แม้ในเรือนจำหรือ ทัณฑสถานยังพบว่าผู้ผ่านการบำบัดและได้รับการปล่อยตัวเป็นจำนวนตัวเลขที่น่าพอใจ หากจะนำวิธีการ เช่นนี้มาใช้ในการปฏิรูปผู้เสพ หรือผู้ติดยาเสพติดใน ๒ กลุ่ม อายุตามที่กล่าวข้างต้น น่าจะเกิดผลเป็นที่น่าพอใจ มากกว่าและเป็นการตัดวงจรการขยายผู้เสพ ผู้ติดและผู้ค้าได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง วิธีการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดที่น่าสนใจ คือ ประกาศ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐๘/๒๕๕๗ เรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิดตามกฎหมาย เกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเข้าสู่การบำบัดฟื้นฟูและการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้การ ดำเนินการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดเป็นไปโดยเหมาะสม สมควรกำหนดให้ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิดฐาน เสพยาเสพติดหรือเสพหรือมียาเสพติดไว้ในครอบครอง ตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดนั้น ซึ่งไม่มีพฤติกรรมการก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม ได้รับการบำบัดฟื้นฟูโดยการยินยอมและได้รับการ ดูแลอย่างต่อเนื่องภายหลังผ่านการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐๘/๒๕๕๗ นั้นมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนในการช่วยเหลือ เยียวยา ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด จนมีวิถีที่ว่า

“ผู้เสพ คือ ผู้ป่วย” ทั้งนี้ แนวทางในการปฏิรูปด้านผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดก็มีความคิดเห็นคล้ายกับประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐๘/๒๕๕๗ หากแต่จะมีลีเพิ่มเติมไปว่า “ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด เป็นได้ทั้งผู้ป่วยและผู้กระทำผิด หากต้องมีการบำบัดซ้ำ” นั้นหมายถึง แนวทางปฏิรูปจะเป็นไปในแนวที่รักษาบำบัด ฟันฟู ผู้เสพและผู้ติดยาให้หายขาดจากการเสพและติดยาเสพติด อีกทั้งไม่เป็นการสร้างเครือข่ายหรือเพิ่มวงจรเป็นผู้ค้ารายย่อยและรายใหญ่ หากมีพฤติกรรมเช่นนี้ ถือว่าเป็นผู้กระทำผิด ย่อมได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด และเป็นการตัดโอกาสในการบำบัด ฟันฟูก่อนเข้าสู่เรือนจำหรือทัณฑสถาน แต่ไม่เป็นการตัดโอกาสในการบำบัด ฟันฟูในเรือนจำหรือ ทัณฑสถาน ต่อไป

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

๑. การพัฒนาฟันฟูสมรรถภาพผู้เสพ ผู้ติดยา เป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุก่อนที่จะส่งให้ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดไปสู่การพิจารณาโทษ
๒. กฎหมายที่ใช้นี้ได้ดำเนินการบำบัดฟันฟูผู้เสพยาเสพติดเป็นไปโดยเหมาะสม ได้รับการบำบัดฟันฟูโดยการยินยอมและได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องภายหลังผ่านการบำบัดฟันฟู
๓. การปฏิรูปกฎหมายที่จะใช้บังคับนี้จะใช้บังคับกับทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติระหว่างคนจนกับคนรวย หรือคนที่มียานาจกับคนที่ด้อยโอกาสทางสังคม
๔. การปฏิรูปกฎหมายที่จะใช้บังคับนี้ได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประกอบการภาครัฐและเอกชนชัดเจนมากขึ้นในการที่จะใช้อำนาจในการป้องกัน บำบัดฟันฟูผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล แต่จะเป็นการช่วยสร้างจิตสำนึกและความรังเกียจต่อการเสพหรือติดยาเสพติดที่อาจส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพสร้างรายได้และอนาคตของผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด
๕. การปฏิรูปกฎหมายที่จะใช้บังคับนี้มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ตามสถานการณ์ของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะดำเนินการกับผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางดำเนินการ

เสนอให้มีแผนการปฏิรูปที่ชัดเจนใน ๓ ด้าน ดังนี้

๑. สร้างจิตสำนึกและมาตรการส่งเสริมให้ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด สมควรใจเข้าบำบัด ฟันฟูด้วยตนเอง อาจจะเป็นการรณรงค์ของหน่วยงานรัฐ หรือมีเจ้าหน้าที่บุคคลเข้าถึงชุมชน เข้าถึงหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดสมควรใจเข้าบำบัด ฟันฟู
๒. การคัดกรองและส่งต่อผู้เสพ ผู้ติดยาเข้าสู่การบำบัดของศูนย์เพื่อคัดกรองผู้เข้ารับการบำบัดฟันฟูตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐๘/๒๕๕๗ นั้น มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าว ดังนั้น ข้อเสนอจึงเห็นควรให้ผู้ประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องได้มีการคัดกรองและส่งต่อผู้เสพ ผู้ติดยาเข้าสู่การบำบัดได้เช่นกัน
๓. ในการดำเนินงานด้านการบำบัดฟันฟูยังมีข้อจำกัดภายใต้พระราชบัญญัติฟันฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ในระยะแรกของการบังคับใช้กฎหมาย คาดการณ์ว่าจะมีคดีไม่มาก แต่ในปัจจุบันกลับมีคดีและจำนวนคนที่เข้าสู่ระบบดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยข้อจำกัดที่ว่าไม่มีสถานที่หรือหน่วยงานรองรับ ขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่

ที่ปฏิบัติงานด้านการฟื้นฟูฯ ทำงานหลายหน้าที่ และขาดความเชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ทั่วไป และผู้บริหาร เห็นความสำคัญของการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติดน้อยกว่าภารกิจด้านอื่น ๆ ต้องพึ่งหน่วยงานภายนอก และกระบวนการติดตาม ดูแลช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัด ที่พันธกิจยังไม่สามารถ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สังคมไม่ยอมรับและถูกตีตรา)

ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางการดำเนินการ

๑. ควรสนับสนุนให้มีการนำมาตรการเบี่ยงเบนคดีมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมโดยไม่ต้องโทษจำคุก
๒. ต้องแยกหน่วยบำบัดเป็นเอกเทศเพื่อปฏิบัติงานด้านนี้โดยเฉพาะ
๓. ต้องเน้นการพัฒนามาตรฐานให้กับหน่วยบำบัดฟื้นฟู
๔. บุคลากรต้องทำงานเป็นทีม (มีคำสั่งให้แต่งตั้งคณะทำงานด้านการบำบัดฟื้นฟูฯ ในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน)
๕. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ต้องให้ความสำคัญต่อการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติด
๖. ควรทบทวนกฎหมายด้านยาเสพติดให้สามารถแก้ไขปัญหอย่างแท้จริง เช่น โทษการนำเข้า ยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้าน (กรณีผู้เสพที่ซื้อยาจากประเทศเพื่อนบ้านและติดตัวมาเพื่อเสพ โดยไม่รู้ว่า มีโทษในข้อหานำเข้ายาเสพติด) เป็นต้น
๗. ควรสนับสนุนให้มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สังคมยอมรับและให้โอกาส แก่ผู้ผ่านการบำบัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้พันโทษ
๘. ให้ปฏิรูปกฎหมายเพื่อให้รองรับและรับรองว่าผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด เป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัด ฟื้นฟู ทั้งนี้ เพื่อให้การบำบัด ฟื้นฟู มีประสิทธิภาพ รวมถึง เป็นการลดอุปสรรคและรองรับในการ ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่
๙. ให้ใช้หลักการทางการแพทย์ในการบำบัด ฟื้นฟู ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด โดยจำแนกว่าผู้นั้น อยู่ในกลุ่มผู้ใช้ ผู้เสพ หรือผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้การบำบัด ฟื้นฟู เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับลักษณะ ของแต่ละบุคคล
๑๐. ให้มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบำบัด ฟื้นฟู เพื่อสร้างความมั่นใจว่าเมื่อได้รับการบำบัด ฟื้นฟูแล้ว จะไม่กลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีก

ผลลัพธ์ที่ได้รับ

๑. จะมีการคัดกรองผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นจากเดิมที่ให้อำนาจเพียงเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่การปฏิรูปจะให้อำนาจหน่วยงานเอกชนทำหน้าที่คัดกรองผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ทั้งนี้ อาจมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น แต่ก็เป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น อาจจะมีมาตรการลดหย่อนภาษี หรือแรงจูงใจตอบแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๒. การคัดกรองและบำบัดผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ถือเป็น การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ข้อดีอาจจะ ไม่มีผู้ค้ารายย่อยหรือรายใหญ่เกิดขึ้น แต่ผลกระทบหากการปฏิรูปขาดความเคร่งครัด จริงจังต่อผู้บำบัด ฟื้นฟู อาจเกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายค้ายาเสพติด ดังนั้น จึงต้องมีแผนการเฝ้าระวังเป็นอย่างดี
๓. การคัดกรองและบำบัดผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด กลุ่มผู้ใช้แรงงานหรือผู้ประกอบการอาชีพ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ก็จะมีจิตสำนึก รังเกียจยาเสพติด เพราะการติดยาเสพติด สังคมไม่ยอมรับและ ปฏิเสธการทำงานได้โดยไม่ผิดกฎหมาย
๔. การบำบัด ฟื้นฟูผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ทั้งก่อนและหลังการรับโทษ จะเป็นการตัด วงจรยาเสพติดได้ดีที่สุด
๕. การบำบัด ฟื้นฟูผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมและ ประเทศ อีกทั้งเป็นการดูแลรักษา สุขภาพ สวัสดิภาพและความปลอดภัยของบุคคลและสังคมส่วนรวม

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์

ตัวชี้วัด หรือ Key Performance Indicators หรือกุญแจสำคัญที่จะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ คือ การลดปริมาณผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดทั้งก่อนและหลังการดำเนินคดี อีกทั้งเป็นการตัดวงจรการเป็นผู้ค้า ยาเสพติด จากตัวเลขล่าสุดเมื่อปีงบประมาณ ๒๕๕๘ ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๘ พบว่าการพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้เสพ ผู้ติดยา ในเรือนจำและทัณฑสถาน ๗๕ แห่ง ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ มีผู้ผ่านการบำบัดฯ และได้รับการปล่อยตัว จำนวน ๒,๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๓ และการนำผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดตามประกาศ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐๘/๒๕๕๗ จำนวน ๑๕,๖๖๖ คน ส่งรับบำบัดในค่ายปรับเปลี่ยน ๑๔,๒๓๔ คน ส่งรับการบำบัดในสถานพยาบาล ๑,๔๓๒ คน (ไปบำบัดจริง ๑,๐๒๒) บำบัดทางจิต ๑๘ คน ข้อมูลจากระบบ บตส.และ NISPA และผลการดำเนินงานการคืนคนดีสู่สังคม การติดตามผู้ผ่านการบำบัดฯ ทุกระบบ เป้าหมาย ๒๓๐,๐๐๐ คน ได้มีผลงานปี ๒๕๕๘ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๗ ถึง ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘ จำนวน ๑๕๔,๒๑๙ คน คิดเป็น ๖๗ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นผลการดำเนินงานจากระบบ บตส. และ NISPA ตัดรายชื่อที่ซ้ำแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นตัวเลขที่น่าพอใจ

ดังนั้น เพื่อเป็นการจัดการต่อยาเสพติดสมัยใหม่ผ่านอิทธิพลของทรศนะแบบสุขภาพนิยม ที่ถือว่าการใช้สารเสพติดเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพซึ่งต้องบำบัดรักษามากกว่าการลงโทษ (medicalization) ควรมีการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนและความเหมาะสม โดยมีเป้าหมายไปที่กลุ่มปัจเจกหรือคนไม่กี่คน ที่มีพฤติกรรมที่ไม่รุนแรง และเกี่ยวข้องกับยาเสพติดจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น โดยมีมาตรการทางเลือกให้มีการบำบัดฟื้นฟูให้โอกาสก่อนและหลังการบำบัดฟื้นฟู ทั้งนี้ ความคาดหวังจากความสำเร็จ สามารถวัดได้จากจำนวนตัวเลขที่มีผู้เข้ารับการบำบัด ฟื้นฟู แล้วกลับตัวเป็นคนดี เพราะมีแรงจูงใจต่อการประกอบอาชีพ หากสังคมจะตั้งข้อรังเกียจผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ให้เป็นบุคคลว่างงาน และไม่มีที่ยืนในสังคม นั้นหมายถึง ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด จะเกิดจิตสำนึกต่อยาเสพติดที่เป็นพิษภัยต่อชีวิตอย่างร้ายแรง

๓. การปฏิรูปด้านการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับผู้ค้ายาเสพติด

ด้วยปัจจุบันการสืบสวน จับกุม และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่จะเป็นผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้เสพ หรือผู้ค้ายาเสพติดที่เป็นรายเล็ก หรือเป็นเพียงผู้ร่วมทำงานกับกลุ่มผู้ค้า ยาเสพติดรายใหญ่เท่านั้น ทั้งจากหลักเลียงและปรับเปลี่ยนวิธีการที่จะเข้าถึงยาเสพติดและผลตอบแทนของกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ ทำให้การสืบสวนจับกุมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นไปด้วยความยากลำบาก รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดกลุ่มนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นปฏิรูป

๑. ปรับปรุงแก้ไขค่านิยมหรือค่านิยมของคำว่า จำหน่าย ผลิต นำเข้า ให้มีความชัดเจน และสอดคล้องกับการกระทำและเจตนาของผู้กระทำ

๒. กำหนดประเภทของผู้ค้ายาเสพติดให้เป็นผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เนื่องจากกฎหมายยาเสพติดปัจจุบันยังกำหนดอัตราโทษของผู้ค้ายาเสพติดทั้งหมดไว้เท่ากัน ทั้งที่ความรุนแรงของการกระทำความผิดจะแตกต่างกันออกไป โดยจะต้องพิจารณาจากการแบ่งหน้าที่ของบุคคลในกลุ่ม กระบวนการนั้น ๆ เช่น เป็นนายทุนเจ้าของเงิน เจ้าของยาเสพติด ผู้ขนลำเลียงยาเสพติด เป็นผู้จำหน่ายยาเสพติด หรือเป็นผู้สนับสนุนทางการเงิน การบัญชี หรือให้ความช่วยเหลือทางด้านอื่น ๆ ซึ่งนำไปสู่เงื่อนไขของการกำหนดอัตราโทษที่เหมาะสมของผู้กระทำความผิด

๓. ทบทวนการใช้หลักทฤษฎีสัมคอบคิดในการพิจารณาคดียาเสพติด เนื่องจากส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์ซึ่งมิได้กระทำความผิดหรือกระทำความผิดเพียงเล็กน้อย ต้องได้รับโทษรุนแรงที่ไม่ได้สัดส่วนกับความผิดไปด้วย ทั้งนี้ ส่วนใหญ่บุคคลเหล่านี้จะได้รับโทษสถานหนักเนื่องจากไม่ยอมรับสารภาพ เพราะไม่ได้กระทำความผิด

๔. แก้ไข ปรับปรุง พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ ซึ่งเป็นบทสันนิษฐานของกฎหมายว่าเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติด โดยไม่สนใจว่าจะเป็นผู้ครอบครองหรือไม่ ซึ่งมองว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่กระทบต่อความยุติธรรมต่อคดียาเสพติดในปัจจุบัน รวมถึงพิจารณาว่าหน่วยงานใดยังขาดแคลนเครื่องมือหรือบุคลากรที่เหมาะสมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

โดยจะศึกษาจากข้อเท็จจริง ข้อมูลคดี สถิติ วิธีการ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด คณะกรรมการป้องกันการฟอกเงิน หรือสำนักงานสอบสวนคดีพิเศษ รวมทั้งศึกษาปัญหาในทางปฏิบัติของคดีที่ขึ้นการพิจารณาของพนักงานอัยการและในชั้นศาลด้วยว่ามีข้อบกพร่องอย่างไร แนวทางการรับฟังพยานหลักฐานเป็นอย่างไร

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

๑. สามารถที่จะนำผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่มาดำเนินคดีได้มากขึ้น
๒. แก้ไขบทสันนิษฐานของผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ ให้มีการผลักภาระการพิสูจน์ให้ผู้กระทำความผิดในการพิสูจน์ตนเองว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจริงตามที่ถูกฟ้องคดี
๓. มาตรการเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินเป็นมาตรการหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการปราบปรามปัญหายาเสพติด จึงควรมีการพิจารณาในส่วนนี้ด้วย
๔. ปรับอัตราโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้ค้ายาเสพติดรายกลางและรายย่อยให้เหมาะสมและเป็นธรรมมากขึ้น
๕. ผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยควรผลักดันเข้าสู่ระบบการฟื้นฟูตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐๘/๒๕๕๗ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๙๔ และพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๙

ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางดำเนินการ

๑. แก้ไขกฎหมายเรื่องการผลักภาระการพิสูจน์ให้ผู้กระทำความผิดในการพิสูจน์ตนเองว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
๒. การกำหนดอัตราโทษให้เหมาะสมและเป็นธรรมกับผู้กระทำความผิด
๓. แก้ไขมาตรการเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินเพื่อเป็นการตัดช่องทางทางการเงินของกลุ่มผู้ค้ายาเสพติด

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้

๑. ทำให้สามารถดำเนินคดีผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ได้มากขึ้น รวมถึงป้องกันการค้ายาเสพติดได้หากตัดช่องทางทางการเงินของกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดแล้ว และเมื่อผลักดันกลุ่มรายย่อยเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูแล้วยังสามารถแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำได้

๒. เพื่อให้เกิดความชัดเจนของค่านิยมและสอดคล้องกับเจตนาหรือข้อเท็จจริง ดังต่อไปนี้

(๑) จำหน่าย เช่น กรณีขายยาบ้าเพียง ๒ เม็ด เพื่อนำเงินที่ได้มาใช้ซื้อยาบ้าเพื่อเสพ ตามกฎหมายปัจจุบันถือว่าเป็นผู้จำหน่าย ทั้งที่มีเจตนาเพียงเพื่อเสพ ไม่มีเจตนากระทำไปในทางธุรกิจ กลับได้รับโทษที่มีความรุนแรง

(๒) ผลิต เช่น กรณีมียาเสพติดในความครอบครองเพียงเล็กน้อย และกระทำการแบ่งจำหน่าย ทั้งที่ไม่ใช่ผู้ผลิตที่แท้จริง กฎหมายก็ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต

(๓) นำเข้า เช่น กรณีข้ามแดนไปยังประเทศเพื่อนบ้านและนำยาบ้าข้ามแดนมาเพื่อเสพ เพียงเล็กน้อย ก็ถือว่าเป็นการค้ายาเสพติดข้ามชาติ เป็นต้น

ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนาและข้อเท็จจริงแห่งกรณี อันส่งผลต่อความยุติธรรมที่ควรจะเป็นและกระทบสิทธิของบุคคลมากจนเกินไป รวมถึงส่งผลให้เกิดปัญหานักโทษล้นเรือนจำ จึงเห็นควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและค่านิยมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัทยาเสพติด

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์

๑. สถิติคดียาเสพติดรายใหญ่ลดลง

๒. ปัญหานักโทษในเรือนจำลดลง

๓. สามารถสร้างฐานข้อมูลโดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือกรมราชทัณฑ์ ประสานข้อมูล โดยมีหน่วยงานกลาง เพื่อให้มีการรวบรวมและนำเสนอข้อมูล พยานหลักฐานในทุกชั้นการพิจารณาคดี

๔. ทำให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้รับโทษตามกฎหมายอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

ส่วนที่ ๕

การปฏิรูปโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน (ซึ่งเป็นวาระการปฏิรูปที่ ๖)

หลักการและเหตุผล

เพื่อแก้ไขสภาพปัญหาสำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งจะต้องเร่งรัดแก้ไขหรือทำการปฏิรูปเพื่อให้การปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลสามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน

ประเด็นการศึกษา

คณะกรรมการฯ ได้กำหนดประเด็นการศึกษาไว้ดังนี้

๑. ความเป็นอิสระของหน่วยงานตำรวจ และปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง
๒. การกระจายอำนาจการบริหารราชการไปสู่ระดับจังหวัด
๓. ถ่ายโอนภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีใช้ภารกิจหลักของตำรวจ กลับไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ
๔. สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจการของตำรวจ ทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และสถานีตำรวจทุกแห่ง
๕. สร้างกลไกการตรวจสอบ ถ่วงดุลการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะอำนาจ ถ่วงดุลการสอบสวน โดยไม่กระทบต่อความรวดเร็วในกระบวนการยุติธรรม ให้พนักงานอัยการผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ มีอำนาจตรวจสอบและถ่วงดุลการสอบสวนได้ ในกรณีประชาชนร้องขอความเป็นธรรม
๖. การพัฒนาคุณภาพข้าราชการตำรวจ และวางแนวทางมาตรฐานการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจ
๗. การแยกระบบงานสอบสวน ให้เป็นองค์กรอิสระ ไม่ขึ้นตรงกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือให้เป็นหน่วยงานอิสระแต่ยังขึ้นตรงกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๘. ให้มีการใช้อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงในขั้นตอนการสอบสวน
๙. การพัฒนาระบบงบประมาณของตำรวจ และตรากฎหมายว่าด้วยกองทุนให้ประชาชน เสียภาษีในเขตปกครองนั้น ๆ ในการนำไปใช้ในกิจการตำรวจ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
๑๐. จัดระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นแห่ง โดยขึ้นตรงกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๑๑. กำหนดมาตรการการแก้ปัญหา ป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน และป้องกันไม่ให้มีการเรียกรับสินบน รวมถึงการซื้อขายตำแหน่ง และมีมาตรการในการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไปรู้เห็นหรือช่วยเหลือหรือสนับสนุนกิจการที่ผิดกฎหมาย
๑๒. กำหนดแผนการเพิ่มเครื่องมือและอุปกรณ์เทคโนโลยี ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
๑๓. กำหนดมาตรการการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสามารถและเพิ่มหลักประกันในการทำหน้าที่การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ
๑๔. ทบทวน ฝึกฝน ให้ความรู้ เพิ่มความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ในกิจการตำรวจ
๑๕. มีการประเมินผลความพึงพอใจของประชาชนในการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

วิธีการพิจารณาศึกษา

จากการศึกษาโดยคณะอนุกรรมการปฏิรูปโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และกระบวนการทำงาน ตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน ได้ดำเนินการ

๑. ศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมายและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
๒. เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม เพื่อแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการ

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

๑. เรื่อง **ความเป็นอิสระของหน่วยงานตำรวจ และปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง**
 - ๑.๑ กำหนดมาตรการเพื่อไม่ให้เกิดการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง
 - ๑.๒ กำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการตำรวจ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น โดยเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
๒. เรื่อง **การกระจายอำนาจการบริหารราชการไปสู่ระดับจังหวัด**
 - ๒.๑ ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานอิสระที่ไม่ขึ้นกับหน่วยราชการใด มีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด โดยมีการแบ่งส่วนราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็น ๓ ระดับ คือ ระดับส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น
 - ๒.๒ ให้ยุบเลิกกองบัญชาการตำรวจนครบาล และกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค
๓. เรื่อง **การถ่ายโอนภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีใช้ภารกิจหลักของตำรวจ กลับไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ**
 - ถ่ายโอนภารกิจ เช่น งานจราจร งานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม งานท่องเที่ยว งานทางหลวง งานรถไฟ งานตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๘๗/๒๕๕๗
๔. เรื่อง **การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจการของตำรวจ ทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่นและสถานีตำรวจทุกแห่ง**
 - ๔.๑ กำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการตำรวจ ตั้งแต่ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น โดยเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
 - ๔.๒ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและลดอาชญากรรมในพื้นที่
 - ๔.๓ เปิดเผยข้อมูลที่ใช้ประกอบการแต่งตั้งโยกย้าย และข้อมูลคดีอาญาทางอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดความโปร่งใส และเพื่อให้ประชาชนสามารถรับทราบ ติดตามผลการดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง
๕. เรื่อง **การสร้างกลไกการตรวจสอบ ถ่วงดุลการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะอำนาจ ถ่วงดุลการสอบสวน โดยไม่กระทบต่อความรวดเร็วในกระบวนการยุติธรรม ให้พนักงานอัยการ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ มีอำนาจตรวจสอบและถ่วงดุลการสอบสวนได้ ในกรณีประชาชนร้องขอความเป็นธรรม**
 - ๕.๑ เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพิ่มเติมมาตรา ๑๘/๑ กำหนดหลักการถ่วงดุลอำนาจสอบสวนไว้ให้ชัดเจน
 - ๕.๒ เสนอให้มีการยกเลิกมาตรา ๒๑/๑ และมาตรา ๑๔๕/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งออกโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑๕/๒๕๕๗

๖. เรื่อง การพัฒนาคุณภาพข้าราชการตำรวจ และวางแนวทางมาตรฐานการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจ

๖.๑ พัฒนาคุณภาพข้าราชการตำรวจ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการเข้ารับราชการ จัดให้มีสวัสดิการในด้านต่างๆ ที่จำเป็น รวมทั้งการให้ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอต่อการดำรงชีพ

๖.๒ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจผ่านทางคณะกรรมการบริหารกิจการตำรวจและการสอบสวน

๗. เรื่อง การปฏิรูปร่างสอบสวน

คณะอนุกรรมการปฏิรูปโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน ได้เสนอให้กรมการตำรวจร่างรัฐธรรมนูญบัญญัติถ้อยคำไว้ในรัฐธรรมนูญ และจัดทำร่างพระราชบัญญัติจัดตั้ง “สำนักงานสอบสวนคดีอาญาแห่งชาติ” เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา

๘. เรื่อง การใช้อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงในขั้นตอนการสอบสวน

กำหนดให้มีการพัฒนาระบบการบันทึกภาพ และเสียงในการสอบสวนคดีอาญา

๘. เรื่อง การพัฒนาระบบงบประมาณของตำรวจ และตรากฎหมายว่าด้วยกองทุนให้ประชาชนเสียหายในเขตปกครองนั้น ๆ ในการนำไปใช้ในกิจการตำรวจ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๘.๑ กำหนดให้ยังคงงบประมาณเดิมที่ใช้จ่ายตามปกติ ตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

๘.๒ กำหนดให้มึงงบประมาณที่อุดหนุนจากท้องถิ่น ตามประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑๑/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗

๘.๓ กำหนดให้มีเงินอุดหนุนจากงบประมาณในส่วนงบกลางที่อยู่ในอำนาจของนายกรัฐมนตรี หากตำรวจมีงบประมาณไม่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่

๘.๔ กำหนดให้มีบทบัญญัติไว้ในกฎหมายให้ประชาชนในเขตปกครองนั้น สามารถเสียหายพิเศษให้เป็นเงินสนับสนุนในการปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจ และงานสอบสวน

๑๐. เรื่อง การจัดระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นแห่ง ให้ขึ้นตรงกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๑๐.๑ ให้แยกงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ออกเป็นอิสระ กำหนดให้หน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นนิติบุคคล มีสายการบังคับบัญชา (แห่งงาน) ของตนเอง

๑๐.๒ ให้มี “คณะกรรมการบริหารกิจการพิสูจน์หลักฐานตำรวจ” ทำหน้าที่บริหาร กำหนดนโยบาย ให้ผู้บริหาร นำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความยุติธรรม โปร่งใส และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑๐.๓ มี “สภาวิชาชีพนิติวิทยาศาสตร์” เพื่อเป็นองค์กรกลางของประเทศมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบ ถ่วงดุล กำกับดูแลหน่วยงานนิติวิทยาศาสตร์ของทุกองค์กร

๑๐.๔ ให้ประชาชนเข้าถึงการอำนวยความสะดวกด้วยศาสตร์ทางนิติวิทยาศาสตร์ได้มากขึ้น

๑๐.๕ พัฒนาคุณภาพงานการพิสูจน์หลักฐานและงานนิติวิทยาศาสตร์

๑๑. เรื่อง การกำหนดมาตรการการแก้ปัญหา ป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน และป้องกันไม่ให้มีการเรียกรับสินบน รวมถึงการซื้อขาดตำแหน่ง และมีมาตรการในการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไปรู้เห็นหรือช่วยเหลือหรือสนับสนุนกิจการที่ผิดกฎหมาย

๑๑.๑ เพิ่มช่องทางการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนเกี่ยวกับการทุจริตของข้าราชการตำรวจให้ครอบคลุมกว้างขวางมากขึ้น และสามารถติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินการได้โดยง่าย

๑๑.๒ ปรับปรุงระบบการทำงานของตำรวจให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส เสมอภาค เข้าถึงง่าย มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

๑๑.๓ ปรับปรุงระบบการแต่งตั้ง โยกย้าย ให้เป็นไปตามระบบคุณธรรม ป้องกันการซื้อขาย ตำแหน่ง

๑๑.๔ ปรับปรุงระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานให้วัดผลได้จริงในเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้ประกอบการแต่งตั้ง

๑๒. เรื่อง การกำหนดแผนการเพิ่มเครื่องมือและอุปกรณ์เทคโนโลยี ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๑๒.๑ กระจายอำนาจการจัดซื้อให้กับกองบัญชาการตำรวจในแต่ละภูมิภาค โดยจะต้องทำการศึกษาข้อมูล กับความจำเป็นที่ต้องมีวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ ก่อนมีการจัดซื้อ

๑๒.๒ ปรับมาตรฐานอุปกรณ์พื้นฐานที่ต้องใช้ประกอบในการปฏิบัติหน้าที่สำหรับดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนให้เป็นมาตรฐานตามหลักสากล

๑๒.๓ การจัดทำกรปรับปรุงพัฒนาระบบฐานข้อมูล (Data Base Management System) ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้เป็นมาตรฐานเดียวเชื่อมโยงกันทั้งองค์กร

๑๒.๔ การเพิ่มสมรรถนะการฝึกอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับปฏิบัติการ ให้เชี่ยวชาญการใช้อุปกรณ์ด้านป้องกันปราบปรามอยู่ตลอดเวลา

๑๓. เรื่อง การกำหนดมาตรการการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสามารถและเพิ่มหลักประกันในการทำหน้าที่การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

๑๓.๑ การเพิ่มหลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่

๑๓.๒ การกำหนดตัวชี้วัดโดยการปฏิบัติงานและความพึงพอใจในผลของการปฏิบัติงาน ทั้งผู้บังคับบัญชาและตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่

๑๔. เรื่อง การทบทวน ฝึกฝน ให้ความรู้ เพิ่มความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ในกิจการตำรวจ

๑๔.๑ จัดการฝึกอบรมเฉพาะทาง

๑๔.๒ ทบทวน ความรู้ความสามารถ

๑๔.๓ ให้ทดสอบภาควิชาการและภาคปฏิบัติ

๑๕. เรื่อง การประเมินผลความพึงพอใจของประชาชนในการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๑๕.๑ กำหนดให้มีการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในด้านต่าง ๆ

๑๕.๒ นำผลการประเมินไปประกอบการพิจารณาความดี ความชอบ

(หมายเหตุ : ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ครั้งที่ ๘ วันอังคารที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗ มีมติแต่งตั้งคณะอนุกรรมการปฏิรูปโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน ต่อมาในการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ ที่ประชุมได้พิจารณาการปฏิรูปที่ ๖ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน ปรากฏว่ายังไม่ได้ข้อยุติ จึงเห็นชอบให้ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิรูปกิจการตำรวจเพื่อสนับสนุนและขับเคลื่อนผลการศึกษารื่องการปฏิรูปกิจการตำรวจ เพื่อแยกพิจารณาและแยกรายงานออกเป็นอีกฉบับหนึ่ง)

๕. ข้อเสนอแนะประเด็นการปฏิรูปและแนวทางการดำเนินการ

๕.๑ คณะกรรมาธิการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม สภาปฏิรูปแห่งชาติ ในวาระการปฏิรูปที่ ๗ เรื่อง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ได้พิจารณาแผนการปฏิรูปที่แบ่งออกเป็น ๕ ส่วนประกอบด้วย

(๑) การปฏิรูปกฎหมายและการจัดทำกฎหมาย

(๒) การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

(๓) การปฏิรูปองค์กรและการทำงานในกระบวนการยุติธรรม

(๔) การปฏิรูปการแก้ปัญหาอาชญากรรมให้โทษร้ายแรง

(๕) การปฏิรูปโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชนซึ่งอยู่ในวาระการปฏิรูปที่ ๖ (ยังไม่ได้ข้อยุติในการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ และที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๘ วันอังคารที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ เห็นชอบให้ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิรูปกิจการตำรวจเพื่อสนับสนุนและขับเคลื่อนผลการศึกษารื่องการปฏิรูปกิจการตำรวจ ซึ่งแยกพิจารณาและแยกรายงานออกเป็นอีกฉบับหนึ่ง)

โดยมีประเด็นการปฏิรูปเพื่อเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติพิจารณาและส่งให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการต่อไป ดังนี้

ส่วนที่ ๑ การปฏิรูปกฎหมายและการจัดทำกฎหมาย

การปฏิรูปการยกร่างกฎหมาย

๑. การกำหนดองค์กรหลักในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย

๒. การปรับปรุงกระบวนการร่างกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓. การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

๔. การจัดทำประมวลกฎหมาย ในปัจจุบัน มี ๔ รูปแบบ ได้แก่

๑. นำกฎหมายและคำวินิจฉัยของตุลาการและบทความทางวิชาการมารวบรวม

๒. นำกฎหมายเรื่องเดียวกันมารวมกันไว้ในประมวลกฎหมายโดยจัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบ

๓. นำกฎหมายมารวมกันโดยไม่แก้ไขหลักการ แต่แก้ไขรายละเอียดเฉพาะส่วนการบริหาร

ราชการเพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อน

๔. นำกฎหมายมารวมกัน โดยแก้ไขเพิ่มเติมทั้งหลักการและรายละเอียด (เช่นเดียวกับการจัดทำประมวลกฎหมายแบบเดิม)

นอกจากนี้ ในช่วงของการปฏิรูปกฎหมายนั้นควรกำหนดให้มีคณะกรรมการการจัดทำประมวลกฎหมายแห่งชาติ ซึ่งประกอบไปด้วยองค์กรอิสระและหน่วยงานของรัฐ และกรรมการอื่น ได้แก่ กรรมการจากฝ่ายนิติบัญญัติ กรรมการจากฝ่ายบริหาร กรรมการจากฝ่ายตุลาการ ผู้แทนหน่วยงานอิสระหรือหน่วยงานของรัฐ คณะกรรมาธิการรัฐสภา และนักวิชาการด้านวิชานิติศาสตร์ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำประมวลในเรื่องนั้น ๆ องค์กรใด ภายหลังจากการปฏิรูปแล้วเสร็จ ควรกำหนดให้การจัดทำประมวลกฎหมายโอนย้ายไปยังองค์กรที่มีหน้าที่ในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายอย่างเช่น คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรดังกล่าวตามที่กฎหมาย

กำหนด และเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรนั้นสำเร็จตามเจตนารมณ์จึงควรที่จะมีการกำหนดงบประมาณในการบริหารจัดการองค์กรอย่างเพียงพอ

ในส่วนของอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการจัดทำประมวลกฎหมายแห่งชาติมุ่งเน้นในการกำหนดกรอบและทิศทางในการจัดทำประมวลกฎหมาย ได้แก่

- ๑) จัดทำแผนงานหรือโครงการทั่วไปเกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมายและเสนอต่อรัฐมนตรี
- ๒) วางระเบียบว่าด้วยกระบวนการ รูปแบบและวิธีการจัดทำประมวลกฎหมายและเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเพื่อทราบ
- ๓) กำหนดขอบเขตการจัดทำประมวลกฎหมายแต่ละเรื่อง
- ๔) ติดตามผลการจัดทำประมวลกฎหมายและปัญหาที่เกิดจากการจัดทำประมวลกฎหมายรวมทั้งการดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย
- ๕) ติดตาม เร่งรัด กำกับดูแล และให้คำแนะนำการดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการเกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมาย

- ๖) จัดทำและพิจารณาร่างประมวลกฎหมายเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี
- ๗) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมายตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย
- ๘) เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมาย
- ๙) ตรวจสอบ ติดตาม เร่งรัด กำกับดูแล และให้คำแนะนำในการปรับปรุงประมวลกฎหมายที่ได้ประกาศบังคับใช้แล้ว

๑๐) วางระเบียบและให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐในการรวบรวมบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ในที่เดียวกัน

สำหรับหลักเกณฑ์ที่น่าจะต้องคำนึงถึงในการจัดทำร่างประมวลกฎหมาย ผู้กร่างประมวลกฎหมายจะต้องจัดทำร่างประมวลกฎหมายให้มีลักษณะดังต่อไปนี้

๑) ความครบถ้วนสมบูรณ์ กล่าวคือ จะต้องรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในเรื่องหนึ่งแต่กระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายมากมายหลายฉบับรวมไว้ในที่เดียวกันให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าข้อกฎหมายในเรื่องหนึ่งเป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

๒) ความเป็นเอกภาพ กล่าวคือ บทบัญญัติต่าง ๆ ที่จะนำมารวบรวมในประมวลกฎหมายจะต้องว่าด้วยเรื่องเดียวกัน หรือมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันในระดับที่สมควรนำมารวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน

๓) ความเป็นระบบ กล่าวคือ ต้องมีการจัดรูปแบบการนำเสนอระบบกฎหมายในเรื่องใหม่โดยการผสมผสานเนื้อหาของกฎหมายฉบับต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และจัดหมวดหมู่ในส่วนต่าง ๆ ให้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผล

๔) ไม่ควรจัดทำประมวลกฎหมายที่มีขอบเขตเนื้อหาสาระกว้างเกินไปเพราะจะทำให้เนื้อหาของประมวลกฎหมายนั้นขาดความกระชับไม่สะดวกแก่การนำไปปรับใช้ หรือไม่ควรถูกกำหนดเนื้อหาให้แคบเกินไปเพราะจะทำให้เนื้อหาไม่ครอบคลุมเรื่องที่เกี่ยวข้องครบถ้วน

๕) การจัดทำประมวลกฎหมายนั้นควรตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าเป็นการรวบรวมกฎหมายเพื่อประโยชน์หรือความสะดวกสำหรับผู้ใช้กฎหมายเป็นหลัก ไม่ใช่เป็นการรวบรวมเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการ

๖) ไม่ควรมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการเฉพาะกาลมาบัญญัติรวมไว้ในประมวลกฎหมายหรือบัญญัติให้ยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าว

๗) ควรกำหนดขอบเขตของเรื่องที่จะจัดทำประมวลกฎหมายให้ชัดเจนว่ามีขอบเขตเพียงใด

๘) ควรแบ่งเค้าโครงเป็นหัวข้อหลักและหัวข้อย่อยให้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องและเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและเป็นเอกภาพ

การจัดทำกฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ

๑. สร้างความเข้าใจกับผู้รักษาการตามกฎหมาย ตลอดจนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหากฎหมายและความยุติธรรมที่เหมาะสมที่สุด บนความสมดุลของความมั่นคงของรัฐไทยและหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการปฏิรูปประเด็นสำคัญ ๑๒ ประเด็นที่ทำให้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของรัฐไทยยังไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ผูกพันประเทศไทย

๒. สร้างความเข้าใจในบริบทอาเซียนเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่จำเป็นเพื่อรับรองสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมาย และสร้างแผนการปฏิรูปกฎหมายไทยว่าด้วยการจัดการประชาชนอาเซียน “Blueprint for Change of Thailand for ASEAN People”

๓. ปฏิรูปกฎหมายและนโยบายของรัฐไทยเพื่อให้พร้อมต่อการจัดการปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติของคนสัญชาติไทยในประเทศอาเซียนอื่น ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ความเป็นคนหลายรัฐหลายสัญชาติที่จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เมื่อมีการข้ามชาติอย่างเป็นธรรมระหว่างประชาชนอาเซียน โดยเฉพาะเพื่อกฎหมายว่าด้วยการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายในสถานการณ์ทั่วไป ทั้ง ๒ ลักษณะ กล่าวคือ (๑) การปฏิรูปกฎหมายเอกชนไทยว่าด้วยบุคคล ทั้งในระดับกฎหมายแพ่งสาระบัญญัติและกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย ให้สอดคล้องกับบริบทอาเซียน และ (๒) การปฏิรูปกฎหมายมหาชนไทยว่าด้วยสัญชาติและคนเข้าเมือง ตลอดจนการทะเบียนราษฎรให้สอดคล้องกับบริบทอาเซียน

๔. ปฏิรูปกฎหมายและนโยบายของรัฐไทยเพื่อให้พร้อมต่อการจัดการปัญหาคนต่างด้าวทั้งที่เป็นประชาชนอาเซียน และที่ไม่เป็นประชาชนอาเซียน

๕. สร้างแผนปฏิรูปกฎหมายและนโยบายของรัฐไทยเพื่อให้ความยุติธรรมทางสังคมแก่มนุษย์ในสังคมไทยที่มีปัญหาการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายในทุกสถานการณ์ ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

๖. ระยะต้น คือ เกิด (ร่าง) ข้อเสนอหลักการและประเด็นปฏิรูปกฎหมายว่าด้วยการจัดการประชาชนอาเซียนของประเทศไทย

๗. ระยะกลาง คือ รายงานการประชุมหารือ เพื่อปรับปรุง (ร่าง) ข้อเสนอหลักการปฏิรูปการจัดการประชาชนอาเซียน เพื่อเสนอที่ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมสถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ

๘. ระยะท้าย คือ เกิดแผนการปฏิรูปกฎหมายไทยว่าด้วยการจัดการประชาชนอาเซียน เพื่อเป็น Blueprint for Change of Thailand for ASEAN People ซึ่งจะประกอบด้วยประเด็นปฏิรูป และกระบวนการปฏิรูปเพื่อประชาชนอาเซียน ทั้งที่เป็นคนสัญชาติไทยและเป็นคนต่างด้าว จะได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ความสามารถที่จะใช้อื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องต่อไป

ส่วนที่ ๒ การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

๑. สร้างกลุ่มผู้รับผิดชอบ ที่มีความเชี่ยวชาญ ดูแล รักษากฎหมาย และให้มีการติดตามการบังคับใช้กฎหมายอย่างใกล้ชิด

๒. การสอบข้อเท็จจริง สำหรับความเดือดร้อนจากการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนให้ดำเนินการโดยเร็ว โดยให้หน่วยงานของรัฐทำการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย จัดทำรายงานผลการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบังคับใช้กฎหมาย

๓. เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดการฝ่าฝืนหรือการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบังคับใช้กฎหมาย ให้พิจารณาดำเนินการในเรื่องความผิดทางวินัย และให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องให้รัฐรับผิดชอบคดีใช้ค่าเสียหายได้

ส่วนที่ ๓ การปฏิรูปองค์กรและการทำงานในกระบวนการยุติธรรม

การปฏิรูปองค์กรศาล

(๑) ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์กรศาล

(๒) การพัฒนาระบบวิธีพิจารณาคดีและระบบองค์คณะในองค์กรศาล

(๓) ปัญหาความขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญในแต่ละองค์กรศาล

(๔) การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนให้ทั่วถึง

(๕) การสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรศาล

(๖) ระบบการอุทธรณ์ฎีกาในองค์กรศาล

(๗) การบริหารงาน การจัดสรรงบประมาณของฝ่ายตุลาการในองค์กรศาล

(๘) การเกษียณอายุ การดำรงตำแหน่งผู้บริหาร และผู้พิพากษาอาวุโสหรือตุลาการอาวุโส

(๙) หน่วยงานเพื่อรองรับการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

(๑๐) ปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตในประเทศไทย

(๑๑) เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต การติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืน เป็นไปในการที่จะให้เกิดผลตามหลักการโดยเร็ว และเป็นอนุวัตรการให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. ๒๐๐๓ (United Nations Convention against Corruption : UNCAC) ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว ในการที่จะได้รับความร่วมมือจากรัฐภาคีกรณีที่มีทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกเอาไปโดยทุจริตได้มีการโอนย้ายไปต่างประเทศ และเป็นการป้องกันปราบปราม และชี้้นำปัจเจกบุคคลให้มาช่วยกันมิให้มีการทุจริตและมีให้ผู้กระทำการทุจริตเป็นที่ยอมรับในสังคมต่อไป จึงได้ร่างพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลป้องปรามการทุจริต และวิธีพิจารณาคดีป้องปรามการทุจริต พ.ศ. เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

(๑๒) การถูกกล่าวหาว่ากระบวนการยุติธรรมมีสองมาตรฐานควรได้รับการแก้ไขโดยระบบ การพิจารณาคดีของประชาชนทั่วไปให้มีการพิจารณาคดีในสามชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยเฉพาะคดีความผิดในทางการเมืองที่เคยขึ้นกับศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของนักการเมืองนั้น ควรให้มีการพิจารณาในสองชั้นศาลคือเริ่มต้นในศาลอุทธรณ์และสิ้นสุดที่ศาลฎีกา

การปฏิรูปองค์กรอัยการ

๑. เพื่อให้ปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง ทั้งการแทรกแซงด้านการบริหารงานบุคคล บริหารงบประมาณ และบริหารองค์กรด้านอื่น ๆ

๒. องค์กรอัยการ มีคณะกรรมการอัยการ (ก.อ.) ทำหน้าที่บริหารองค์กร และบริหารงานบุคคล ขององค์กรอัยการ องค์ประกอบของ ก.อ. ยึดโยงกับประชาชนทำนองเดียวกับศาล คือ มี ก.อ. ที่วุฒิสภาเลือกตั้ง ๒ คน คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง ๑ คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่ ก.อ. อื่นเลือก ๑ คน

๓. อัยการสูงสุด มีอำนาจหน้าที่หลายประการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เช่น การฟ้องคดีอาญานักการเมืองต่อศาลฎีกา จึงต้องเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และต้องเป็นอิสระจากรัฐบาล

๔. อัยการสูงสุดและพนักงานอัยการ มีความรับผิดชอบทางการเมือง คืออาจถูกถอดถอนโดยวุฒิสภาได้ เช่นเดียวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่น ๆ

๕. พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ว่าต่างแก่ต่างให้แก่องค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่น ๆ

๖. ในระดับสากล หลายประเทศได้จัดองค์กรอัยการไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น ประเทศในเอเชีย ได้แก่ อินเดีย สหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในลาตินอเมริกา ได้แก่ เม็กซิโก เวเนซุเอลา ปานามา เอลซัลวาดอร์ โคลัมเบีย เอกวาดอร์ โดมินีกัน คิวบา ในกลุ่มประเทศสังคมนิยม ได้แก่ สหภาพโซเวียต และกลุ่มบริวารของรัสเซีย ประเทศในยุโรป เช่น สวีเดน หรือบางประเทศก็แยกองค์กรอัยการออกเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร เช่น สมาพันธรัฐสวิส

๗. ให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่เป็นนายแผ่นดินอย่างแท้จริง คือ เป็นโจทก์แทนรัฐในการฟ้องคดีอาญาเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ รักษาผลประโยชน์ของรัฐและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

๘. ในคดีสำคัญให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน

๙. ให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เพื่อให้ยุติคดีก่อนฟ้องคดีต่อศาล เช่น ให้มีกระบวนการชะลอการฟ้อง หรือเปรียบเทียบคดีปรับในชั้นพนักงานอัยการ

๑๐. พนักงานอัยการต้องไม่เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจหรือกิจการอย่างอื่นของรัฐในทำนองเดียวกัน

๑๑. อายุราชการของพนักงานอัยการให้เป็นเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม

การปฏิรูปองค์กรทนายความ

การปฏิรูปองค์กรทนายความและการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพทนายความ

๑. ขยายขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ ให้ครอบคลุมการให้บริการทางกฎหมายอื่น ๆ โดยเฉพาะการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การให้บริการเป็นที่ปรึกษากฎหมายต่างประเทศ และกำหนดขอบเขตการควบคุมที่ปรึกษากฎหมายต่างประเทศ โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ ให้ค่านियาม “ทนายความ” ครอบคลุมถึงการให้บริการเป็น “ที่ปรึกษากฎหมาย” ทั้งนี้ การบัญญัติค่านियามทนายความต้องมีความชัดเจน มีหลักการแน่นอน และไม่เป็นการแก้ไขซึ่งส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพอื่น ๆ

๒. กำหนดให้มีมาตรฐานขั้นสูงในการประกอบวิชาชีพทนายความนอกเหนือจากมรรยาททนายความ

๓. ยกเลิกใบอนุญาตว่าความประเภทตลอดชีพ และกำหนดให้มีใบอนุญาตว่าความเฉพาะประเภท ๕ ปี

๔. การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ โดยกำหนดให้นายกสภาทนายความและกรรมการสภาทนายความที่ได้รับเลือกตั้งมีวาระดำรงตำแหน่ง ๔ ปี และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวเท่านั้น

๕. การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ โดยกำหนดให้มีผู้แทนจากนิติบัณฑิตสภาเป็นหนึ่งในกรรมการมรรยาททนายความและให้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการมรรยาททนายความ

การปฏิรูปองค์กรอิสระในกระบวนการยุติธรรม

๑. การบริหารจัดการองค์กร

๑) การสรรหา โดยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนเห็นควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดสรรบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งแทนการตั้งตัวแทนจากองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เช่นในปัจจุบัน และเป็นการเปิดโอกาสให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถหลากหลายเข้ามาทำงาน สัดส่วนของคณะกรรมการคัดสรรควรแบ่งออกเป็นสามฝ่าย คือ จากประชาชนโดยตรงหนึ่งส่วน จากรัฐสภาหนึ่งส่วนและจากองค์กรหรือหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยมีอัตราส่วนที่เท่ากัน เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลและคานอำนาจไม่ใช่กลุ่ม

บุคคลใดบุคคลหนึ่งกับทั้งให้บุคคลที่ผ่านการคัดสรรสามารถทำงานด้วยความเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และปราศจากอคติ ซึ่งตรงกับหลักการขององค์กรอิสระที่สามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างอิสระไม่ลำเอียง

๒) นโยบาย องค์กรอิสระต้องมีอิสระในการจัดทำนโยบายโดยไม่ถูกแทรกแซงจากฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ และเพื่อให้การทำงานขององค์กรอิสระมีแนวทางการทำงานเป็นของตนเองที่เป็นรูปธรรมและสามารถตรวจสอบได้ เมื่อได้มีการคัดสรรคณะกรรมการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก่อนเริ่มเข้าปฏิบัติงานให้คณะกรรมการจัดทำนโยบายแถลงและขอความเห็นชอบต่อรัฐสภา (ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่ประชุมร่วมกัน) เพื่อให้ทราบถึงทิศทางการทำงานของคณะกรรมการว่าจะไปในทิศทางใด พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สามารถได้ซักถามหรือแสดงความคิดเห็นตามความเหมาะสมและรัฐสภาต้องมีมติเห็นชอบต่อนโยบายก่อนจึงจะถือว่ากระบวนการคัดสรรสิ้นสุดและให้เริ่มปฏิบัติงานได้ คำแถลงนี้ถือเป็นคำมั่นสัญญาของคณะกรรมการที่ให้ไว้ต่อประชาชนที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยผ่านทางรัฐสภาที่จะต้องยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นแนวทางให้สามารถตรวจสอบคณะกรรมการได้ทั้งโดยผ่านทางรัฐสภาเช่นเดียวกับการทำงานของรัฐบาลและโดยการตรวจสอบจากประชาชนโดยตรงผู้ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรง ประชาชนสามารถขอตรวจสอบการทำงานและถอดถอนคณะกรรมการได้

๓) โครงสร้าง ปัจจุบันถึงแม้กฎหมายจะระบุให้ประธานกรรมการมีอำนาจในการกำกับดูแลสำนักงาน แต่ในความจริงแล้วพบว่าการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสำนักงานเป็นไปในรูปแบบการบังคับบัญชามากกว่าการกำกับดูแลส่งผลให้สำนักงานไม่มีอิสระในการทำงานซึ่งขัดกับหลักความเป็นอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงเห็นควรให้สำนักงานมีอิสระในการสอบสวนสำนวนคดีต่าง ๆ ตลอดจนงานธุรการและให้คณะกรรมการรับผิดชอบในการพิจารณาจากสำนวนที่จัดทำโดยสำนักงาน แต่หากสำนวนบกพร่องหรือมีข้อโต้แย้งก็ให้ส่งการให้สำนักงานดำเนินการใหม่เพิ่มเติมได้ แทนที่จะเป็นเสมือนการบังคับบัญชาโดยตรงเช่นในปัจจุบัน เพื่อให้สำนักงานมีอิสระในการบริหารงาน การเสนอความเห็นหรือจัดทำสำนวนการสอบสวนเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้การทำงานของสำนักงานจะต้องมีกฎหมาย ระเบียบ หรือกฎต่าง ๆ ที่กำหนดขั้นตอนการทำงานของสำนักงานไว้อย่างชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพป้องกันปัญหาความล่าช้าหรือการเลือกปฏิบัติ

๔) งบประมาณ ความเป็นอิสระทางงบประมาณมิได้หมายความว่าไม่ต้องมีการจัดทำงบประมาณหรือมีการจัดทำงบประมาณเท่าใดก็ได้ตามนั้น แต่จะกลับเป็นไปในทางตรงกันข้าม คือ องค์กรอิสระต้องเข้มงวดต่อการจัดทำและการใช้งบประมาณมากยิ่งขึ้นกว่าหน่วยงานปกติเพราะองค์กรอิสระเหล่านี้เป็นผู้ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายต่อหน่วยงานอื่น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างรัดกุมตามหลักวิธีการงบประมาณเพื่อให้การใช้จ่ายเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ และเป็นตัวอย่างให้กับองค์กรอื่น ๆ แต่งบประมาณที่องค์กรอิสระได้รับจะต้องเพียงพอและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานภายใต้หลักกฎหมาย ระเบียบ และกฎต่าง ๆ สำหรับการบริหารงานภาครัฐตามปกติเช่นเดียวกับการดำเนินการขององค์กรอื่น ๆ ของรัฐ เพราะองค์กรอิสระตามกฎหมายรัฐธรรมนูญก็เป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ ผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายเพียงแต่มีอิสระในการทำงานโดยปราศจากการครอบงำหรืออยู่ภายใต้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

เพื่อให้องค์กรอิสระสามารถใช้งบประมาณได้อย่างเหมาะสมเห็นควรตั้งกองทุนเพื่อใช้จ่ายในการปฏิบัติงานนอกเหนือจากงบประมาณปกติซึ่งมีจำนวนจำกัดและจะต้องจัดสรรให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานทุกหน่วยงานโดยกำหนดหลักเกณฑ์การใช้งบกองทุนเป็นค่าใช้จ่ายที่ชัดเจน แน่นนอนและเป็นค่าใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เช่น การเบิกจ่ายค่าอาหารทำการนอกเวลาราชการ เป็นต้น ไม่ใช้งบลงทุนซึ่งต้องขอในงบประมาณปกติ

การตัดทอนเงินงบประมาณสามารถทำได้แต่ต้องไม่ใช่เป็นเงินงบประมาณที่ใช้จ่ายตามปกติ เช่น เงินค่าจ้าง ค่าสาธารณูปโภค ส่วนการพิจารณาหมวดอื่น ๆ เช่น หมวดลงทุน ครุภัณฑ์ ให้พิจารณาโดยยึดหลักเกณฑ์เดียวกันกับการพิจารณางบประมาณปกติโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความคุ้มค่าในการลงทุนและผลงานที่ได้รับเพื่อให้เกิดความเสมอภาคเช่นเดียวกับทุกหน่วยงานและคุ้มค่าต่องบประมาณแผ่นดิน

การตรวจสอบติดตามประเมินผล

เพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์กรอิสระเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้เห็นควรมีการดำเนินการดังนี้

๑. การตรวจสอบการกระทำหรือการใช้อำนาจขององค์กรอิสระ องค์กรอิสระถึงแม้จะมีอิสระในการทำงานมีอำนาจในตัวเองแต่การใช้อำนาจต่าง ๆ ของหน่วยงานหรือองค์กรเหล่านี้อาจมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ ถึงแม้ว่าบุคคลเหล่านี้จะถูกสอบสวนหรือดำเนินคดีก็ตามเพราะหากองค์กรอิสระใช้อำนาจได้โดยอิสระ ปราศจากการควบคุมจะก่อให้เกิดการใช้ปัญหาโดยมิชอบหรือมีการบิดเบือนอำนาจเกิดขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดองค์กรและกระบวนการควบคุมการใช้อำนาจขององค์กรอิสระไว้อย่างชัดเจนภายใต้หลักการแบ่งแยกอำนาจการใช้อำนาจอธิปไตยกล่าวคือ องค์กรของรัฐย่อมถูกตรวจสอบและถ่วงดุลโดยองค์กรอื่นเสมอภายใต้หลักนิติรัฐที่การกระทำใด ๆ ของรัฐหรือองค์กรของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้และต้องเป็นไปตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนดภายใต้หลักการ “ความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ”

๒. การจัดทำรายงานประจำปีแถลงต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามที่แถลงนโยบายไว้หรือไม่ประการใด และเปิดโอกาสให้รัฐสภามีโอกาสอภิปรายและถอดถอนคณะกรรมการหรือเลขาธิการสำนักงานได้ก่อนครบวาระเช่นเดียวกันกับการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลเพื่อให้องค์กรอิสระได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติต่อประเทศชาติและเพื่อป้องกันความล่าช้าในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียหายต่อประเทศชาติได้ ดังเช่นการที่มีสำนวนการสอบสวนค้างค้ำหรือหมดยุคความโดยไม่ได้มีการดำเนินการให้เสร็จสิ้นแต่ประการใด การดำเนินการดังกล่าวจึงต้องมีผู้รับผิดชอบและบุคคลที่ปล่อยให้มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจะต้องร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ละเว้นหรือบกพร่องต่อหน้าที่อื่นที่จะต้องพิจารณาว่าเหมาะสมจะให้ดำรงตำแหน่งต่อไปหรือไม่ อย่างไร

การตรวจสอบการปฏิบัติงานนี้ให้มีการตรวจสอบทั้งในส่วนของคณะกรรมการและเลขาธิการสำนักงานทั้งสองส่วน ในส่วนของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้อยู่ในอำนาจของสำนักงานเป็นผู้รับผิดชอบ ในส่วนของคณะกรรมการให้ประธานกรรมการมีส่วนร่วมรับผิดชอบทั้งในส่วนของการทำงานทั้งคณะและตัวบุคคล

๒. จัดให้มีหลักเกณฑ์การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่งานธุรการตลอดจนคำตอบแทนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนและเปิดเผยต่อสาธารณชน

เพื่อให้การทำงานขององค์กรอิสระเป็นไปอย่างเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้และใช้ในการควบคุมการปฏิบัติงาน ตลอดจนประชาชนได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ภายใต้หลักนิติรัฐและการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยเพื่อการตรวจสอบและถ่วงดุล เช่น ระบบงานธุรการ การรับเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของแต่ละองค์กรอิสระต้องมีความชัดเจน ปราศจากความซ้ำซ้อน ลำดับเรื่องเข้าและออกของแต่ละสำนวนเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติ การกำหนดระยะเวลาและขั้นตอนในการทำงานของเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการในแต่ละกรณี เพื่อป้องกันการล่าช้าหรือเลือกปฏิบัติอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทางราชการและกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิรูปองค์กรอิสระมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรให้มีการปฏิรูป ดังนี้

๑. ด้านการตรวจสอบและติดตามการทำงานขององค์กรอิสระ เห็นควรให้มีการวางแผนทางในการตรวจสอบการทำงานในส่วนของกรรมการและสำนักงานของแต่ละองค์กรอิสระ ซึ่งจะต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้แบ่งแยกอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนเพื่อง่ายต่อการตรวจสอบและการทำงาน นอกจากนี้ ในส่วนของการรายงานผลการดำเนินการขององค์กรอิสระจะต้องมีการรายงานต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยการรายงานผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้ง การรายงานผลการดำเนินการขององค์กรอิสระต้องให้องค์กรอำนาจเป็นผู้รายงานซึ่งจะต้องมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่อไป

โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ระหว่างกรรมการและสำนักงานของแต่ละองค์กรอิสระ ประกอบด้วย

๑. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒

๒. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๔๒

๒. การปฏิรูปกระบวนการทำงาน เนื่องด้วยองค์กรอิสระถือเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องร้องเรียน เรื่องทุจริตและความเดือดร้อนของประชาชน ดังนั้น จึงต้องมีขั้นตอน และกระบวนการทำงานที่มีความชัดเจน มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ง่าย เช่น เรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งพบว่ามีความมากมายส่งผลกระทบต่อภาระหน้าที่ในการดำเนินการอันเนื่องมาจากต้องรับภาระในการพิจารณาสำนวนคดีต่าง ๆ มากมายจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น ฉะนั้นแล้ว หากสามารถพัฒนาระบบการรับเรื่องให้มีความชัดเจนโดยมีการกำหนดตารางเวลาการทำงาน (Timeline) และขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ได้ การติดตามตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ ที่เข้าสู่การพิจารณาขององค์กรอิสระจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความโปร่งใสมากขึ้น

๓. เพื่อเป็นการส่งเสริมและเสริมสร้างมาตรการในการป้องกันปราบปรามการทุจริต ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น และเป็นอนุวัตรการให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. ๒๐๐๓ (United Nations Convention against Corruption : UNCAC) ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว ในการที่จะได้รับความร่วมมือจากรัฐภาคีกรณีที่มีทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกเอาไปโดยทุจริตได้มีการโอนย้ายไปต่างประเทศ และเป็นการแสดงเจตจำนงว่าประเทศไทยจะให้ความร่วมมือกับรัฐภาคีในอนุสัญญาที่มีการโอนย้ายทรัพย์สินของรัฐต่างประเทศมาอยู่ในประเทศไทย จึงได้ร่างพระราชบัญญัติเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อทำหน้าที่คุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต โดยได้ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต พ.ศ. เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ส่วนที่ ๔ การปฏิรูปการแก้ปัญหาเสพติดให้โทษร้ายแรง

การปฏิรูปด้านนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเสพติด

๑. นโยบายการแก้ไขปัญหาเสพติด

๒. การปรับโครงสร้างหน่วยงานกลาง : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

- โครงสร้างองค์กร

- ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ระยะเวลาดำเนินการ

๓. การปรับโครงสร้างหน่วยงานด้านการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด
 - โครงสร้างองค์กร
 - ขั้นตอนการดำเนินงาน
 - ระยะเวลาดำเนินการ

ปฏิรูปด้านการบำบัด ฟื้นฟู ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด

๑. สร้างจิตสำนึกและมาตรการส่งเสริมให้ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด สมัครใจเข้าบำบัด ฟื้นฟู ด้วยตนเอง อาจจะเป็นการรณรงค์ของหน่วยงานรัฐ หรือมีเจ้าหน้าที่บุคคลเข้าถึงชุมชน เข้าถึงหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดสมัครใจเข้าบำบัด ฟื้นฟู

๒. การคัดกรองและส่งต่อผู้เสพ ผู้ติดเข้าสู่การบำบัดของศูนย์เพื่อคัดกรองผู้เข้ารับการบำบัด ฟื้นฟูตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐๘/๒๕๕๗ นั้น มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือเจ้าหน้าที่ ฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าว ดังนั้น ข้อเสนอจึงเห็นควรให้ ผู้ประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องได้มีการคัดกรองและส่งต่อผู้เสพ ผู้ติดเข้าสู่ การบำบัดได้เช่นกัน

๓. ในการดำเนินงานด้านการบำบัดฟื้นฟูยังมีข้อจำกัดภายใต้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ในระยะแรกของการบังคับใช้กฎหมาย คาดการณ์ว่าจะมีคดีไม่มาก แต่ในปัจจุบัน กลับมีคดีและจำนวนคนที่เข้าสู่ระบบดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้ กระบวนการบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยข้อจำกัดที่ว่าไม่มีสถานที่ หรือหน่วยงานรองรับ ขาดแคลนบุคลากรเชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติงานด้านการฟื้นฟูฯ ทำงานหลายหน้าที่ และขาดความเชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ทั่วไป และผู้บริหาร เห็นความสำคัญของการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติดน้อยกว่าภารกิจด้านอื่น ๆ ต้องพึ่งหน่วยงานภายนอก และกระบวนการติดตาม ดูแลช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัด ที่พื้นที่ยังไม่สามารถ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สังคมไม่ยอมรับและถูกตีตรา)

การปฏิรูปด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติด

๑. แก้ไขกฎหมายเรื่องการผลักภาระการพิสูจน์ให้ผู้กระทำความผิดในการพิสูจน์ตนเองว่า ไม่ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
๒. การกำหนดอัตราโทษให้เหมาะสมและเป็นธรรมกับผู้กระทำความผิด
๓. แก้ไขมาตรการเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินเพื่อเป็นการตัดช่องทางทางการเงินของกลุ่มค้ายาเสพติด

๕.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการลดจำนวนคดีในชั้นศาล

เพื่อให้มีมาตรการการลดจำนวนคดีในชั้นศาลจึงขอเสนอแนวทางการปฏิรูปเพื่อลดจำนวน คดีในศาล ดังนี้

๑. ให้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย

เนื่องจากปัจจุบันมีร่างกฎหมายว่าด้วยการยุติข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยถูกส่งให้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาหลายฉบับ แต่ละฉบับมีความซ้ำซ้อนกันบางประการ จึงจำเป็นต้องมี กฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งทางแพ่งและทางอาญา โดยมีฐานะเป็นกฎหมายกลาง ให้กำหนด กระบวนการ ขั้นตอน และผลของกระบวนการไกล่เกลี่ย เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่ทำหน้าที่ยุติข้อพิพาท ให้แก่ประชาชน สามารถนำกฎหมายดังกล่าวไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานได้ โดยกฎหมายนี้จะต้องไม่ทับซ้อนกับ ร่างกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่อยู่ระหว่างการพิจารณา และต้องสอดคล้องกับกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน หรือกฎหมายที่กำลังจะมีผลบังคับใช้ในอนาคต

ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการยุติข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยดังกล่าว ให้มีสถานะเป็นกฎหมายกลางในการกำหนดกระบวนการ ขั้นตอน และผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นร่างพระราชบัญญัติการยุติข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย เพื่อให้มีการยุติข้อพิพาทโดยไม่จำเป็นต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล

กระบวนการไกล่เกลี่ยนี้ เป็นกระบวนการให้ประชาชนสามารถยุติข้อพิพาทบางประเภทได้จากความตกลงโดยสมัครใจของคู่พิพาทเอง ประหยัดค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลาโดยไม่จำเป็นต้องนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาในศาล

๒. ให้แก้ไขกระบวนการปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวโดยมีประกันหรือไม่มีหลักประกัน

เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน สร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ในกระบวนการยุติธรรม ยังผลให้ประชาชนทุกระดับฐานะมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเสมอภาค ซึ่งการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว โดยเฉพาะในคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกินห้าปีระหว่างพิจารณาคดีให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวไว้ก่อน เว้นแต่จะเป็นความผิดทางอาญาร้ายแรงหรือเป็นคดีที่มีความเสียหายจำนวนมาก อาจพิจารณาให้มีการปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขตามกฎหมายบัญญัติ

ซึ่งการแก้ไขกระบวนการปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวโดยมีประกันนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้วางหลักการยอมรับให้ ผู้ต้องหาหรือจำเลย ในกรณีได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวนโดยมีการวางเงินสดหรือหลักทรัพย์อื่นเป็นประกันมาแล้ว หากประสงค์จะใช้หลักประกันเดิมเพื่อร้องขอปล่อยชั่วคราวในชั้นพนักงานอัยการหรือชั้นศาล แล้วแต่กรณี กฎหมายก็เปิดช่องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำได้อ่างไรก็ตามในทางปฏิบัติของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมซึ่งแยกการดำเนินงานออกจากกัน ขาดการบูรณาการระหว่างองค์กร ก่อให้เกิดปัญหาในการปรับใช้กฎหมายดังกล่าว กระทั่งไม่สามารถปรับใช้บทบัญญัติให้บรรลุเจตนารมณ์แห่งกฎหมายได้ จึงจำเป็นต้องแก้ไขการดำเนินงานในทางปฏิบัติของแต่ละองค์กร

๓. แก้ไขกระบวนการปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวโดยมีประกัน

๓.๑. แก้ไขปัญหาให้ผู้ต้องหาสามารถใช้หลักประกันอย่างต่อเนื่อง จากในชั้นพนักงานสอบสวนไปสู่ชั้นพนักงานอัยการ โดยเสนอแก้ไขกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๗๗ โดยให้พนักงานสอบสวนเป็นคู่สัญญาในสัญญาประกันกับนายประกันแทนพนักงานอัยการในจังหวัดอื่น นอกจากเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครด้วย

๓.๒ การแก้ไขปัญหาให้ผู้ต้องหาสามารถใช้หลักประกันอย่างต่อเนื่อง จากในชั้นพนักงานอัยการไปสู่ชั้นศาล แนวทางการแก้ไข กำหนดมาตรการให้ผู้พิพากษาสั่งให้ปล่อยจำเลยชั่วคราวได้ โดยยอมรับหลักประกันซึ่งจำเลยมีอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวนหรือชั้นพนักงานอัยการโดยไม่จำเป็นต้องมีหลักประกันนั้นปรากฏต่อศาลในขณะยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยจัดทำข้อตกลงระหว่างองค์กรตำรวจ องค์กรอัยการ และองค์กรศาล (Memorandum of Understanding) เรื่อง แนวทางปฏิบัติให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถใช้หลักประกันต่อเนื่องตลอดทุกขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม

๓.๓ การแก้ไขกระบวนการปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวโดยมีประกัน

๑) แก้ไขปัญหาให้ผู้ต้องหาสามารถใช้หลักประกันอย่างต่อเนื่อง จากในชั้นพนักงานสอบสวนไปสู่ชั้นพนักงานอัยการ โดยเสนอแก้ไข กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๗๗ โดยให้พนักงานสอบสวนเป็นคู่สัญญาในสัญญาประกันกับนายประกันแทนพนักงานอัยการในจังหวัดอื่น นอกจากเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครด้วย

๒) การแก้ไขปัญหาก็ให้ผู้ต้องหาสามารถใช้หลักประกันอย่างต่อเนื่อง จากในชั้นพนักงานอัยการไปสู่ชั้นศาล แนวทางการแก้ไข กำหนดมาตรการให้ผู้พิพากษาสั่งให้ปล่อยจำเลยชั่วคราวได้ โดยยอมรับหลักประกันซึ่งจำเลยมีอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวนหรือชั้นพนักงานอัยการโดยไม่จำเป็นต้องมีหลักประกันนั้นปรากฏต่อศาลในขณะยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยจัดทำข้อตกลงระหว่างองค์กรตำรวจ องค์กรอัยการ และองค์กรศาล (Memorandum of Understanding) เรื่อง แนวทางปฏิบัติให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถใช้หลักประกันต่อเนื่องตลอดทุกขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม

๔. ผู้ต้องหาสามารถใช้หลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราวได้อย่างต่อเนื่อง โดยไม่ประสบอุปสรรคจากทางปฏิบัติในองค์กรในกระบวนการยุติธรรม

๕. ลดภาระแก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมในการเก็บรักษาหลักประกัน และลดความเสี่ยงในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักประกันในกรณีที่หลักประกันอาจสูญหาย เสียหายระหว่างอยู่ในความครอบครองของตน ลดภาระแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งมอบหลักประกันซ้ำซ้อนหลายครั้ง

บทส่งท้าย

กรอบระยะเวลาที่ชัดเจนในการปฏิรูปในแต่ละประเด็น หรือขั้นตอนการดำเนินการ

๑. ให้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้สำเร็จ คือ

๑.๑ การปฏิรูปหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

(๑) สร้างระบบคุณธรรมให้เจ้าหน้าที่ราชการในหน่วยงานยุติธรรมได้รับความเป็นธรรม เป็นเบื้องต้น

(๒) ให้ทุกหน่วยงานในการกระบวนการยุติธรรมขับเคลื่อนการปฏิรูปหน่วยงานเพื่อให้มี การทำงานที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการพัฒนาองค์กรให้กระชับ มีการทำงานที่ไม่ซับซ้อน มีการให้บริการประชาชนโดยสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสามารถให้คำตอบ แก่ประชาชนได้ทุกเรื่อง

(๓) กำหนดสถานที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ให้กับประชาชน และคุ้มครองประชาชน ในการใช้สิทธิเข้าร้องเรียนหรือร้องทุกข์ที่จะไม่ถูกดำเนินคดีข้อหาแจ้งความเท็จหรือ หมิ่นประมาทในทุกกรณี เว้นแต่จะเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต และให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้กับผู้ร้องด้วย

(๔) ให้ทุกหน่วยงาน มีคณะกรรมการตรวจสอบข้อร้องทุกข์หรือร้องเรียนจาก ประชาชนในทุก ๆ กรณี และให้แจ้งขั้นตอนในการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ให้ประชาชนผู้ร้องทราบโดยเร็ว เพื่อให้ เจ้าหน้าที่ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๒ การให้มีมาตรการบังคับการใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ทุก ๆ หน่วยงาน นอกจากที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลแล้ว ต้องให้หัวหน้าหน่วยงานระดับปลัดกระทรวง และอธิบดี รวมถึงหัวหน้าสูงสุดทุกหน่วยงานและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ จะต้องแถลงแนวทางการทำงาน และวางแนวทางและนโยบายการทำงานต่อสาธารณะเพื่อประกาศแนวทางการปฏิบัติตัวของข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ด้วยการ

(๑) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยให้การบริการประชาชนด้วยความรวดเร็วและไม่สร้างเงื่อนไขให้ประชาชนเดือดร้อนจากการทำหน้าที่ หรือการติดต่อกับราชการ

(๒) ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน โดยกำหนดข้อห้ามพนักงานและเจ้าหน้าที่เรียก รับ ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดในทุก ๆ กรณี จากบุคคลที่เข้ามาติดต่อกับราชการ ไม่ว่าในหรือนอกสถานที่

(๓) หากพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ผู้ใดฝ่าฝืน จะถูกไล่ออกจากงานและงดบำเหน็จบำนาญ รวมถึงจะต้องถูกลงโทษถูกดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาอย่างเฉียบขาด

(๔) ให้ผู้บังคับบัญชาที่สูงกว่าหนึ่งชั้นมีส่วนรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย

๑.๓ การสร้างมาตรการการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

(๑) ให้ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ของประชาชนอย่างเข้มงวด

(๒) ให้ใช้กฎหมายเพื่อการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน และให้มีมาตรการ ทำให้กระบวนการยุติธรรมต้องเป็นที่ยอมรับของประชาชน และสามารถรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง ได้อย่างมีมาตรฐาน

(๓) การพัฒนาองค์กรในกระบวนการยุติธรรม จะต้องทำให้ประชาชนเข้าถึง กระบวนการยุติธรรมได้อย่างทั่วถึง

(๔) กระบวนการปฏิรูป ต้องดำเนินการปฏิรูปพร้อมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทุกระดับ

(๕) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการปฏิรูปและเสนอความต้องการในการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

(๖) ขจัดความไม่เป็นธรรมในสังคมได้ทุกระดับ

(๗) พัฒนาองค์กรในกระบวนการยุติธรรมให้มีมาตรฐานสากล รวมถึงให้มีอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้มีประสิทธิภาพ

(๘) จะต้องมีการประเมินความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมทุกปี

(๙) การทำให้ประชาชนยอมรับและพึงพอใจของการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมเป็นแนวทางและเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

๒. งานการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่รัฐสามารถทำได้ทันที

๒.๑ ให้มีการตรวจและติดตามการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและเสมอภาค

๒.๒ การสร้างจิตสำนึกให้พนักงานเจ้าหน้าที่ในราชการ มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่

๒.๓ พัฒนาการเรียนรู้ให้กับประชาชนตั้งแต่เยาว์วัย เริ่มมีวินัยและรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน

๒.๔ ให้มีหลักสูตรวินัยและการบังคับใช้กฎหมายในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ชั้นพื้นฐาน

๒.๕ การลดขั้นตอนของงานราชการที่สร้างภาระให้กับประชาชน

๒.๖ การให้ข้าราชการให้บริการประชาชนโดยไม่หวังประโยชน์ตอบแทน และไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน

๒.๗ สร้างมาตรฐานการให้ความเป็นธรรมของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

๒.๘ การให้มีกระบวนการติดตามการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

๒.๙ จัดระเบียบทางสังคมให้มีความเรียบร้อยและให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด

๒.๑๐ จัดให้มีกฎหมายและกระบวนการการแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

๒.๑๑ ให้มีศูนย์รับความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ

๒.๑๒ ให้มีระบบการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรม และสามารถทบทวนช่วยเหลือให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรม

๓. แผนงานการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ต้องดำเนินการปฏิรูปให้เสร็จภายใน ๑ ปี

๓.๑ ให้ศึกษารวบรวมงานในการบวนการยุติธรรมประเทศต่าง ๆ ที่มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและเป็นสากล

๓.๒ เสนอปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย และเสนอกฎหมายใหม่ เพื่อการปฏิรูปองค์กรและการทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

๓.๓ การสร้างวัฒนธรรมหรือเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนให้มีระเบียบวินัยในการปฏิบัติ ตามกฎหมาย

๓.๔ แก้ไขกฎหมายที่มีโทษที่ไม่เหมาะสมกับความผิด

๓.๕ สร้างกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๓.๖ แก้ไขกฎหมายให้ลงโทษผู้กระทำความผิดให้หนักขึ้น ในความผิดบางประเภท เช่น

- ความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนในขณะมีนเมา
- ความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนที่ขาดระเบียบวินัย และเห็นแก่ตัว
- ความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนแข่งบนถนนสาธารณะ
- ความผิดเกี่ยวกับการบุกรุกป่าหรือที่สาธารณะ
- ความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทางเพศ
- การลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดเสียเอง
- ความผิดฐานทุจริตไม่ควรได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษในทุกกรณี

๓.๗ การให้หน่วยงานศาลสามารถเปิดบริการศาลเคลื่อนที่หรือศาลแขวงในแต่ละอำเภอ

๓.๘ เพื่อเป็นการถ่วงดุล ให้พนักงานอัยการหรือฝ่ายปกครองมีอำนาจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๓.๙ การให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งยุติคดีในคดีบางประเภท

๓.๑๐ ให้การทำงานและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีมาตรฐาน และไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน

๓.๑๑ การให้ทนายความ ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนและช่วยเหลือทางคดีแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งให้เป็นองค์กรที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่เป็นที่ยอมรับของประชาชน

๔. แผนงานการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ต้องดำเนินการปฏิรูปให้เสร็จภายใน ๓ ปี

๔.๑ จัดระบบงานให้ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติโดยเคร่งครัด

๔.๒ ให้มีการปรับปรุงกฎหมายในการปรับปรุงหน่วยงานหรือองค์กรในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่ในแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

๔.๓ การให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายและเสียค่าใช้จ่ายน้อย

๔.๔ ให้มีอุปกรณ์และเครื่องมือในการพัฒนาและใช้งานในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ

๔.๕ ให้ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม กำหนดแนวทางและแผนงานการปฏิรูปการทำงานโดยมุ่งหวังการพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้เสร็จ

๔.๖ ให้มีการจัดเก็บข้อมูลทุกด้านที่สามารถตรวจสอบเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรม

๔.๗ สร้างมาตรการการลดปัญหาอาชญากรรมอย่างเป็นระบบ และลดความล่อแหลมต่อการเกิดอาชญากรรม เช่น ให้มีมาตรการห้ามการพกอาวุธหรืออาวุธร้ายแรงออกนอกเคหะสถาน และให้พัฒนาในการยกเลิกการให้มีอาวุธปืนหรืออาวุธร้ายแรงในการครอบครอง

๕. ข้อเสนอการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย มีรายชื่อกฎหมายที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

๕.๑. การปฏิรูปการจัดทำกฎหมาย ปรับปรุงและยกร่างกฎหมาย

กฎหมายที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ประกอบด้วย

(๑) แก้ไขพระราชบัญญัติคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๕๓ และพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒

(๒) พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

(๓) พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๑

(๔) พระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕

(๕) ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ การออกบัตร และการกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกบัตรประจำตัวคนพิการ การกำหนดสิทธิหรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิ และการขอสิทธิของคนพิการ และอายุบัตรประจำตัวคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๖

๕.๒ การปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมาย

กฎหมายที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ประกอบด้วย

(๑) ประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา ๒๗๖ ถึงมาตรา ๒๘๗) ความผิดเกี่ยวกับเพศ

(๒) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

(๓) พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๕๗

(๔) พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕

(๕) การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘ โดยกำหนดให้ศาลหรือเจ้าพนักงานที่ส่งปล่อยชั่วคราวมีอำนาจสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ในการติดตามตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ในกรณีที่ผู้นั้นยินยอม และกำหนดมิให้มีการเรียกประกันหรือหลักประกันเกินสมควร

กฎหมายที่ต้องยกร่างใหม่ ประกอบด้วย

(๑) ร่างพระราชบัญญัติการยุติข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.

(๒) ออกระเบียบว่าด้วยการกำหนดอุปกรณ์ หน่วยงานรับผิดชอบ และเงื่อนไขเกี่ยวกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจัดการเดินทางและอาณาเขต พ.ศ.

๕.๓ การปฏิรูปองค์กรและการทำงานในกระบวนการยุติธรรม

(๑) การปฏิรูปองค์กรศาล

กฎหมายที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ประกอบด้วย

กฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารงานศาล

๑) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

๒) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

๓) พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

๔) พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา
อาวุโส พ.ศ. ๒๕๔๒

๕) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒

กฎหมายวิธีพิจารณาความ

๑) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๓๙

๒) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘

๓) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒

๔) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๒

๕) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ
ครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓

๖) พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี
นราธิวาส ยะลา สตูล พ.ศ. ๒๕๘๕

๗) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๘) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๙) พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. ๒๕๔๒

๑๐) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

กฎหมายที่ต้องยกเว้นใหม่ ประกอบด้วย

๑) ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลป้องกันปราบปรามการทุจริตและวิธีพิจารณาคดีป้องกันปราบ
ปรามการทุจริต พ.ศ.

๒) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้ง พ.ศ.

๓) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาล
รัฐธรรมนูญ พ.ศ.

(๒) การปฏิรูปองค์กรอัยการ

กฎหมายที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ประกอบด้วย

๑) พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓

๒) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓

(๓) การปฏิรูปองค์กรทนายความ

- กฎหมายที่ต้องแก้ไขปรับปรุง คือ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘

(๔) การปฏิรูปองค์กรอิสระที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

กฎหมายที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ประกอบด้วย

๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒

๒) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๔๒

๓) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒

๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐

กฎหมายที่ต้องยกเว้นใหม่ คือ ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต พ.ศ.

(๕) การปฏิรูปการแก้ปัญหาเสพติดให้โทษร้ายแรง

กฎหมายที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ประกอบด้วย

๑) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

๒) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕

๖. ความคาดหวังในการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

๖.๑ ภายใน ๑ - ๓ ปี บ้านเมืองควรสงบเรียบร้อย ประชาชนต้องได้เห็นกระบวนการยุติธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

๖.๒ การทำ “กฎหมายให้เป็นกฎหมาย” กระบวนการยุติธรรมต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้มีการใช้กฎหมายในการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาทางสังคมด้านต่าง ๆ ให้ประชาชนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีความสุขในบ้านเมือง

๖.๓ แก้ปัญหาและทำความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมที่ถูกกล่าวอ้างว่ากระบวนการยุติธรรมมีสองมาตรฐานควรได้รับการแก้ไขโดยระบบการพิจารณาคดีของประชาชนทั่วไปให้มีการพิจารณาคดีในสามชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยเฉพาะคดีความผิดในทางการเมืองที่เคยขึ้นกับศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของนักการเมืองนั้น ควรให้มีการพิจารณาในสองชั้นศาลคือเริ่มต้นในศาลอุทธรณ์และสิ้นสุดที่ศาลฎีกา

๖.๔ “กระบวนการยุติธรรม” ต้องเป็นที่พึ่งพา โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๖.๕ การสร้างมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมให้เป็นที่ยอมรับทุกระดับตั้งแต่กระบวนการก่อนชั้นศาลและการพิจารณาคดีในชั้นศาลต้องให้เป็นที่ยอมรับกับทุกฝ่ายและให้ความเป็นธรรมกับประชาชนทั่วไปโดยไม่เลือกปฏิบัติ

๖.๖ ให้การทำงานในกระบวนการยุติธรรมมีความรวดเร็วในทุกระดับ

๖.๗ สร้างความเชื่อมั่นและสร้างความมั่นใจ ในส่วนงานใน “กระบวนการยุติธรรม” ให้ประชาชนพึงพอใจต่อการทำงานและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ รวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง

๖.๘ เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมจะต้องไม่สร้างภาระหรือปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และให้ขจัดเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมที่สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนให้หมดสิ้นไป

๖.๙ มีการประเมินการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทุกปี เพื่อทราบความพึงพอใจของประชาชน

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดิน

คืนจากการทุจริต พ.ศ.

ภาคผนวก ก

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติ
คุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต

เหตุผล

ด้วยความห่วงกังวลจากผลที่มีความรุนแรงของปัญหาและภัยคุกคามอันเกิดจากการทุจริตที่มีต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคมซึ่งบ่อนทำลายสถาบันและคุณค่าแห่งประชาธิปไตย คุณค่าทางจริยธรรม ความยุติธรรมและเป็นอันตรายต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักนิติรัฐและนิติธรรมด้วยความเชื่อมั่นว่าความร่ำรวยส่วนบุคคลที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก่อให้เกิดความเสียหายโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสถาบันประชาธิปไตยและเศรษฐกิจของชาติ จึงจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองป้องกันสืบหา ยับยั้งและติดตามโดยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ในการเสียไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดินและการโอนทรัพย์สินของแผ่นดินที่ส่วนบุคคลได้ไปโดยมิชอบ เมื่อคำนึงถึงหลักการบริหารบ้านเมืองและทรัพย์สินของแผ่นดิน ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความเสมอภาคกันทางกฎหมาย จึงจำเป็นในการพิทักษ์รักษาความซื่อสัตย์สุจริตและส่งเสริมวัฒนธรรมในการปฏิบัติราชการทุจริตโดยการสนับสนุนและการเข้าร่วมของสาธารณชนและกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่นอกภาครัฐ เช่น ประชาคมองค์กรเอกชน และองค์กรระดับชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ความพยายามของรัฐที่จะป้องกันและขจัดการทุจริตเพื่อให้ปัญหาเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมทุกด้านทุกชั้นเคลื่อนไหวไปได้ด้วยทุนสัมมา มีความสามัคคีเกิดในชาติอย่างแท้จริง

๑) ส่งเสริมและเสริมสร้างมาตรการในการป้องกันปราบปรามการทุจริตให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

๒) เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption : UNCAC) ที่ ประเทศไทย เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว ในการที่จะได้รับความร่วมมือจากรัฐภาคีกรณีที่มีทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกเอาไปโดยทุจริตได้มีการโอนย้ายไปต่างประเทศ และเป็น การแสดงเจตจำนงว่าประเทศไทย จะให้ความร่วมมือกับรัฐภาคีในอนุสัญญาที่มีการโอนย้ายทรัพย์สินของรัฐต่างประเทศมาอยู่ในประเทศไทย

๓) เพื่อให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวัฒนธรรมที่ถือเอาความซื่อสัตย์สุจริตเป็นวัฒนธรรมของชาติไทย

๔) เพื่อเป็นการขจัดผู้ประพฤติทุจริตและยับยั้งมิให้สังคมไปนิยมผู้ทุจริตเพื่อสร้างความตระหนักต่อสังคมให้ทราบถึงผลลัพธ์ความเลวร้ายของผู้ประพฤติทุจริต

๕) เพื่อให้กิจการของบ้านเมืองไม่ว่าภาครัฐหรือภาคเอกชนเคลื่อนไปได้ด้วยทุนสัมมาและมีให้ทุนสามัญเข้ามาสนับสนุนให้มีการแตกความสามัคคีและใช้อำนาจทุนสามัญเข้ามายึดเอาอำนาจรัฐไปไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

จึงต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
คุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต

.....
.....
.....
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อ

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“แผ่นดิน” หมายถึง ส่วนที่เป็นราชอาณาจักรไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งที่เป็นพื้นดิน ใต้พื้นดิน พื้นน้ำ และใต้พื้นน้ำ และห้วงอวกาศเหนือพื้นดิน และพื้นน้ำ ทะเล อาณาเขตไหล่ทวีปตามความกว้างของเขตเศรษฐกิจ

“ทรัพย์สิน” หมายถึง สินทรัพย์ทุกประเภทไม่ว่ามีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่าง เคลื่อนที่ได้หรือ เคลื่อนที่ไม่ได้ จับต้องได้หรือไม่ได้ เอกสารและตราสารทางกฎหมายที่ใช้เป็นหลักฐานแห่งสิทธิหรือผลประโยชน์ ในสินทรัพย์เช่นว่า

“ทรัพย์สินของแผ่นดิน” หมายถึง

(๑) สาธารณสมบัติของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๐๔

(๒) ทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่ในแผ่นดิน

(๓) สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยธรรมชาติหรือมีผู้จัดให้มีขึ้นสำหรับการใช้วิถีชีวิต ที่สมควรและปลอดภัยจากมลภาวะทั้งหลาย

(๔) วัตถุโบราณ วัตถุทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในแผ่นดินและบน หรือใต้พื้นทะเล ในอาณาเขตต่อเนื่อง

(๕) ศิลปวัฒนธรรม ทรัพย์สินทางปัญญา ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าที่เป็นของ ประเทศไทย

(๖) ศาสนาสมบัติของศาสนา

(๗) เงินตราหรือสิ่งซึ่งใช้แทนเงินตราตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังไม่ว่าจะเป็นเงินใน
งบประมาณหรือนอกงบประมาณตามพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดิน

(๘) สิทธิเรียกร้องที่มีพันธะผูกพันที่จะตกได้เป็นของรัฐ

(๙) ทรัพย์สินที่มีการตกลงให้ความช่วยเหลือระหว่างรัฐภาคีหรือพหุภาคีไม่ว่าจะเป็นส่วนที่
ประเทศไทยจะได้หรือรัฐอื่นจะได้จากประเทศไทยก็ตาม

ทั้งนี้ไม่ว่าจะอยู่ในราชอาณาจักรหรือนอกราชอาณาจักร

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายถึง

(๑) บุคคลใด ๆ ซึ่งดำรงตำแหน่งทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร ปกครองหรือตุลาการ ไม่ว่าโดย
การแต่งตั้งหรือการเลือกตั้ง ไม่ว่าถาวรหรือชั่วคราว ไม่ว่าจะรับค่าตอบแทนหรือไม่โดยไม่คำนึงถึงระดับอาวุโส
ของบุคคลนั้น

(๒) บุคคลที่ได้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับราชการรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่สำหรับหน่วยงานของรัฐ
หรือหน่วยงานของรัฐวิสาหกิจหรือส่วนบริการสาธารณะตามที่กฎหมายกำหนด

(๓) ที่ปรึกษา คณะกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของ
รัฐและบุคคลและคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางการปกครองของรัฐในการ
ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายไม่เป็นการจัดตั้งในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรอื่น ๆ หรือ
กิจการอื่นของรัฐ

“โดยทุจริต” หมายถึงการกระทำหรือการละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง
โดยมิชอบด้วยหน้าที่หรือมิชอบด้วยกฎหมายในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อได้ว่ามีตำแหน่งหน้าที่ซึ่งที่ตนไม่ได้
มีตำแหน่งหน้าที่ หรือ หน้าที่ นั้น เพื่อให้ได้ประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยหน้าที่หรือ
โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ จงใจหรือ
ประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม

“เอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน” หมายถึงการได้ไปหรือทำให้เสียหายหรือเสื่อมค่าหรือลดลง
หรือเพิ่มขึ้นหรือไร้ประโยชน์ที่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน

“การตรวจสอบไตสวน” หมายถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน
ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่เพื่อทราบข้อเท็จจริงในส่วนที่มีการกระทำการมิชอบด้วย
หน้าที่หรือมิชอบด้วยกฎหมาย อันจะทำให้เห็นว่าน่าจะเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน

“การไตสวน” หมายถึงกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นซึ่ง
พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำไปเกี่ยวกับการคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต เพื่อที่จะทราบ
ข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความรับผิดชอบและเพื่อจะเอาทรัพย์สินของแผ่นดินคืนมา

“เจ้าพนักงาน” หมายถึงพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ประธานกรรมการ หรือผู้ว่าการ มีคำสั่งให้เป็นเจ้า
พนักงานตามระเบียบที่ออกตาม มาตรา ๔

ให้นำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดินที่ว่าด้วย
คำนิยามหรือบทวิเคราะห์ศัพท์ที่ใช้บังคับอยู่มาใช้กับพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม

ให้นำมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตที่ใช้บังคับมาใช้กับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการโดยอนุโลมในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ตาม
พระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้ประธานกรรมการ และผู้ว่าการ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออกประกาศหรือระเบียบกับแต่งตั้งเจ้าพนักงาน วิธีการและขั้นตอนการแจ้งข้อกล่าวหาและการให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาแสดงพยานหลักฐานของตน โดยมีกำหนดระยะเวลาอันเหมาะสมแก่เรื่องเพื่อมิให้มีการประวิงเวลาให้ชักช้าโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ประกาศและระเบียบตามวรรคหนึ่งให้มีผลบังคับเป็นการทั่วไปเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

การจัดการทรัพย์สินของแผ่นดิน

มาตรา ๕ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินของแผ่นดินตามกฎหมายที่มีอยู่อย่างใดก็ให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น หากไม่มีหน่วยงานใดของรัฐดูแลจัดการหรือมีกรณีที่จะต้องคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนมาจากผู้ที่เอาทรัพย์สินของแผ่นดินไปโดยทุจริตให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ว่าการหรือประธานกรรมการหรือคณะกรรมการเป็นผู้จัดการและดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของทรัพย์สินของแผ่นดินแต่ละประเภทและเพื่อให้ได้ทรัพย์สินของแผ่นดินดังกล่าวหรือมูลค่าของทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกเอาไปคืนรวมทั้งการเสนอคดีต่อศาล

มาตรา ๖ ผู้ใดไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือไม่ก็ตามเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดินโดยทุจริตต้องรับผิดชอบที่จะต้องคืนสิ่งที่เอาไปหรือมูลค่าของสิ่งที่เอาไปพร้อมทั้งดอกผลของทรัพย์สินของแผ่นดินที่เอาไปจนกว่าจะได้คืนครบถ้วน

ผู้ใดรู้เห็นเป็นใจหรือกระทำการด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือแก่ผู้กระทำการตามวรรคหนึ่ง ไม่ว่าจะด้วยการซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสียหรือรับไว้ด้วยประการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกเอาไป ไม่ว่าจะคงสภาพเดิมหรือไม่ ให้ถือว่าเป็นผู้ร่วมกระทำการและต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกัน

การกระทำตามวรรคหนึ่งและวรรคสองนั้นถ้าเป็นการกระทำของนิติบุคคล นอกจากนิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบแล้ว ที่ปรึกษา กรรมการและผู้จัดการของนิติบุคคลนั้นในช่วงที่มีการกระทำต้องรับผิดชอบร่วมกับนิติบุคคลนั้นด้วยเช่นเดียวกันในลักษณะที่เป็นลูกหนี้ร่วม เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้เข้าร่วมให้ความเห็นหรือเข้าร่วมแต่ให้ความเห็นว่าเป็นการกระทำอันมิชอบโดยมีหลักฐานปรากฏในการประชุม

มาตรา ๗ กรณีที่มีเหตุให้เห็นเป็นการทั่วไปว่าการกระทำใด ๆ ที่ปรากฏนั้น อาจจะเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างมากกับทรัพย์สินของแผ่นดิน ให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ป้องกันปราบปรามดูแลหรือจัดการหรือรักษาหรือคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนอาจขอให้ระงับการกระทำนั้น ๆ ได้

การขอให้ระงับการกระทำตามวรรคหนึ่ง ผู้กระทำได้หยุดการกระทำ ถ้าไม่หยุดให้ชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นให้ผู้แจ้งทราบโดยเร็ว ถ้าไม่ชี้แจงหรือชี้แจงแล้วผู้แจ้งไม่ยกเลิกการแจ้งให้ระงับการกระทำนั้น ต่อมาภายหลังเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของแผ่นดินที่เกิดจากการกระทำนั้นให้ถือว่าผู้นั้นกระทำให้ไปโดยทุจริต

มาตรา ๘ ความรับผิดในการคืนทรัพย์สินของแผ่นดินในกรณีที่ไม่อาจคืนตัวทรัพย์สินของแผ่นดินให้ได้ ให้ติดตามยึดทรัพย์สินของผู้กระทำผิดเท่าจำนวนมูลค่าที่ผู้นั้นเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน

ความรับผิดตามวรรคหนึ่งนั้นตกทอดไปถึงทายาทไม่ว่าจะโดยธรรมหรือโดยพินัยกรรมหรือได้รับทรัพย์สินของผู้นั้นไปโดยเสน่หาตลอดสาย แต่ไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินของแผ่นดินที่ผู้กระทำผิดต้องคืน

กรณีบุคคลภายนอกที่ได้รับโอนทรัพย์สินของผู้ต้องคืนทรัพย์สินให้แผ่นดินตามความในวรรคหนึ่งไม่ว่าโดยทางใด มีหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินของแผ่นดินเช่นเดียวกัน เว้นแต่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ที่โอนให้นั้นตนไม่รู้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาก่อน หรือไม่รู้ว่าเป็นผู้ที่โอนมาเป็นผู้เอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดินและตนได้มาโดยมีค่าตอบแทนและโดยสุจริต

มาตรา ๙ ห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นต่อสู้กับทรัพย์สินของแผ่นดินตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนี้

หมวด ๒

การตรวจสอบไตสวน

มาตรา ๑๐ ให้ดำเนินการตรวจสอบไตสวนข้อเท็จจริงตามบทบัญญัติในหมวดนี้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ประธานวุฒิสภาส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เนื่องจากได้มีการเข้าชื่อร้องขอให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่งหรือผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง เนื่องจากกรณีการกระทำผิด มาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงเกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดิน

(๒) ผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลจัดการทรัพย์สินของแผ่นดินเพื่อ

ให้ดำเนินการ

(๓) มีผู้กล่าวหาต่อเจ้าพนักงานโดยมีตัวตนกล่าวหาโดยชัดแจ้ง

(๔) มีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ

(๕) มีการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อคณะกรรมการหรือผู้ว่าการ

(๖) มีผู้กล่าวหาตาม (๓) ว่ามีบุคคลใดได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการตาม

ที่กล่าวข้างต้น

มาตรา ๑๑ ห้ามมิให้มีการตรวจสอบไตสวนเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) เรื่องที่มีข้อกล่าวหาที่หน่วยงานซึ่งมีหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย ได้วินิจฉัยในเรื่อนั้นเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว และไม่มีหลักฐานใดซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งเรื่อง หรือ

(๒) เรื่องที่ศาลรับฟ้องในประเด็นเดียวกันและอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลหรือได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว

มาตรา ๑๒ คณะกรรมการ ประธานกรรมการ หรือผู้ว่าการ อาจไม่รับหรือยกเรื่องราว ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ขึ้นพิจารณาได้

(๑) เรื่องที่มีลักษณะเป็นบัตรสนเท่ห์ซึ่งไม่ระบุพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะทำการตรวจสอบหรือไต่สวนข้อเท็จจริงได้ หรือ

(๒) เรื่องที่ล่วงเลยเวลามาแล้วเกินห้าปีนับแต่วันเกิดเหตุจนถึงวันที่มีการกล่าวอ้างหรือกล่าวหาที่จะขอให้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงได้

มาตรา ๑๓ การตรวจสอบไต่สวน การดำเนินคดีตามขั้นตอนต่อไปตามกฎหมายนี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการทางแพ่ง การสืบสวนสอบสวน การตรวจสอบไต่สวนหรือดำเนินคดีทางอาญามีให้ถือเป็นเหตุให้การดำเนินการตามบทบัญญัติในหมวดนี้ต้องระงับหรือรออยู่

มาตรา ๑๔ การดำเนินการตามมาตรา ๕ นั้น ให้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตรวจสอบให้ใช้วิธีการดำเนินการเพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นว่าน่าจะมีการกระทำที่เป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดินหรือไม่ ผู้ว่าการอาจจะตั้งกรรมการหรือเจ้าพนักงานคนหนึ่ง คนใดก็ได้ให้มีหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือมูลกรณีที่มีการกล่าวหา

ขั้นไต่สวนต้องมีการตั้งอนุกรรมการหรือกรรมการไต่สวนโดยให้คำนึงถึงความเหมาะสมกับฐานะของผู้ดำรงตำแหน่งและคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาตามสมควรและให้คำนึงถึงมูลค่าของทรัพย์สินของแผ่นดินที่กล่าวอ้างว่ามี การเอาไป

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน กรรมการหรืออนุกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบหรือประกาศที่ประธานกรรมการ หรือผู้ว่าการ กำหนด

มาตรา ๑๕ ในการตรวจสอบไต่สวนข้อเท็จจริงตามมาตรา ๑๐ ประธานกรรมการ หรือผู้ว่าการ จะแต่งตั้งเจ้าพนักงานหรือข้าราชการอื่นที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ในการตรวจสอบไต่สวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน ตามที่ประธานกรรมการหรือผู้ว่าการกำหนดโดยประกอบด้วยเจ้าพนักงานหนึ่งคนหรือกรรมการหรืออนุกรรมการตามจำนวนที่เห็นสมควรมีหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อจะทราบข้อเท็จจริงและมูลกรณีแห่งการเอาไป

การแต่งตั้งเจ้าพนักงาน กรรมการ หรือ อนุกรรมการตรวจสอบไต่สวนให้คำนึงถึงความเหมาะสมกับมูลค่าทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกเอาไปและระดับตำแหน่งและการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาตามสมควร

การปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานกรรมการหรือผู้ว่าการ กำหนด และให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๖ ห้ามมิให้แต่งตั้งบุคคลซึ่งมีเหตุดังต่อไปนี้เป็นเจ้าพนักงาน กรรมการหรืออนุกรรมการตรวจสอบไต่สวน

(๑) รู้เห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังกล่าวหามาก่อน

(๒) มีส่วนได้เสียในเรื่องที่กำลังกล่าวหา

(๓) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

(๔) เป็นผู้กล่าวหาหรือญาติเกี่ยวข้องกับผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา คือว่าเป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าในชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้อง นับได้เพียงภายในสามชั้นหรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น

(๕) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในฐานะญาติหรือเป็นหุ้นส่วนหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันกับผู้คัดค้านหรือผู้ถูกกล่าวหา

(๖) มีเหตุอื่นอันมีสภาพร้ายแรง ซึ่งอาจทำให้การกระทำหน้าที่เสียความยุติธรรมไป

ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการตั้งบุคคลตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงาน กรรมการ หรืออนุกรรมการให้ผู้นั้นแจ้งต่อประธานกรรมการโดยเร็ว ระหว่างนั้นห้ามมิให้ผู้นั้นเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการตรวจสอบไต่สวน

ความในวรรคสองให้ใช้บังคับกับกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาคัดค้านเจ้าพนักงานหรือกรรมการผู้ใดตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

การยื่นคำคัดค้าน การพิจารณาคำคัดค้านและการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประธานกรรมการหรือผู้ว่าการกำหนด

เมื่อมีข้อเท็จจริงจากกรรมการตรวจสอบหรือไต่สวนเห็นว่าจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ใดเป็นผู้ถูกกล่าวหาไม่ว่าคนเดียวหรือหลายคนในชั้นที่มีการแจ้งข้อกล่าวหา ให้ผู้ถูกกล่าวหาที่นั้นต้องแจ้งถึงบุคคลที่เป็นเจ้าพนักงาน กรรมการ อนุกรรมการทุกคนเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาจะรู้ว่ามีการตั้งบุคคลที่เข้าลักษณะต้องห้ามตามวรรคหนึ่งหรือไม่ และภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับแจ้งข้อกล่าวหาและผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจะปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งแต่งตั้งไม่ได้จนกว่าจะพ้นเวลาดังกล่าว

มาตรา ๑๗ ในการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง ให้แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและกำหนดระยะเวลาตามสมควรที่ผู้ถูกกล่าวหาจะมาชี้แจงข้อกล่าวหา แสดงพยานหลักฐานหรือนำพยานอื่น ๆ มาให้ปากคำประกอบคำชี้แจง

ในการชี้แจงข้อกล่าวหาและให้ปากคำของผู้ถูกกล่าวหาให้มีสิทธิตั้งทนายความหรือบุคคลซึ่งผู้ถูกกล่าวหาไว้วางใจเข้าฟังคำชี้แจงหรือให้ปากคำได้

กรณีมีการตั้งทนายความหรือบุคคลตามวรรคสองผู้ถูกกล่าวหาต้องแสดงหลักฐานเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการ อนุกรรมการ หรือเจ้าพนักงานอย่างช้าในวันทีเข้ามาชี้แจงข้อกล่าวหา การกระทำใด ๆ ของทนายความหรือผู้รับมอบอำนาจที่ผู้ถูกกล่าวหาแต่งตั้งมีผลผูกพันผู้ถูกกล่าวหา ถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลงทนายความหรือผู้รับมอบอำนาจต้องแจ้งเป็นหนังสืออย่างช้าในวันทีผู้รับแต่งตั้งใหม่จะมีอำนาจทำการแทน และจะนำเหตุขัดข้องเรื่องการเปลี่ยนแปลงผู้แทนของตนหรือทนายความมาเป็นข้ออ้างเพื่อขยายเวลาไปมิได้

การรับฟังคำชี้แจงของผู้กล่าวหาหรือการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาหรือพยาน ต้องมีกรรมการหรืออนุกรรมการหรือเจ้าพนักงานอย่างน้อยสองคนร่วมกันดำเนินการ

ในการไต่สวนห้ามมิให้กรรมการ อนุกรรมการหรือเจ้าพนักงานทำหรือจัดให้มีการใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวงหรือขู่เข็ญหรือให้สัญญากับผู้ถูกกล่าวหาหรือพยานในเรื่องที่มีการตรวจสอบไต่สวนนั้น

มาตรา ๑๘ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ อนุกรรมการและเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตรวจสอบไต่สวน มีอำนาจดำเนินการตามมาตรา ๑๙ (๑) (๒) (๓) (๕) และ (๖) ได้ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๑๙ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้ประธานกรรมการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ มีอำนาจดังนี้

(๑) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหรือเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานหรือบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำเพื่อประโยชน์แห่งการไต่สวนข้อเท็จจริง หรือเพื่อทราบหลักการในทางวิชาการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ตรวจสอบไต่สวน

(๒) ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ทำการหรือสถานที่อื่นใด รวมทั้งยานพาหนะของบุคคลใด ๆ ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือไปในสถานที่ที่มีการประกอบกิจการเพื่อตรวจสอบ ค้น ยึดหรืออายัด เอกสารทรัพย์สิน หรือพยานอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ตรวจสอบไต่สวนและหากยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จในเวลาดังกล่าวให้สามารถดำเนินการต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ

(๓) มีหนังสือขอให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานเอกชนดำเนินการเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบไต่สวนข้อเท็จจริงหรือการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการ

(๔) วางระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายเบี้ยเลี้ยง ค่าเดินทางและค่าตอบแทนของพยานบุคคลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานหรือเรื่องอื่นใดเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

(๕) แสวงหาข้อเท็จจริง รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทราบตัวบุคคลผู้กระทำโดยทุจริตหรือเพื่อคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากผู้ทุจริต

(๖) ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจอายัดทรัพย์สินของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาและห้ามมิให้ผู้ถูกกล่าวหาออกไปนอกเขตอำนาจศาลไทย

(๗) วางระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายเงินรางวัลตามมาตรา ๒๑

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่คณะกรรมการ ผู้ว่าการ กรรมการ อนุกรรมการ หรือเจ้าพนักงานผู้ใดเป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยตรงหรือโดยปริยายในเรื่องใด ๆ ห้ามมิให้ผู้นั้นเข้าไปร่วมในการนั้น ๆ ไม่ว่าในชั้นใด

มาตรา ๒๑ ในการตรวจสอบไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีที่เห็นว่าจะมีการเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน หากผู้ใดแจ้งเบาะแสหรือให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกตรวจสอบ รวมทั้งผู้รู้เห็นเป็นใจหรือกระทำด้วยประการใด ๆ เป็นการช่วยเหลือผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกตรวจสอบต่อคณะกรรมการและการชี้แจงเบาะแสหรือให้ข้อมูลดังกล่าวเป็นผลให้ทรัพย์สินของแผ่นดินได้คืนมาโดยคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดแล้ว ให้ผู้นั้นได้รับเงินรางวัลตามระเบียบที่ประธานกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๒ ในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นพยานหลักฐานใด ๆ ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการรวบรวมไว้ตามหน้าที่หรือกฎหมายกำหนดแล้ว กรรมการ อนุกรรมการหรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการตรวจสอบไต่สวนจะใช้พยานหลักฐานที่มีอยู่ก่อนนั้นหรือได้มาภายหลังแต่ก่อนที่จะมีการตรวจสอบไต่สวนเสร็จ เป็นพยานหลักฐานของการตรวจสอบไต่สวนในเรื่องนั้นก็ได้

มาตรา ๒๓ การตรวจสอบไต่สวนนั้นเมื่อดำเนินการไปในระยะเวลาตามระเบียบที่ประธานกรรมการกำหนด ถ้ากรรมการ อนุกรรมการหรือเจ้าพนักงานเห็นว่าไม่มีหลักฐานปรากฏว่าจะมีการเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน อาจเสนอคณะกรรมการให้ระงับเรื่องนั้น ๆ ก็ได้

ในกรณีที่ทราบการเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน แต่ยังไม่พยานหลักฐานพอที่จะหาตัวผู้รับผิดชอบได้ อาจเสนอให้งดการตรวจสอบไต่สวนไว้ก่อน เมื่อคณะกรรมการมีคำสั่งอย่างใดก็ให้ปฏิบัติไปตามนั้น ถ้าต่อมาปรากฏในทางใดซึ่งพยานหลักฐานที่จะบ่งชี้ว่า ผู้ใดเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน ก็ให้ผู้รับผิดชอบสำนวนที่ระงับไว้รายงานคณะกรรมการให้มีคำสั่งให้ทำการตรวจสอบไต่สวนต่อไป

สำนวนที่ระงับไว้ตามวรรคสองนั้นให้เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบรายงานความเคลื่อนไหวต่อผู้ว่าการทุกกำหนดหนึ่งปี ถ้าพ้นกำหนดห้าปียังไม่มีพยานหลักฐานที่จะดำเนินการต่อให้ผู้ว่าการรายงานคณะกรรมการเพื่อระงับเรื่องดังกล่าว การสั่งระงับเรื่องนั้นไม่เป็นเหตุให้ไม่มีอำนาจตรวจสอบไต่สวน ถ้าพยานหลักฐานปรากฏภายหลังว่ามีผู้ใดเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน

มาตรา ๒๔ ในการตรวจสอบไต่สวนนั้นให้จัดทำสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงแสดงต่อคณะกรรมการ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- (๑) ชื่อและตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหาและผู้กล่าวหาถ้ามี
- (๒) เรื่องที่ถูกกล่าวหา
- (๓) ข้อกล่าวหาและสรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจสอบไต่สวน
- (๔) เหตุผลในการวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย
- (๕) บทบัญญัติของกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง
- (๖) สรุปถึงทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกเอาไปรวมทั้งมีการตีราคาเป็นเงินด้วย
- (๗) สรุปความเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหา

มาตรา ๒๕ เมื่อประธานกรรมการได้รับสำนวนการตรวจสอบไต่สวนข้อเท็จจริงตามมาตรา ๒๔ แล้ว ให้จัดการประชุมเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวัน

เพื่อประโยชน์แห่งความเป็นธรรมในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการ อนุกรรมการหรือเจ้าพนักงาน คณะกรรมการอาจมีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติม โดยกรรมการ อนุกรรมการหรือเจ้าพนักงานชุดเดิมหรือแต่งตั้งกรรมการ อนุกรรมการหรือเจ้าพนักงานชุดใหม่ทำการไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก็ได้

มาตรา ๒๖ ห้ามมิให้กรรมการที่มีเหตุตามมาตรา ๑๖ เข้าร่วมประชุมพิจารณาสำนวนการตรวจสอบไตสวนข้อเท็จจริง เว้นแต่เป็นกรรมการที่รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังกล่าวหา เนื่องจากได้รับแต่งตั้งให้เป็นอนุกรรมการหรือกรรมการตรวจสอบไตสวน

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการพิจารณาข้อกล่าวหาจากสำนวนการตรวจสอบไตสวนและมีมติวินิจฉัยว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลหรือไม่ ในกรณีที่คณะกรรมการมีมติวินิจฉัยข้อกล่าวหาใดไม่มีมูลให้ข้อกล่าวหาอันเป็นอันตกไป

มติคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งนั้นไม่เป็นการตัดสิทธิของหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้เสียหายหรือผู้เสียหายอื่นในอันที่จะดำเนินการตามบทกฎหมายอื่น เพื่อเรียกร้องเอาค่าเสียหายจากผู้ถูกกล่าวหา

มาตรา ๒๘ เมื่อคณะกรรมการมีมติตามมาตรา ๒๗ แล้ว ให้ข้อกล่าวหาอันเป็นที่สุดถ้าข้อกล่าวหาอันเป็นเรื่องที่ถูกมติสภาส่งมาตามมาตรา ๑๐ (๑) หรือผู้เสียหายยื่นคำร้องตามมาตรา ๑๐ (๒) ให้ประธานกรรมการส่งรายงานไปยังประธานวุฒิสภาหรือผู้ตรวจการแผ่นดินหรือแจ้งไปยังผู้เสียหายโดยเร็ว

รายงานตามวรรคหนึ่งนั้นต้องมีรายชื่อกรรมการที่เข้าพิจารณาและต้องระบุความเป็นมาหรือข้อกล่าวหาสรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจสอบไตสวนข้อเท็จจริง เหตุผลในการพิจารณาและวินิจฉัย และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๒๙ ในกรณีที่คณะกรรมการมีมติว่าข้อกล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหาคนใดมีมูลตามข้อกล่าวหาให้ประธานกรรมการส่งเรื่องไปยัง

(๑) ประธานวุฒิสภา ถ้าข้อกล่าวหาอันเป็นเรื่องที่ถูกมติสภาส่งมาตามมาตรา ๑๐ (๑) หรือผู้เสียหาย กรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องตามมาตรา ๑๐ (๒)

(๒) สำนักงานอัยการสูงสุด

(๓) ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาเพื่อพิจารณาดำเนินการในทางวินัย

มาตรา ๓๐ ในระหว่างการตรวจสอบไตสวน หากปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาพ้นจากตำแหน่งหรือพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้เจ้าพนักงานที่ได้รับแต่งตั้งมีอำนาจดำเนินการไตสวนต่อไป ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาคนใดถึงแก่ความตายให้แจ้งผู้ที่ได้รับโอนทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาที่ถึงแก่ความตายเข้ามาเป็นผู้ถูกกล่าวหาแทน เพื่อดำเนินการตรวจสอบไตสวนต่อไป

มาตรา ๓๑ ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงให้เห็นว่าในระหว่างการตรวจสอบไตสวนนั้นผู้ถูกกล่าวหาคนใดมีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าจะมีการโอนย้าย แปรสภาพหรือชุกซ่อนทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อให้พ้นจากการดำเนินการเพื่อให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ให้ประธานกรรมการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราว ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะยื่นคำร้องขอผ่อนผันเพื่อขอรับทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์โดยมีหรือไม่มีหลักประกันก็ได้หรือจะผ่อนผันในการขอเบิกเงินเพื่อดำรงชีพตามฐานะของตนจนกว่าคณะกรรมการจะมีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันยึดหรืออายัด ถ้ามีการฟ้องคดีภายในหนึ่งปีก็ถือว่าคำสั่งยึดหรืออายัดนั้นมีผลต่อไปจนกว่าคดีจะถึงที่สุด เว้นแต่ผู้ถูกกล่าวหาจะหาหลักประกันมาวางที่มีมูลค่าไม่ต่ำกว่าจำนวนที่ระบุในคำฟ้องพร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียม

หมวด ๓
การดำเนินคดี

มาตรา ๓๒ ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่คณะกรรมการมีมติตามมาตรา ๒๙ ว่าข้อกล่าวหาเป็นมูลให้ผู้ว่าการส่งสำนวนการตรวจสอบไต่สวนไปให้สำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการทางศาลต่อไป

เมื่อสำนักงานอัยการสูงสุดได้รับการร้องขอให้ดำเนินคดีตามวรรคหนึ่ง ให้อัยการสูงสุดแต่งตั้งพนักงานอัยการเป็นคณะทำงานแล้วแจ้งชื่อคณะทำงานไปยังผู้ว่าการภายในสิบห้าวัน

เมื่อผู้ว่าการได้รับรายชื่อพนักงานอัยการตามวรรคสองแล้ว ให้แต่งตั้งเป็นทนายความดำเนินคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจภายในสิบห้าวัน และแต่งตั้งเจ้าพนักงานทำหน้าที่ประสานงานกับพนักงานอัยการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นทนายความในการดำเนินคดีและทำหนังสือถึงศาลที่รับคดีไว้พิจารณาเพื่อขอความร่วมมือในการขออนุญาตให้เจ้าพนักงานยื่นคำร้องขอคัดและถ่ายถ้อยคำสำนวนในการดำเนินคดีแต่ละนัด

ให้พนักงานอัยการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นทนายความเสนอร่างคำฟ้องต่อคณะกรรมการ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่กล่าวในคำฟ้องภายในหกสิบวันและคณะกรรมการจะต้องส่งคืนร่างคำฟ้องพร้อมข้อมูลที่เห็นว่าควรเพิ่มเติมถ้ามีให้พนักงานอัยการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นทนายความภายในเจ็ดวัน และพนักงานอัยการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นทนายความต้องเสนอคำฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจภายในสามสิบวัน

เจ้าพนักงานต้องแสดงรายงานในการพิจารณาคดีของศาลต่อผู้ว่าการทุกนัดที่มีการนัดพิจารณาอย่างช้าภายในวันทำการถัดไปและให้ผู้ว่าการทำความเห็นเสนอประธานกรรมการ

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่ศาลไม่รับคำฟ้องหรือมีคำสั่งหรือมีคำพิพากษาให้ยกฟ้องไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ให้พนักงานอัยการที่ทำหน้าที่เป็นทนายความแจ้งผู้ว่าการพร้อมเสนอความเห็นในการดำเนินการต่อไป เพื่อให้ผู้ว่าการจะได้เสนอต่อคณะกรรมการภายในเวลาที่กำหนดที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ ถ้ามีเหตุที่จะต้องขยายเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ยื่นคำร้องขอขยายเวลาไปก่อน และให้ผู้ว่าการแจ้งความเห็นของคณะกรรมการให้พนักงานอัยการที่ทำหน้าที่เป็นทนายความทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และให้พนักงานอัยการที่ทำหน้าที่ทนายความดำเนินการต่อไปตามความเห็นของคณะกรรมการ

มาตรา ๓๔ เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ถ้ามีกรณีที่จะต้องบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้ที่ถูกฟ้องเป็นจำเลย ให้พนักงานอัยการที่ทำหน้าที่เป็นทนายความหรือเจ้าพนักงานยื่นคำร้องขอให้ออกหมายบังคับคดีภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ครบกำหนดตามคำบังคับของศาล

มาตรา ๓๕ ทรัพย์สินที่บังคับคดีมาได้ให้ส่งคืนกระทรวงการคลังจัดการตามหน้าที่ สำหรับค่าฤชาธรรมเนียมนั้น ในส่วนของค่าขึ้นศาลให้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ส่วนค่าทนายความที่ใช้แทน ถ้ามี ให้ส่งมอบสำนักงานอัยการสูงสุดจัดการตามสมควรในการทำหน้าที่ทนายความของพนักงานอัยการ

มาตรา ๓๖ การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าในระดับใดให้ถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานในการยุติธรรม

หมวด ๔ ความร่วมมือระหว่างประเทศ

มาตรา ๓๗ ประเทศไทยจะร่วมมือกับรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. ๒๐๐๓ ในส่วนแห่งตามพระราชบัญญัตินี้ ส่วนในทางอาญาให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๓๘ ประเทศไทยจะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันทางกฎหมายกับรัฐภาคีในขอบเขตที่กว้างขวางที่สุดที่จะเป็นไปได้ ภายใต้กฎหมาย สนธิสัญญา ความตกลง ข้อตกลง และข้อตกลงที่เกี่ยวข้องของรัฐภาคีที่ได้รับการร้องขอในเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบไต่สวนการฟ้องคดีกระบวนการทางใด ๆ ในศาลที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบที่จะคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริตตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๙ ความร่วมมือซึ่งกันและกันทางกฎหมายที่สามารถดำเนินการตามมาตรา ๓๘ อาจมีการร้องขอเพื่อมุ่งประสงค์ใด ๆ ดังต่อไปนี้

- (๑) การสืบพยานหลักฐานหรือการสอบปากคำบุคคล
- (๒) การส่งเอกสารของศาล
- (๓) ดำเนินการค้น ยึดหรืออายัด
- (๔) การตรวจสอบวัตถุและสถานที่
- (๕) จัดหาให้ซึ่งข้อมูลข่าวสาร สิ่งของที่เป็นพยานหลักฐาน และรายงานความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
- (๖) การค้นหาซึ่งต้นฉบับหรือสามารถรับรองถูกต้องของเอกสารและบันทึกที่เกี่ยวข้องรวมทั้งบันทึกของรัฐบาล บันทึกของธนาคาร ประวัติการเงิน บันทึกของบริษัทหรือบันทึก ทางธุรกิจ
- (๗) การระบุชี้หรือการสืบทรัพย์สินที่ได้มาจากการทุจริตตามพระราชบัญญัตินี้ เครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เป็นพยานหลักฐานได้
- (๘) การอำนวยความสะดวกในการปรากฏตัวของบุคคลในรัฐภาคีที่ร้องขอโดยสมัครใจ
- (๙) การช่วยเหลือในรูปแบบอื่นที่ไม่ขัดกับกฎหมายของประเทศไทย
- (๑๐) การระบุชี้อายัดหรือทางสืบหาทรัพย์สินของแผ่นดินตามพระราชบัญญัตินี้
- (๑๑) การคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากผู้ทุจริตตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๐ การขอความร่วมมือจากรัฐภาคีตามหลักการในมาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ และมาตรา ๓๙ นั้นอาจดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

- (๑) ในขั้นตรวจสอบไต่สวน
- (๒) ในขั้นพิจารณาคดี
- (๓) ในขั้นที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

มาตรา ๔๑ กรณีที่ชั้นตรวจสอบไต่สวนพบว่ามืเหตุที่จะต้องขอความร่วมมือจากรัฐภาคีตามที่กล่าวในมาตรา ๔๐ ให้ผู้ว่าการเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการพิจารณาให้ความเห็นว่ามีเหตุจำเป็นที่จะต้องขอความร่วมมือจากรัฐภาคี ก็ให้ดำเนินการขอความร่วมมือจากรัฐภาคีนั้น

ในกรณีพิบเหตุดังกล่าวในระหว่างการพิจารณาคดี ให้พนักงานอัยการที่เป็นทนายความยื่นคำร้องขอคุ้มครองประโยชน์ชั่วคราวเป็นกรณีฉุกเฉิน

ในกรณีที่พิบเหตุดังกล่าวหลังจากมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ให้พนักงานอัยการที่ทำหน้าที่ทนายความดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด

คำสั่งของศาลตามวรรคสอง วรรคสาม ทั้งสามกรณีไม่ว่าจะเป็นคำสั่งของศาลใดให้เป็นที่สุด

มาตรา ๔๒ กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ร้องขอความร่วมมือกับรัฐต่างประเทศตามกรณีทีบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๐ แล้วไม่ว่าในขั้นตอนใด ให้ศาลส่งคำสั่งไปยังหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศภายในสามสิบวัน และให้หน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ต้องดำเนินการไปยังรัฐภาคีภายในกำหนดหกสิบวัน

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่รัฐภาคีให้ความร่วมมือส่งทรัพย์สินของแผ่นดินคืนมาให้ตามคำร้องขอ ให้ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดินนั้นตามทีบัญญัติไว้ในมาตรา ๓๕

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๔ ให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ
นี้ดำเนินการต่าง ๆ ในส่วนของหน่วยงาน บุคลากร งบประมาณ ระเบียบที่จะต้องปฏิบัติทางธุรการให้มีการ
ปฏิบัติหน้าที่โดยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายในกำหนดหนึ่งปี

.....

.....

ภาคผนวก ข

ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลป้องกันการค้าทุจริตและ
วิธีพิจารณาคดีป้องกันการค้าทุจริต พ.ศ.

ภาคผนวก ข

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติ
จัดตั้งศาลป้องกันปราบปรามการทุจริต
และวิธีพิจารณาคดีป้องกันปราบปรามการทุจริต
พ.ศ.

หลักการ

ด้วยปรากฏให้เห็นเป็นการชัดแจ้งต่อสังคมทั่วไปว่าความรุนแรงของปัญหาและภัยคุกคามที่มีต่อเสถียรภาพและความมั่นคงทางสังคมซึ่งบ่อนทำลายสถาบันต่างๆ ทางสังคม และคุณค่าแห่งประชาธิปไตย คุณค่าทางจริยธรรม ความยุติธรรม และเป็นอันตรายต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และหลักนิติรัฐนิติธรรม กรณีต่าง ๆ ของการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินจำนวนมากศาลอันเป็นส่วนสำคัญของทรัพยากรแห่งรัฐและคุกคามเสถียรภาพทางการเมืองและเป็นที่ยืนยันว่าการทุจริตมิได้เป็นเรื่องภายในชาติอีกต่อไป แต่เป็นปรากฏการณ์ข้ามชาติส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจทั้งปวง เพื่อที่จะเป็นการป้องกันปราบปรามสืบหา ติดตามทรัพย์สินที่มีผู้ทุจริต เอาไป คืนมาและป้องกันปราบปรามการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักพื้นฐานของกระบวนการอันชอบด้วยกฎหมายในการพิจารณาคดีอาญา และคดีแพ่ง เพื่อการลงโทษทางอาญาและวินิจฉัยสิทธิในทรัพย์สินและความจำเป็นในการพิทักษ์รักษาความซื่อสัตย์สุจริต และส่งเสริมวัฒนธรรมในการปฏิเสธการทุจริต

เหตุผล

- ๑) เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต การติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนเป็นไปในการที่จะให้เกิดผลตามหลักการโดยเร็ว
 - ๒) เพื่อให้รัฐภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. ๒๐๐๓ (United Nations Convention against Corruption : UNCAC) เห็นเจตจำนงของประเทศไทยว่าให้ความสำคัญกับการที่จะร่วมมือกับรัฐภาคีที่จะปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าว
 - ๓) เพื่อให้สังคมเห็นผลต่อการกระทำของบุคคลที่ทุจริตและการติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกเอาไปโดยวิธีการอันทุจริตโดยเร็ว
 - ๔) เพื่อเป็นการป้องกันปราบปราม และชี้้นำปัจเจกบุคคลให้มาช่วยกันมิให้มีการทุจริตและมีให้ผู้กระทำการทุจริตเป็นที่ยอมรับในสังคมต่อไป
 - ๕) เพื่อให้การเมือง เศรษฐกิจและสังคม เคลื่อนไปด้วยทุนสัมมาอันนำมาซึ่งความสามัคคีในชาติ
- จึงต้องตราพระราชบัญญัตินี้

(๓) คดีอาญาที่ฟ้องให้ลงโทษบุคคลในความผิดเกี่ยวกับการเรียก รับ หรือให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์ หรือการใช้อิทธิพล เพื่อจูงใจหรือข่มขืนใจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำ ไม่กระทำหรือประวิงการกระทำใด

(๔) คดีอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามการทุจริต กฎหมายเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ หรือกฎหมายเกี่ยวกับการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ

(๕) คดีอาญาตามกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองหรือสงวนรักษาไว้ซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน

(๖) คดีเกี่ยวกับการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบหรือจงใจยื่นบัญชีดังกล่าวด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

(๗) คดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะเหตุร้ายร้ายผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๘) กรณีที่มีการขอให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างหนึ่งอย่างใดก่อนยื่นฟ้องหรือยื่นคำร้องขอตาม (๑) ถึง (๗)

ความในวรรคหนึ่งมิให้รวมถึงคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและศาลเยาวชนและครอบครัว

“คดีคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืน” หมายความว่า คดีดังต่อไปนี้

(๑) คดีแพ่งที่ฟ้องขอให้บังคับจำเลยคืนทรัพย์สินของแผ่นดินที่เอาไปจากการทุจริตหรือขดใช้มูลค่าทรัพย์สินนั้น

(๒) คดีแพ่งที่ฟ้องขอให้บังคับจำเลยระงับการกระทำหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อยับยั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินของแผ่นดินหรือป้องกันไม่ทำให้ทรัพย์สินของแผ่นดินได้รับความเสียหาย

(๓) กรณีที่มีการขอให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างหนึ่งอย่างใดก่อนยื่นฟ้องตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต

“ศาล” หมายความว่า ศาลชั้นอุทธรณ์แผนกคดีฟ้องปรามการทุจริต และศาลฎีกาแผนกคดีฟ้องปรามการทุจริต

“ศาลชั้นอุทธรณ์” หมายความว่า ศาลอุทธรณ์แผนกคดีฟ้องปรามการทุจริต และศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีฟ้องปรามการทุจริต

“คณะกรรมการ ป.ป.ช.” “ประธาน ป.ป.ช.” “กรรมการ ป.ป.ช.” หมายความว่าตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

“คณะกรรมการ” “ประธานกรรมการ” “กรรมการ” “ผู้ว่าการ” หมายความว่าตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

มาตรา ๔ คดีทุจริตและประพฤติมิชอบเรื่องใดมีข้อหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดียาเสพติดรวมอยู่ด้วย มิให้นำกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับและให้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ในกรณีมีปัญหาว่าคดีใดจะอยู่ในอำนาจของศาลตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ ไม่ว่าปัญหานั้นจะเกิดขึ้นในศาลใด ให้ศาลนั้นเสนอปัญหาดังกล่าวให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาให้เป็นที่สุด

มาตรา ๖ ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของการประชุมร่วมกันของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานของศาลเท่าที่ไม่ขัดกับพระราชบัญญัตินี้ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๗ ให้จัดตั้งศาลป้องปรามการทุจริตขึ้นเป็นแผนกคดีป้องปรามการทุจริตในศาลชั้นอุทธรณ์ และแผนกคดีป้องปรามการทุจริตในศาลฎีกา โดยมีเขตศาลเช่นเดียวกับศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี ตามที่กำหนดไว้ในพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้น ๆ

แผนกคดีป้องปรามการทุจริตในศาลชั้นอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีป้องปรามการทุจริตและคดีคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนที่ได้ยื่นต่อศาลชั้นอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัตินี้

แผนกคดีป้องปรามการทุจริต และคดีคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนในศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นอุทธรณ์แผนกคดีป้องปรามการทุจริตและคดีคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืน

ให้มีประธานแผนกหนึ่งคนและผู้พิพากษาประจำแผนกของแต่ละศาลตามวรรคหนึ่งตามจำนวนที่ประธานศาลฎีกากำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมร่วมกันของประธานศาลฎีกาและประธานศาลชั้นอุทธรณ์ และให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมดังกล่าวมีอำนาจกำหนดจำนวนหน่วยงานธุรการของแต่ละศาลได้ตามความจำเป็น

ศาลตามวรรคหนึ่งจะเปิดทำการเมื่อใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และเมื่อเปิดทำการแล้ว ภายใต้บังคับ มาตรา ๑๙ ห้ามมิให้ศาลอื่นรับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลตามวรรคหนึ่งไว้พิจารณา

มาตรา ๘ องค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลตามมาตรา ๗ ให้เป็นไปตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเช่นเดียวกับคดีอื่นที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี

มาตรา ๙ การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีป้องปรามการทุจริตและคดีคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาที่ออกตามมาตรา ๖ ในกรณีที่ไม่มียกเว้นและข้อกำหนดดังกล่าวให้นำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระธรรมนูญศาลยุติธรรม และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐ ศาลมีอำนาจออกหมายอาญาและหมายใด ๆ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติไว้

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่มีความจำเป็น ศาลอาจแต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ อันมิใช่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีแทนก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ให้ศาลชั้นต้นที่ได้รับแต่งตั้งมีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาตามที่ได้รับมอบหมายเช่นเดียวกับศาลที่มีคำสั่งแต่งตั้ง

มาตรา ๑๒ การนั่งพิจารณาคดีของศาลชั้นอุทธรณ์ นอกจากจะกระทำในศาลนั้นแล้ว อาจจะสามารถนั่งพิจารณา ณ ศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลดังกล่าวก็ได้โดยแจ้งกำหนดนัดหมายให้คู่ความทราบล่วงหน้าในเวลาอันสมควร ในกรณีหลังนี้ จะใช้เจ้าหน้าที่ธุรการของศาลชั้นต้นนั้นหรือของศาลชั้นอุทธรณ์ก็ได้

ให้ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีและเจ้าหน้าที่ธุรการซึ่งทำหน้าที่ตามมาตรานี้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษตามที่ประธานศาลอุทธรณ์กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ให้ประธานศาลอุทธรณ์โดยความเห็นชอบของที่ประชุมร่วมกันของประธานศาลชั้นอุทธรณ์มีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการนั่งพิจารณาคดีตามมาตรา ๑๑ เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความเสมอภาค เท่าที่ไม่ขัดกับพระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาที่ออกตามมาตรา ๖ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๑๓ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้คู่ความที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด

มาตรา ๑๔ ในการพิจารณาคดีฟ้องปรามการทุจริตและคดีคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืน ถ้ามีสำนวนของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการทุจริตหรือการใช้จ่ายหรือการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ศาลยึดรายงานและสำนวนคดีของหน่วยงานนั้นเป็นหลักในการพิจารณาคดีและอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอื่นเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

ในการไต่สวน ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานหรือบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาพิพากษาคดีได้

ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

การดำเนินการตามมาตรา ๑๓ ต้องบันทึกให้ปรากฏในรายงานกระบวนการพิจารณา และให้หน่วยงาน คณะบุคคล หรือบุคคลที่ได้รับคำสั่งตามมาตรา ๑๓ ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลโดยเร็ว

มาตรา ๑๕ ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้

หมวด ๒
การดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

มาตรา ๑๖ ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่

- (๑) พนักงานอัยการ
- (๒) คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการปฏิบัติตามมาตรา ๑๗
- (๓) ผู้เสียหาย

มาตรา ๑๗ ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง ให้ผู้ที่มีหน้าที่ส่งครั้งสุดท้ายที่ส่งไม่ฟ้องส่งสำนวนการตรวจสอบไต่สวนหรือสำนวนการสอบสวน พร้อมทั้งความเห็นต่าง ๆ ไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิคำสั่ง และให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาว่าสมควรฟ้องคดีนั้นหรือไม่ ให้เสร็จสิ้นภายในหกสิบวัน ถ้ามีความเห็นสั่งไม่ฟ้อง ก็ให้คดีเป็นอันยุติ แต่ถ้ามีความเห็นสั่งฟ้อง ให้แจ้งผู้ถูกกล่าวหาภายในหกสิบวันและฟ้องคดีเองหรือแต่งตั้งทนายฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบตามกฎหมาย

การฟ้องคดีเมื่อล่วงเลยเวลาตามวรรคหนึ่ง ย่อมกระทำได้ภายในอายุความ
การแต่งตั้งทนายความ การกำหนดอัตราเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

มาตรา ๑๘ การฟ้องคดีอาญา โดยพนักงานอัยการหรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะส่งตัวจำเลยมาพร้อมฟ้องหรือไม่ก็ได้

ในวันยื่นฟ้อง ให้โจทก์ส่งสำนวนการตรวจสอบไต่สวนหรือสำนวนการสอบสวนของหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบไต่สวน หรือสอบสวน การกระทำที่เป็นความผิดต่อศาลเพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาและรวมไว้ในสำนวนและศาลอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

คดีที่ยื่นฟ้องไว้ตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดระหว่างพิจารณาก่อนศาลชั้นอุทธรณ์พิพากษาคดีนั้นก็ได้

มาตรา ๑๙ ในคดีอาญาที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ การยื่นฟ้อง ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นเช่นเดียวกับการยื่นฟ้องคดีอาญาอื่น และเมื่อศาลชั้นต้นเห็นว่าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้ทำการไต่สวนมูลฟ้อง

การไต่สวนมูลฟ้อง ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ แต่ทั้งนี้ จำเลยอาจแถลงให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันสำคัญที่ศาลควรสั่งว่าคดีไม่มีมูลและจะระบุในคำแถลงถึงตัวบุคคล เอกสาร หรือวัตถุที่จะสนับสนุนข้อเท็จจริงตามคำแถลงของจำเลยด้วยก็ได้ กรณีเช่นว่านี้ ศาลอาจเรียกบุคคล เอกสาร หรือวัตถุดังกล่าวมาเป็นพยานศาล เพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งคดีได้ตามที่ศาลเห็นสมควร ห้ามมิให้โจทก์และจำเลยถามพยานศาล เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

ถ้าปรากฏว่าคดีมีมูล ให้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งประทับฟ้อง แล้วส่งสำนวนคดีพร้อมคำสั่งดังกล่าวไปยังศาลชั้นอุทธรณ์เพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป

คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้คดีมีมูลยอมเด็ดขาด แต่คำสั่งที่ว่าคดีไม่มีมูล โจทก์มีอำนาจอุทธรณ์ไปยังศาลชั้นอุทธรณ์ที่ศาลชั้นต้นนั้นอยู่ในเขตอำนาจ ถ้าศาลชั้นอุทธรณ์เห็นฟ้องด้วยกับศาลชั้นต้นให้คดีเป็นเด็ดขาดแต่ไม่กระทบกับอำนาจฟ้องคดีตาม มาตรา ๑๖ (๑) และ (๒) แต่ถ้าศาลดังกล่าวไม่เห็นฟ้องด้วยกับคำสั่งของศาลชั้นต้น ก็ให้มีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณา

องค์คณะผู้พิพากษาใดในชั้นอุทธรณ์ที่มีคำสั่งให้ประทับฟ้องไว้พิจารณา จะนั่งพิจารณาและพิพากษาคดีนั้นอีกไม่ได้

มาตรา ๒๐ เมื่อได้ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ แล้ว ให้อายุความสะดุดหยุดลง

มาตรา ๒๑ เมื่อมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องแก่จำเลย และนัดคู่ความมาศาลในวันนัดพิจารณาค้างครั้งแรกนับแต่วันที่จำเลยได้รับสำเนาคำฟ้อง ให้จำเลยมีสิทธิขอตรวจและคัดสำเนาเอกสารในส่วนที่ส่งศาลตามมาตรา ๑๘ วรรคสอง

ในวันพิจารณาค้างแรก เมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงให้อ่านและอธิบายคำฟ้องให้จำเลยฟังและถามว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้ข้ออ้างข้อแก้ตัวของจำเลยให้บันทึกไว้ ถ้าจำเลยไม่ให้การก็ให้บันทึกไว้ และให้ศาลกำหนดวันนัดตรวจพยานหลักฐานโดยให้โจทก์จำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน

มาตรา ๒๒ การพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ให้ศาลมีคำสั่งพิจารณาเป็นการลับได้

มาตรา ๒๓ ให้โจทก์จำเลยยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมทั้งสำเนาในจำนวนที่เพียงพอก่อนวันนัดพิจารณาดตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

การยื่นบัญชีระบุพยานเมื่อล่วงเลยเวลาตามวรรคหนึ่ง จะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษาเมื่อสามารถแสดงเหตุผลสมควรว่า ไม่ทราบถึงพยานหลักฐานนั้นหรือเป็นกรณีที่เป็นประโยชน์แห่งความยุติธรรมหรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดี

มาตรา ๒๔ ในวันตรวจพยานหลักฐาน ให้โจทก์จำเลยแสดงพยานเอกสาร วัตถุพยาน ต่อศาลเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบ เว้นแต่องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นเนื่องจากสภาพและความจำเป็นแห่งพยานหลักฐานนั้น หลังจากนั้นให้โจทก์จำเลยเสนอแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อองค์คณะผู้พิพากษา

ในกรณีที่ไม่มี การโต้แย้งพยานหลักฐานใด องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ และหากมีการโต้แย้งพยานหลักฐานใดหรือเมื่อศาลเห็นเอง ให้องค์คณะผู้พิพากษาไต่สวนพยานหลักฐานนั้นต่อไป

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ต้องมีการไต่สวนพยานหลักฐาน ให้องค์คณะผู้พิพากษากำหนดวันเริ่มไต่สวน โดยให้โจทก์จำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

มาตรา ๒๖ ในการไต่สวนพยานหลักฐาน ให้องค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาพยานบุคคลโดยแจ้งให้พยานทราบประเด็นข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป

มาตรา ๒๗ ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีเกรงว่าพยานหลักฐานซึ่งอาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมาไต่สวนในภายหลังก บุคคลดังกล่าวอาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้มีการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นไว้ทันที

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลหมายเรียกผู้ขอและคู่ความอีกฝ่ายหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องมายังศาล และให้ศาลพิจารณาคำร้องตามที่เห็นสมควร หากมีคำสั่งอนุญาต ก็ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานนั้นไว้เป็นการล่วงหน้า กรณีเช่นว่านี้ ถ้าจำเลยคนใดหลบหนีไม่มาศาล ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยนั้นได้

มาตรา ๒๘ เมื่อการไต่สวนพยานหลักฐานเสร็จสิ้นให้โจทก์จำเลยมีสิทธิแถลงปิดคดีของตนภายในเวลาที่ศาลกำหนด และเมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวไม่ว่าจะมีผู้ใดแถลงปิดคดีหรือไม่ ให้ถือว่าการนั่งพิจารณาคดีเป็นอันสิ้นสุด

หมวด ๓

การดำเนินคดีคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืน

มาตรา ๒๙ ผู้มีอำนาจฟ้องคดีคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืน ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต

ในการฟ้องคดีตามวรรคหนึ่ง ให้โจทก์เสนอคดีต่อศาลในลักษณะคดีที่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลจนกว่าคดีจะถึงที่สุด และเมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ให้ศาลส่งเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๓ ค่าฤชาธรรมเนียมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๓๐ สมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ อาจเสนอคดีที่อยู่ในขอบเขตวัตถุประสงค์ของตนเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลซึ่งการกระทำของผู้นั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายหรืออาจจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อทรัพย์สินของแผ่นดิน ระงับการกระทำหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อยับยั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินของแผ่นดินหรือป้องกันมิให้ทรัพย์สินของแผ่นดินได้รับความเสียหาย

ให้ศาลมีอำนาจรับคดีตามวรรคหนึ่งไว้พิจารณาหากเห็นว่าสมาคมหรือมูลนิธิดังกล่าวมีคุณสมบัติส่วนได้เสียและความสามารถเพียงพอที่จะดำเนินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ทั้งต้องปรากฏว่าสมาคมหรือมูลนิธินั้นได้ร้องขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหมาแล้ว แต่หน่วยงานดังกล่าวมิได้ดำเนินการภายในเวลาอันสมควร

หลักเกณฑ์และวิธีการในการเสนอคดี การส่งรับคดีตลอดจนการพิจารณาพิพากษาคดีตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

มาตรา ๓๑ ในระหว่างการดำเนินคดี ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีบุคคลอื่นที่ต้องร่วมรับผิดชอบผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในการคืนหรือชดใช้มูลค่าทรัพย์สินของแผ่นดิน ก็ให้เรียกบุคคลนั้นเข้ามาเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยร่วมด้วย

ถ้าบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบในการคืนหรือชดใช้มูลค่าทรัพย์สินของแผ่นดินตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนตายไปก่อนหรือในระหว่างการดำเนินคดีให้ฟ้องทายาทของบุคคลดังกล่าวหรือเรียกให้ทายาทนั้นเข้ามาเป็นจำเลยหรือเป็นคู่ความแทนที่ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๒ ในการพิจารณาพิพากษาคดีคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนมิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๖ ถึงมาตรา ๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ

หมวด ๔

การทำคำพิพากษา

มาตรา ๓๓ ให้องค์คณะผู้พิพากษาทำคำพิพากษาหรือคำสั่งและอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งในศาลโดยเปิดเผยภายในกำหนดเวลาไม่เกินหกสิบวันนับแต่การนั่งพิจารณาลิ้นสุดตามมาตรา ๒๘

หากมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงทำให้ไม่อาจทำคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ศาลอาจเลื่อนการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งออกไปได้ไม่เกินสามสิบวัน ทั้งนี้ ต้องจัดแจ้งพฤติการณ์อันเป็นเหตุแห่งการเลื่อนให้ชัดเจนในรายงานกระบวนการพิจารณา

มาตรา ๓๔ การทำคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้องค์คณะผู้พิพากษาที่ร่วมประชุมปรึกษาเพื่อทำคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น จัดแจ้งวันเวลาที่มีการประชุมปรึกษาคดีไว้ในสำนวนทุกครั้ง

มาตรา ๓๕ คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องมีประธานแผนกคดีของศาลนั้นตรวจสำนวนและลงลายมือชื่อในคำพิพากษาหรือคำสั่งด้วย แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงอำนาจในการทำความเห็นแย้งตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

มาตรา ๓๖ คำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีฟ้องปรามการทุจริต ต้องทำเป็นหนังสือและมีข้อสำคัญเหล่านี้เป็นอย่างน้อย

กรณีที่เป็นคดีอาญา ต้องมี

(๑) ชื่อศาลและวัน เดือน ปี

(๒) คดีระหว่างใครโจทก์ ใครจำเลย

(๓) เรื่อง

(๔) ข้อหาและคำให้การ

(๕) ข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความ

(๖) เหตุผลในการชี้ขาดทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

(๗) บทมาตราที่ยกขึ้นปรับ

(๘) คำชี้ขาดให้ยกฟ้องหรือลงโทษ

- (๙) คำวินิจฉัยของศาลในเรื่องของกลางหรือเรื่องทางแพ่ง
กรณีที่เป็นคดีแพ่ง ต้องมี
- (๑) ชื่อศาลและวัน เดือน ปี
 - (๒) ชื่อคู่ความทุกฝ่ายและผู้แทนโดยชอบธรรมถ้าหากมี
 - (๓) ข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความ
 - (๔) เหตุผลแห่งคำวินิจฉัยทั้งปวงในทุกประเด็น
 - (๕) คำวินิจฉัยของศาลในประเด็นแห่งคดีตลอดทั้งค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๓๗ ในคดีอาญา การอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้อ่านต่อหน้าจำเลย ถ้าจำเลยไม่มาศาลโดยปราศจากเหตุอันสมควร ให้ศาลเลื่อนการอ่านและออกหมายจับจำเลยมาฟังคำพิพากษาหรือคำสั่ง เมื่อออกหมายจับแล้วไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้ออกหมายจับ ให้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลยได้ และให้ถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว

ในคดีแพ่ง เมื่อได้แจ้งวันนัดอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความทุกฝ่ายโดยชอบแล้ว ถึงวันนัดคู่ความฝ่ายใดไม่มาศาลโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง ก็ให้อ่านให้คู่ความที่มาศาลฟัง โดยถือว่าคู่ความฝ่ายที่ไม่มาศาลนั้นทราบคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ถ้าไม่มีคู่ความฝ่ายใดมาศาลโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง ให้ถือว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้อ่านโดยชอบแล้วในวันนั้น ในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามาศาลในวันอ่านคำพิพากษา ให้ศาลออกคำสั่งบังคับและให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาลงลายมือชื่อรับทราบไว้ แต่ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มาศาลในวันดังกล่าว ให้โจทก์ขอออกคำสั่งบังคับภายในสามสิบวันและให้นำส่งคำสั่งบังคับไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษา

หมวด ๕

การอุทธรณ์

มาตรา ๓๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๓๗ คดีที่ศาลชั้นอุทธรณ์ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว ให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นไปยังศาลฎีกาได้ภายในกำหนดหกสิบวัน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

มาตรา ๓๙ ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการหรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ หากศาลชั้นอุทธรณ์ไม่ได้พิพากษาลงโทษจำเลยตามฟ้อง และพนักงานอัยการหรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. แล้วแต่กรณี ไม่ยื่นอุทธรณ์ ให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คดีนั้นได้ ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่สิ้นสุดระยะเวลาตามมาตรา ๓๗ กรณีเช่นว่านี้ ให้ถือว่าผู้เสียหายดังกล่าวอยู่ในฐานะที่เป็นโจทก์ร่วมในคดีนั้น

มาตรา ๔๐ การอุทธรณ์คดีอาญา ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับข้อห้ามในการอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค ๔ อุทธรณ์และฎีกา ลักษณะ ๑ อุทธรณ์ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ส่วนคำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์ที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ให้ผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อศาลฎีกาได้

การอุทธรณ์คดีแพ่ง ถ้าราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันไม่เกินห้าแสนบาทหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง

และให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับข้อห้ามในการอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค ๓ อุทธรณ์ และฎีกา ลักษณะ ๑ อุทธรณ์ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๔๑ การอุทธรณ์นั้น ให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นอุทธรณ์ และให้ศาลชั้นอุทธรณ์ส่งสำเนาอุทธรณ์แก่อีกฝ่ายหนึ่งแก่ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ฝ่ายนั้นได้รับสำเนาอุทธรณ์

เมื่อได้มีการแก้อุทธรณ์แล้วหรือไม่แก้อุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลชั้นอุทธรณ์รับส่งสำนวนไปยังศาลฎีกา

มาตรา ๔๒ ให้ศาลฎีกาทำคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เสร็จภายในกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวนจากศาลชั้นอุทธรณ์

หากมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้ำวล่วงทำให้ไม่อาจทำคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เสร็จได้ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ศาลฎีกาอาจขยายเวลาทำคำพิพากษาหรือคำสั่งออกไปได้ไม่เกินสามสิบวัน ทั้งนี้ ต้องจดแจ้งพฤติการณ์อันเป็นเหตุแห่งการขยายเวลาให้ชัดเจนในรายงานกระบวนการพิจารณา

มาตรา ๔๓ ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยการพิจารณาพิพากษาและการชี้ขาดตัดสินคดีในชั้นฎีกา มาใช้บังคับแก่การพิจารณาพิพากษาและการชี้ขาดตัดสินคดีป้องปรามการทุจริตและคดีคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนในศาลฎีกาโดยอนุโลม

หมวด ๖

การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

มาตรา ๔๔ นอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ การบังคับคดีอาญาให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และการบังคับคดีแพ่งให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๔๕ ในคดีอาญา ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำระยะเวลาที่จำเลยนั้นหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของกำหนดเวลาล่วงเลยการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๘

มาตรา ๔๖ ในคดีแพ่ง มิให้นำกำหนดเวลาที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๑ มาใช้บังคับ

มาตรา ๔๗ ถ้าความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำขอของโจทก์ว่า สิ่งที่ศาลสั่งรับหรือสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดิน หรือทรัพย์สินของแผ่นดินที่ต้องคืนโดยสภาพไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามรถติดตามเอาคืนได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือได้มีการนำสิ่งนั้นหรือทรัพย์สินของแผ่นดินไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือได้มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้นหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน

ดังกล่าว หรือการติดตามเอาคืนจะกระทำได้โดยยากเกินสมควร หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจกำหนดมูลค่าของสิ่งนั้นหรือทรัพย์สินของแผ่นดินที่ต้องคืน โดยคำนึงถึงราคาท้องตลาดในวันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และสั่งให้ผู้มีหน้าที่ต้องส่งสิ่งนั้นหรือทรัพย์สินของแผ่นดินคืนชำระเงินแทน หรือสั่งให้บังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกกล่าวหา แล้วแต่กรณี ตามมูลค่างกล่าว ภายในเวลาที่ศาลกำหนด

การกำหนดมูลค่าตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่มีการนำไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือในกรณีมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนต่ำกว่าราคาท้องตลาดของสิ่งที่ศาลสั่งริบหรือให้ตกเป็นของแผ่นดิน หรือของทรัพย์สินของแผ่นดินที่ต้องคืน ในวันที่มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้นหรือทรัพย์สินของแผ่นดินดังกล่าว ให้ศาลกำหนดโดยคำนึงถึงสัดส่วนของทรัพย์สินที่มีการรวมเข้าด้วยกันนั้น หรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทน แล้วแต่กรณี

ในการสั่งให้บุคคลชำระเงินตามวรรคหนึ่ง ศาลจะกำหนดให้ผู้นั้นชำระเงินทั้งหมด ในคราวเดียวหรือจะให้ผ่อนชำระก็ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่กรณี และถ้าผู้นั้นไม่ชำระหรือชำระไม่ครบถ้วนตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ต้องเสียดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดตามอัตราที่กฎหมายกำหนด

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๘ บรรดาคดีที่ได้ยื่นฟ้องไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้บังคับตามกฎหมายซึ่งใช้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับจนกว่าคดีนั้นจะถึงที่สุด

.....

.....

ภาคผนวก ค

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองติดตามทรัพย์สิน
ของแผ่นดินคืนจากการทุจริต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลป้องกัน
การทุจริตและวิธีพิจารณาคดีป้องกันการทุจริต พ.ศ.

ภาคผนวก ค

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลป้องปรามการทุจริตและวิธีพิจารณาคดีป้องปรามการทุจริต พ.ศ.

บันทึกนี้ปรับปรุงจาก ข้อเขียนของท่านที่นับว่าเป็นปราชญ์ทางศาสนาท่านหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป คือ พระมหาวิจิตร (ว.วิจิตรเมธี) ในข้อเขียนเรื่อง “อย่ายอมให้คอร์รัปชันกลายเป็นวัฒนธรรม”

ที่ปรากฏให้เห็นในสังคมไทยขณะนี้ การทุจริตเป็นเสมือนโรคภัยที่กัดกินสังคมมาอย่างยาวนาน และนานพอจนกระทั่งคนบางส่วนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน แม้ว่าการทุจริตจะเป็นโรคภัยเป็นภัยต่อสังคมส่วนรวมอย่างร้ายแรง แต่ทัศนคติที่ยอมรับว่าการทุจริตเป็นเรื่องธรรมดา ยิ่งเลวร้ายยิ่งกว่า เพราะหากเราไม่มีคนเห็นดีเห็นงามด้วย มีหรือการทุจริตจะหยั่งรากลึกลงไปสู่สังคมไทยอย่างมากถึงเพียงนี้ สิ่งที่สังคมทุกภาคส่วนต้องร่วมกันคิดและทำคือต้องถอดถอนทัศนคติหรือแนวคิดที่ยอมรับว่า การทุจริตเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งใครๆเขาก็ทำกัน ออกไปจากจิตสำนึกของคนไทยให้ได้ แล้วมาร่วมกันสร้างจิตสำนึกใหม่ลงไปแทน คือจิตสำนึกที่ว่าจงอย่ายอมให้การทุจริตเป็นวัฒนธรรมในประเทศนี้ไม่ยอมรับการทุจริตทุกรูปแบบ ประเทศนี้ไม่ยินดีต้อนรับคนโกง ไม่เช่นนั้นประเทศไทยคงจะต้องวุ่นวายกันต่อไปอย่างไม่จบสิ้น

แนวคิดในการร่างกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ คือ

๑. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. ๒๐๐๓ ที่ประเทศไทยเป็นภาคี และได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาดังกล่าวแล้ว
๒. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
๓. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
๔. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

หลักการปฏิบัติที่รู้กันทั่วไปของสังคมก็คือการที่จะนำเอาผู้ที่กระทำการทุจริตมาลงโทษ แต่ก็เป็นที่เห็นได้ว่าเครื่องมือในการจับผู้ทุจริตนั้น จับได้แต่ปลาเล็กปลาน้อยปลาใหญ่จับไม่ได้ หรือจับได้ก็กระโดดหนีลงน้ำไปไม่สามารถจะตามจับมาบังคับรับโทษจริงๆได้ ทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกโกงไปก็ไม่ได้คืน ความสูญเสียทรัพย์สินของแผ่นดินนั้นสูงขึ้นตลอดมาจนเป็นหลายแสนล้าน ถึงล้านล้าน ทั้งๆที่สถานะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเมื่อเทียบกับประเทศทั่วโลกแล้วก็เรียกว่าอยู่ในระดับที่เป็นประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในฐานะยากจนไม่อยู่ในสถานะที่จะเรียกได้ว่า ส่วนใหญ่สามารถอยู่ได้กินได้ หลายส่วนในสังคมก็มีความคิดกันที่จะลดความสูญเสียของทรัพย์สินของแผ่นดินให้ลดลงไปหรือหมดไป จึงคิดสร้างกฎหมายเพื่อให้บรรลุผลตามความคิดของสังคมและสร้างวัฒนธรรมของสังคมไทยให้อยู่ในสภาพที่ท่าน ว.วิจิตรเมธี ท่านกล่าวไว้คือ ให้สังคมไทย “จงอย่ายอมให้การทุจริตกลายเป็นวัฒนธรรม”

กฎหมายร่างที่หนึ่ง (ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนจากการทุจริต พ.ศ.)

เป็นกฎหมายในส่วนสาระบัญญัติที่ต้องการมิให้ทรัพย์สินของแผ่นดินต้องสูญหายไปโดยไม่มีเครื่องมือในการคุ้มครองและติดตามคืน โดยข้อที่จะทำความเข้าใจโดยย่อคือ

มาตรา ๔ เป็นการกำหนดบริบทของหลักการสำคัญที่กฎหมายบังคับใช้โดยมีคำนิยามต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ โดยให้คำนิยามที่กว้างกว่าคำนิยามของกฎหมายอื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องคำว่า แผ่นดิน ทรัพย์สิน ทรัพย์สินของแผ่นดิน เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยทุจริต การเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดิน การตรวจสอบไต่สวน การไต่สวน เจ้าพนักงาน บางคำนำเอาบริบทที่กำหนดไว้ในอนุสัญญามาใช้ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าที่ใช้ในกฎหมายของเราที่มีอยู่ เช่นคำว่า ทรัพย์สิน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

กำหนดผู้รักษาการตามกฎหมายนี้โดยถือเอาสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นหลัก โดยเห็นว่าเป็นไปตามหลักการรักษาทรัพย์สินของแผ่นดินที่ดั่งขึ้นมากกว่าร้อยปี ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระปิยะมหาราช เรียกว่าเป็นองค์กรที่มีจิตวิญญาณในการรักษาทรัพย์สินของแผ่นดินทั้งตัวองค์กรและบุคลากรที่สืบทอด การปฏิบัติต่อกันมาถือได้ว่าเป็นองค์กรเหมาะสมในการนี้ในทางแพ่ง ผมได้สัมผัสโดยได้ร่วมงานกับบุคลากรในองค์กรนี้มาชั่วระยะเวลาหนึ่งประมาณหนึ่งปีครึ่ง พอจะเห็นความเป็นมืออาชีพและอุดมการณ์ในการเป็นข้าของแผ่นดิน

หมวด ๑ การจัดการทรัพย์สินของแผ่นดิน

ตามมาตรา ๕ - ๙ มีสาระสำคัญคือ

กำหนดอำนาจหน้าที่ของ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และบุคคลใน สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (มาตรา ๕)

กำหนดการกระทำที่เป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดินและผู้ที่จะต้องรับผิดชอบอย่างครบถ้วนตลอดสาย (มาตรา ๖ และ มาตรา ๘)

กำหนดวิธีการทรัพย์สินของแผ่นดิน (มาตรา ๗)

กำหนดการเรียกร้องทรัพย์สินของแผ่นดินที่จะติดตามคืนไม่มีกำหนดเวลา (มาตรา ๙)

หมวด ๒ การตรวจสอบไต่สวน

นำหลักการการตรวจสอบไต่สวนที่ ป.ป.ช. ใช้ในคดีอาญามาใช้กับการตรวจสอบไต่สวนในทางแพ่ง โดยมีให้นำเอาหลักการทางอาญามาเป็นเหตุในการติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืนทางแพ่งต้องรอคดีอาญาหรือระงับไว้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๘, ๑๙, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๗, ๒๘, ๒๙, ๓๐ และ ๓๑

กำหนดหลักการที่เป็นการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาทุกชั้นตอน (ตามมาตรา ๑๖, ๑๗, ๒๐ และ ๒๖) กำหนดการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนหรือประชาชนตามที่ปรากฏ (มาตรา ๒๑)

หมวด ๓ การดำเนินคดี

กำหนดเวลาในการดำเนินคดีของ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานอัยการสูงสุด และมีการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกันระหว่างสองหน่วยงานนี้ (มาตรา ๓๒, ๓๓, ๓๔ และ ๓๕)
กำหนดความผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติตามบทกฎหมายนี้ (มาตรา ๓๖)

หมวด ๔ ความร่วมมือระหว่างประเทศ

เหตุผลที่บัญญัติในส่วนนี้จะขอชี้แจงโดยไม่ทำเป็นเอกสาร ความร่วมมือทางแพ่งและอาญา (มาตรา ๓๗) หลักการร่วมมือ (มาตรา ๓๘, ๓๙, ๔๐, ๔๑, ๔๒ และ ๔๓)

บทเฉพาะกาล

กำหนดเวลาให้หน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการให้มีระเบียบปฏิบัติและบุคลากรให้ผลบังคับทางกฎหมาย ให้เป็นรูปธรรม (มาตรา ๔๔)

กฎหมายร่างที่ ๒ (ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลป้องกันปรามการทุจริตและวิธีพิจารณาคดีป้องกันปรามการทุจริต พ.ศ.)

เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาในการดำเนินคดีป้องกันปรามการทุจริต ทำนองเป็นศาลชำนาญการพิเศษในเรื่องทั้งทางอาญาและทางแพ่ง ส่วนที่มีการทุจริตโดยมีแนวคิดทำนองวิธีการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งเดิมเป็นคดีที่เริ่มคดีในศาลชั้นต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยดำเนินคดีตามกฎหมายทั่วประเทศซึ่งมีการพิจารณาสามชั้นศาลที่จัดตั้งขึ้นใหม่นี้มีเหตุผลคือ

๑. ให้เริ่มคดีที่แผนกคดีป้องกันปรามการทุจริตในชั้นศาลอุทธรณ์
๒. เพื่อให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีไม่น้อยกว่ายี่สิบปีขึ้นไปใช้ประสบการณ์ในการทำหน้าที่ได้ครบถ้วนถูกต้องสมบูรณ์ สามารถแก้ปัญหาในคดีโดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมา และมีองค์คณะสามคน
๓. เพื่อมิต้องใช้งบประมาณในการก่อสร้างศาลใหม่ซึ่งต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เพราะสามารถที่จะใช้ห้องพิจารณาของศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจได้
๔. เพื่อให้คดีเสร็จในเวลาอันสมควรโดยกำหนดเวลาบางเรื่องให้ชัดเจนในแต่ละศาลและมีสองชั้นศาลเท่านั้น
๕. แผนกคดีป้องกันปรามการทุจริตมีการพิจารณาคดี มีการบริหารคดีทำนองเดียวกันกับศาลจังหวัดคือแยกคดีส่วนแพ่งและคดีส่วนอาญา ซึ่งอยู่ในศาลเดียวกัน ทำหน้าที่เป็นทนายจะรู้จักการบริหารคดีในลักษณะนี้ดี

มีข้อที่จะต้องทำความเข้าใจโดยย่อ ตัวย่างกฎหมาย

มาตรา ๑ - ๕

กำหนดค่านิยมของ คดีฟ้องปรามการทุจริตให้ออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นคดีอาญาและ ส่วนที่เป็นคดีแพ่ง

ส่วนคดีอาญาคือคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ กำหนดค่านิยม เป็น ๘ ประเภท เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

คดี ๘ ประเภทที่กำหนดนั้นจะมีประเภที่กำหนดใน (๕) คดีอาญาตามกฎหมายที่มี วัตถุประสงค์ในการคุ้มครองหรือสงวนรักษาทรัพย์สินของแผ่นดิน

เหตุที่กำหนดประเภที่นี้เป็นคดีทุจริตโดยอาศัยหลักการที่ว่ากฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองหรือสงวนรักษาทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญานั้นเนื่องมาจากการกระทำให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมค่าซึ่งทรัพย์สินของแผ่นดินทั้งสิ้น เช่น ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พระราชบัญญัติแร่ พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรม และถึงแม้จะไม่เป็นความผิดทางอาญา ก็มีลักษณะที่ทำให้เกิดความเสียหายกับสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น เช่น การปล่อยควันพิษหรือการทำให้น้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ จึงคิดกันว่าเป็นประเภที่หนึ่งของการทุจริตเหมือนกันจึงจัดเข้าเป็นคดีประเภที่ (๕)

คดีส่วนแพ่งหรือคดีคุ้มครองติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคิน ตามที่มีหลักการบัญญัติไว้ในกฎหมายร่างที่หนึ่ง

กำหนดให้คดีทุจริตที่มีข้อหาขายเสพติดอยู่ด้วยนั้นอยู่ในอำนาจของศาลนี้ (มาตรา ๔)

กรณีมีปัญหาว่าคดีนี้จะอยู่ในอำนาจของศาลนี้หรือไม่นั้น ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัยและ คำวินิจฉัยเป็นที่สุด (มาตรา ๕)

ให้ประธานศาลฎีกาออกข้อกำหนดในการดำเนินคดีตามที่บัญญัติไว้ (มาตรา ๕)

หมวด ๑ บททั่วไป

มาตรา ๕ - ๑๕ เป็นการกำหนดหน้าที่ ของศาลฟ้องปรามการทุจริตต่อคณะในการพิจารณา คดี วิธีการพิจารณาคดี ใช้ระบบไต่สวนทั้งส่วนคดีอาญาและส่วนคดีแพ่ง

หมวด ๒ การดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

มาตรา ๖ - ๒๘

กำหนดอำนาจของผู้ฟ้องคดีอาญาและชั้นตอนต่างๆ ในการฟ้องคดี (มาตรา ๑๗ , ๑๘ และ ๑๙)

เมื่อมีการยื่นฟ้องแล้วให้อายุความสะดุดหยุดลง (มาตรา ๒๐)

มาตรานี้ตราขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ยังอยู่ใน หลักการที่ใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอาญาอยู่ จึงกำหนดขึ้นมาในชั้นตอนของคดีฟ้องปราม การทุจริต ตามมาตรา ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๖, ๒๗ และ ๒๘

หมวด ๓ การดำเนินคดีติดตามทรัพย์สินของแผ่นดินคืน

กำหนดอำนาจหน้าที่ฟ้องคดีตามร่างที่หนึ่ง มีสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (มาตรา ๒๙) ฟ้องคดีโดยได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียม

เอกชนอาจฟ้องคดีได้ในส่วนที่ขอให้ระงับการกระทำ (มาตรา ๓๐)

กำหนดบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบ (ตามมาตรา ๓๐)

การพิจารณาร่างคดีส่วนแบ่งไม่ต้องคำนึงถึงการพิจารณาคดีส่วนอาญาและไม่สามารถที่จะนำคดีส่วนอาญามาให้ระงับหรือรอดคดีแบ่งอยู่ได้ (มาตรา ๓๖)

หมวด ๔ การทำคำพิพากษา

การกำหนดเวลาในการทำคำพิพากษาของทั้งศาลชั้นอุทธรณ์และศาลชั้นฎีกา

การอุทธรณ์ คำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา (มาตรา ๓๘ - ๔๓)

หมวด ๕ การบังคับคดีตามคำพิพากษา

คดีอาญา ถ้าศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษมิให้นำอายุความเรื่องล่วงเลยการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๘ มาใช้ บังคับ (มาตรา ๔๕)

การบังคับคดีแบ่งมิให้นำกำหนดเวลาการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๑ มาใช้บังคับ (มาตรา ๔๖)

ถ้ายึดทรัพย์เดิมคืนไม่ได้ให้ยึดทรัพย์สินอื่นผู้ต้องคืนแทน (มาตรา ๔๗)

บทเฉพาะกาล

คดีที่ฟ้องไว้ก่อนใช้กฎหมายนี้ คงใช้กฎหมายเดิมไปจนกว่าคดีถึงที่สุด (มาตรา ๔๘)

ภาคผนวก ง

ร่างพระราชบัญญัติการยุติข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนชั้นศาล

พ.ศ.

ภาคผนวก ง

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติการยุติข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนชั้นศาล
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการยุติข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยภาคบังคับก่อนชั้นศาล

เหตุผล

โดยที่สมควรให้มีการยุติข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เพราะสามารถลดระยะเวลาและความยุ่งยากซับซ้อนในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของคู่กรณีทำให้ลดค่าใช้จ่ายทั้งภาครัฐ และของคู่กรณีให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม ส่งผลให้สามารถลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ลดงบประมาณแผ่นดิน และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม เพื่อเสริมสร้างให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณี การยอมรับของชุมชน ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี และความจำเป็นตามหลักยุติธรรมภาคบังคับ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

“ข้อตกลงการไกล่เกลี่ย” หมายความว่า ข้อตกลงที่คู่พิพาทตกลงให้มีผลผูกพันโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อที่จะยุติข้อพิพาทหรือข้อเรียกร้องใด ๆ ที่แต่ละฝ่ายมีอยู่และให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายมีสิทธิและหน้าที่เพียงเท่าที่กำหนดไว้ในข้อตกลง โดยจัดทำในรูปสัญญาประนีประนอมยอมความ

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวง ข้อบังคับและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ข้อบังคับ และระเบียบตามวรรคหนึ่ง เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๕ พระราชบัญญัตินี้ไม่ให้นำไปบังคับใช้กับคดีที่มีการฟ้องร้องสู่ศาลแล้ว

หมวด ๑ การบังคับไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

มาตรา ๖ เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นก่อนนำคดีไปสู่ศาล คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย ต้องยื่นคำร้องแสดงความประสงค์ให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อยุติข้อพิพาท

มาตรา ๗ ให้สำนักงานอัยการสูงสุด กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หน่วยงานของกรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และองค์กรหรือสถานศึกษาทางด้านกฎหมาย สามารถตั้งสถานที่หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยในแต่ละพื้นที่ได้ตามความเหมาะสมโดยคำนึงถึงความสะดวกของประชาชนในแต่ละพื้นที่และให้หน่วยงานข้างต้นจัดให้มีผู้ไกล่เกลี่ยประจำในหน่วยงานก็ได้ด้วยความเห็นชอบจากคณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งชาติ

มาตรา ๘ ผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยจะต้องยื่นขอขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยต่อหน่วยงานตามมาตรา ๗ โดยมีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม การลบชื่อออกจากทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๙ การแสดงความประสงค์ให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย ยื่นคำร้องต่อผู้ไกล่เกลี่ยตามที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทหรือเกิดความไม่เข้าใจในชั้นสถานีตำรวจให้พนักงานสอบสวนดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือส่งเรื่องให้ผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการไกล่เกลี่ยตามที่คณะกรรมการกำหนด

การไกล่เกลี่ยตามวรรคสอง พนักงานสอบสวนจะส่งเรื่องให้มีการไกล่เกลี่ยตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๐ ในกรณีที่มีการไกล่เกลี่ย การนับอายุความตามกฎหมายนั้น ไม่ให้นับรวมระยะเวลาตั้งแต่วันที่คู่พิพาทร่วมกันแสดงเจตนาให้มีการไกล่เกลี่ยจนถึงวันที่การไกล่เกลี่ยเป็นที่ยุติ ทั้งนี้ ไม่มีผลกับอายุความทางอาญา

หมวด ๒
คณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งชาติ

มาตรา ๑๑ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งชาติ ประกอบด้วย
ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

(๑) รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย	เป็นประธานกรรมการ
(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	เป็นรองประธานกรรมการ
(๓) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	เป็นรองประธานกรรมการ
(๔) เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม	เป็นกรรมการ
(๕) อัยการสูงสุด	เป็นกรรมการ
(๖) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ	เป็นกรรมการ
(๗) อธิบดีกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย	เป็นกรรมการ
(๘) อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย	เป็นกรรมการ
(๙) อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม	เป็นกรรมการ
(๑๐) นายกสภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์	เป็นกรรมการ
(๑๑) ผู้แทนภาคประชาสังคมจำนวนห้าคนมาจากการสรรหาตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด	

ให้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้อำนวยการกองส่งเสริม
การระงับข้อพิพาท กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และผู้อำนวยการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๒ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๑ (๑๑) ที่ได้รับการแต่งตั้ง มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราว
ละสองปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้ แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบาย มาตรการ หลักเกณฑ์ หลักสูตรและมาตรฐานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
- (๒) กำหนดเงื่อนไข คุณสมบัติ วิธีการ กระบวนการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ย และการจัดตั้ง
หน่วยดำเนินงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้
- (๒) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการทำหน้าที่ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
- (๓) ส่งเสริมให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนในการดำเนินการ
ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
- (๔) เห็นชอบให้ตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยของหน่วยงานต่าง ๆ
- (๕) กำหนดค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้ไกล่เกลี่ย
- (๖) ปฏิบัติการอื่นตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ
คณะกรรมการ
- (๗) ออกระเบียบหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๔ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๓ กรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้ง
พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) คณะกรรมการให้ออกเพราะบกพร่อง ไม่สุจริตต่อหน้าที่หรือมีความประพฤติเสื่อมเสีย
- (๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๕) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ
โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๗) เมื่อหน่วยงานที่แต่งตั้งได้ยกเลิกคำสั่งแต่งตั้ง

มาตรา ๑๕ เมื่อกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการ พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ
ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสนอชื่อบุคคลเพื่อเป็นกรรมการต่อไป และให้ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งแทนอยู่
ในวาระเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๖ ให้แต่ละหน่วยงานตามมาตรา ๗ รายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการทราบ
ภายในสามสิบวัน ก่อนสิ้นปี

หมวด ๓ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

มาตรา ๑๗ คู่พิพาทที่ประสงค์ให้มีการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องแสดงความประสงค์โดย
ทำเป็นหนังสือส่งด้วยตนเอง หรือแจ้งด้วยวาจา ณ สถานที่หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของแต่ละหน่วยงาน ในกรณี
แจ้งด้วยวาจาให้ผู้ซึ่งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยมอบหมาย จัดแจ้งรายละเอียดและให้ผู้ร้องลงลายมือชื่อไว้
เป็นหลักฐาน

มาตรา ๑๘ ให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยทำหนังสือเชิญคู่พิพาทพร้อมกำหนดวัน เวลา
และสถานที่ไกล่เกลี่ย ภายในกำหนดระยะเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่คู่พิพาทได้แจ้งความประสงค์

เพื่อประโยชน์แก่การให้ความสะดวกในการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาจกำหนด
สถานที่ไกล่เกลี่ยในหมู่บ้าน ชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่ง สถานีตำรวจ หรือที่ทำการสภาทนายความประจำจังหวัด
หรือสถานที่อื่นอันสมควรก็ได้ อาทิ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

มาตรา ๑๙ การเลือกผู้ไกล่เกลี่ย ให้แต่ละหน่วยงานเสนอรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นบัญชี
ให้แก่คู่พิพาท โดยคู่พิพาทตกลงกันเองว่าจะเลือกผู้มีรายชื่อในบัญชีคนใดทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย จำนวนหนึ่งคนหรือ
หลายคน

กรณีที่คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด หรือทั้งสองฝ่ายประสงค์จะให้บุคคลอื่นทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย ให้คู่กรณีเสนอชื่อผู้ไกล่เกลี่ยในจำนวนที่เท่ากันเป็นผู้ไกล่เกลี่ย และให้ผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการคัดเลือกจากคู่กรณี แต่ละฝ่ายร่วมกันเลือกคณะกรรมการไกล่เกลี่ยทำหน้าที่ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย

มาตรา ๒๐ การไกล่เกลี่ยคู่กรณีต้องเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยด้วยตนเอง

ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เยาว์ ผู้เสมือนไร้ความสามารถ ผู้ไร้ความสามารถ ให้ผู้แทน โดยชอบธรรมเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยด้วยอย่างน้อยหนึ่งคน

มาตรา ๒๑ ก่อนเริ่มต้นการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องอธิบายให้คู่พิพาททราบถึงข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวข้องข้อพิพาท ลักษณะของการไกล่เกลี่ย กระบวนการและผลทางกฎหมายในการไกล่เกลี่ย และสิทธิ ในการที่จะยุติหรือยกเลิกความตกลงที่จะทำการไกล่เกลี่ยไม่ว่าในเวลาใด ๆ

มาตรา ๒๒ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องทำการไกล่เกลี่ยด้วยความเป็นกลาง ช่วยเหลือสนับสนุนคู่กรณี ในการเจรจาเพื่อให้เกิดข้อตกลงด้วยความสมัครใจ

มาตรา ๒๓ ในการไกล่เกลี่ยคู่กรณีมีสิทธิในการที่จะเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันได้โดยอิสระ ทั้งนี้ ข้อตกลงนั้นจะต้องไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายหรือไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา ๒๔ เมื่อคู่กรณีได้มีข้อตกลงการไกล่เกลี่ยร่วมกันอย่างใดแล้ว ให้ผู้ไกล่เกลี่ยจัดทำ การจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ให้คู่พิพาทและผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อไว้ จำนวนไม่น้อยกว่าสามฉบับ เก็บไว้ที่คู่พิพาทฝ่ายละหนึ่งฉบับ และศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหนึ่งฉบับ

สัญญาประนีประนอมยอมความนั้นจะต้องแสดงถึงเจตนาของคู่พิพาทในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย เพื่อที่จะร่วมกันระงับข้อพิพาท การชดใช้เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และในกรณีที่ เป็นคดีอาญา ให้รวมถึงการถอนคำร้องทุกข์เมื่อมีการชดใช้ความเสียหายหรือมีการปฏิบัติตามข้อตกลงครบถ้วนแล้ว

ให้พนักงานสอบสวนรวมเข้าสำนวน และให้สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องระงับยุติลง

มาตรา ๒๕ การไกล่เกลี่ยให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่กำหนดนัดไกล่เกลี่ย ครั้งแรก และให้ขยายระยะเวลาออกไปได้อีกไม่เกินหกสิบวัน โดยให้มีการนัดไกล่เกลี่ยอย่างน้อยสองสัปดาห์ ต่อหนึ่งครั้ง หรือจะนัดต่อเนื่องทุกสัปดาห์ก็ได้

มาตรา ๒๖ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยุติเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

- (๑) คู่พิพาทสามารถตกลงกันได้ด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
- (๒) คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแจ้งความประสงค์บอกเลิกที่จะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
- (๓) คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยในครั้งแรก
- (๔) ผู้ไกล่เกลี่ยเห็นว่าคู่พิพาทไม่อาจตกลงกันได้ด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
- (๕) คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดฟ้องคดีระหว่างทำการไกล่เกลี่ย
- (๖) เมื่อพ้นระยะเวลาตามมาตรา ๒๕

มาตรา ๒๗ ให้สัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้จากการไกล่เกลี่ยถือว่าเป็นข้อยุติปัญหา ข้อขัดแย้งมีผลผูกพันคู่พิพาท หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิ นำสัญญาประนีประนอมยอมความเสนอต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นเพื่อให้มีคำพิพากษาตามสัญญา ประนีประนอมยอมความ ออกคำสั่งบังคับและหมายบังคับคดีได้ทันที

ให้ศาลตามวรรคหนึ่งมีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามวรรคหนึ่ง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน คำสั่งศาลชั้นต้นดังกล่าวให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๘ กรณีไกล่เกลี่ยแล้วไม่สามารถตกลงกันได้ให้ใช้สิทธิทางศาลต่อไปโดยคู่พิพาท จะกล่าวอ้างข้อเท็จจริงจากการไกล่เกลี่ยหรืออ้างผู้ไกล่เกลี่ยเป็นพยานในศาลมิได้ และผู้ไกล่เกลี่ยก็จะเข้าไป เกี่ยวข้องในทางคดีใด ๆ มิได้

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๒๙ กรณีที่อยู่ระหว่างการไกล่เกลี่ยให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่าพระราชบัญญัตินี้จะมีผลบังคับใช้

.....

.....

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของ

ร่างพระราชบัญญัติการยุติข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนชั้นศาล พ.ศ.

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

โดยที่สมควรให้มีการยุติข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เพราะสามารถลดระยะเวลาและความยุ่งยากซับซ้อนในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของคู่กรณีทำให้ลดค่าใช้จ่ายทั้งภาครัฐ และของคู่กรณีให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม ส่งผลให้สามารถลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล ลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ลดงบประมาณแผ่นดิน และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม เพื่อเสริมสร้างให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณี การยอมรับของชุมชน ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี และความจำเป็นตามหลักยุติธรรมภาคบังคับ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

๒.๑ การบังคับไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(๑) เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นก่อนนำคดีไปสู่ศาล คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย ต้องยื่นคำร้องแสดงความประสงค์ให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อยุติข้อพิพาท (ร่างมาตรา ๖)

(๒) ให้สำนักงานอัยการสูงสุด กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หน่วยงานของกรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และองค์กรหรือสถานศึกษาทางด้านกฎหมาย สามารถตั้งสถานที่หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยในแต่ละพื้นที่ได้ตามความเหมาะสมโดยคำนึงถึงความสะดวกของประชาชนในแต่ละพื้นที่และให้หน่วยงานข้างต้นจัดให้มีผู้ไกล่เกลี่ยประจำในหน่วยงานก็ได้ด้วยความเห็นชอบจากคณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งชาติ (ร่างมาตรา ๗)

(๓) ผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยจะต้องยื่นขอขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ย และการลบชื่อออกจากทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๘)

(๔) การนับอายุความตามกฎหมาย ไม่ให้นับรวมระยะเวลาตั้งแต่วันที่คู่พิพาทร่วมกันแสดงเจตนาให้มีการไกล่เกลี่ยจนถึงวันที่การไกล่เกลี่ยเป็นที่ยุติ ทั้งนี้ ไม่มีผลกับอายุความทางอาญา (ร่างมาตรา ๑๐)

๒.๒ คณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งชาติ

- ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งชาติ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้
(๑) รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย	เป็นประธานกรรมการ
(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	เป็นรองประธานกรรมการ
(๔) เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม	เป็นกรรมการ
(๕) อัยการสูงสุด	เป็นกรรมการ
(๖) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ	เป็นกรรมการ
(๗) อธิบดีกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย	เป็นกรรมการ
(๘) อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย	เป็นกรรมการ
(๙) อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม	เป็นกรรมการ
(๑๐) นายกสภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์	เป็นกรรมการ
(๑๑) ผู้แทนภาคประชาสังคมจำนวนห้าคนมาจากการสรรหาตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด	

ให้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้อำนวยการกองส่งเสริมการระงับข้อพิพาท กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และผู้อำนวยการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้ช่วยเลขานุการ (ร่างมาตรา ๑๑)

- คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบาย มาตรการ หลักเกณฑ์ หลักสูตรและมาตรฐานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
- (๒) กำหนดเงื่อนไข คุณสมบัติ วิธีการ กระบวนการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ย และการจัดตั้งหน่วยดำเนินงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกฎหมาย
- (๓) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการทำหน้าที่ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
- (๔) ส่งเสริมให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
- (๕) เห็นชอบให้ตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยของหน่วยงานต่าง ๆ
- (๖) กำหนดค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้ไกล่เกลี่ย
- (๗) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ (ร่างมาตรา ๑๓)

๒.๓ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

๑) คู่พิพาทที่ประสงค์ให้มีการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องแสดงความประสงค์โดยทำเป็นหนังสือส่งด้วยตนเอง หรือแจ้งด้วยวาจา ณ สถานที่หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของแต่ละหน่วยงาน ในกรณีแจ้งด้วยวาจาให้ผู้ซึ่งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยมอบหมาย จดแจ้งรายละเอียดและให้ผู้ร้องลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน (ร่างมาตรา ๑๗)

๒) เพื่อประโยชน์แก่การให้ความสะดวกในการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาจกำหนดสถานที่ไกล่เกลี่ยในหมู่บ้าน ชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่ง สถานีตำรวจ หรือที่ทำการสภาพทนายความประจำจังหวัด หรือสถานที่อื่นอันสมควรก็ได้ อาทิ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน (ร่างมาตรา ๑๘ วรรคสอง)

๓) การเลือกผู้ไกล่เกลี่ย ให้แต่ละหน่วยงานเสนอรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นบัญชีให้แก่คู่พิพาท โดยคู่พิพาทตกลงกันเองว่าจะเลือกผู้มีรายชื่อในบัญชีคนใดทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย จำนวนหนึ่งคน (ร่างมาตรา ๑๙)

๔) เมื่อคู่กรณีได้มีข้อตกลงการไกล่เกลี่ยร่วมกันอย่างใดแล้ว ให้ผู้ไกล่เกลี่ยจัดให้มีการจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ให้คู่พิพาทและผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อไว้จำนวนไม่น้อยกว่าสามฉบับ เก็บไว้ที่คู่พิพาทฝ่ายละหนึ่งฉบับ และศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหนึ่งฉบับ

สัญญาประนีประนอมยอมความนั้นจะต้องแสดงถึงเจตนาของคู่พิพาทในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย เพื่อที่จะร่วมกันระงับข้อพิพาท การชดใช้เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และในกรณีที่เป็นการคดีอาญา ให้รวมถึงการถอนคำร้องทุกข์เมื่อมีการชดใช้ความเสียหายหรือมีการปฏิบัติตามข้อตกลงครบถ้วนแล้ว และให้พนักงานสอบสวนรวมเข้าสำนวน และให้สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องระงับยุติลง (ร่างมาตรา ๒๔)

๕) การไกล่เกลี่ยให้กระทำไปแล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่กำหนดนัดไกล่เกลี่ยครั้งแรก และให้ขยายระยะเวลาออกไปได้อีกไม่เกินหกสิบวัน (ร่างมาตรา ๒๕)

๖) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยุติเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

(๑) คู่พิพาทสามารถตกลงกันได้ด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(๒) คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแจ้งความประสงค์บอกเลิกที่จะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(๓) คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยในครั้งแรก

(๔) ผู้ไกล่เกลี่ยเห็นว่าคู่พิพาทไม่อาจตกลงกันได้ด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(๕) คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดฟ้องคดีระหว่างการไกล่เกลี่ย

(๖) เมื่อพ้นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด (ร่างมาตรา ๒๖)

๗) ให้สัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้จากการไกล่เกลี่ยถือว่าเป็นข้อยุติปัญหาข้อขัดแย้งมีผลผูกพันคู่พิพาท หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายมีสิทธินำสัญญาประนีประนอมยอมความเสนอต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นเพื่อให้ออกคำสั่งบังคับและหมายบังคับคดีได้ทันที และให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือสัญญาประนีประนอมยอมความขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน คำสั่งศาลชั้นต้นดังกล่าวให้เป็นที่สุด (ร่างมาตรา ๒๗)

๘) กรณีไกล่เกลี่ยแล้วไม่สามารถตกลงกันได้ให้ใช้สิทธิทางศาลต่อไปโดยคู่พิพาทจะกล่าวอ้างข้อเท็จจริงจากการไกล่เกลี่ยหรืออ้างผู้ไกล่เกลี่ยเป็นพยานในศาลมิได้ และผู้ไกล่เกลี่ยก็จะเข้าไปเกี่ยวข้องในทางคดีใด ๆ มิได้ (ร่างมาตรา ๒๘)

๒.๔ ค่าใช้จ่าย

ขอให้แต่ละหน่วยงานรับผิดชอบโดยตั้งงบประมาณประจำปีไว้เอง

๒.๕ บทเฉพาะกาล

กรณีที่อยู่ระหว่างการไกล่เกลี่ยให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าพระราชบัญญัตินี้จะมีผลบังคับใช้ (ร่างมาตรา ๒๙)

ภาคผนวก จ

ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ภาคผนวก จ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดให้ข้าราชการตุลาการพ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๙)
- (๒) กำหนดตำแหน่งข้าราชการตุลาการเรียงตามลำดับอาวุโส (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑)
- (๓) กำหนดให้ข้าราชการตุลาการที่มีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ต้องไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๒)
- (๔) กำหนดหลักเกณฑ์การได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการตุลาการ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๓)
- (๕) กำหนดให้การประเมินผู้พิพากษาประจำศาลเป็นอำนาจหน้าที่ของ ก.ต. (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖)
- (๖) กำหนดวิธีการแต่งตั้งข้าราชการตุลาการไปดำรงตำแหน่งในศาลหรือแผนกคดีชำนาญพิเศษหรือในศาลอื่นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้โดยเฉพาะ (เพิ่มมาตรา ๑๗/๑)
- (๗) กำหนดหลักเกณฑ์การเลื่อนชั้นเงินเดือน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๐)
- (๘) เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของ ก.ต. (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๖)
- (๙) กำหนดวิธีการตรวจสอบการหาเสียงในการเลือกกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๗ และเพิ่มมาตรา ๓๗/๑)
- (๑๐) กำหนดองค์ประกอบและวิธีเลือกคณะอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาล (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ และเพิ่มมาตรา ๔๗/๑)
- (๑๑) กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งตะเฑาะยุติธรรม และให้ตะเฑาะยุติธรรมถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ก่อนเข้ารับหน้าที่ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๒)
- (๑๒) แก้ไขปรับปรุงบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการตุลาการและตะเฑาะยุติธรรม

เหตุผล

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งโยกย้าย การไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสและการเกษียณอายุของข้าราชการตุลาการเพื่อให้ศาลยุติธรรมต่างๆ มีผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญและวิญญูติที่เหมาะสมกับลักษณะหรือประเภทคดีของศาลนั้นรวมทั้งสมควรแก้ไของค์ประกอบของ ก.ต. คณะอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาล และวิธีตรวจสอบการหาเสียง เพื่อให้องค์กรบริหารงานบุคคลของศาลยุติธรรมปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระและเป็นกลาง ตลอดจนสมควรแก้ไขหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งตะเฑาะยุติธรรมให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

.....
.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๙ ข้าราชการตุลาการซึ่งมีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์แล้ว เป็นอันพ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์
บำเหน็จบำนาญของข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น
ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมผู้ใดถึงแก่ความตาย หรือได้รับอันตรายถึงทุพพลภาพเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการจะต้องออกจากราชการเพราะเหตุทุพพลภาพตามมาตรา ๓๕ ก.ต. หรือคณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมจะพิจารณาเลื่อนชั้นหรือขึ้นเงินเดือนให้ผู้นั้นเป็นกรณีพิเศษ เพื่อประโยชน์ในการคำนวณบำเหน็จบำนาญก็ได้”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๑ ตำแหน่งข้าราชการตุลาการมีดังนี้ ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ภาค ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น อธิบดีผู้พิพากษาภาค ผู้พิพากษาศาลฎีกา ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น รองอธิบดีผู้พิพากษามาภาค ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้น ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาประจำศาลและผู้ช่วยผู้พิพากษา”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้าราชการตุลาการซึ่งมีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ในบังคับประมาณใด ให้พ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่เมื่อสิ้นปีงบประมาณนั้น และให้ไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส การบรรจุ การแต่งตั้ง การพ้นจากตำแหน่ง อัตราเงินเดือน อัตราเงินประจำตำแหน่งและการให้ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของผู้พิพากษาอาวุโส ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๓ ข้าราชการตุลาการให้ได้รับเงินเดือนตามตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งดังต่อไปนี้

(๑) ประธานศาลฎีกา ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๕

(๒) ประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลฎีกา และประธานศาลอุทธรณ์ภาค ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๔

(๓) ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น อธิบดีผู้พิพากษาศาล และผู้พิพากษาศาลฎีกา ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๔

(๔) ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น รองอธิบดีผู้พิพากษาศาล ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลชั้นต้น ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๔

(๕) ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้น และผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๓ - ๔

(๖) ผู้พิพากษาประจำศาล ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๒

(๗) ผู้ช่วยผู้พิพากษา ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๑”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕ ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาประจำศาลจะต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาและได้รับการศึกษาอบรมจากสำนักงานศาลยุติธรรมมาแล้วตามระยะเวลาที่ประธานศาลฎีกากำหนด โดยความเห็นชอบของ ก.ต. แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผลของการศึกษาอบรมเป็นไปตามมาตรฐานของ ก.ต. ว่าเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบ และความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษา ทั้งนี้ ให้มีการประเมินผลของการศึกษาอบรมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ต. กำหนด

ในระหว่างการศึกษาอบรมตามวรรคหนึ่ง ผู้ช่วยพิพากษาผู้ใดไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งข้าราชการตุลาการต่อไป หรือผู้ช่วยผู้พิพากษาผู้ใดเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษามาเป็นเวลาเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดในวรรคหนึ่งถึงหนึ่งปีแล้ว และผลของการศึกษาอบรมยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานของ ก.ต. ให้ประธานศาลฎีกาด้วยความเห็นชอบของ ก.ต. มีอำนาจสั่งให้ออกจากราชการ หรือดำเนินการเพื่อให้มีการโอนไปเป็นข้าราชการศาลยุติธรรมก็ได้”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในวรรคสองและวรรคสามของมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ในระหว่างการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาประจำศาล หากปรากฏว่าผู้พิพากษาประจำศาลผู้ใดไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งต่อไป ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของ ก.ต. มีอำนาจสั่งให้ออกจากราชการ หรือดำเนินการเพื่อให้มีการโอนไปเป็นข้าราชการศาลยุติธรรมก็ได้

หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความเหมาะสมตามวรรคสองให้เป็นไปตามที่ ก.ต. กำหนด”

มาตรา ๙ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๗/๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๑๗/๑ การพิจารณาแต่งตั้งข้าราชการตุลาการให้ดำรงตำแหน่งในศาลหรือแผนกคดีชำนาญพิเศษหรือในศาลอื่นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีประเภทใดโดยเฉพาะรวมทั้งแผนกคดีประเภทนั้นในศาลสูง ต้องแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจหรือมีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีชำนาญพิเศษหรือคดีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะนั้น โดยพิจารณาจากประวัติการศึกษาอบรม ผลงานทางวิชาการ และประวัติการทำงาน ทั้งก่อนและหลังเข้ารับราชการตุลาการ ประกอบกัน และภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) ในศาลชั้นต้น ตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาอาวุโส ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และอธิบดีผู้พิพากษา ในศาลชำนาญพิเศษใดหรือศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีประเภทใดโดยเฉพาะ ให้แต่งตั้งจากผู้ที่เคยปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีชำนาญพิเศษในศาลนั้นหรือคดีประเภทนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี

(๒) ในศาลชั้นอุทธรณ์และศาลฎีกา ตำแหน่งผู้พิพากษาและผู้รับผิดชอบงานในแผนกคดีชำนาญพิเศษใดหรือแผนกคดีประเภทอื่นตามวรรคหนึ่ง ให้แต่งตั้งจากผู้ที่เคยปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีชำนาญพิเศษหรือคดีประเภทนั้นในศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์มาก่อน”

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๐ ข้าราชการตุลาการตามมาตรา ๑๓ (๕) เมื่อดำรงตำแหน่งในชั้น ๓ มาครบสิบปี ให้เลื่อนขึ้นเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งเป็นชั้น ๔

ข้าราชการตุลาการที่ดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น เมื่อเทียบกับตำแหน่งใดตามวรรคหนึ่ง ก็ให้ได้รับการเลื่อนขึ้นเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตามตำแหน่งนั้น”

มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกความของ (๓) ในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๓) พ้นจากราชการตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง”

มาตรา ๑๒ ยกเลิกความในมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๖ ให้มีคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมคณะหนึ่งเรียกโดยย่อว่า “ก.ต.” ประกอบด้วย

(๑) ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ และรองประธานศาลฎีกาซึ่งมีอาวุโสสูงสุดเป็นกรรมการตุลาการโดยตำแหน่ง

(๒) กรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสิบสองคน ซึ่งข้าราชการตุลาการเว้นแต่ผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา เป็นผู้เลือกจากข้าราชการตุลาการในแต่ละชั้นศาลที่มีได้เป็นกรรมการตุลาการโดยตำแหน่งอยู่แล้ว ชั้นศาลละสี่คน

ผู้มีสิทธิได้รับเลือกตามอนุมาตรานี้ต้องดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา

(๓) กรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งวุฒิสภานี้เลือกจากบุคคลที่ไม่เป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมและมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๓๙

สำหรับข้าราชการตุลาการซึ่งดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามมาตรา ๑๑ วรรคสองหรือผู้ซึ่งได้รับคำสั่งให้ไปช่วยราชการในศาลอื่นตามมาตรา ๒๑ ให้มีสิทธิได้รับเลือกเป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมในชั้นศาลซึ่งข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีเงินเดือนอยู่ในชั้นศาลนั้นในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งในส่วนผู้พิพากษาอาวุโสไม่มีสิทธิได้รับเลือกเป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม

ห้ามมิให้กรรมการบริหารศาลยุติธรรมเป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมในคราวเดียวกัน แต่ความในวรรคนี้มีให้ใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งเป็นกรรมการตุลาการโดยตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง (๑)

ให้ประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ก.ต. และเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นเลขาธิการ และให้ ก.ต. แต่งตั้งข้าราชการศาลยุติธรรมจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขาธิการ”

มาตรา ๑๓ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“การเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๖ (๒) ให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในการนี้ให้เลขาธิการ ก.ต. จัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลผู้มีสิทธิได้รับเลือกในแต่ละชั้นศาล โดยไม่ต้องให้บุคคลดังกล่าวแสดงความประสงค์หรือข้อความใด ๆ แล้วส่งบัญชีรายชื่อดังกล่าวไปประกาศยังศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค และศาลชั้นต้น และให้แจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการเลือกไปด้วย”

มาตรา ๑๔ ให้ยกเลิกความในวรรคสาม วรรคสี่และวรรคห้า ของมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๑๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓๗/๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๓๗/๑ ให้มีคณะกรรมการควบคุมและดำเนินการเลือกกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๖ (๒) ประกอบด้วย เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม และผู้พิพากษาอาวุโสจำนวนไม่น้อยกว่าสี่คน ซึ่งประธานศาลฎีกาเป็นผู้คัดเลือก เป็นกรรมการ มีหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือก การตรวจนับคะแนน การประกาศผลการเลือก ตลอดจนการสอบสวนข้อเท็จจริงในกรณีที่มีการกระทำอันมีลักษณะเป็นการหาเสียงตามมาตรา ๑๗ วรรคสี่ ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการช่วยดำเนินการได้

ให้ผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๖ (๒) เข้ารับหน้าที่เมื่อประธานศาลฎีกาได้ประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิ

ให้เลขาธิการ ก.ต. ดำเนินการประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๖ (๒) ในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่ามีการกระทำอันมีลักษณะเป็นการหาเสียงตามมาตรา ๑๗ วรรคสี่ ซึ่งเป็นการกระทำผิดวินัยให้คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วเสนอความเห็นต่อประธานศาลฎีกา ในการนี้ คณะกรรมการอาจตรวจสอบไปถึงการใช้เครื่องมือสื่อสารใด ๆ ของบุคคลที่

เกี่ยวข้องด้วยก็ได้ และหากปรากฏว่ามีมูลว่าข้าราชการตุลาการผู้ใดกระทำความผิดวินัยดังกล่าว ให้ประธานศาลฎีกา ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๖๙ โดยให้ถือว่ารายงานของคณะกรรมการดังกล่าวเป็นการสอบสวนข้อเท็จจริง ในขั้นต้นตามมาตรา ๖๘”

มาตรา ๑๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๗ ให้มีคณะอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาล ชั้นศาลละหนึ่งคณะ ซึ่งข้าราชการตุลาการในแต่ละชั้นศาล เว้นแต่ผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาเป็นผู้เลือกจากข้าราชการตุลาการ ในชั้นศาลของตนเองที่มีได้เป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมหรือกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ดังนี้

(๑) ศาลฎีกา ให้เลือกจากข้าราชการตุลาการที่ดำรงตำแหน่งในศาลฎีกาในตำแหน่งที่ไม่ต่ำกว่า ผู้พิพากษาศาลฎีกา จำนวนเจ็ดคน

(๒) ศาลชั้นอุทธรณ์ ให้เลือกจากข้าราชการตุลาการที่ดำรงตำแหน่งในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ในตำแหน่งที่ไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์หรือผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค จำนวนเจ็ดคน

(๓) ศาลชั้นต้น ให้เลือกจากข้าราชการตุลาการที่ดำรงตำแหน่งในศาลชั้นต้นในตำแหน่งที่ไม่ต่ำกว่า ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จำนวนเจ็ดคน

สำหรับข้าราชการตุลาการซึ่งดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามมาตรา ๑๑ วรรคสองหรือ ผู้ซึ่งได้รับคำสั่งให้ไปช่วยราชการในศาลอื่นตามมาตรา ๒๑ ให้มีสิทธิเลือกและได้รับเลือกเป็นอนุกรรมการตุลาการ ศาลยุติธรรมในชั้นศาลซึ่งข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีเงินเดือนอยู่ในชั้นศาลนั้นในขณะที่ยังมีการเลือก ส่วนผู้พิพากษาอาวุโสให้มีสิทธิเลือกอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมในชั้นศาลที่ตนปฏิบัติหน้าที่แต่ไม่มีสิทธิ ได้รับเลือกเป็นอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม

ในการประชุมของคณะอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมแต่ละคณะหรือที่เป็นการประชุม ร่วมกัน ให้ข้าราชการตุลาการที่มีอาวุโสสูงสุดซึ่งอยู่ในที่ประชุมเป็นประธาน และข้าราชการศาลยุติธรรมที่ได้รับ มอบหมายจากเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการตามลำดับ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๓๗ มาตรา ๓๗/๑ มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๔๖ มาใช้บังคับแก่การเลือกการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การถอดถอนจากตำแหน่ง และการประชุมของคณะอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาลด้วย โดยอนุโลม”

มาตรา ๑๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๗/๑ และมาตรา ๔๗/๒ แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๔๗/๑ คณะอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาลตามมาตรา ๔๗ มีอำนาจหน้าที่กลั่นกรองเสนอความเห็นเกี่ยวกับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง การโยกย้ายแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้งการลงโทษข้าราชการตุลาการในชั้นศาลนั้นต่อ ก.ต. เพื่อประกอบการพิจารณา

ในกรณีที่จะต้องมีการเสนอเรื่องเกี่ยวกับการแต่งตั้ง การโยกย้ายแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้งการลงโทษข้าราชการตุลาการ ให้เลขานุการ ก.ต. เสนอเรื่องให้คณะอนุกรรมการตุลาการตามวรรคหนึ่ง พิจารณาจัดทำความเห็นภายในระยะเวลาที่ ก.ต. กำหนด แล้วรวบรวมความเห็นนั้นเสนอที่ประชุม ก.ต. เพื่อประกอบการพิจารณา

วิธีดำเนินงานของคณะอนุกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ต. กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๔๗/๒ ให้ ก.ต. มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้ทำการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของ ก.ต. แล้วรายงานต่อ ก.ต. ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการแต่งตั้ง และวิธีดำเนินงานของคณะอนุกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ต. กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

มาตรา ๑๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๒ ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นคณะตุลาการต้องเป็นมุสลิมและมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๖ (๑) (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) และ (๑๑)

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์

(๓) เป็นผู้มีความรู้ในศาสนาอิสลามสามารถที่จะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกได้

(๔) เป็นผู้มีความรู้ภาษาไทยสอพลอได้ประกาศนียบัตรไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ

(๕) เป็นผู้มีความรู้ภาษาอาหรับ โดยต้องสอพลอได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตรจากต่างประเทศสาขาใดสาขาหนึ่งซึ่งมีหลักสูตรเดียวหรือหลายหลักสูตรรวมกันไม่น้อยกว่าสองปี และ ก.ต. เทียบไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีโดยใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษาหลักในการเรียนการสอน

หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งคณะตุลาการให้กำหนดโดยระเบียบ ก.ต.

ในการแต่งตั้งบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งคณะตุลาการนั้น ให้เลขาธิการ ก.ต. เสนอรายชื่อให้คณะอนุกรรมการตามมาตรา ๔๗ พิจารณาทำความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของ ก.ต. เมื่อได้รับความเห็นชอบจาก ก.ต. แล้วให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งต่อไป

ให้คณะตุลาการซึ่งได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามวรรคสาม ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตามบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งคณะตุลาการท้ายพระราชบัญญัตินี้และก่อนเข้ารับหน้าที่ คณะตุลาการผู้นั้นต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์”

มาตรา ๑๙ ให้ยกเลิกบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการท้ายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้ใช้บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการท้ายพระราชบัญญัตินี้แทน

การปรับอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการให้เข้าขั้นเงินเดือนตามบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการที่แก้ไขเพิ่มเติมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่ ก.ต. กำหนด และเมื่อปรับเข้าขั้นเงินเดือนแล้ว ให้ข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตามบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการดังกล่าวนับแต่วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นต้นไป

มาตรา ๒๐ เงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวตามภาวะเศรษฐกิจตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการจ่ายเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการ พ.ศ. ๒๕๕๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่ข้าราชการตุลาการชั้น ๔ ชั้น ๕ และผู้พิพากษาอาวุโสที่ดำรงตำแหน่งชั้น ๔ ชั้น ๕ อยู่เดิม

ก่อนการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส ได้รับไปแล้วตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นมา หรือได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวเพิ่มขึ้นในภายหลังก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งที่ได้รับการปรับเพิ่มตามบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการศาลยุติธรรมที่แก้ไขเพิ่มเติมตามมาตรา และให้เงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวในกรณีนั้นสิ้นสุดลงในวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

มาตรา ๒๑ ให้คณะกรรมการตุลาการและคณะอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาล ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมหรือคณะอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาล ตามพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการเลือกกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิหรืออนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาล ตามพระราชบัญญัตินี้แล้วเสร็จ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการตุลาการหรืออนุกรรมการตุลาการตามวรรคหนึ่งว่างลง และมีกรรมการตุลาการหรืออนุกรรมการตุลาการเหลืออยู่ไม่พอที่จะเป็นองค์ประชุม ก็ให้กรรมการตุลาการหรืออนุกรรมการตุลาการที่เหลืออยู่ดำเนินการต่อไปได้ ทั้งนี้ เฉพาะการดำเนินการที่จำเป็นเพื่อมิให้เสียหายแก่ราชการ

มาตรา ๒๒ ให้เลขาธิการ ก.ต. จัดให้มีการเลือกกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิ ตามมาตรา ๓๖ (๒) และอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาลตามมาตรา ๔๗ ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๒๓ ให้ข้าราชการตุลาการซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ในศาลหรือหน่วยงานเดิมจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่น

มาตรา ๒๔ ผู้ใดเป็นคณะตุลาการอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นเป็นคณะตุลาการต่อไป และให้สำนักงานศาลยุติธรรมจัดให้คณะตุลาการนั้นเข้าถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ในโอกาสแรกที่พึงกระทำได้นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๒๕ ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

.....

.....

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติกับคณะได้เสนอร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติมาเพื่อพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ดังต่อไปนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์การแต่งตั้งโยกย้าย การไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสและการเกษียณอายุของข้าราชการตุลาการเพื่อให้ศาลยุติธรรมต่าง ๆ มีผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญและวิบุลย์ที่เหมาะสมกับลักษณะหรือประเภทคดีของศาลนั้นรวมทั้งสมควรแก้ไของค์ประกอบของ ก.ต. คณะอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาล และวิธีตรวจสอบการหาเสียง เพื่อให้องค์กรบริหารงานบุคคลของศาลยุติธรรมปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระและเป็นกลาง ตลอดจนสมควรแก้ไขหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งตุลาการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ประกอบด้วย สาระสำคัญ ดังนี้

- ๒.๑ กำหนดให้ข้าราชการตุลาการพ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์ (ร่างมาตรา ๓)
- ๒.๒ กำหนดตำแหน่งข้าราชการตุลาการเรียงตามลำดับอาวุโส (ร่างมาตรา ๔)
- ๒.๓ กำหนดให้ข้าราชการตุลาการที่มีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ต้องไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส (ร่างมาตรา ๕)
- ๒.๔ กำหนดหลักเกณฑ์การได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการตุลาการ (ร่างมาตรา ๖)
- ๒.๕ กำหนดให้การประเมินผู้พิพากษาประจำศาลเป็นอำนาจหน้าที่ของของ ก.ต. (ร่างมาตรา ๗ และร่างมาตรา ๘)
- ๒.๖ กำหนดวิธีการแต่งตั้งข้าราชการตุลาการไปดำรงตำแหน่งในศาลหรือแผนกคดีชำนาญพิเศษหรือในศาลอื่นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้โดยเฉพาะ (ร่างมาตรา ๙)
- ๒.๗ กำหนดหลักเกณฑ์การเลื่อนขั้นเงินเดือน (ร่างมาตรา ๑๐)
- ๒.๘ เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของ ก.ต. (ร่างมาตรา ๑๒)
- ๒.๙ กำหนดวิธีการตรวจสอบการหาเสียงในการเลือกกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ร่างมาตรา ๑๓ และร่างมาตรา ๑๕)

๒.๑๐ กำหนดองค์ประกอบและวิธีเลือกคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาล (ร่างมาตรา ๑๖ และร่างมาตรา ๑๗)

๒.๑๑ กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งคณะตุลาการ และให้คณะตุลาการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ก่อนเข้ารับหน้าที่ (ร่างมาตรา ๑๘)

๒.๑๒ แก้ไขปรับปรุงบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการ

บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการตุลาการ

ขั้นเงินเดือน	เงินเดือน	เงินประจำตำแหน่ง
๕		
๔		
๓		
๒		
๑		

บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง

อัตรา (บาท/เดือน)	เงินประจำตำแหน่ง

หมายเหตุ : โดยหลักแล้วการเสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้สมควรเสนอบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการไปพร้อมด้วยเพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วน แต่เนื่องจากก่อนหน้านี้คณะรัฐมนตรีเพิ่งปรับเปลี่ยนอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการฝ่ายอื่นโดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นไป และสำนักงานศาลยุติธรรมอยู่ระหว่างดำเนินการเสนอร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการให้มีความสอดคล้องกับที่มีการปรับเปลี่ยนให้แก่ข้าราชการฝ่ายอื่น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องรอให้คณะรัฐมนตรีและศาลยุติธรรมได้ข้อยุติในเรื่องอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งที่จะปรับเปลี่ยนให้แก่ข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการก่อน จึงจะสามารถจัดทำบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตามโครงสร้างใหม่ได้

ภาคผนวก ฉ

ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการตุลาการศาลยุติธรรม

(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ภาคผนวก จ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม ดังต่อไปนี้

๑. กำหนดให้สำนักงานศาลยุติธรรมจัดเจ้าพนักงานคดีและเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอกับปริมาณงานของแต่ละศาล (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗)
๒. กำหนดอำนาจหน้าที่ของประธานศาลฎีกาและเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมในการบริหารงานสำนักงานศาลยุติธรรม (เพิ่มเติมมาตรา ๗/๑ และแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘)
๓. แก้ไขปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๐ มาตรา ๑๗ และมาตรา ๑๗/๑)
๔. กำหนดหลักเกณฑ์การบรรจุแต่งตั้งและการได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๓)
๕. กำหนดหลักเกณฑ์การให้เงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวเงินค่าตอบแทนพิเศษ รวมทั้งสวัสดิการและการสงเคราะห์อย่างอื่น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๗)

เหตุผล

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของประธานศาลฎีกา เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม และคณะกรรมการศาลยุติธรรมให้มีความชัดเจนและไม่ทับซ้อนกันเพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานศาลยุติธรรมมีประสิทธิภาพและสามารถสนับสนุนงานพิจารณาพิพากษาคดีของศาลต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งสมควรกำหนดเรื่องการให้เงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราว ค่าตอบแทนพิเศษ สวัสดิการและการสงเคราะห์อย่างอื่นของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมให้สอดคล้องกับหน่วยงานอื่น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม

.....
.....
.....
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๗ ให้สำนักงานศาลยุติธรรมจัดให้มีเจ้าพนักงานคดีทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้พิพากษาในการดำเนินคดีและเจ้าหน้าที่ประจำศาลยุติธรรมทุกแห่งให้เพียงพอต่อจำนวนคดีที่เกิดขึ้นและปริมาณงานด้านต่าง ๆ ในแต่ละศาล

จำนวนและระดับของเจ้าพนักงานคดีและเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่ ก.ศ. กำหนดโดยความเห็นชอบของประธานศาลฎีกา

ในกรณีที่ ก.บ.ศ. เห็นว่าศาลยุติธรรมแห่งใดมีจำนวนเจ้าพนักงานคดีหรือเจ้าหน้าที่ประจำศาลยุติธรรมที่เหมาะสมเพียงพอจะจัดตั้งเป็นหน่วยงานประจำศาลยุติธรรม ให้ ก.บ.ศ. โดยความเห็นชอบของประธานศาลฎีกามีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้มีสำนักงานประจำศาลยุติธรรมแห่งนั้น โดยมีหัวหน้าสำนักงานเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบก็ได้”

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๗/๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๗/๑ ในการบริหารงานสำนักงานศาลยุติธรรม ประธานศาลฎีกามีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบายของศาลยุติธรรมและกำกับโดยทั่วไปซึ่งการบริหารราชการศาลยุติธรรม เพื่อการนี้จะสั่งให้ผู้รับผิดชอบงานธุรการของสำนักงานศาลยุติธรรมชี้แจง แสดงความคิดเห็นหรือทำรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการก็ได้

(๒) บังคับบัญชาข้าราชการศาลยุติธรรมทุกตำแหน่งซึ่งสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

(๓) แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นคณะที่ปรึกษาของประธานศาลฎีกา และแต่งตั้งบุคคลเป็นคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติราชการใด ๆ และกำหนดอัตราเบี้ยประชุมหรือค่าตอบแทนให้แก่ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง

(๔) ดำเนินการอื่นเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๘ ให้มีเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นข้าราชการศาลยุติธรรมขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกามีหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายของศาลยุติธรรมและคำสั่งของประธานศาลฎีกา ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงานศาลยุติธรรมให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผนและประเพณีปฏิบัติของทางราชการศาลยุติธรรม รวมทั้งระเบียบ ประกาศ และมติของ ก.บ.ศ. และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงานศาลยุติธรรม โดยมีรองเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการ”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๐ ให้มีคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมคณะหนึ่งเรียกโดยว่า “ก.บ.ศ.” ประกอบด้วย

(๑) ประธานศาลฎีกา เป็นประธานกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

(๒) กรรมการบริหารศาลยุติธรรม จำนวนสิบสองคน ซึ่งข้าราชการตุลาการที่ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้เลือกระหว่างกันเองในแต่ละชั้นศาล

(ก) ศาลฎีกา รองประธานศาลฎีกาและข้าราชการตุลาการซึ่งดำรงตำแหน่งเทียบเท่ารองประธานศาลฎีกาเลือกระหว่างกันเอง จำนวนสี่คน

(ข) ศาลชั้นอุทธรณ์ ประธานและรองประธานในศาลชั้นอุทธรณ์เลือกระหว่างกันเอง จำนวนสี่คน

(ค) ศาลชั้นต้น อธิบดีผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นและอธิบดีผู้พิพากษาภาคเลือกระหว่างกันเอง จำนวนสี่คน

(๓) กรรมการบริหารศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิด้านการงบประมาณ ด้านการพัฒนาองค์กร หรือด้านการบริหารและการจัดการ ซึ่งประธานกรรมการบริหารศาลยุติธรรมและกรรมการบริหารศาลยุติธรรมตาม (๒) เป็นผู้เลือกจากบุคคลซึ่งไม่เป็นหรือเคยเป็นข้าราชการตุลาการหรือข้าราชการศาลยุติธรรม จำนวนไม่น้อยกว่าสองคนแต่ไม่เกินสี่คน

ให้ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งข้าราชการตุลาการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและข้าราชการตุลาการซึ่งได้รับคำสั่งให้ไปช่วยราชการในศาลอื่นมีสิทธิได้รับเลือกเป็นกรรมการบริหารศาลยุติธรรมในชั้นศาลซึ่งข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีเงินเดือนอยู่ในชั้นของศาลนั้นในขณะที่ยังดำรงตำแหน่ง

ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นเลขานุการ และให้รองเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมที่เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมมอบหมายเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ห้ามมิให้กรรมการตุลาการศาลยุติธรรมเป็นกรรมการบริหารศาลยุติธรรมในคราวเดียวกัน”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๗ ก.บ.ศ. มีอำนาจหน้าที่ช่วยเหลือประธานศาลฎีกาในการกำกับดูแลการบริหารราชการศาลยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับงานบริหารราชการและงานธุรการของสำนักงานศาลยุติธรรม ให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบายของศาลยุติธรรม ระเบียบ แบบแผนและประเพณีปฏิบัติของทางราชการ ศาลยุติธรรม และพิจารณาให้ความเห็นชอบในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การออกระเบียบหรือประกาศหรือมีมติเพื่อการบริหารราชการศาลยุติธรรมให้เป็นไปตามกฎหมายและนโยบายของศาลยุติธรรม

(๒) การยับยั้งการบริหารหรือการปฏิบัติราชการด้านธุรการใด ๆ ที่ขัดต่อนโยบายของศาลยุติธรรม หรือที่ไม่เป็นไปตามระเบียบ ประกาศ หรือมติที่ออกตาม (๑)

(๓) การเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการศาลยุติธรรมและการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชน

(๔) การจัดทำงบประมาณรายจ่ายในการบริหารราชการของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๓๒

(๕) การบริหารจัดการงบประมาณและการพัสดุของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม

(๖) การกำหนดวันทำงาน วันหยุดราชการตามประเพณี วันหยุดราชการประจำปีและการลาหยุดราชการของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมและลูกจ้างของสำนักงานศาลยุติธรรม

(๗) การกำหนดให้มีตราสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายใดเพื่อใช้ในการบริหารราชการศาลยุติธรรม รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำและใช้ตราสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายนั้นไว้ด้วย

(๘) การแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลให้ทำการใด ๆ แทนและกำหนดอัตราเบี้ยประชุมหรือค่าตอบแทนให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้ง

(๙) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่มีกฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ ก.บ.ศ.”

มาตรา ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๗/๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๑๗/๑ การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการบริหารราชการศาลยุติธรรมและการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนหรือร่างพระราชบัญญัติอื่นที่ประธานศาลฎีกาเป็นผู้ริ่ษาการ ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้เสนอต่อรัฐสภา เพื่อการนี้ ประธานศาลฎีกาจะมอบหมายให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมหรือผู้แทนเป็นผู้ชี้แจงหลักการและเหตุผลต่อรัฐสภาก็ได้”

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๒ การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการศาลยุติธรรมและการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้เป็นผู้สั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(๑) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ให้ประธานศาลฎีกาเสนอชื่อต่อคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมเพื่อให้ความเห็นชอบ และเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมแล้ว ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและดำเนินการเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งต่อไป

เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมมีวาระการดำรงตำแหน่งสองปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง เว้นแต่ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม มีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งก่อนครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว

(๒) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมหรือตำแหน่งอื่นที่เทียบเท่า ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเสนอรายชื่อต่อ ก.ศ. เพื่อให้ความเห็นชอบ เมื่อได้รับความเห็นชอบจาก ก.ศ. แล้ว ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและดำเนินการเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งต่อไป ทั้งนี้ ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบของ ก.ศ. นั้น ให้ฟังความเห็นของ ก.บ.ศ. ประกอบการพิจารณาด้วย

(๓) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นนอกจาก (๑) และ (๒) ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

มาตรา ๒๓ การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมนั้นให้แต่งตั้งจากบุคคลที่โอนมาจากข้าราชการตุลาการซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าชั้น ๔

เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งแล้ว ให้ข้าราชการตุลาการผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งข้าราชการตุลาการ

ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและผลประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นเช่นเดียวกับข้าราชการตุลาการในระดับที่ไม่ต่ำกว่าที่ได้รับอยู่เดิม และให้คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมมีอำนาจเลื่อนขั้นเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งและดำเนินการทางวินัยแก่ผู้นั้นได้เช่นเดียวกับข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ"

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๒๗ ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมอาจได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวตามภาวะเศรษฐกิจ เงินค่าตอบแทนพิเศษ รวมทั้งสวัสดิการและการสงเคราะห์อย่างอื่น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.บ.ศ. กำหนด

ในกรณีที่มีเหตุที่จะต้องจัดให้มีหรือปรับปรุงเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวและเงินค่าตอบแทนพิเศษตามวรรคหนึ่ง ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการต่อไป"

มาตรา ๑๑ ให้คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการเลือกกรรมการบริหารศาลยุติธรรมตามพระราชบัญญัตินี้แล้วเสร็จ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมจัดให้มีการเลือกกรรมการบริหารศาลยุติธรรมตามมาตรา ๑๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัตินี้ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๒ ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

.....

.....

**บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..)**

พ.ศ.

สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติกับคณะได้เสนอร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ต่อสมานิติบัญญัติแห่งชาติ และได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติมาเพื่อพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ดังต่อไปนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของประธานศาลฎีกา เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมและคณะกรรมการศาลยุติธรรมให้มีความชัดเจนและไม่ทับซ้อนกันเพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานศาลยุติธรรมมีประสิทธิภาพและสามารถสนับสนุนงานพิจารณาพิพากษาคดีของศาลต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งสมควรกำหนดเรื่องการให้เงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราว ค่าตอบแทนพิเศษ สวัสดิการและการสงเคราะห์อย่างอื่นของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมให้สอดคล้องกับหน่วยงานอื่น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

๒.๑ กำหนดให้สำนักงานศาลยุติธรรมจัดเจ้าพนักงานคดีและเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอกับปริมาณงานของแต่ละศาล (ร่างมาตรา ๓)

๒.๒ กำหนดอำนาจหน้าที่ของประธานศาลฎีกาและเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมในการบริหารงานสำนักงานศาลยุติธรรม (ร่างมาตรา ๔ และร่างมาตรา ๕)

๒.๓ ปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม (ร่างมาตรา ๖ ร่างมาตรา ๗ และร่างมาตรา ๘)

๒.๔ กำหนดหลักเกณฑ์การบรรจุแต่งตั้งและการได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม (ร่างมาตรา ๙)

๒.๕ กำหนดหลักเกณฑ์การให้เงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวเงินค่าตอบแทนพิเศษ รวมทั้งสวัสดิการและการสงเคราะห์อย่างอื่น (ร่างมาตรา ๑๐)

ภาคผนวก ช

ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ภาคผนวก ข

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่..)
พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ดังนี้

(๑) แก้ไขอำนาจศาลปกครองให้รวมถึงคดีพิพาทเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ และคดีที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้สิทธิทางศาลอันเนื่องมาจากการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่รวมทั้งแก้ไขคำบังคับให้สอดคล้องกัน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) และ (๕) และมาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง (๓) และ (๕))

(๒) แก้ไขวิธีพิจารณาคดีของศาลเกี่ยวกับการสั่งค่าชดเชยวินัยค่าธรรมเนียมศาลให้รวดเร็วยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๕/๑ วรรคสองและวรรคสาม)

(๓) กำหนดให้ศาลปกครองสามารถวินิจฉัยคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองโดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องและคำขอบังคับเป็นสำคัญ ในคดีหลายข้อหาหรือหลายประเด็นเกี่ยวพันกัน คู่กรณีสามารถฟ้องหรืออาจขอโอนคดีไปยังศาลปกครองชั้นต้นศาลใดศาลหนึ่ง และกำหนดให้ส่งเรื่องไปให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลในกรณีที่ประเด็นที่เกี่ยวข้องพัวพันนั้นอาจมีข้อโต้แย้งกับเขตอำนาจศาลอื่นซึ่งมิใช่ศาลปกครอง (เพิ่มเติมมาตรา ๔๗/๑ มาตรา ๔๗/๒ และมาตรา ๔๗/๓)

(๔) กำหนดให้ศาลปกครองสามารถออกคำบังคับให้เหมาะสมแก่การแก้ไขเยียวยาความเสียหายหรือยุติข้อพิพาท ตั้งข้อสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษา และออกคำสั่งเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องในชั้นบังคับคดีปกครองได้ (เพิ่มเติมมาตรา ๗๒/๑ มาตรา ๗๒/๒ และมาตรา ๗๒/๓)

(๕) แก้ไของค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง)

(๖) แก้ไขคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่เป็นตุลาการศาลปกครอง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๕/๑)

(๗) แก้ไขและกำหนดวิธีการเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่เป็นตุลาการศาลปกครองแต่ละประเภทให้ชัดเจน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง และเพิ่มเติมมาตรา ๓๘/๑)

(๘) แก้ไขวิธีการเลือกตั้งซ่อมกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๘/๑ วรรคสอง (๒))

(๙) กำหนดระยะเวลาดำเนินการในการได้มาซึ่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิหลักเกณฑ์และบทลงโทษทางวินัยในการหาเสียงเลือกตั้งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิ และการมีผลตามกฎหมายของ ก.ศป. ชุดเดิมก่อนเปลี่ยนเป็น ก.ศป. ชุดใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๑/๒ มาตรา ๔๑/๓ และมาตรา ๔๑/๔)

(๑๐) กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ว่าต่างและแก้ต่างให้แก่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๕ วรรคหก)

(๑๑) แก้ไขให้ตุลาการศาลปกครองชั้นต้นที่ได้รับแต่งตั้งเป็นตุลาการศาลปกครองสูงสุดไม่ต้องลาออกจากตำแหน่งก่อนได้รับแต่งตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔ (๑))

(๑๒) กำหนดหลักเกณฑ์การเลื่อนตุลาการศาลปกครองชั้นต้นขึ้นไปดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองสูงสุดนอกเหนือจากวิธีการคัดเลือกที่มีอยู่เดิม (เพิ่มเติมมาตรา ๑๕/๑)

(๑๓) แก้ไขให้ตำแหน่งอธิบดีศาลปกครองกลางมีลำดับอาวุโสสูงกว่าอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นอื่น และกำหนดให้มีตำแหน่งผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้นเพิ่มขึ้นอีกตำแหน่งหนึ่ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๗)

(๑๔) แก้ไขคุณสมบัติผู้ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง)

(๑๕) แก้ไขให้ผู้ที่ผ่านการคัดเลือกเป็นตุลาการศาลปกครองชั้นต้นต้องดำรงตำแหน่งผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้นในระยะเวลาเริ่มแรกเพื่อเข้ารับการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนดก่อน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙)

(๑๖) แก้ไขให้การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นไปดำรงตำแหน่งต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถและหลักอาวุโส (แก้ไขมาตรา ๑๙ วรรคสองและวรรคสามและเพิ่มเติมมาตรา ๑๙/๑)

(๑๗) แก้ไขหลักเกณฑ์การพ้นจากตำแหน่งตุลาการศาลปกครองเพิ่มเติมขึ้นจากเดิมโดยรวมกรณีการโอนไปเป็นข้าราชการฝ่ายอื่นด้วย (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง)

(๑๘) แก้ไขหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการกลับเข้าดำรงตำแหน่งของตุลาการศาลปกครองที่โอนไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕ วรรคสอง)

(๑๙) แก้ไขให้ผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้นได้รับค่าตอบแทนเฉพาะเงินเดือน ชั้น ๑ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๐ วรรคสอง (๒) และวรรคสาม)

(๒๐) แก้ไขให้คู่กรณีทราบกรอบเวลาที่แน่ชัดในการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองและสร้างระบบตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจตุลาการ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๙)

(๒๑) แก้ไขให้ตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองต้องมาจากตุลาการศาลปกครองเท่านั้น และมีวาระการดำรงตำแหน่ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗๘)

(๒๒) กำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยวินัยแห่งการเป็นตุลาการศาลปกครองมาใช้ในการดำเนินการทางวินัยแก่เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ (เพิ่มเติมมาตรา ๗๘/๑ และมาตรา ๗๘/๒)

(๒๓) กำหนดให้มีนิติกรประจำศาลปกครองทำหน้าที่ดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิของคู่กรณี (เพิ่มเติมมาตรา ๘๐/๑)

เหตุผล

โดยที่องค์ประกอบ จำนวน คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ตลอดจนหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมการได้มาซึ่งคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่ผ่านมายังไม่เหมาะสมสอดคล้อง และได้สัดส่วนกับขนาดและยังไม่อาจตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรศาลปกครอง โดยเฉพาะสำนักงานศาลปกครองซึ่งเป็นหน่วยธุรการมีหน้าที่หลักในการสนับสนุนภารกิจของศาลปกครองในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม รวดเร็วและสามารถคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีที่มีบรรทัดฐานทางปกครองได้อย่างทั่วถึง จำเป็นอย่างยิ่งที่ตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองต้องเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในกิจการของศาลอย่างรอบด้านครบทุกมิติ นอกจากนี้ การหล่อหลอมให้ตุลาการศาลปกครองมีคุณลักษณะสอดคล้องกับวิถีขององค์กร จำต้องจัดระบบที่สามารถเสริมสร้าง พัฒนาและสร้างความก้าวหน้าแก่ทรัพยากรบุคคลด้วยองค์กรของศาลปกครองเอง ทั้งในแง่สารัตถะปัจจุบันมีคดีพิพาทบางประเภทมีลักษณะเป็นคดีพิพาทอันเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง ไม่ว่าจะเป็คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่หรือคดีพิพาทที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้สิทธิทางศาลในเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ แต่ยังมีได้บัญญัติไว้ให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง เป็นผลทำให้เกิดข้อขัดข้องในการฟ้องคดี นอกจากนี้ การพิจารณาสั่งคำขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลจำต้องดำเนินการได้สวนด้วยวากก่อนทุกกรณี ทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในภาพรวมล่าช้า รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลพิจารณาประเด็นเกี่ยวพันกันในคดีได้ทุกประเด็น ตลอดจนการพิพาทและกำหนดค่าบังคับเพื่อแก้ไขเยียวยาให้ตรงตามความประสงค์อันแท้จริงของผู้ฟ้องคดี หรือครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงนอกเหนือไปจากที่ปรากฏในคำขอ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณี อีกทั้งไม่อาจตั้งข้อสงวนในคำพิพากษาให้สอดคล้องกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและไม่อาจออกคำสั่งเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องเกี่ยวกับการบังคับคดีที่เกิดขึ้นได้เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติให้ครอบคลุมทุกประเด็นตามหลักการข้างต้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีทางปกครอง (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

.....
.....
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๓) ของมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๓) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการปฏิบัติหน้าที่หรือละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความใน (๕) ของมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๕) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลหรือคดีที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้สิทธิทางศาลอันเกี่ยวเนื่องกับการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๑) เป็นข้าราชการอื่นซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ ทั้งนี้ เว้นแต่ตุลาการศาลปกครองชั้นต้น”

มาตรา ๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๕/๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๑๕/๑ ให้ ก.ศป. พิจารณาเลื่อนตุลาการศาลปกครองชั้นต้นที่ได้รับเงินเดือนชั้น ๓ มาครบห้าปีและมีความเหมาะสม เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองสูงสุดได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ศป. กำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๗ ในศาลปกครองชั้นต้นแต่ละศาล ให้มีตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง ดังต่อไปนี้

(๑) อธิบดีศาลปกครองชั้นต้น

(๒) รองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น

(๓) ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น

(๔) ตุลาการศาลปกครองชั้นต้น

(๕) ตุลาการศาลปกครองชั้นต้นที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามที่ ก.ศป. ประกาศกำหนด

ทั้งนี้ ตามจำนวนที่ ก.ศป. กำหนด

(๖) ผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้น

ให้อธิบดีศาลปกครองกลางมีลำดับอาวุโสสูงกว่าตำแหน่งอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นอื่น

การกำหนดตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง (๕) ให้ ก.ศป. กำหนดว่าจะให้เทียบเท่ากับตำแหน่งใดตามวรรคหนึ่งไว้ในประกาศดังกล่าวด้วย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความใน (๒) (๔) (ค) (ง) (จ) (ช) และ (ซ) ของมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๘ ผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้นต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

“(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปี

(๔) มีคุณสมบัติอื่นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(ค) รับราชการหรือเคยรับราชการไม่น้อยกว่าสี่ปีนับแต่วันที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาหรืออัยการผู้ช่วย

(ง) รับราชการหรือเคยรับราชการไม่น้อยกว่าสิบสองปีนับแต่วันที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการพระธรรมนูญในศาลทหารชั้นต้น

(จ) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าข้าราชการพลเรือนประเภทวิชาการระดับชำนาญการพิเศษ หรือปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชน

ที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือตำแหน่งอื่นในหน่วยงานของรัฐที่เทียบเท่า ทั้งนี้ ตามที่ ก.ศป. ประกาศกำหนด

(ข) สำเร็จการศึกษาสาขากฎหมายมหาชนและรับราชการในหน่วยงานของรัฐหรือปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชนที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาเป็นเวลา ไม่น้อยกว่าแปดปีนับแต่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือไม่น้อยกว่าสี่ปีนับแต่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก”

(ข) เป็นหรือเคยเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความไม่น้อยกว่าสิบสองปี

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๙ ให้ ก.ศป. พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๘ และมีความเหมาะสมที่จะแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้น โดยวิธีการสอบคัดเลือก การทดสอบความรู้ หรือการคัดเลือกพิเศษ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ ก.ศป. กำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

การแต่งตั้งตุลาการศาลปกครองชั้นต้น ให้ ก.ศป. พิจารณาจากผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้นซึ่งได้รับการศึกษาอบรมตามหลักสูตรที่ ก.ศป. กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามปีและผลของการศึกษาอบรมเป็นไปตามมาตรฐานของ ก.ศป. ว่าเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบ และความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นตุลาการศาลปกครอง ทั้งนี้ ให้มีการประเมินผลการศึกษาอบรมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ศป. กำหนด แล้วให้เสนอรายชื่อต่อนายกรัฐมนตรี ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และให้นำความในมาตรา ๑๕ วรรคสี่ มาใช้บังคับแก่การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นโดยอนุโลม

ผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้นผู้ใดไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองชั้นต้น หรือผลของการศึกษาอบรมไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ ก.ศป. กำหนด ให้ประธานศาลปกครองสูงสุด โดยความเห็นชอบของ ก.ศป. มีอำนาจสั่งให้ออกจากราชการ หรือดำเนินการเพื่อให้มีการโอนไปเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครองก็ได้”

มาตรา ๑๐ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๑๙/๑ การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นคนใดให้ดำรงตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลปกครองกลาง อธิบดีศาลปกครองชั้นต้น รองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น และตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น ให้ ก.ศป. พิจารณาคัดเลือกโดยให้คำนึงถึงความรู้ความสามารถและผู้ที่มิอาจอุปสรรคด้วยแล้วให้เสนอรายชื่อต่อนายกรัฐมนตรี และให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๑๕ วรรคสี่ มาใช้บังคับแก่การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นโดยอนุโลม”

มาตรา ๑๑ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๐) ในวรรคหนึ่งของมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“(๑๐) โอนไปรับราชการเป็นข้าราชการฝ่ายอื่น”

มาตรา ๑๒ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“ตุลาการศาลปกครองซึ่งโอนไปดำรงตำแหน่งเลขานุการสำนักงานศาลปกครอง เมื่อครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือยื่นความประสงค์ขอโอนกลับเข้าดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองก่อนครบวาระ และผู้นั้นมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๘ แล้วแต่กรณี ให้ ก.ศป. พิจารณาให้ความเห็นชอบให้ดำรงตำแหน่งในลำดับอาวุโสที่เคยครอง โดยให้ได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง หรือค่าตอบแทนเหมาะสมจ่ายแทนการจัดหารถประจำตำแหน่ง และสิทธิประโยชน์อื่นในชั้นเดียวกับตุลาการศาลปกครองที่อยู่ในลำดับอาวุโสเท่ากันในขณะที่ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง และให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งต่อไป”

มาตรา ๑๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (ง) ใน (๒) ของมาตรา ๓๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

“(ง) ผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้น ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๑ ของตุลาการศาลปกครองชั้นต้น”

มาตรา ๑๔ ให้ยกเลิกความในวรรคสามของมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็น

“ให้ตุลาการศาลปกครอง เว้นแต่ผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้น ได้รับเงินประจำตำแหน่งตามตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว”

มาตรา ๑๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็น

“มาตรา ๓๕ ให้มีคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองคณะหนึ่งเรียกโดยย่อว่า “ก.ศป.” ประกอบด้วย

- (๑) ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานกรรมการ
- (๒) กรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตุลาการศาลปกครองจำนวนแปดคน ดังนี้
 - (ก) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจำนวนสี่คนซึ่งได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองสูงสุด
 - (ข) ตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นจำนวนสี่คนซึ่งได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองชั้นต้น
- (๓) กรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่เป็นตุลาการศาลปกครองจำนวนสามคน ดังนี้
 - (ก) ผู้ซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภาจำนวนหนึ่งคน
 - (ข) ผู้ซึ่งได้รับเลือกจากคณะรัฐมนตรีจำนวนหนึ่งคน
 - (ค) ผู้ซึ่งได้รับเลือกจากประธานศาลปกครองสูงสุดและกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๒) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการงบประมาณ ด้านการพัฒนาองค์กร หรือด้านการบริหารจัดการจำนวนหนึ่งคน”

มาตรา ๑๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓๕/๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๓๕/๑ กรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๓) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๓ (๑) และ (๒)
- (๒) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (๓) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชนที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา
- (๔) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (๕) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (๖) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชนที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาหรือเคยถูกตัดสิทธิทางการเมือง
- (๗) ไม่เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๘) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๙) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔ (๑) (๓) (๔) (๕) และ (๗)”

มาตรา ๑๗ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๗ การเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๓) (ก) ให้วุฒิสภาดำเนินการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาเสนอรายชื่อบุคคลที่เห็นสมควรจำนวนสี่คนต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาต่อไป”

มาตรา ๑๘ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๘ การเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๓) (ข) ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอรายชื่อบุคคลที่เห็นสมควรจำนวนสี่คนต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาลงมติ”

มาตรา ๑๙ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓๘/๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๓๘/๑ การเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๓) (ค) ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดเสนอรายชื่อบุคคลที่เห็นสมควรจำนวนสี่คนต่อกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) (ก) (ข) เพื่อพิจารณาต่อไป

ให้นำความในมาตรา ๓๖ วรรคสี่ มาใช้บังคับแก่การเลือกกรรมการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิในวรรคหนึ่งโดยอนุโลม”

มาตรา ๒๐ ให้ยกเลิกความในวรรคสอง (๒) ของมาตรา ๓๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“การดำเนินการเพื่อให้มีการเลือกซ่อมตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดดำเนินการดังต่อไปนี้

(๒) กรณีตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๓) (ก) (ข) ให้แจ้งประธานวุฒิสภาหรือนายกรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่างลง”

(๓) กรณีตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๓) (ค) ให้นำความในมาตรา ๓๘/๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๑ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๑/๒ มาตรา ๔๑/๓ และมาตรา ๔๑/๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๔๑/๒ ให้ดำเนินการเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๓) ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

มาตรา ๔๑/๓ ห้ามมิให้ตุลาการศาลปกครองกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการหาเสียงช่วยเหลือหรือสนับสนุนให้มีการหาเสียงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อให้ตุลาการศาลปกครองลงคะแนนหรืองดเว้นลงคะแนนเลือกบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิหรือนุกรรมการอื่นใด เว้นแต่เป็นการดำเนินการของสำนักงานศาลปกครอง

การกระทำที่มีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนตามความในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดวินัยแห่งการเป็นตุลาการศาลปกครอง

กระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการหาเสียงช่วยเหลือหรือสนับสนุนให้มีการหาเสียงเลือกตั้งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ ก.ศป.ออกระเบียบโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๔๑/๔ ในระหว่างที่ยังมิได้มี ก.ศป. ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ ก.ศป. ที่อยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมี ก.ศป. ตามพระราชบัญญัตินี้”

มาตรา ๒๒ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคหกของมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้

“ให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ว่าต่างและแก้ต่างให้แก่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่พิจารณาเห็นสมควร”

มาตรา ๒๓ ให้ยกเลิกความในวรรคสองและวรรคสามของมาตรา ๔๕/๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แก่เฉพาะบางส่วนหรือมีคำสั่งให้ยกค่าธรรมเนียม คำสั่งนั้นต่อศาลปกครองสูงสุดได้ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันมีคำสั่ง และให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งเช่นว่านั้น

การยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ การอุทธรณ์และการดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่นใดที่เกี่ยวกับการขอดำเนินคดีตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ออกตามมาตรา ๔๔”

มาตรา ๒๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๗/๑ มาตรา ๔๗/๒ และมาตรา ๔๗/๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๔๗/๑ การพิจารณาว่าคดีใดเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองตามมาตรา ๙ ให้พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องและคำขอบังคับ รวมทั้งข้อเท็จจริงที่ได้จากการแสวงหาของศาลก่อนรับคำฟ้อง

คดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นมีหลายข้อหาหรือข้อหาใดมีหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน และข้อหาหนึ่งข้อหาใดหรือประเด็นหนึ่งประเด็นใดอยู่ในอำนาจหรือเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นอื่น ผู้ฟ้องคดีจะยื่นฟ้องคดีทั้งเรื่องนั้นต่อศาลปกครองชั้นต้นศาลใดศาลหนึ่งเช่นว่านั้นก็

มาตรา ๔๗/๒ คดีข้อหาใดมีหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน และประเด็นใดประเด็นหนึ่งอาจอยู่ในเขตอำนาจของอีกศาลหนึ่งซึ่งมิใช่ศาลปกครอง ให้ศาลปกครองดำเนินการส่งเรื่องไปให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลพิจารณาวินิจฉัย

มาตรา ๔๗/๓ ถ้าคดีหลายเรื่องมีประเด็นอย่างเดียวกันหรือมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในอำนาจหรือเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นต่างกัน และไม่ว่าศาลทั้งสองนั้นจะได้ยกคำขอต้งหลายที่ได้ยื่นต่อศาลขอให้คดีทั้งสองได้พิจารณาและมีคำพิพากษาหรือคำสั่งรวมในศาลเดียวกันนั้นเสียหรือไม่ก็ตาม トラบใดที่ศาลใดศาลหนึ่งยังมีได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งคดีนั้น ๆ คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะยื่นคำขอต่ออธิบดีศาลปกครองกลางเพื่อขอให้มีการสั่งให้ศาลใดศาลหนึ่งจำหน่ายคดีซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณานั้นออกเสียจากสารบบความหรือให้โอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งก็ได้ แล้วแต่กรณี คำสั่งใด ๆ ของอธิบดีศาลปกครองกลางเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลใดศาลหนึ่งได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งคดีแล้ว และได้มีการยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำขอต่อศาลปกครองสูงสุด ขอให้มีการสั่งให้งดการพิจารณาคดีนั้นไว้ก่อนจนกว่าอีกศาลหนึ่งจะได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งคดีอีกเรื่องหนึ่งเสร็จแล้วก็ได้ และถ้าได้มีการอุทธรณ์คดีเรื่องหลังนี้ ก็ให้ศาลปกครองสูงสุดรวมวินิจฉัยคดีทั้งสองนั้นโดยคำพิพากษาหรือคำสั่งเดียวกัน ถ้าคดีเรื่องหลังนั้นไม่มีอุทธรณ์และขัดกัน ให้ถือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองสูงสุด”

มาตรา ๒๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสาม วรรคหกและวรรคเก้าของมาตรา ๖๙ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“ให้ศาลปกครองชั้นต้นอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ออกนั่งพิจารณาคดีครั้งแรก เว้นแต่มีเหตุอันสมควรจะเลื่อนไปอ่านในวันอื่นก็ได้ แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันและต้องจดยางานเหตุอันไว้

ให้ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จโดยเร็ว หากพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่นำคดีลงในสารบบความ ก็ให้บันทึกเหตุแห่งพฤติการณ์ที่ทำให้คดีนั้นล่าช้าลงไว้ในสารบบความทุก ๆ หกเดือน

ให้สำนักงานศาลปกครองจัดทำรายงานคดีรับใหม่ คดีเสร็จไปและคดีที่ค้างพิจารณา ตลอดจนข้อสังเกตอื่นที่จำเป็นเพื่อให้คดีเสร็จลุล่วงไปโดยมิชักช้าของศาลปกครองต่อวุฒิสภาภายในกำหนดหกสิบวันก่อนสิ้นปีงบประมาณ”

มาตรา ๒๖ ให้ยกเลิกความใน (๓) และ (๕) ของมาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๓) สั่งให้ใช้เงินหรือให้ส่งมอบทรัพย์สินหรือให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ โดยจะกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขอื่น ๆ ไว้ด้วยก็ได้ ในกรณีที่มีการฟ้องตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) หรือ (๕) (๕) สั่งให้กระทำหรือละเว้นกระทำหรือมีคำสั่งอื่นเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย ในกรณีที่มีการฟ้องตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๖)”

มาตรา ๒๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๗๒/๑ มาตรา ๗๒/๒ และมาตรา ๗๒/๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๗๒/๑ คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองต้องวินิจฉัยตามข้อหาในคำฟ้องทุกข้อ และห้ามมิให้พิพากษาหรือสั่งเกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เว้นแต่ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า จำนวนค่าสินไหมทดแทนหรือค่าทดแทนที่ผู้ฟ้องคดีเรียกร้องไม่ถูกต้อง หรือคำขอของผู้ฟ้องคดีที่ขอให้ศาลออกคำสั่งบังคับไม่เพียงพอต่อการแก้ไขเยียวยาความเสียหายตามฟ้อง ศาลมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยและกำหนดคำสั่งบังคับได้แม้จะเกินกว่าที่ปรากฏในคำฟ้องหรือคำขอของผู้ฟ้องคดีก็ตาม เพื่อความเป็นธรรมแก่คู่กรณีหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะแต่ข้อที่ศาลยกขึ้นวินิจฉัยนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่กรณียกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบ

มาตรา ๗๒/๒ ในเวลาที่พิพากษาคดีถ้าเป็นการพันวิสัยจะหยั่งรู้ได้แน่ชัดว่าความเสียหายนั้นมีแท้จริงเพียงใด ศาลอาจกล่าวในคำพิพากษาว่ายังสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษานั้นอีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา แต่ก่อนการแก้ไขต้องให้อีกาสคู่กรณีอีกฝ่ายที่จะคัดค้าน

มาตรา ๗๒/๓ ภายหลังจากที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว หากความปรากฏแก่ศาลว่ามีข้อขัดข้องทำให้ไม่อาจดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาได้หรือมีความจำเป็นต้องกำหนดวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าวตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม”

มาตรา ๒๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗๘ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นวรรคหนึ่ง วรรคสี่ วรรคห้าและวรรคหกแทน

“มาตรา ๗๘ ให้มีเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นตุลาการศาลปกครอง โดยจะต้องเสนอ ก.ศป. เพื่อให้ความเห็นชอบก่อน และเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งแล้ว ให้ตุลาการศาลปกครองผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง

เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองให้มีวาระการดำรงตำแหน่งสองปีนับแต่วันที่เข้ารับแต่งตั้ง โดยอาจจะได้รับแต่งตั้งใหม่ได้อีก แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองซึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครองและดำรงตำแหน่งดังกล่าวอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะพ้นจากการเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง เว้นแต่มีเหตุอื่นตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยการนั้น

ให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์อื่นตามอัตราของตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองที่ได้รับแต่งตั้ง และหากเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่งที่ได้รับอยู่ก่อนแต่งตั้งสูงกว่าอัตราเงินเดือนหรืออัตราเงินประจำตำแหน่งสูงสุดของตำแหน่ง

เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองให้ใช้อัตราเงินเดือนหรืออัตราเงินประจำตำแหน่งที่สูงกว่าเป็นอัตราเงินเดือนหรืออัตราเงินประจำตำแหน่งสูงสุดของตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง

มาตรา ๒๙ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๗๘/๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๗๘/๑ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยวินัยแห่งการเป็นตุลาการศาลปกครองตามที่ ก.ศป. กำหนด และจริยธรรมตุลาการศาลปกครองมาใช้บังคับแก่เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองด้วยโดยอนุโลม และให้ ก.ศป. มีอำนาจดำเนินการทางวินัยแก่เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองได้เช่นเดียวกับตุลาการศาลปกครองตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๐ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๘๐/๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๘๐/๑ ให้มีนิติกรประจำศาลปกครองทำหน้าที่ดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีทั้งก่อนและระหว่างการพิจารณา

ให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองมีอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีตลอดจนจริยธรรมของนิติกรตามวรรคหนึ่ง”

มาตรา ๓๑ ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

.....

.....

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ

ของร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่..)

พ.ศ.

สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติกับคณะได้เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่..) พ.ศ. ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติมาเพื่อพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ดังต่อไปนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

โดยที่องค์ประกอบ จำนวน คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ตลอดจนหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมการได้มาซึ่งคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่ผ่านมายังไม่เหมาะสมสอดคล้องและได้สัดส่วนกับขนาดและยังไม่อาจตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรศาลปกครอง โดยเฉพาะสำนักงานศาลปกครองซึ่งเป็นหน่วยธุรการมีหน้าที่หลักในการสนับสนุนภารกิจของศาลปกครองในการอำนวยความยุติธรรมให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม รวดเร็วและสามารถคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีที่มีบรรทัดฐานทางปกครองได้อย่างทั่วถึง จำเป็นอย่างยิ่งที่ตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองต้องเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในกิจการของศาลอย่างรอบด้านครบทุกมิติ นอกจากนี้ การหล່หลอมให้ตุลาการศาลปกครองมีคุณลักษณะสอดคล้องกับวิถีขององค์กร จำต้องจัดระบบที่สามารถเสริมสร้าง พัฒนาและสร้างความก้าวหน้าแก่ทรัพยากรบุคคลด้วยองค์กรของศาลปกครองเอง ทั้งในแง่สารัตถะปัจจุบันมีคดีพิพาทบางประเภทมีลักษณะเป็นคดีพิพาทอันเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง ไม่ว่าจะเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิด หรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือคดีพิพาทที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้สิทธิทางศาลในเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ แต่ยังมีได้บัญญัติไว้ให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง เป็นผลทำให้เกิดข้อขัดข้องในการฟ้องคดี นอกจากนี้ การพิจารณาสั่งค่าชดเชยวินาศกรรมนิยมศาลจำต้องดำเนินการไต่สวนด้วยวาจาก่อนทุกกรณี ทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในภาพรวมล่าช้า รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลพิจารณาประเด็นเกี่ยวพันกันในคดีได้ทุกประเด็น ตลอดจนการพิพากษาและกำหนดค่าบังคับเพื่อแก้ไขเยียวยาให้ตรงตามความประสงค์อันแท้จริงของผู้ฟ้องคดี หรือครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงนอกเหนือไปจากที่ปรากฏในคำขอ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณี อีกทั้งไม่อาจตั้งข้อสงวนในคำพิพากษาให้สอดคล้องกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และไม่อาจออกคำสั่งเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องเกี่ยวกับการบังคับคดีที่เกิดขึ้นได้ เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติให้ครอบคลุมทุกประเด็นตามหลักการข้างต้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่...) พ.ศ. ประกอบด้วย สาระสำคัญ ดังนี้

๒.๑ แก้ไขอำนาจศาลปกครองให้รวมถึงคดีพิพาทเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ และคดีที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้สิทธิทางศาลอันเนื่องเกี่ยวกับการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่รวมทั้งแก้ไขคำบังคับให้สอดคล้องกัน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) และ (๕) และมาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง (๓) และ (๕))

๒.๒ แก้ไขวิธีพิจารณาคดีของศาลเกี่ยวกับการสั่งคำขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้รวดเร็วยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๕/๑ วรรคสองและวรรคสาม)

๒.๓ กำหนดให้ศาลปกครองสามารถวินิจฉัยคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องและคำขอบังคับเป็นสำคัญ ในคดีหลายข้อหาหรือหลายประเด็นเกี่ยวพันกัน คู่กรณีสามารถฟ้องหรืออาจขอโอนคดีไปยังศาลปกครองชั้นต้นศาลใดศาลหนึ่ง และกำหนดให้ส่งเรื่องไปที่คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลในกรณีที่ประเด็นที่เกี่ยวพันนั้นอาจมีข้อโต้แย้งกับเขตอำนาจศาลอื่นซึ่งมิใช่ศาลปกครอง (เพิ่มเติมมาตรา ๔๗/๑ มาตรา ๔๗/๒ และมาตรา ๔๗/๓)

๒.๔ กำหนดให้ศาลปกครองสามารถออกคำบังคับให้เหมาะสมแก่การแก้ไขเยียวยาความเสียหายหรือยุติข้อพิพาท ตั้งข้อสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษา และออกคำสั่งเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องในชั้นบังคับคดีปกครองได้ (เพิ่มเติมมาตรา ๗๒/๑ มาตรา ๗๒/๒ และมาตรา ๗๒/๓)

๒.๕ แก้ไของค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง)

๒.๖ แก้ไขคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่เป็นตุลาการศาลปกครอง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๕/๑)

๒.๗ แก้ไขและกำหนดวิธีการเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่เป็นตุลาการศาลปกครองแต่ละประเภทให้ชัดเจน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง และเพิ่มเติมมาตรา ๓๘/๑)

๒.๘ แก้ไขวิธีการเลือกตั้งซ่อมกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิ (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๓๙/๑ วรรคสอง (๒))

๒.๙ กำหนดระยะเวลาดำเนินการในการได้มาซึ่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิ หลักเกณฑ์และบทลงโทษทางวินัยในการหาเสียงเลือกตั้งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิ และการมีผลตามกฎหมายของ ก.ศป. ชุดเดิมก่อนเปลี่ยนเป็น ก.ศป. ชุดใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๑/๒ มาตรา ๔๑/๓ และมาตรา ๔๑/๔)

๒.๑๐ กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ว่าต่างและแก้ต่างให้แก่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๕ วรรคหก)

๒.๑๑ แก้ไขให้ตุลาการศาลปกครองชั้นต้นที่ได้รับแต่งตั้งเป็นตุลาการศาลปกครองสูงสุดไม่ต้องลาออกจากตำแหน่งก่อนได้รับแต่งตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔(๑))

๒.๑๒ กำหนดหลักเกณฑ์การเลื่อนตุลาการศาลปกครองชั้นต้นขึ้นไปดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองสูงสุดนอกเหนือจากวิธีการคัดเลือกที่มีอยู่เดิม (เพิ่มเติมมาตรา ๑๕/๑)

๒.๑๓ แก้ไขให้ตำแหน่งอธิบดีศาลปกครองกลางมีลำดับอาวุโสสูงกว่าอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นอื่นและกำหนดให้มีตำแหน่งผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้นเพิ่มขึ้นอีกตำแหน่งหนึ่ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๗)

๒.๑๔ แก้ไขคุณสมบัติผู้ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง)

๒.๑๕ แก้ไขให้ผู้ที่ผ่านการคัดเลือกเป็นตุลาการศาลปกครองชั้นต้นต้องดำรงตำแหน่งผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้นในระยะเวลาเริ่มแรกเพื่อเข้ารับการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนดก่อน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙)

๒.๑๖ แก้ไขให้การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นไปดำรงตำแหน่งต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถและหลักอาวุโส (แก้ไขมาตรา ๑๙ วรรคสองและวรรคสาม และเพิ่มเติมมาตรา ๑๙/๑)

๒.๑๗ แก้ไขหลักเกณฑ์การพ้นจากตำแหน่งตุลาการศาลปกครองเพิ่มเติมขึ้นจากเดิมโดยรวมกรณีการโอนไปเป็นข้าราชการฝ่ายอื่นด้วย (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง)

๒.๑๘ แก้ไขหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการกลับเข้าดำรงตำแหน่งของตุลาการศาลปกครองที่โอนไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕ วรรคสอง)

๒.๑๙ แก้ไขให้ผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้นได้รับค่าตอบแทนเฉพาะเงินเดือน ชั้น ๑ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๐ วรรคสอง (๒) และวรรคสาม)

๒.๒๐ แก้ไขให้คู่กรณีทราบกรอบเวลาที่แน่ชัดในการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองและสร้างระบบตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจตุลาการ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๙)

๒.๒๑ แก้ไขให้ตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองต้องมาจากตุลาการศาลปกครองเท่านั้นและมีวาระการดำรงตำแหน่ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗๘)

๒.๒๒ กำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยวินัยแห่งการเป็นตุลาการศาลปกครองมาใช้ในการดำเนินการทางวินัยแก่เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ (เพิ่มเติมมาตรา ๗๘/๑ และมาตรา ๗๘/๒)

๒.๒๓ กำหนดให้มีนิติกรประจำศาลปกครองทำหน้าที่ดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิของคู่กรณี (เพิ่มเติมมาตรา ๘๐/๑)

ภาคผนวก ซ

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
คณะอนุกรรมการปฏิรูปการจัดทำกฎหมาย ปรับปรุงและยกร่างกฎหมาย
คณะอนุกรรมการปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมาย
คณะอนุกรรมการปฏิรูปองค์กรและกระบวนการยุติธรรมก่อนชั้นศาล
คณะอนุกรรมการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล
คณะอนุกรรมการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในองค์กรอิสระ
คณะอนุกรรมการปฏิรูปการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ
คณะอนุกรรมการปฏิรูปโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานตำรวจ
เพื่อประโยชน์ของประชาชน

ภาคผนวก ข

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

๑. นายเสรี สุวรรณภานนท์	ประธานกรรมการ
๒. นายประสิทธิ์ ปทุมรักษ์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลตำรวจโท อาจิณ โชติวงศ์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. ศาสตราจารย์พิเศษกิติพงษ์ อรุณีพัฒน์พงศ์	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. นายอุดม เฟื่องฟุ้ง	ประธานที่ปรึกษากรรมการ
๖. พลเรือเอก พระจุนด์น์ ตามประทีป	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. นายเข้มชัย ชูติวงศ์	ที่ปรึกษากรรมการ
๘. พลตำรวจตรี ปรีชา สมุทธะเปารยะ	ที่ปรึกษากรรมการ
๙. นายอดิศักดิ์ ภาณุพงศ์	ที่ปรึกษากรรมการ
๑๐. นายจีระรัตน์ นพวงศ์ ณ อยุธยา	ที่ปรึกษากรรมการ
๑๑. นายอมร วาณิชวิวัฒน์	โฆษกกรรมการ
๑๒. นายคณิศร ชูริรัง	โฆษกกรรมการ
๑๓. นายวันชัย สอนศิริ	โฆษกกรรมการ
๑๔. นายโกวิท ศรีไพโรจน์	กรรมการ
๑๕. นายคำณูณ สิทธิสมาน	กรรมการ
๑๖. นายจุมพล สุขมัน	กรรมการ
๑๗. นายเจริญศักดิ์ ศาลากิจ	กรรมการ
๑๘. ศาสตราจารย์นันทวัฒน์ บรมานันท์	กรรมการ
๑๙. นายบัญชา ประมิตนาภรณ์	กรรมการ
๒๐. รองศาสตราจารย์พันธุ์ทิพย์ สายสุนทร	กรรมการ
๒๑. นายเพิ่มศักดิ์ เชื้อชาติ	กรรมการ
๒๒. นายวรรณชัย บุญบำรุง	กรรมการ
๒๓. นายวิวรรธน์ แสงสุริยะฉัตร	กรรมการ
๒๔. นายอนันต์ชัย คุณานันทกุล	กรรมการ
๒๕. นายสังคีต พิริยะรังสรรค์	กรรมการ
๒๖. พลเอก จิระ โกมุทพงศ์	เลขาธิการคณะกรรมการ

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการจัดทำกฎหมาย ปรับปรุงและยกร่างกฎหมาย

๑. ศาสตราจารย์พิเศษกิติพงศ์ อรุณพิพัฒน์พงศ์	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายอดิศักดิ์ ภาณุพงศ์	รองประธานอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. รองศาสตราจารย์พันธุ์ทิพย์ สายสุนทร	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นายเจริญศักดิ์ ศาลากิจ	โฆษกอนุกรรมการ
๕. ศาสตราจารย์นันทวัฒน์ บรมานันท์	อนุกรรมการ
๖. รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา	อนุกรรมการ
๗. นายกุศล แย้มสอาด	อนุกรรมการ
๘. นายปกรณ์ นิลประพันธ์	อนุกรรมการ
๙. นางสาวพันธุ์ทิพย์ นवानุช	อนุกรรมการ
๑๐. นายภาส ภาสัทธา	อนุกรรมการ
๑๑. พันตำรวจเอก วิจิตร นันทวงศ์	อนุกรรมการ
๑๒. นายวินัส สีสุข	อนุกรรมการ
๑๓. นายวีรยุทธ เนติภูมิพงศ์	อนุกรรมการ
๑๔. นายอมฤต วะสมบัติ	อนุกรรมการ
๑๕. พันโท เสนีย์ พรหมวิวัฒน์	เลขานุการคณะอนุกรรมการ
- ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑. ศาสตราจารย์พิเศษวิชาญ วิชาญสรอรรถ	
๒. พลตำรวจโท วันชัย วิสุทธีนันท์	
๓. พันตำรวจเอก เขาวลิต นราอาจ	
๔. นางพรนภา ไทยเจริญ	

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมาย

๑. นายอมร วาณิชวิวัฒน์	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายอนันตชัย คุณานันทกุล	รองประธานอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลตำรวจโท ทวีศักดิ์ ตู้อินตา	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นายอนุรักษ์ สง่าอารีกุล	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สาม
๕. นายวรรณชัย บุญบำรุง	อนุกรรมการ
๖. นางสุชาดา นันทะพานิชสกุล	อนุกรรมการ
๗. นายตุลย์ สิทธิสมวงศ์	อนุกรรมการ
๘. นายนิรันดร์ ยั่งยืน	อนุกรรมการ
๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์	อนุกรรมการ
๑๐. นางอุบลวรรณ อุษาวัฒนากุล	อนุกรรมการ
๑๑. นางมารีสา รัฐปัตย์	อนุกรรมการ
๑๒. นายธงชัย พรเศรษฐ์	อนุกรรมการ
๑๓. นายสุพจน์ สุประดิษฐ์	อนุกรรมการ
๑๔. พันเอก ฤทธิชัย สร้อยแสน	เลขานุการคณะอนุกรรมการ
- ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑. นายจินตพันธุ์ ทังสุขบุตร	
๒. นายสิทธิโชค คล้อยแสงอาทิตย์	

คณะอนุกรรมการปฏิรูปองค์กรและกระบวนการยุติธรรมก่อนชั้นศาล

๑. นายเข้มชัย ชูติวงศ์	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายอุดม เฟื่องฟุ้ง	รองประธานอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลตำรวจตรี ปรีชา สมุทธะเปารยะ	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. พลตำรวจตรี นิพนธ์ ภูพันธ์ศรี	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สาม
๕. นายสฤกษ์ ธีฎกิจจานุกิจ	โฆษกอนุกรรมการ
๖. นายอมร วาณิชวิวัฒน์	โฆษกอนุกรรมการ
๗. นายชัยยง อัจฉานนท์	อนุกรรมการ
๘. พลตำรวจโท อาจิม โชติวงศ์	อนุกรรมการ
๙. พลเอก จิระ โกมุทพงศ์	อนุกรรมการ
๑๐. นายบัญชา ปรมิตนาภรณ์	อนุกรรมการ
๑๑. นายวิวรรธน์ แสงสุริยะฉัตร	อนุกรรมการ
๑๒. นายคณิศร ชูริรัง	อนุกรรมการ
๑๓. นายยรรยง เดชภีรตันมงคล	อนุกรรมการ
๑๔. นายโกวิท ศรีไพโรจน์	เลขาธิการคณะอนุกรรมการ
๑๕. นางเด่นเดือน กลั่นสอน	ผู้ช่วยเลขาธิการคณะอนุกรรมการ
- ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
- นายวิมลวัลย์ สุนทรขจิต

คณะอนุกรรมการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล

๑. นายอุดม เฟื่องฟุ้ง	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายอดิศักดิ์ ภาณุพงศ์	รองประธานอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายอริคม อินทุภูติ	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. พันเอก นพพร ไควหกุล	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สาม
๕. นายคณิศร ชูริรัง	โฆษกอนุกรรมการ
๖. นายสิทธิศักดิ์ วนะชกิจ	โฆษกอนุกรรมการ
๗. นายเพิ่มศักดิ์ เชื้อชาติ	อนุกรรมการ
๘. นายเจริญศักดิ์ ศาลากิจ	อนุกรรมการ
๙. นายจุมพล สุขมัน	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวณฤดี เกียรติคงยิ่ง	อนุกรรมการ
๑๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	อนุกรรมการ
๑๒. นายสุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์	อนุกรรมการ
๑๓. นายอดุลย์ อุดมผล	อนุกรรมการ
๑๔. นายชาญณรงค์ ปราณจิตต์	เลขาธิการคณะอนุกรรมการ
๑๕. นายพงษ์ศักดิ์ ตระกูลศิลป์	ผู้ช่วยเลขาธิการคณะอนุกรรมการ
- ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑. นายวิรัช ชินวินิจกุล
๒. นายจรูญ อินทจาร
๓. นายสมบัติ เดียววิเศษ

คณะอนุกรรมการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในองค์กรอิสระ

๑. นายประสิทธิ์ ปทุมารักษ์	ประธานอนุกรรมการ
๒. พลเอก จิระ โกมุทพงศ์	รองประธานอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายบัญชา ปรมีสถาภรณ์	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นายจิระรัตน์ นพวงศ์ ณ อยุธยา	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สาม
๕. นายอุดม เฟื่องฟุ้ง	ประธานที่ปรึกษาอนุกรรมการ
๖. นายวิวรรธน์ แสงสุริยะฉัตร	โฆษกอนุกรรมการ
๗. นางสาวบุญล้อม ประเสริฐสุทธิ	โฆษกอนุกรรมการ
๘. พลตำรวจตรี ปรีชา สมุทรเปารยะ	อนุกรรมการ
๙. นายพรณนพ วงศ์กมลไสย	อนุกรรมการ
๑๐. นายมณฑิเตอร์ เจริญผล	อนุกรรมการ
๑๑. นายวัชรินทร์ จอมพลาพล	อนุกรรมการ
๑๒. นางสาวสวิตตา นาคะนคร	อนุกรรมการ
๑๓. นางสาวสุภาวดี สุขมัน	อนุกรรมการ
๑๔. นายอรุณ เคยสนิท	อนุกรรมการ
๑๕. นางสาวสุทิตี เมธีประภา	เลขานุการคณะอนุกรรมการ
- ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑. นายภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา	
๒. พันตำรวจเอก จรุงวิทย์ ภูมมา	
๓. นางน้ำฝน รัชฎานุกูล	
๔. นายประหยัด พวงจำปา	
๕. นายสิรภพ ทยานันท์	
๖. นายสกุล สือทรงธรรม	
๗. นางสาวศรีประภา เรืองแก้วมณี	

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ

๑. นายคณิต ชูริรัง	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายอนันตชัย คุณานันทกุล	รองประธานอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายสันต์ สิงคเสลิต	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นายสัญญาชัย วัฒนาวิน	โฆษกอนุกรรมการ
๕. นางสาวณัฐอรียา เทศพิทักษ์	รองโฆษกอนุกรรมการ
๖. นายจัตรงค์ เสริมสุข	อนุกรรมการ
๗. นายธีรวุฒิ วชิรมงคลพงษ์	อนุกรรมการ
๘. นายธีรวุฒิ บุณนาค	อนุกรรมการ
๙. นายรุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์	อนุกรรมการ
๑๐. นายวรพงษ์ สำราญทิยาวัลย์	อนุกรรมการ
๑๑. นายวิฑิตวัลย์ สุนทรขจิต	อนุกรรมการ
๑๒. พลตำรวจตรี ศุภกิจ ศรีจันทร์นันท	อนุกรรมการ
๑๓. นายสมบัติ เดียววิศเรศ	อนุกรรมการ
๑๔. นายอนุสรณ์ ศรีมาลา	อนุกรรมการ
๑๕. นายกรณ์ ศินารักษ์ ณ จำปาศักดิ์	เลขานุการคณะอนุกรรมการ

ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

๑. นายเสรี สุวรรณภานนท์
๒. นายอุดม เฟื่องฟุ้ง
๓. นายอดิศักดิ์ ภาณุพงศ์
๔. นายประสิทธิ์ ปทุมารักษ์
๕. พลตำรวจโท อาจิ้น โชติวงศ์
๖. ศาสตราจารย์พิเศษกิติพงษ์ อรุณีพัฒน์พงศ์
๗. พลตำรวจตรี ปรีชา สมุทรเปารยะ
๘. นายจุมพล สุขมัน
๙. นายบัญชา ปรมีศนาภรณ์
๑๐. นายวิวรรธน์ แสงสุริยะฉัตร
๑๑. นายโกวิท ศรีไพโรจน์
๑๒. นายวรรณชัย บุญบำรุง
๑๓. พลเอก จิระ โกมุทพงศ์
๑๔. นายกิตติศักดิ์ คณาสวัสดิ์
๑๕. นายจิรวุฒิ เวียงดำน
๑๖. นายเกรียงไกร ภูมิเหล่าแจ้ง
๑๗. นายนิคม มากรุ่งแจ้ง
๑๘. นายกิตติ โกสินสกุล
๑๙. ร้อยตำรวจโทหญิง จิตติมา กำธรวิวรรธน์
๒๐. นายจิระพงศ์ เต็มเปี่ยม
๒๑. นายวิเชียร ศินารักษ์
๒๒. นางสาวบุญล้อม ประเสริฐสุทธิ
๒๓. นางสาวจตุพร บัณฑิตกุล
๒๔. นายณาศิส ช้างสิงห์
๒๕. นายชภัช นิมมานเหมินท์
๒๖. นางสุนทรี จรรโลงบุตร

คณะอนุกรรมการปฏิรูปโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานตำรวจเพื่อประโยชน์ของประชาชน

๑. พลเรือเอก พะจุนธุ์ ตามประทีป	ประธานอนุกรรมการ
๒. พลตำรวจโท อาจิ้น โชติวงศ์	รองประธานอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลตำรวจตรี ปรีชา สมุทรเปารยะ	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นายวันชัย สอนศิริ	อนุกรรมการ
๕. นายอมร วาณิชวิวัฒน์	อนุกรรมการ
๖. นายอดิศักดิ์ ภาณุพงศ์	อนุกรรมการ
๗. นายคณิศร ชูริรัง	อนุกรรมการ
๘. นายวิวรรธน์ แสงสุริยะฉัตร	อนุกรรมการ

๙. พลตำรวจเอก จรัมพร สุระมณี	อนุกรรมการ
๑๐. นายมานะ สิมมา	อนุกรรมการ
๑๑. พันตำรวจเอก ประจักษ์ พรหมศิริ	อนุกรรมการ
๑๒. นางโสภา วงศ์ประเสริฐผล	อนุกรรมการ
๑๓. นายณพล นพปราชญ์	อนุกรรมการ
๑๔. นายชาญชัย อิศระเสนารักษ์	อนุกรรมการ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ	
๑. นายอุดม เฟื่องฟุ้ง	
๒. นายสิระ เจนจาคะ	
๓. นางจุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์	
๔. นายโกวิทย์ ทรงคุณ	
๕. นายขจร จันทรัตน์	
๖. นายศักดิ์ชัย แดงฮ่อ	
๗. นายธนกฤต ฉันทะจำรัสศิลป์	
๘. พลตำรวจโท สมเกียรติ พ่วงทรัพย์	
๙. พลตำรวจตรี วรวิวัฒน์ การุณยวิช	
๑๐. พลตำรวจตรี นิพนธ์ ภูพันธ์ศรี	
๑๑. พันตำรวจเอก ไพบุลย์ มะระพฤษ์วรรณ	
๑๒. พันตำรวจเอก วิรุฒม์ ศิริสวัสดิบุตร	
๑๓. พันตำรวจเอกหญิง สุเจตนา โสทธิพันธ์	
๑๔. พันตำรวจโท พิพัฒน์ เครือชัยพินิต	
๑๕. พันตำรวจโทหญิง สุพัตรา อินทร์ถมยา	
๑๖. นายไพศาล พิษมงคล	
๑๗. นายไกร วิมลเฉลา	
๑๘. นายสิทธิชัย เจริญจรกุล	
๑๙. นายธนพล บุญวรัตน์	
๒๐. นายวิรุฬห์ วงศ์อภิสมโพธิ์	
๒๑. นายชูเกียรติ จันทร์ทอง	
๒๒. นายกิตติ ประทีปนาฏศิริ	
๒๓. นายณรงค์ กิตติวัฒน์ศิริกุล	
๒๔. นางสาวนัสกรกช นุชพุ่ม	
๒๕. นางปรียาภรณ์ สมใจ	
๒๖. นางสาวสลิลรัศมี โทวานิชกุล	
๒๗. นางสาวสุธัญชนก กนกนิตย์อนันต์	
๒๘. นางสาวปรียนันท์ พิริยะกุลเวช	

